

MINISTERSTWO
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Elżbieta Seredyn
Podsekretarz Stanu

Warszawa, dnia 22 lipca 2015 r.

DPS-III.5131.6.(1)2015.JS

L.dz. 6249

Według rozdzielnika

Stosownie do art. 19 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. z 2014 r., poz. 167 t.j.) przesyłam w załączeniu projekt „**Sprawozdania z Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2014 r.**” z uprzejmą prośbą o dokonanie analizy tego dokumentu i zgłoszenie ewentualnych uwag w możliwie krótkim terminie.

W przypadku zgłoszenia uwag uprzejmie proszę o przesłanie ich w wersji elektronicznej na adres: jacek.szczepaniak@mpips.gov.pl

PODSEKRETARZ STANU
Elżbieta Seredyn

Otrzymują:

1. Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych
ul. Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa
2. Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”,
ul. Wały Piastowskie 24, 80 – 855 Gdańsk
3. Forum Związków Zawodowych,
Plac Teatralny 4, 85 - 069 Bydgoszcz

Ministerstwo Pracy
i Polityki Społecznej

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI
KRAJOWEGO PROGRAMU
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE NA LATA 2014-2020**

za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r.

Warszawa, 2015 r.

Spis treści

WSTĘP	3
I. OBSZARY, KIERUNKI I DZIAŁANIA PROGRAMU	5
1. Profilaktyka i edukacja społeczna	5
1.1. Poszerzenie wiedzy ogółu społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy w rodzinie	5
1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie; zmiana postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy w rodzinie (art. 8 pkt 2 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)	30
1.3. Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie w mediach	46
1.4. Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych	48
1.5. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)	54
2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 1 i 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)	57
2.1. Rozwój infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz wypracowanie zasad współpracy	57
2.2. Upowszechnianie informacji i edukacja w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)	65
2.3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	71
2.4. Monitoring skuteczności działań pomocowych	95
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie	96
3.1. Tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi	96
3.2. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie	98
3.3. Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)	132
3.4. Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań	145
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	147
4.1. Wzmacnianie jakości kształcenia zawodowego i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz osób realizujących te zadania	147
4.2. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	157
4.3. Zwiększanie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	159
4.4. Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	168
II. FINANSOWANIE KRAJOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2014-2020 W OKRESIE OD 1 STYCZNIA 2014 R. DO 31 GRUDNIA 2014 R.	170
III. PODSUMOWANIE, WNIOSKI, ZALECENIA	172

Załącznik - Roczne sprawozdanie statystyczne z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r.

Wstęp

W dniu 1 sierpnia 2010 r. weszła w życie ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. *o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. Nr 125, poz. 842), która wprowadziła wiele nowych uregulowań dotyczących zarówno usprawnienia istniejących, jak i nowych instytucji prawnych. Konieczność opracowania nowego dokumentu jakim jest Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 została zawarta w art. 10 ust. 1 znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Program powstał w wyniku prac Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, przy ministrze właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego oraz Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Zgodnie z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Program określa szczegółowe działania w zakresie:

- zapewnienia ochrony i udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie;
- oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie;
- podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy;
- upowszechniania informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie.

Dnia 29 kwietnia 2014 r. Rada Ministrów podjęła Uchwałę Nr 76 w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 (M. P. 2014 poz. 445).

Program ma wieloletnią perspektywę, gdyż zawarte w nim cele i obszary działań nakładają obowiązek na wszystkie szczeble administracji publicznej realizacji długofalowych zadań w celu zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie. Osiągnięcie tego celu jest procesem wymagającym czasu, zaangażowania wszystkich służb, środków finansowych, a także zmiany świadomości społecznej.

Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zawiera opis działań realizowanych zgodnie z zapisem Programu w czterech głównych obszarach tj:

- w obszarze 1. *Profilaktyka i edukacja społeczna,*
- w obszarze 2. *Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,*
- w obszarze 3. *Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie*
- w obszarze 4. *Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.*

Działania te realizowane są przez wszystkie szczeble administracji publicznej we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Zadania realizowane w ramach Programu wyznaczają nowe kierunki i rodzaje działań ukierunkowane na promowanie działań profilaktycznych oraz na realizację zadań odnoszących się bezpośrednio do osób doznających przemocy w rodzinie jak również osób stosujących przemoc w rodzinie. Ponadto, w Programie wskazano także na priorytet jakim jest podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Sprawozdanie przygotowane zostało w oparciu o sprawozdania wojewodów, marszałków województw oraz sprawozdania: Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji Narodowej,

Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Prokuratury Generalnej, Komendy Głównej Policji oraz Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, którzy są współrealizatorami Programu.

Opracowany dokument zawiera opis działań zgodnych z Programem, a także ich ocenę w oparciu o opracowane rekomendacje i wnioski.

I. Obszary, kierunki i działania Programu

Obszar:

1. Profilaktyka i edukacja społeczna

Cel: Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Kierunki działań:

1.1. Poszerzenie wiedzy ogółu społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy w rodzinie

Rodzaje działań:

1.1.1. Prowadzenie badań, ekspertyz oraz analiz dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie art. 8 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.)

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w ramach zlecenia zadania wskazanemu podmiotowi (ośrodki badania opinii publicznej, ośrodki naukowe).

Wskaźniki:

– corocznie opracowany raport dotyczący diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 2014 r. na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej zostały przeprowadzone badania naukowe przez firmę WYG PSDB Sp. z o. o. z Warszawy pn. **„Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”** realizowane w ramach Projektu Predefiniowanego pn. „Rodzina polska wolna od Przemocy” dla Programu Operacyjnego PL 14 „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF) na lata 2009-2014”. Raporty badań zostały opublikowane na stronie internetowej www.mpips.gov.pl

Całkowity koszt przeprowadzenia badań wyniósł: 237 390 zł brutto.

Badania składały się z trzech raportów:

Raport nr 1 - Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych oraz dzieci z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców,

Raport nr 2 - Diagnoza zjawiska przemocy i możliwości uzyskania pomocy w sytuacji doświadczania przemocy w percepcji dzieci i młodzieży,

Raport nr 3 - Ocena efektywności systemu przeciwdziałania przemocy przez profesjonalistów.

Najważniejsze wyniki i wnioski z badań wynikające z raportu nr 1

Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych oraz dzieci z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców.

Badanie zostało zrealizowane na próbie losowo-warstwowej 3000 dorosłych mieszkańców Polski. Badanie dotyczyło przemocy w rodzinie wobec osób dorosłych i dzieci. Należy jednak pamiętać, że deklaracje respondentów na temat tego, czy doświadczali przemocy w dzieciństwie, mają charakter retrospektywny i mogą dotyczyć wydarzeń sprzed wielu lat. Respondenci byli pytani o cztery rodzaje

przemocy: psychiczną, fizyczną, seksualną i ekonomiczną. W przypadku przemocy dotyczącej dzieci, zamiast o przemoc ekonomiczną, pytano o zaniedbanie.

Wyniki badania zostały porównane z wynikami wcześniejszych badań dotyczących diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie, w tym w szczególności do wyników badań:

- *Polacy wobec zjawiska przemocy w rodzinie oraz opinie ofiar, sprawców i świadków o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie.* Warszawa, październik 2007.
- *Badania dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci. Opinie ofiar, sprawców i świadków o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie wobec dzieci.* Warszawa, lipiec 2008.
- *Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie wobec kobiet i wobec mężczyzn. Część I – raport z badań ogólnopolskich.* Warszawa, listopad 2010.

Przemoc w rodzinie wobec osób dorosłych (perspektywa ofiar, sprawców i bezpośrednich świadków przemocy)

Bycie ofiarą

- **W roku 2014, 24,7% respondentów deklarowało, że w ciągu swojego życia osobiście doświadczyło co najmniej jednej z 4 form przemocy. Jest to istotnie mniej niż w roku 2010 (33,8%).** Większość z nich doświadczyła jednej formy przemocy (64%), znacznie mniej badanych było ofiarą dwóch form przemocy – 28,2%. Kobiety istotnie częściej niż mężczyźni przyznawały się do doświadczenia przemocy (odpowiednio 26,8% i 22,3%).
- Respondenci **najczęściej deklarowali doświadczenie przemocy psychicznej (17,3%). Istotnie rzadziej wskazywali na przemoc fizyczną (15,8%).** Przemoc seksualna i ekonomiczna pojawiały się sporadycznie (odpowiednio 1,5%, 4,3%). Wszystkie te różnice są istotne statystycznie. W przypadku przemocy psychicznej i seksualnej kobiety istotnie częściej niż mężczyźni deklarowały jej doświadczenie. W przypadku przemocy ekonomicznej i fizycznej nie było istotnych statystycznie różnic między kobietami i mężczyznami.

Bycie sprawcą

- **Do stosowania przemocy przyznało się 9,3% badanych.** Wyniki kobiet i mężczyzn różnią się od siebie (8,7% vs. 10,0% ale różnice nie są istotne statystycznie). **Wyniki te są istotnie niższe niż w roku 2010, kiedy 17,4% (18,3% mężczyzn i 16,6% kobiet) badanych deklarowało bycie sprawcą przemocy.** Badani najczęściej deklarowali bycie sprawcą przemocy psychicznej. Wyniki kobiet i mężczyzn były w przypadku każdego rodzaju przemocy nieistotnie różne od siebie.

Bycie bezpośrednim świadkiem

- **Spośród badanych osób, 18,6% zadeklarowało bycie bezpośrednim świadkiem przemocy (w badaniu z roku 2010 było to niemal 25% - istotnie statystycznie więcej).**
- Najczęściej respondenci byli świadkami przemocy psychicznej (12,3%). Istotnie mniej wskazań miała przemoc fizyczna (9,2%). Bardzo niewielu respondentów stwierdziło, że było świadkami przemocy ekonomicznej (3,7%). Tak jak w poprzednich przypadkach przemoc seksualna jawi się jako zjawisko marginalne – 0,5% badanych przyznało, że było jej bezpośrednimi świadkami.

Bycie zarówno ofiarą jak i sprawcą

- **Tylko 7,2% respondentów przyznało, że było zarówno ofiarą jak i sprawcą któregoś z rodzajów przemocy (istotnie mniej niż w roku 2010, gdy uznało tak 12,1% respondentów).**
- Najczęściej sytuacja bycia zarówno ofiarą jak i sprawcą dotyczyła przemocy psychicznej (4,5%), jednak odsetek jest bardzo mały. Drugim najczęstszym wskazaniem (różnica istotna statystycznie)

była przemoc fizyczna (3,5%), następnie przemoc ekonomiczna (0,3%). Nikt z respondentów nie przyznał się do bycia zarówno ofiarą jak i sprawcą przemocy seksualnej. W przypadku przemocy psychicznej i fizycznej kobiety nieistotnie częściej deklarowały bycie zarówno sprawcą jak i ofiarą. W przypadku przemocy ekonomicznej nieistotnie więcej wskazań dali mężczyźni.

Brak doświadczenia przemocy

- **Ponad 1/3 wszystkich badanych (33,7%) zadeklarowała całkowity brak kontaktu z jakąkolwiek formą przemocy. W roku 2010 odsetek ten był istotnie mniejszy (27,8%).** Mężczyźni istotnie rzadziej niż kobiety nie mieli żadnego kontaktu z przemocą w rodzinie (32,5% do 34,7%). Proporcje te w roku 2010 były bardzo podobne lecz kierunek odwrotny – mężczyźni częściej deklarowali brak bezpośrednich doświadczeń z przemocą (30,0% do 25,9%). Różnice w odpowiedziach kobiet w 2010 i 2014 roku nie są istotne statystycznie a w odpowiedziach mężczyzn są istotne statystycznie.

Charakterystyka ofiar przemocy wobec osób dorosłych – relacja ofiar

- Badanie wykazało, że relacje uczestników zdarzenia przemocy w odniesieniu do charakterystyki ofiary różnią się znacząco. Poniższa analiza opiera się przede wszystkim na deklaracjach ofiar.
- **Zgodnie z deklaracjami ofiar, przemoc najczęściej stosowana była wobec kobiet (odpowiednio 67,3% i 59,9%) i jest to wniosek istotny statystycznie.** Zaskakująca jest w tym kontekście odpowiedź sprawców, którzy wskazywali przede wszystkim na mężczyzn jako ofiary przemocy (66,7%). Wyniki wskazują także na istotną statystycznie korelację dodatnią pomiędzy płcią a częstotliwością doświadczania przemocy wśród ofiar – kobiety w większym stopniu narażone były na wielokrotne akty przemocy.
- W relacjach ofiar najczęściej przemoc dotykała osoby młode. **Przeważały wskazania dla wieku 18-29 lat (35,4%) i 30-39 lat (23,2%). Najrzadziej wskazywano na osoby najstarsze (powyżej 60. roku życia – 5,4%) i najmłodsze (poniżej 18 r. ż. – 7,1%).** Warto zauważyć, że w deklaracjach świadków na grupę najstarszą wskazywano istotnie częściej (15,1%). Można przypuszczać, że wśród najstarszych respondentów dużo niższa była gotowość do przyznawania się do bycia ofiarą przemocy. Badanie potwierdziło również istnienie zależności wskazującej, że wraz ze wzrostem wieku osób doświadczających przemocy, rośnie częstotliwość doświadczania przemocy.
- **Ofiary najczęściej deklarowały posiadanie wykształcenia średniego (35,1%) i wyższego (31,0%) w czasie, gdy doszło do aktu przemocy.** Istotnie mniejszy odsetek wskazywał na niższe poziomy wykształcenia – podstawowe/gimnazjalne (10,7%) i zasadnicze zawodowe (12,3%). W deklaracjach świadków istotnie rzadziej wskazywano na wyższe wykształcenie ofiary (17,1%).
- **Wśród ofiar przeważały osoby pozostające w związku małżeńskim – potwierdzały to zgodnie relacje ofiar, sprawców i świadków zdarzenia przemocy (odpowiednio 52,3%, 64,5%, 66,0%),** niemniej same ofiary istotnie rzadziej niż świadkowie wskazywały na taki stan cywilny. W drugiej kolejności, zarówno ofiary, sprawcy, jak i świadkowie charakteryzowali ofiary jako pannę bądź kawalera (36,1%, 22,7%, 20,3%).
- **W zgodnej relacji zarówno ofiar, sprawców, jak świadków przemocy w rodzinie, osoby niepełnosprawne stanowiły wśród ofiar przemocy jedynie niewielki odsetek – odpowiednio 5,4%, 2,7%, 5,7%.**
- Wyniki badania wskazują na silną zależność pomiędzy byciem ofiarą, bądź świadkiem przemocy w dzieciństwie a byciem ofiarą przemocy w życiu dorosłym. **Aż 71,3% ofiar i 75,7% świadków przemocy w dzieciństwie doświadczało także przemocy w rodzinie w życiu dorosłym.**

Charakterystyka sprawców przemocy wobec osób dorosłych – relacja ofiar

- Badanie wykazało, że relacje uczestników zdarzenia przemocy w odniesieniu do charakterystyki sprawcy różnią się znacząco. Poniższa analiza opiera się przede wszystkim na deklaracjach ofiar.

- Według relacji ofiar i świadków, sprawcami przemocy w rodzinie najczęściej byli **mężczyźni (odpowiednio 76,4% i 75,8%)**. Odmienne były charakterystyki samych sprawców, wśród których nie można wskazać na istotną statystycznie różnicę pomiędzy płciami odnośnie bycia sprawcą przemocy. Być może taki układ wskazań związany jest z różnicami pomiędzy płciami w uznawaniu poszczególnych zachowań za przemocowe i z różnym stopniem skłonności do przyznawania się do nich. Jednocześnie, biorąc pod uwagę relacje ofiar, nie odnotowano istotnych statystycznie zależności dotyczących częstotliwości stosowania przemocy w zależności od płci sprawcy.
- **Ponad połowa ofiar (56,8%) zadeklarowała, że sprawca przemocy był w wieku 30-49 lat.** W relacjach ofiar, przemocy istotnie najrzadziej dopuszczali się osoby najmłodsze (w przedziale 18 lat i poniżej – 1,2%; 18-29 lat – 10,5%) i najstarsze (w wieku 60 lat i powyżej – 11,9%). Deklaracje ofiar wskazują na istotną statystycznie zależność – starsi sprawcy przemocy dopuszczali się aktów przemocy z większą częstotliwością.
- Relacje ofiar i świadków były w dużym stopniu zgodne gdy mówiono o wykształceniu sprawców. **W obu grupach najczęściej wskazywano na wykształcenie zasadnicze zawodowe lub średnie (ofiary – 24,4% i 36,7%; świadkowie – 29,4% i 32,6%).** Z kolei sprawcy istotnie częściej wykazywali wykształcenie wyższe w momencie ostatniego zdarzenia przemocy (40,2% wobec 20,5% - ofiary, 15,2% - świadkowie). Opierając się na relacjach ofiar nie zaobserwowano istotnej statystycznie zależności pomiędzy wykształceniem sprawcy a częstotliwością stosowania przez niego przemocy.
- Zgodnie z relacją ofiar, blisko trzy czwarte wszystkich sprawców (72,2%) wykonywało pracę odpłatną, 11,9% było na emeryturze lub rencie, 9,9% było bezrobotnych, a tylko 2,5% uczyło się. Porównywalnie układały się odpowiedzi świadków przemocy (odpowiednio 64,3%, 17,5%, 12,0%, 2,6%). Deklaracje sprawców były jednak diametralnie różne, przy najwyższych wskazaniach na bycie osobą bezrobotną i aktywnie poszukującą pracy (36,9%), oraz bycie osobą uczącą się (33,5%). Opierając się na relacjach ofiar nie zaobserwowano istotnej statystycznie zależności pomiędzy sytuacją zawodową sprawcy a częstotliwością stosowania przez niego przemocy.
- **W zgodnej relacji ofiar i świadków, około 80% wszystkich sprawców przemocy pozostawało w związku małżeńskim,** a jedynie około 10% było panną lub kawalerem. Natomiast w deklaracjach sprawców, odsetek panien i kawalerów oraz osób pozostających w związku małżeńskim nie różnił się istotnie statystycznie; ogółem wyniósł ponad 90%.
- Badanie wykazało **silną zależność pomiędzy byciem ofiarą lub świadkiem przemocy w rodzinie w dzieciństwie a stosowaniem przemocy w rodzinie w życiu dorosłym.** Ponad trzy czwarte (75,9%) sprawców przemocy w życiu dorosłym stanowiły osoby, doświadczające jako ofiary przemocy w dzieciństwie; podobny wskaźnik dotyczył świadków przemocy w dzieciństwie wśród sprawców przemocy w życiu dorosłym (79,8%).

Znajomość rodzin z problemem przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych

- **W 2014 roku 26,0% badanych deklarowało, że zna rodziny w swoim otoczeniu, w których dochodziło do przemocy wobec osób starszych lub niepełnosprawnych.**
- W 2014 roku **15,2% badanych** znało rodziny w swoim otoczeniu, w których dochodziło do **przemocy psychicznej** wobec osób starszych lub niepełnosprawnych.
- W 2014 roku **10,0%** zadeklarowało znajomość w swoim otoczeniu rodziny, z problemem **przemocy fizycznej** wobec osób starszych lub niepełnosprawnych.
- W 2014 roku **2,1% badanych** powiedziało, że zna rodziny w swoim otoczeniu, w których dochodzi do **przemocy seksualnej** wobec osób starszych lub niepełnosprawnych.
- Zgodnie z deklaracjami, **13,4%** ankietowanych zna w swoim otoczeniu rodziny, w których dochodzi do **przemocy ekonomicznej** wobec osób starszych lub niepełnosprawnych.

Doświadczenie przemocy w ciągu ostatniego roku od przeprowadzenia badania

- **W ciągu ostatniego roku od przeprowadzenia badania przemocy doświadczyło 2,5% respondentów.** Wśród ofiar przemocy w 2014 roku najwięcej osób doświadczało przemocy **psychicznej (56,3%)**. Zdecydowanie mniej respondentów zadeklarowało, że doświadczana przez nich przemoc miała charakter agresji fizycznej (24,3%) lub przemocy ekonomicznej (18,3%). Najrzadziej badani przyznawali się do bycia ofiarą przemocy seksualnej (1,1%).

Wielkość miejscowości zamieszkania, w której doszło do zdarzenia przemocy

- Według relacji ofiar, największą grupę osób dorosłych doświadczających przemocy w rodzinie, stanowiły osoby mieszkające na wsi (38,0%), co jest istotnie wyższym wynikiem, niż odsetek uzyskany w deklaracjach sprawców (25,7%). Sprawcy deklarowali, że dopuszczali się podobnych zachowań niemal równie często wobec mieszkańców wsi, co miast 20-100 tysięcznych. Świadkowie natomiast, podobnie jak ofiary, istotnie najczęściej wskazywali, że do zdarzenia przemocy dochodziło na wsi (35%). Różnice w relacjach (szczególnie dotyczące odsetka zdarzeń przemocy mających miejsce na wsi) między świadkami i ofiarami, a sprawcami, mogą wynikać z różnic w gotowości do przyznawania się do bycia sprawcą przemocy w zależności od wielkości miejscowości zamieszkania.

Sytuacja materialna uczestników zdarzenia przemocy w rodzinie

- Zarówno ofiary, sprawcy, jak i świadkowie przemocy najrzadziej **deklarowali złą sytuację materialną (odpowiedzi „raczej źle” i „bardzo źle” – odpowiednio 19,8%, 13,5%, 15,3%)**. Ponadto, sprawcy znacznie częściej niż ofiary wskazywali na dobrą sytuację materialną (odpowiedzi „raczej dobrze”, „bardzo dobrze” – odpowiednio 42,7% i 34,3%).

Okoliczności wystąpienia w rodzinie przemocy psychicznej – relacje sprawców

- Spośród wszystkich odpowiedzi ofiar przemocy, **najwięcej (28,8%) wskazywało na występowanie w rodzinie problemu z alkoholem**. Innymi często wskazywanymi problemami (jednak istotnie rzadziej niż alkohol) były brak pieniędzy (7,6%), problemy małżeńskie (7,9%) oraz inne problemy (15,4%). Bardzo często ofiary udzielały także odpowiedzi, że na zachowanie sprawcy nie miało wpływu nic szczególnego (17,3%).
- Wśród odpowiedzi sprawców przemocy, najwięcej (24,1%) wskazywało na brak szczególnych zdarzeń mających wpływ na ich zachowanie. Dość często sprawcy udzielali także odpowiedzi, iż okolicznością wystąpienia przemocy był problem alkoholowy wśród członków rodziny (17,8%). Innymi często wskazywanymi problemami były problemy małżeńskie (7,5%), problemy w pracy (6,3%) oraz inne problemy rodzinne (9,8%).

Przemoc w rodzinie wobec dzieci

Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci

- **Blisko 20% wszystkich respondentów deklarowało doświadczanie w dzieciństwie przynajmniej jednej z form przemocy, co stanowiło niemal dwukrotnie mniej w porównaniu z wynikiem uzyskanym w 2008 r. (38,1%)**. Różnica ta jest istotna statystycznie. Jednocześnie proporcje kobiet i mężczyzn były wyrównane, co stanowi zmianę w stosunku do badania z 2008 r., gdzie odsetek kobiet doświadczających przemocy w dzieciństwie był niższy od odsetka mężczyzn (odpowiednio 34,0% i 42,6%). Różnice te są istotne statystycznie.
- Wedle deklaracji ofiar przemocy, w dzieciństwie najczęściej miały one do czynienia z przemocą psychiczną i fizyczną (po 13,4%), najrzadziej zaś z przemocą seksualną i zaniedbaniem (odpowiednio 1,1% i 2,4%). **W porównaniu do badania z 2008 istotnie zmalały odsetki respondentów deklarujących doświadczanie przemocy psychicznej, fizycznej i zaniedbania**. Jednocześnie największe różnice zaobserwowano w przypadku przemocy fizycznej (dwukrotnie

spadek odsetka wskazań z 27,5% w 2008 do 13,4% w 2014). Kobiety najczęściej doświadczały w dzieciństwie przemocy psychicznej (14,6%) i fizycznej (12,8%), najrzadziej zaś zaniedbania (2,6%) i przemocy seksualnej (2,8%). Z kolei mężczyźni najczęściej deklarowali bycie w dzieciństwie ofiarą przemocy fizycznej (13,9%) i psychicznej (12,2%), najrzadziej zaś przemocy seksualnej (0,2%) i zaniedbania (2,2%).

- **Wśród osób mających dzieci do 18 roku życia, do stosowania przynajmniej jednej z form przemocy wobec dzieci przyznało się w 2014 roku 6,7% ankietowanych. Odsetek sprawców był ponad dwukrotnie niższy niż ten zaobserwowany w badaniu z 2008 roku, gdy do stosowania przemocy wobec dziecka przyznało się 15,5% i jest to różnica istotna statystycznie.**
- Z deklaracji respondentów mających dzieci do 18 roku życia wynika, że **najczęściej stosowali oni wobec dzieci przemoc psychiczną (4,7%) i fizyczną (3,4%)**. Do zaniedbania dziecka przyznało się jedynie 0,3% badanych posiadających dzieci. Żaden z rodziców nie potwierdził, że stosował przemoc seksualną wobec własnego dziecka.

Charakterystyka ofiar przemocy w dzieciństwie

- Zgodnie z relacjami ofiar i świadków brak jest istotnych statystycznie różnic pomiędzy płcią ofiar przemocy w dzieciństwie. Inaczej w badaniu deklarowali sprawcy, gdzie **chłopcy istotnie przeważali jako ofiary nad dziewczynkami (dziewczynki – 37,3%, chłopcy 62,7%)**.
- **Ofiary wskazywały na przedział wieku 10-14 lat, jako okres, w którym najczęściej dochodziło do przemocy (53,6%). Sprawcy z kolei deklarowali, że najwięcej aktów przemocy miało miejsce wobec dzieci w wieku 5-9 lat (37,1%) i 10-14 lat (30,6%).** W relacjach świadków nie odnotowano istotnych statystycznie różnic pomiędzy wskazaniami na przedziały wieku 5-9 lat, 10-14 lat i 15-18 lat.
- Istnieje podobieństwo w relacjach sprawców i świadków w sprawie przemocy w rodzinie wobec dzieci niepełnosprawnych. **Żaden ze sprawców nie wskazał, że stosował przemoc wobec dzieci niepełnosprawnych. Według świadków, do takich aktów dochodziło niezwykle rzadko (3,1%).**

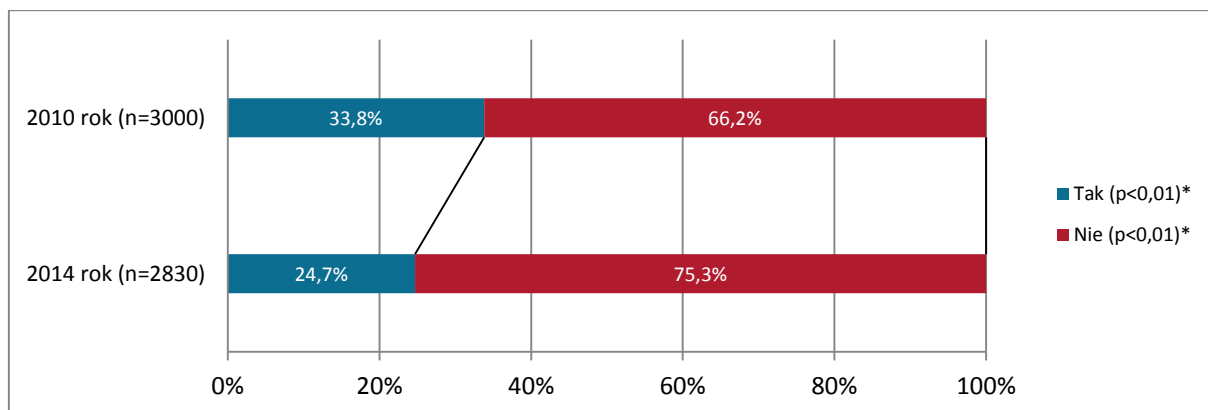
Charakterystyka sprawców przemocy w rodzinie wobec dzieci

- Badanie wykazało, że relacje uczestników zdarzenia przemocy w rodzinie wobec dzieci, w odniesieniu do charakterystyki sprawcy różnią się istotnie.
- **Według ofiar i świadków przemocy, wśród sprawców przeważali mężczyźni** (odpowiednio 68,4% i 65,8%), natomiast w relacjach sprawców przemocy nie odnotowano istotnych statystycznie różnic pomiędzy płciami.
- Według świadków, przemocy wobec dzieci najczęściej dopuszczały się osoby **w wieku 40-49 lat (36,6%), oraz w wieku 30-39 lat (29,3%)**. Także w relacjach sprawców, do przemocy wobec dzieci dochodziło najczęściej w tych dwóch grupach wiekowych. Jednak istotnie częściej wśród osób w wieku 30-39 lat (54,3%) niż w wieku 40-49 lat (28,3%).
- Według sprawców, przemocy wobec dzieci istotnie częściej dopuszczały się osoby **z wykształceniem wyższym (49,4%)**. Odmiennie w swoich relacjach deklarowali świadkowie: osoby z wykształceniem wyższym stanowiły jedynie 13,6% sprawców przemocy wobec dzieci, a w odniesieniu do pozostałych poziomów wykształcenia nie odnotowano istotnych statystycznie różnic pomiędzy wskazaniami.
- Zarówno według sprawców jak i świadków przemocy wobec dzieci, osoby dopuszczające się jej zdecydowanie najczęściej wykonywały pracę odpłatną (odpowiednio 93,1% i 65,6%). Sprawcy przemocy sporadycznie wskazywali inne odpowiedzi. Natomiast z deklaracji świadków przemocy wynika, że po około 10% wszystkich sprawców stanowiły zarówno osoby bezrobotne, jak i będące na emeryturze lub rencie.

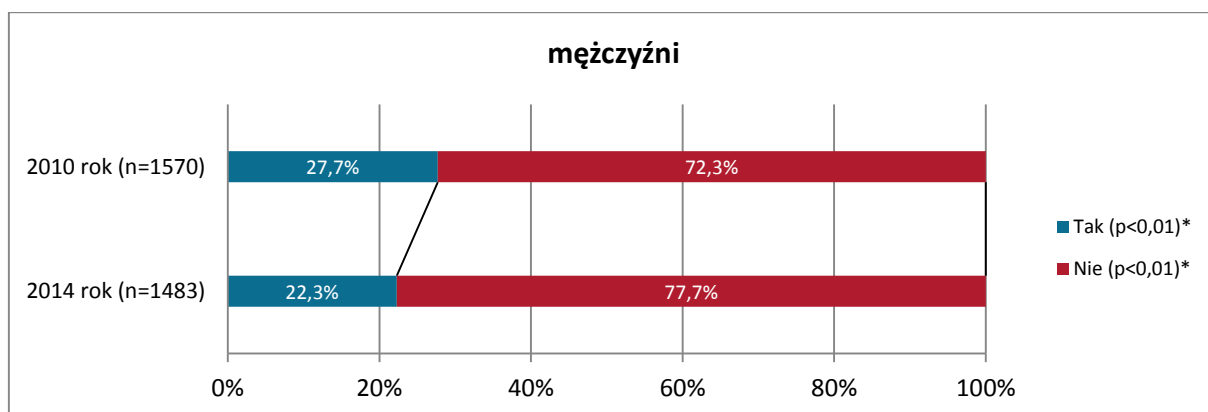
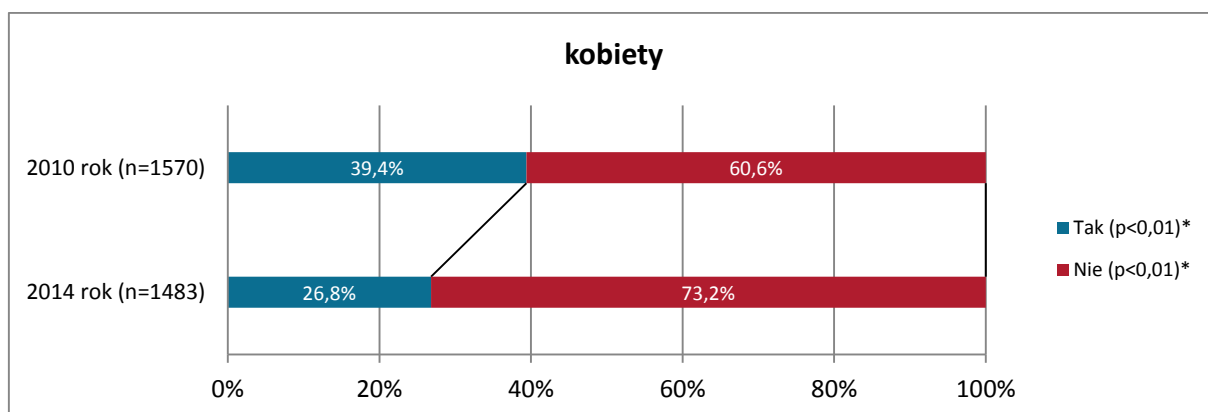
- Zarówno w relacjach sprawców, jak i świadków, sprawcami przemocy wobec dzieci istotnie częściej były osoby pozostające w związku małżeńskim (91,1%, 78,7%).
- Wyniki badania wskazują na istotną pozytywną zależność pomiędzy doświadczaniem przemocy w dzieciństwie (bycie ofiarą lub świadkiem), a byciem sprawcą przemocy wobec dzieci w życiu dorosłym. **Blisko ¼ sprawców przemocy wobec dzieci potwierdziło, że było ofiarą przemocy w dzieciństwie.** Z kolei ponad 80% sprawców było świadkami przemocy w dzieciństwie.

Wybrane dane statystyczne porównawcze – wykresy

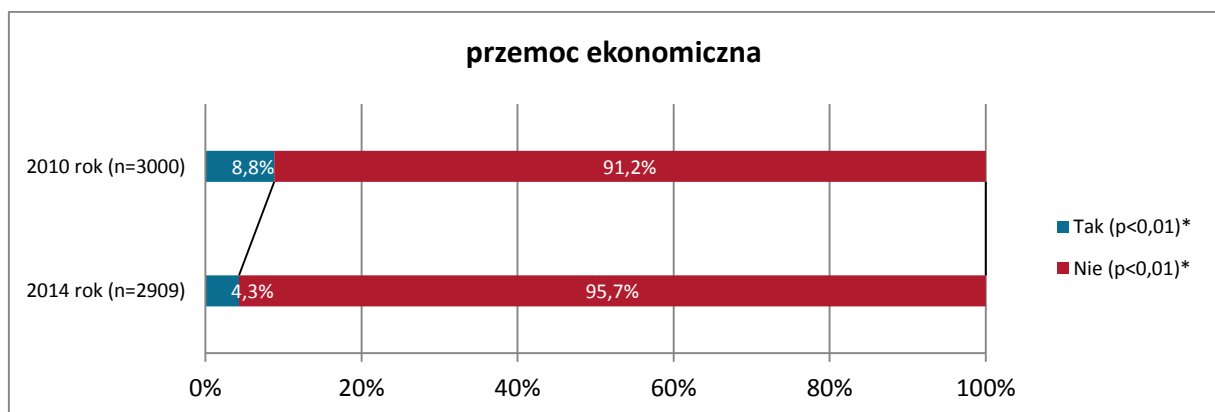
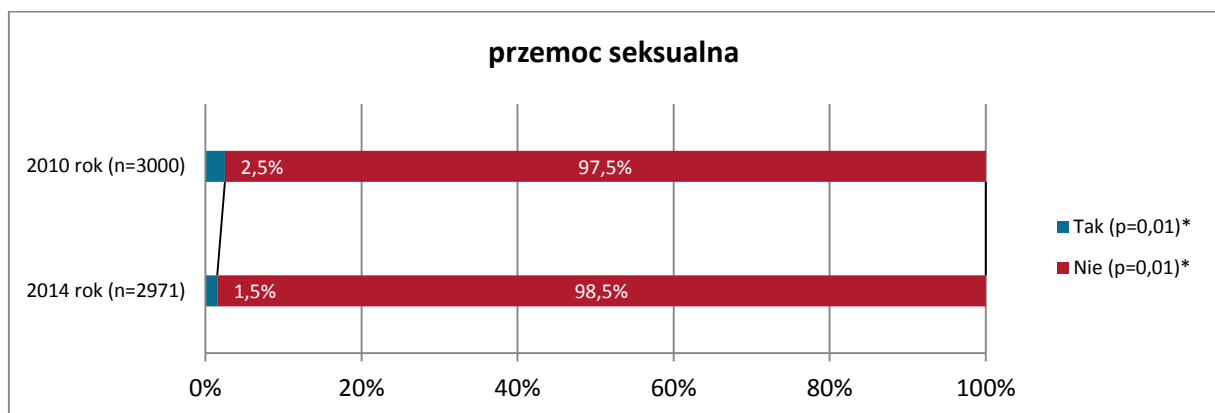
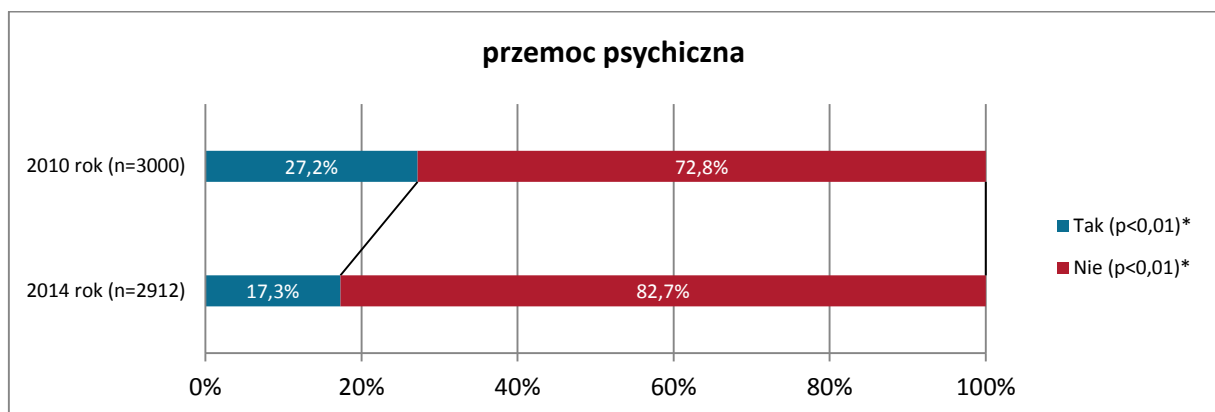
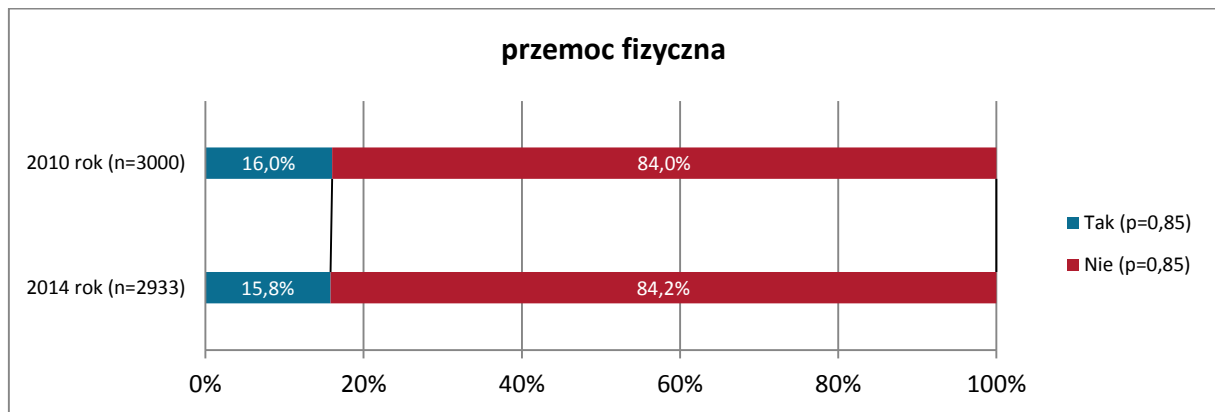
Wykres 1. Odsetek osób doświadczających przemocy w rodzinie w ciągu swojego życia

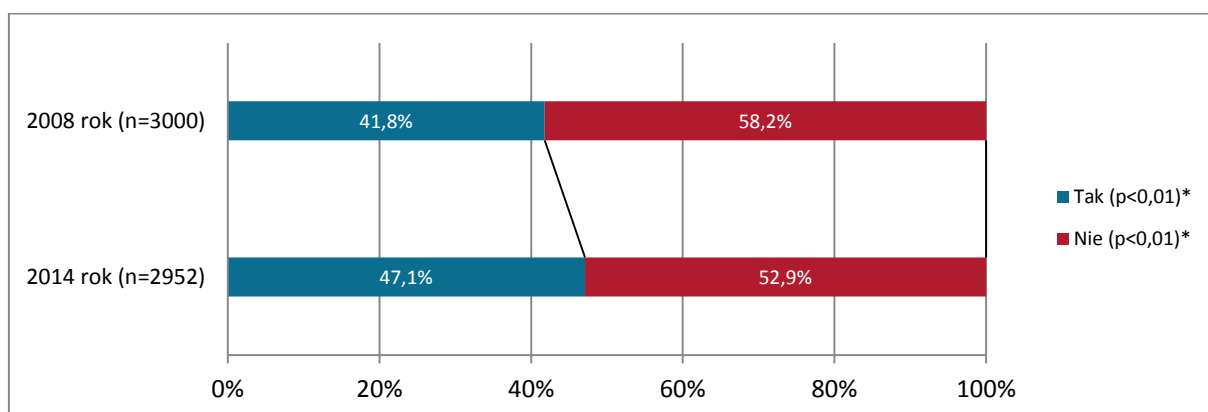
Wykres 2. Odsetek osób doświadczających przemocy w rodzinie w ciągu swojego życia według płci

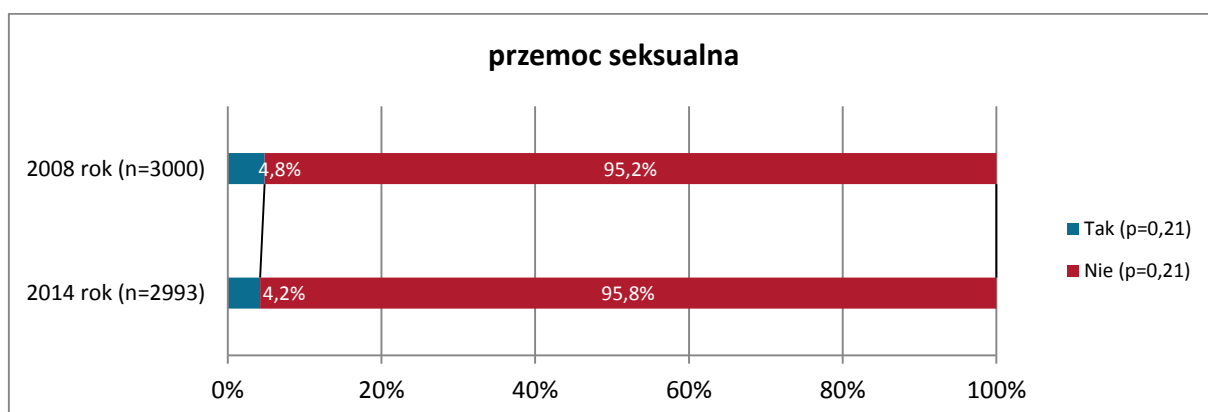
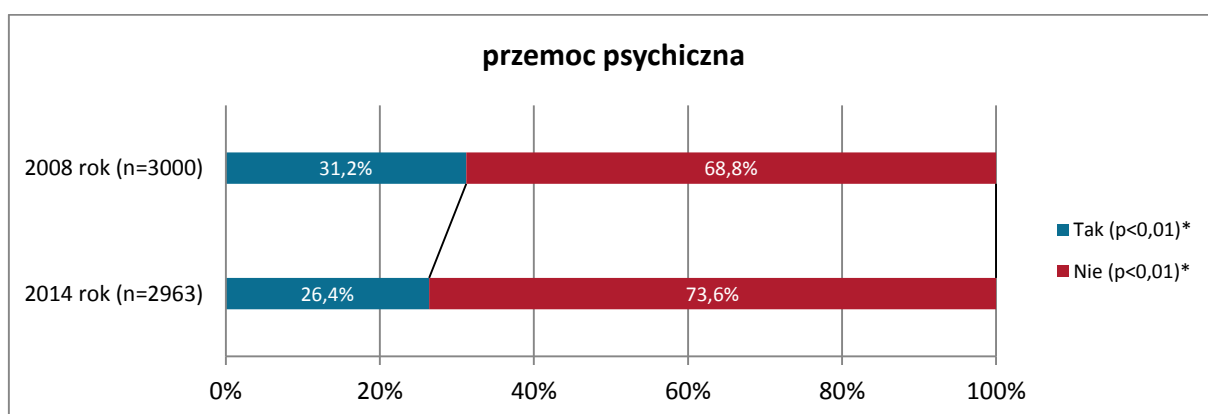
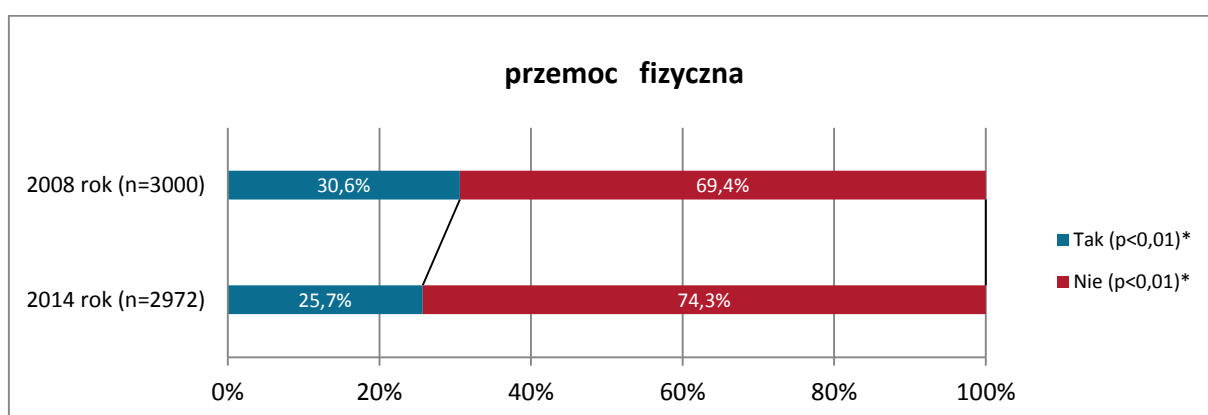
Wykres 3. Odsetek osób doświadczających przemocy w rodzinie w ciągu swojego życia według typów przemocy

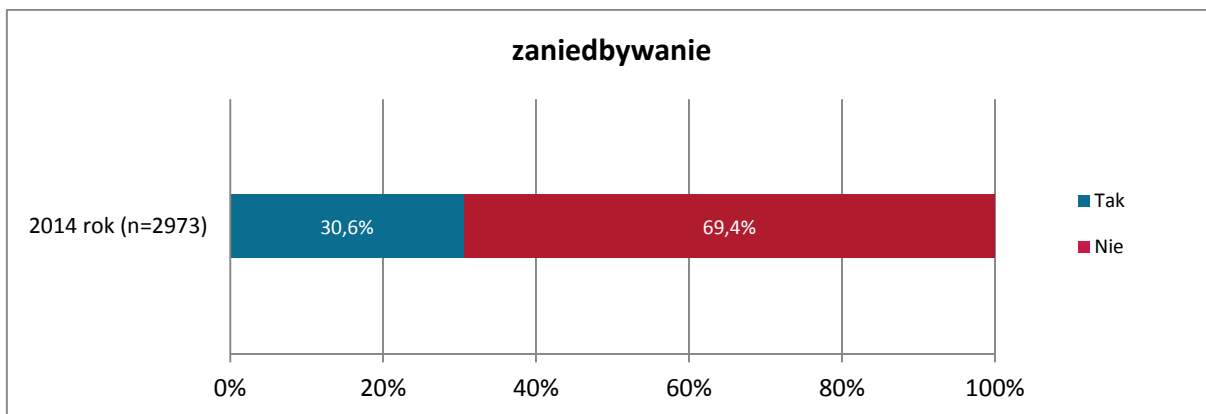

Wykres 4. Odsetek osób znających przypadki przemocy wobec dzieci

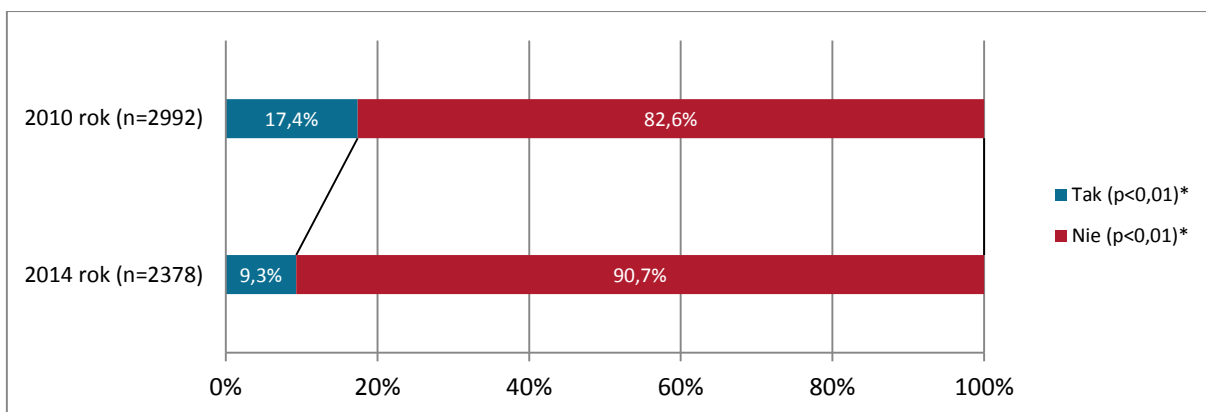

Wykres 5. Odsetek osób znających przypadki przemocy wobec dzieci według typów przemocy

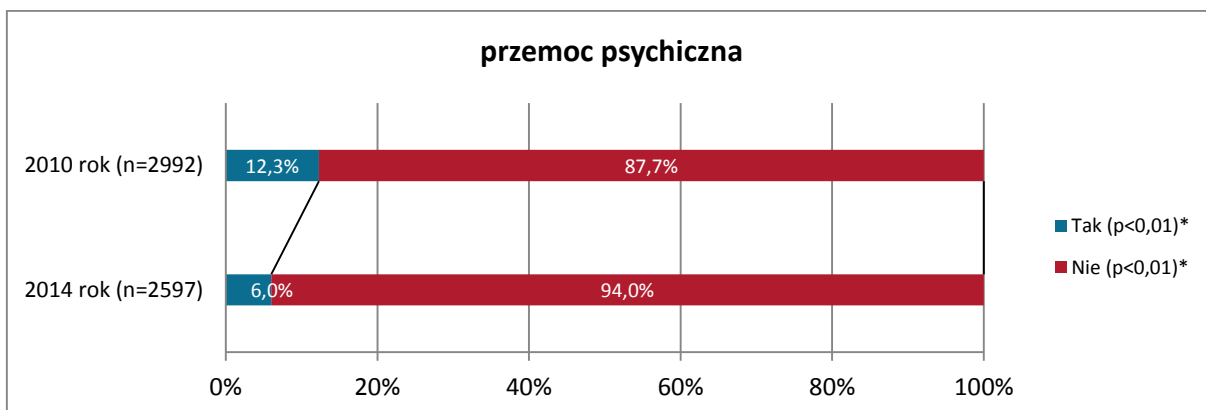
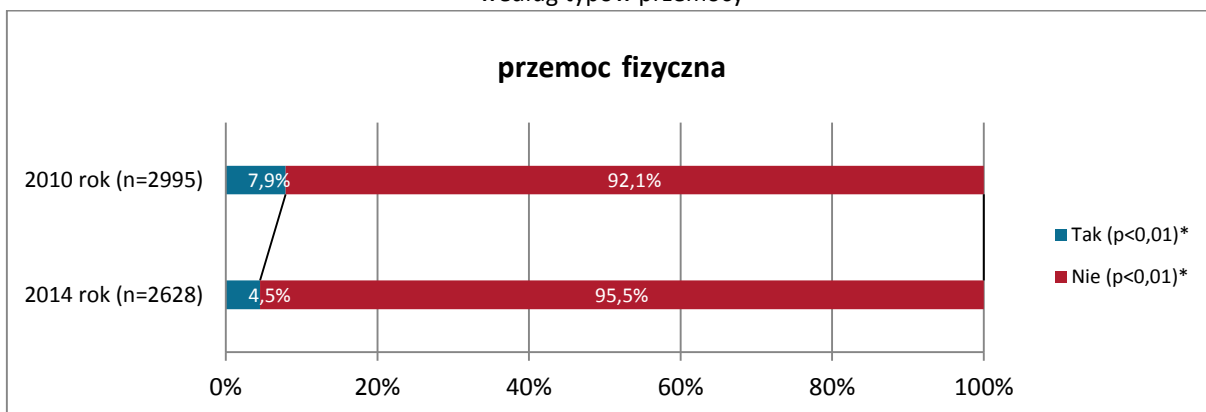

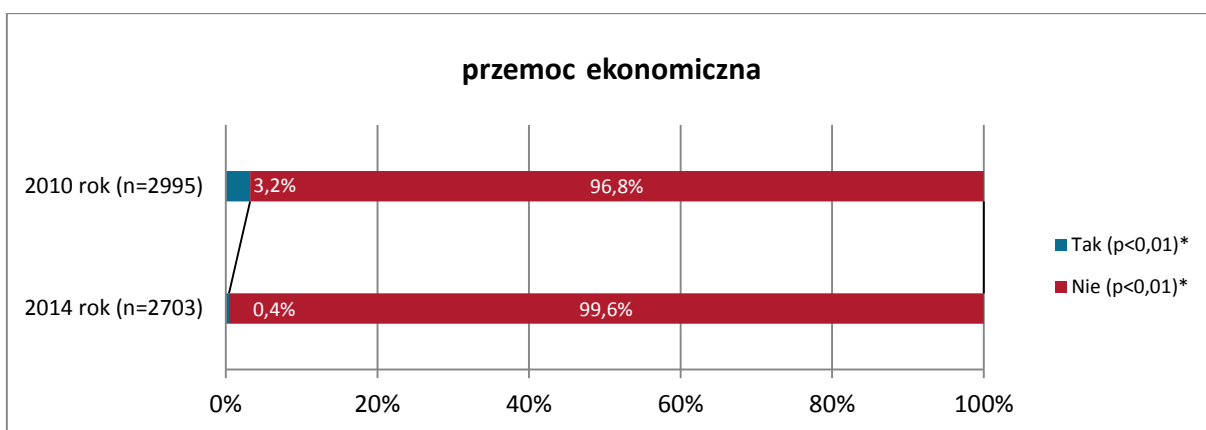
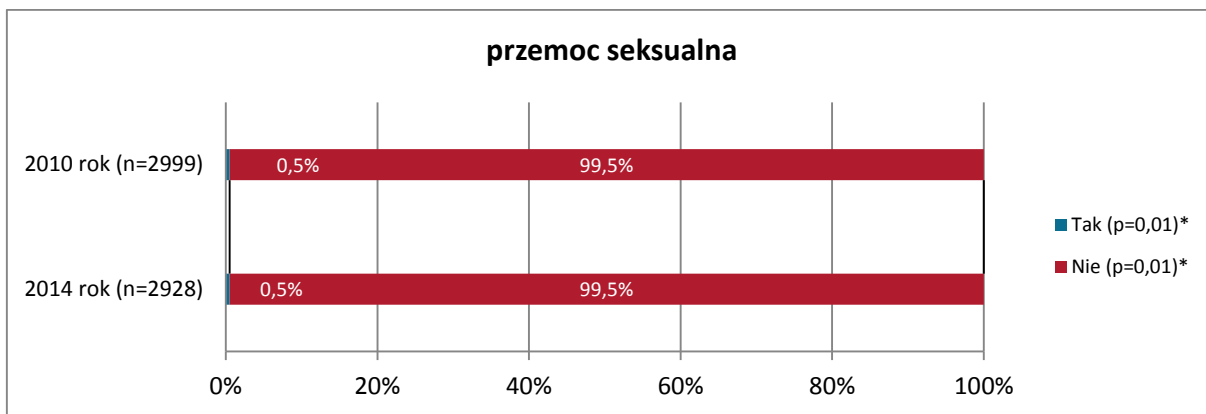
Wykres 6. Odsetek osób będących w ciągu swojego życia sprawcami przemocy wobec osób dorosłych

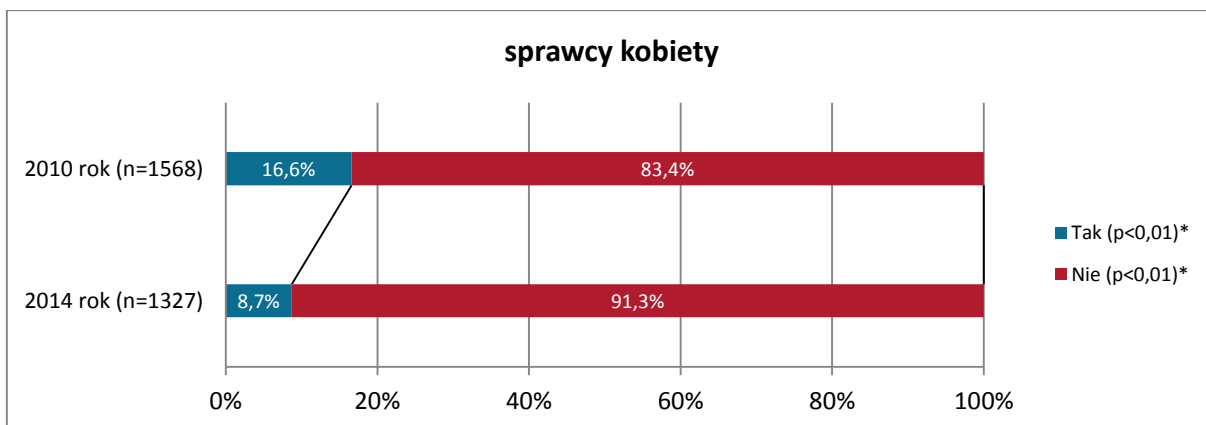
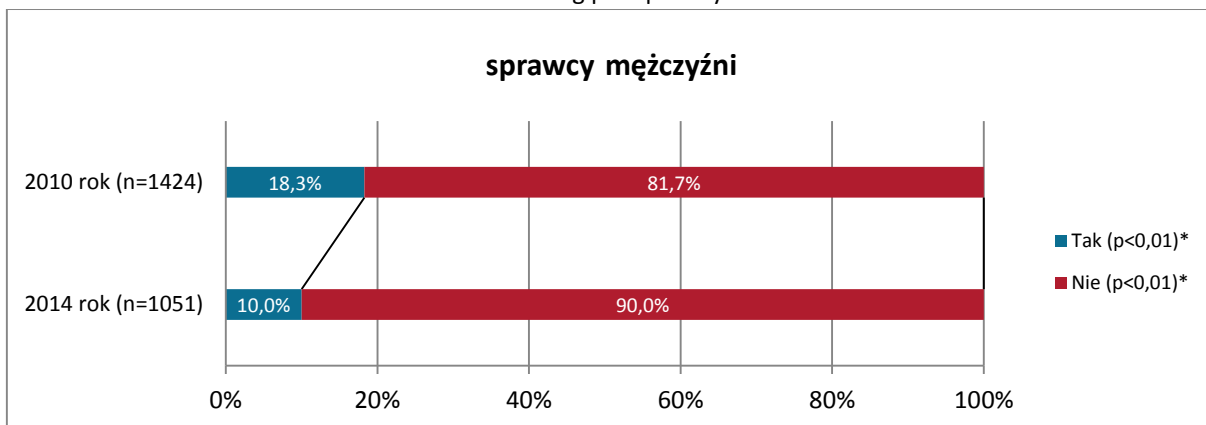
Wykres 7. Odsetek osób będących w ciągu swojego życia sprawcami przemocy wobec osób dorosłych według typów przemocy

Wykres 8. Odsetek osób będących w ciągu swojego życia sprawcami przemocy wobec osób dorosłych według płci sprawcy

Najważniejsze wyniki i wnioski z badań wynikające z raportu nr 2

Diagnoza zjawiska przemocy i możliwości uzyskania pomocy w sytuacji doświadczania przemocy w percepcji dzieci i młodzieży.

Badanie przeprowadzono na przełomie września i października 2014 r., na próbie losowej liczącej **1.210 osób z całej Polski. Uczestnikami badania były dzieci i młodzież w wieku od 11 do 17 lat (uczniowie reprezentujący każdy poziom systemu szkolnego: szkołę podstawową, gimnazjum i szkołę średnią)**. Dobór miał charakter wielostopniowy zespołowy – na pierwszym etapie wylosowano 41 szkół (13 podstawowych, 14 gimnazjów, 7 liceów i 7 techników), następnie w wylosowanych szkołach losowane były dwie klasy, z których wszyscy uczniowie byli proszeni o wypełnienie ankiet. Przed rozpoczęciem badania, uzyskano zgodę na udział w badaniu zarówno rodziców/opiekunów prawnych, jak i dzieci i młodzieży. Głównym celem badania była diagnoza poszczególnych rodzajów przemocy doświadczanej przez dzieci i młodzieży ze strony ich rodziców/opiekunów, a także zidentyfikowanie przekonań dotyczących dopuszczalnych metod wychowawczych stosowanych przez dorosłych oraz rozpoznanie form i miejsc pomocy, z których dzieci i młodzież byłyby gotowe skorzystać, szukając wsparcia w sytuacji przemocy w rodzinie.

Powszechność (rozmiary) poszczególnych rodzajów przemocy oraz jej przejawów

- Badanie powszechności przemocy wśród dzieci i młodzieży objęło dwa aspekty: rozmiar zjawiska w percepcji dzieci i młodzieży, uczestniczących w badaniu (szacowana skala zjawiska) oraz rozmiar zjawiska wśród samych badanych (rzeczywista skala zjawiska).
- **O ile 37% uczniów szacuje, że przemocy w rodzinie może doświadczać wielu ich rówieśników, a 32% podaje, że zna co najmniej jednego kolegę/koleżankę, która tej przemocy doświadcza; o tyle wyniki relacjonowanego badania wskazują, że przemocy w rodzinie rzeczywiście może doświadczać 6% dzieci i młodzieży.** Dokładnie taki sam wynik (tj. 6%) dotyczący rzeczywistej skali przemocy wśród dzieci i młodzieży uzyskano w Ogólnopolskiej diagnozie problemu przemocy wobec dzieci, przeprowadzonej przez Fundację Dzieci Niczyje¹, a bardzo zbliżony (tj. 5%) uzyskano w badaniu TNS OBOP zrealizowanym na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w 2008 roku². Należy jednak podkreślić, że każde z tych badań realizowano w oparciu o inną metodykę niż w relacjonowanym tu badaniu.

Ocena skali przemocy w rodzinie wobec dzieci i młodzieży

- **Okolo 37% badanych dzieci i młodzieży szacuje, że ich rówieśnicy mogą doświadczać różnych przejawów przemocy w rodzinie w różnej skali.** Prawie co czwarty uczeń (24%) jest przekonany, że w jego otoczeniu nie ma osób, które doświadczyły przemocy w rodzinie, a 39% nie potrafi dokonać takiego oszacowania.
- Dzieci i młodzież wskazujące na to, że ich koledzy doświadczają różnych przejawów przemocy w rodzinie (37% ankietowanych), najczęściej (około 17% ankietowanych) postrzegają, że problem przemocy w rodzinie dotyczy mniej niż połowy ich rówieśników. 4% ankietowanych uważa, że problem dotyczy prawie wszystkich ich kolegów.
- **W percepcji 46% uczniów biorących udział w badaniu, prawie wszyscy lub więcej niż połowa ich rówieśników doświadcza przynajmniej jednego przejawu przemocy fizycznej; rzadziej wskazywano na zaniedbywanie (32%) i przemoc psychiczną (23%), a najrzadziej - na przemoc seksualną (6%).**

¹ Wójcik, S. (2013). Przemoc w rodzinie, zaniedbanie, wiktyimizacja pośrednia. Wyniki Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci. [w:] *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka* (12,3), s. 40-62.

² *Badanie dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci*. Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej / TNS OBOP. Opinie ofiar, sprawców i świadków o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie. Lipiec 2008

Znajomość dzieci z otoczenia doświadczających przemocy

- Średnio 69% uczniów oświadczyło, że nie zna żadnego rówieśnika ze swojego otoczenia, który doświadczałby co najmniej jednego z badanych przejawów przemocy w rodzinie, podczas gdy średnio 31% badanych potwierdziło, że zna co najmniej jedną taką osobę. Na znajomość wielu rówieśników doświadczających przemocy w rodzinie wskazało średnio 7% badanych.

Doświadczenie przemocy w rodzinie przez badane dzieci i młodzież

- Wśród 1210 badanych uczniów, średnio 6% uznało, że ich sytuacja jest podobna do sytuacji opisywanych w kwestionariuszu, co oznacza, iż mogli oni doświadczyć co najmniej jednego z badanych przejawów przemocy. Zdecydowana większość respondentów (średnio 89%) udzieliła odpowiedzi sugerujących, że nie mieli doświadczeń związanych z przemocą w rodzinie, a średnio 5% uczniów nie potrafiło określić, czy zetknęła się z badanymi przejawami przemocy.
- Uczniowie, których odpowiedzi wskazują na możliwość doświadczenia przemocy w rodzinie, najczęściej doświadczyli **przejawów przemocy fizycznej (31%), a następnie zaniedbania (19%) i przemocy psychicznej (11%). Najrzadziej wskazywano na doświadczenie przemocy seksualnej (4%).**
- Odpowiedzi, których udzieliły **dziewczynki mogące doświadczyć przemocy w rodzinie, wskazują, że istotnie częściej niż chłopcy doświadczały one przemocy fizycznej (35% - dziewczynki; 27% - chłopcy) i zaniedbywania (22% - dziewczynki; 17% - chłopcy).**
- Uczniowie gimnazjów i techników istotnie częściej niż uczniowie szkół podstawowych i liceów wskazywali na doświadczenie przemocy fizycznej (35% - gimnazjum; technika; 26% - liceum; 25% - szkoła podstawowa) oraz istotnie częściej niż uczniowie pozostałych typów szkół doświadczały zaniedbywania (29% - gimnazjum; 15% - szkoła podstawowa; 10% - liceum; 10% - technikum). Przemocy psychicznej najrzadziej doświadczały uczniowie szkół podstawowych (5% - szkoła podstawowa; 13% - gimnazjum; 18% - liceum; 14% - technikum). Przemocy seksualnej rzadziej doświadczały uczniowie szkół podstawowych (1%) niż uczniowie gimnazjum (5%) i liceum (7%).
- Dzieci i młodzież z dużych i średnich miast istotnie częściej wskazywały na doświadczenie przejawów przemocy fizycznej (42% i 40%) niż respondenci mieszkający na wsi (25%). Doświadczenie przejawów zaniedbywania istotnie częściej deklarowali uczniowie z dużych miast (30%) niż z małych miast (15%) i wsi (15%). Statystycznie częściej też zaniedbywania doświadczały badani zamieszkujący w średnim mieście (26%) niż na wsi (15%). W przypadku przemocy psychicznej, odsetek dzieci i młodzieży doświadczających okazał się istotnie wyższy wśród uczniów ze średnich miast (16%) niż ze wsi (9%). Doświadczenie przemocy psychicznej statystycznie częściej deklarowały także dzieci mieszkające w średnim mieście (16%) w stosunku do tych, które mieszkają w małym mieście (7%). W przypadku przemocy seksualnej, częściej na jej doświadczenie wskazywały dzieci i młodzież ze średnich miast (6%) niż ze wsi (2%), choć różnica ta znajduje się na granicy istotności statystycznej.
- Doświadczenie przemocy seksualnej ma związek z posiadaniem lub nie posiadaniem rodzeństwa. Uczniowie, którzy nie posiadają rodzeństwa istotnie częściej (11%) niż uczniowie posiadający rodzeństwo (3%) deklarowali doświadczenie przemocy seksualnej.
- Badanie ujawniło zależność typu doświadczanej przemocy od sytuacji materialnej rodziny. **Przemocy fizycznej oraz zaniedbania częściej doświadczały dzieci deklarujące, że sytuacja materialna ich rodzin jest gorsza niż większości ich rówieśników (56% - przemoc fizyczna; 42% - zaniedbanie)** w porównaniu do dzieci i młodzieży wskazujących, że sytuacja materialna ich rodziny jest taka sama (29% - przemoc fizyczna; 17% - zaniedbanie) lub lepsza niż większości ich rówieśników (30% - przemoc fizyczna; 22% - zaniedbanie).
- Typ doświadczanej przemocy jest związany z samooceną osiągnięć szkolnych ucznia. Dzieci i młodzież, które oceniały się, jako dobrzy uczniowie (9%) rzadziej doświadczały przemocy

psychicznej niż ich koledzy, którzy oceniali się, jako słabi uczniowie (23%). Różnice zaobserwowano także w przypadku przemocy seksualnej. „Dobrzy” uczniowie (2%) rzadziej doświadczali przemocy seksualnej niż uczniowie „bardzo dobrzy” (8%); a także „słabi” uczniowie (10%) doświadczali jej częściej niż uczniowie oceniający się jako „dobrzy” (2%), choć należy podkreślić, że ta ostatnia zależność znajduje się na granicy istotności statystycznej.

Nasilenie (częstotliwość) występowania poszczególnych form przemocy oraz ich przejawów

- W przypadku dzieci i młodzieży, które od 2 do 3 razy w miesiącu lub częściej doświadczają przejawów przemocy zauważono istotne różnice w zakresie typów przemocy. W przypadku zaniedbania i przemocy psychicznej odsetek uczniów jest istotnie statystycznie wyższy (odpowiednio: 87% i 86%) niż odsetek dzieci i młodzieży doświadczającej przemocy fizycznej (48%) i przemocy seksualnej (45%).
- Wśród uczniów, którzy doświadczyli przemocy seksualnej ujawniła się statystycznie istotna różnica związana z płcią. Okazało się, że odsetek dziewcząt doświadczających często (2-3 razy w miesiącu lub częściej) przemocy seksualnej (43%) jest istotnie wyższy od odsetka chłopców (17%).
- Istnieje istotna statystycznie różnica w nasileniu przemocy w zależności od miejsca zamieszkania. Wszystkich typów przemocy (oprócz zaniedbania) doświadczają istotnie większe odsetki dzieci i młodzieży (2-3 razy) w dużych i ewentualnie średnich miastach niż na wsiach. Największe różnice pomiędzy dużymi miastami a wsią występują w przypadku doświadczanej często (2-3 razy w miesiącu lub częściej) przemocy seksualnej, które dotyczą 3 razy większej grupy dzieci i młodzieży z dużych miast w porównaniu ze wsią.
- O ile częstotliwość występowania poszczególnych typów przemocy nie miała związku z poziomem wykształcenia matki/opiekunki prawnej, o tyle ujawniła się statystycznie istotna różnica w zakresie stosowania przemocy fizycznej wynikająca z poziomu wykształcenia ojca/opiekuna prawnego. Istotnie większy odsetek dzieci doświadczających przemocy fizycznej codziennie spotyka się w rodzinach, w których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie podstawowe (8%), najrzadziej w rodzinach, w których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie wyższe (4%).
- Biorąc pod uwagę ocenę poszczególnych form przemocy, istotne różnice obserwuje się w częstotliwości występowania przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej. Uczniowie słabsi częściej doświadczają przemocy fizycznej i psychicznej, jednak codzienne występowanie tego typu przemocy najczęściej ma miejsce w przypadku bardzo dobrych uczniów. Dotyczy to również przemocy seksualnej

Rozmiary przemocy fizycznej i psychicznej między rodzicami/opiekunami prawnymi

- **17% badanych uczniów było świadkiem lub wie, że pomiędzy ich rodzicami/opiekunami doszło do aktów przemocy fizycznej, a 13% dzieci i młodzież było świadkiem lub wie o przemocę psychiczną.** Badanie ujawniło, że dzieci i młodzież, które same doświadczyły przemocy istotnie częściej deklarowali, że byli także świadkami przemocy fizycznej między swoimi rodzicami (28%) w porównaniu do dzieci i młodzieży, które nie doświadczyły tej formy przemocy (11%). Analogiczna zależność ujawniła się w przypadku przemocy psychicznej, gdzie dzieci i młodzież, które same doświadczyły przynajmniej jednego przejawu tej formy przemocy istotnie częściej deklarowały, że były jej świadkami pomiędzy swoimi rodzicami/opiekunami prawnymi (66%) niż dzieci i młodzieży, które same nie miały takich doświadczeń (26%).

Bycie świadkiem lub wiedza na temat przemocy stosowanej przez kogoś z rodziców/opiekunów wobec rodzeństwa

- Średnio 15% badanych uczniów zadeklarowało, że było świadkiem lub wie, że ich rodzeństwo doświadczyło przemocy w rodzinie. Blisko co trzeci uczeń (29%) wskazał, że była to przemoc fizyczna; 13% - zaniedbanie; 14% - przemoc psychiczna, a tylko 3% - przemoc seksualna.
- Dzieci i młodzież częściej deklarowali, że byli świadkami lub wiedzą o tym, że ich rodzeństwo doświadczyło przemocy fizycznej (29%) niż innych typów przemocy (13%, 14% i 3%). Rzadziej dzieci i młodzież wskazywały na przemoc psychiczną (13%) oraz zaniedbywanie (13%), a istotnie najrzadziej wskazywali na doświadczenie przez ich braci i/lub siostry przemocy seksualnej (3%).

Korzystanie z jakiegokolwiek formy pomocy w związku z doświadczeniem przemocy w rodzinie i ocena jej skuteczności

- W przemocy fizycznej uczniowie istotnie rzadziej korzystali z jakiegokolwiek formy pomocy w przypadku doświadczenia zakazu wychodzenia z domu (3%) niż w przypadku doświadczenia kar fizycznych (23%). W przypadku przejawów zaniedbywania, odsetek dzieci i młodzieży korzystającej z pomocy, kiedy doświadczali zaniedbywania ich potrzeb żywieniowych (32%) był istotnie wyższy niż w przypadku, gdy byli oni pozostawiani bez opieki (15%). Wśród przejawów przemocy psychicznej i seksualnej nie ujawniono istotnych statystycznie różnic między odsetkami osób, które zgłosiły się po pomoc w przypadku ich doświadczenia.
- **Dzieci i młodzież, które doświadczyły przemocy w rodzinie wskazywały, że pomocy szukały u nauczycieli, wychowawców, pedagogów/psychologów szkolnych, lekarzy/pielęgniarek oraz u przyjaciół, rodziny i bliskich osób.**

Gotowość do szukania pomocy i czy zależy ona od rodzaju przemocy, jej przejawów oraz nasilenia

- Badani uczniowie najczęściej deklarowali **gotowość do poszukiwania pomocy w sytuacji doświadczenia przemocy fizycznej (75%) oraz seksualnej (72%) w przypadku, gdyby byli jej ofiarami**. Istotnie rzadziej respondenci poszukiwaliby pomocy w przypadku zaniedbywania (65%), a najrzadziej w przypadku doświadczenia przemocy psychicznej (44%).
- W przypadku doświadczenia przemocy dzieci i młodzież **wskazali, że zgłosiliby się na policję, do ośrodka pomocy społecznej, nauczycieli, wychowawców, pedagogów/psychologów szkolnych, lekarzy/pielęgniarek, przyjaciół, rodziny, bliskich osób, księdza czy instytucji zajmujących się ofiarami przemocy w rodzinie**
- **Nadużywanie alkoholu przez rodziców/opiekunów prawnych i związek między tendencją do nadużywania alkoholu a stosowaniem poszczególnych rodzajów przemocy**
- **Średnio 30% uczniów** doświadczających przemocy w rodzinie oceniła, że przynajmniej jedno z rodziców/opiekunów **prawnych nadużywa alkoholu**, podczas gdy przeciwnego zdanie było średnio 15% badanych.
- Badanie ujawniło związek między stosowaniem poszczególnych rodzajów przemocy a tendencją rodziców do nadużywania alkoholu. Uczniowie, którzy deklarują, że ich rodzice/opiekunowie prawni nadużywają alkoholu częściej doświadczają każdego z badanych rodzajów przemocy niż dzieci, w których opinii ich rodzice nie nadużywają alkoholu.
- Przemocy fizycznej częściej doświadczają dzieci i młodzież, których rodzice nadużywają alkoholu (47%) niż dzieci i młodzież, których rodzice/opiekunowie prawni nie nadużywają alkoholu (29%).
- Istotnie częściej, zaniedbywane są dzieci i młodzież, których rodzice/opiekunowie prawni nadużywają alkoholu (30%) niż dzieci i młodzież, których rodzice/opiekunowie prawni nie nadużywają alkoholu (18%).

→ Przemocy psychicznej częściej doświadczali dzieci i młodzieży, których rodzice nadużywają alkoholu (28%) niż dzieci i młodzież, których rodzice/opiekunowie prawni nie nadużywają alkoholu (9%).

Stopień akceptacji dla karania „laniem”

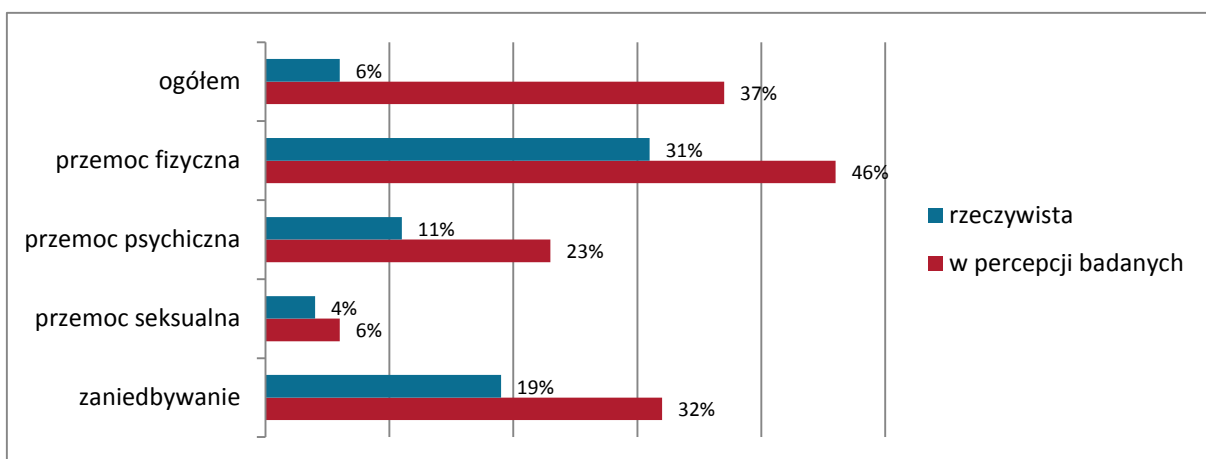
→ Uczniowie biorący udział w badaniu najczęściej akceptowali karanie „laniem” za palenie papierosów i picie alkoholu (po 39%), popełnienie drobnej kradzieży (38%) oraz okazywanie braku szacunku rodzicom (31%). Istotnie rzadziej dzieci i młodzież akceptowały karanie „laniem” za wagary (24%), a najrzadziej akceptowały „lanie” jako formę kary za kłamstwo (6%) oraz nie wrócenie do domu o określonej porze i zniszczenie cennej rzeczy (po 9%).

→ Wśród dzieci i młodzieży stopień akceptacji „lania”, jako kary za określone zachowania istotnie **zmałał w przypadku wszystkich badanych zachowań w stosunku do wyników uzyskanych w 2011 roku przez Annę Grabowiec³, która przeprowadziła analogiczne badanie w tym zakresie.**

Wybrane dane statystyczne porównawcze – wykresy

Wykres 9. Powszechność (rozmiary) poszczególnych rodzajów przemocy w dwóch aspektach:

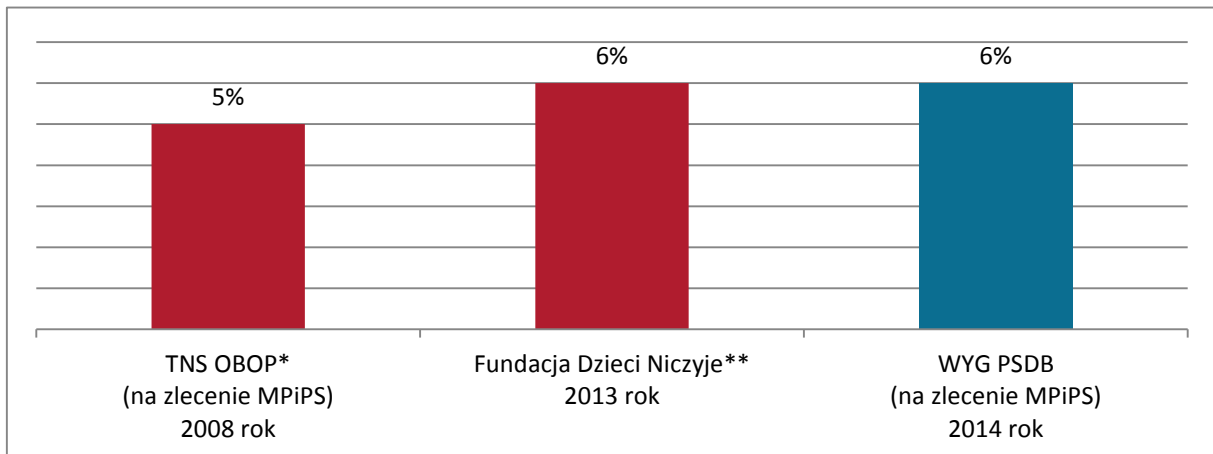
- **szacowana skala** zjawiska przemocy wobec dzieci i młodzieży (w percepcji badanych),
- **rzeczywista skala** przemocy (rozmiar zjawiska wśród samych badanych, tj. doświadczenie przez badanych przynajmniej 1 przejawu przemocy).

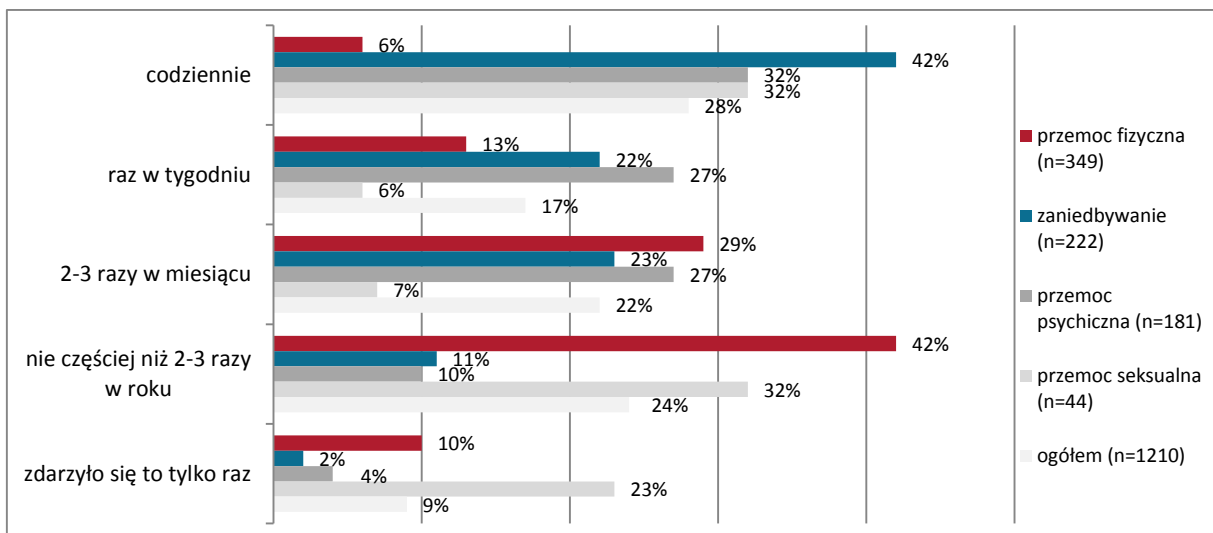
Wyniki badania wskazują, że przemocy w rodzinie rzeczywiście może doświadczać 6% dzieci i młodzieży. Podobne wyniki dotyczące rzeczywistej skali przemocy wśród dzieci i młodzieży uzyskano również w innych badaniach, choć należy podkreślić, że każde z tych badań realizowano w oparciu o inną metodykę niż w relacjonowanym tu badaniu.

³ Por.: Grabowiec A. (2011). *Samoocena dzieci krzywdzonych w rodzinie*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej.

Wykres 10. Skala przemocy wobec dzieci i młodzieży

Wykres 11. Nasilenie (częstotliwość) występowania poszczególnych form przemocy

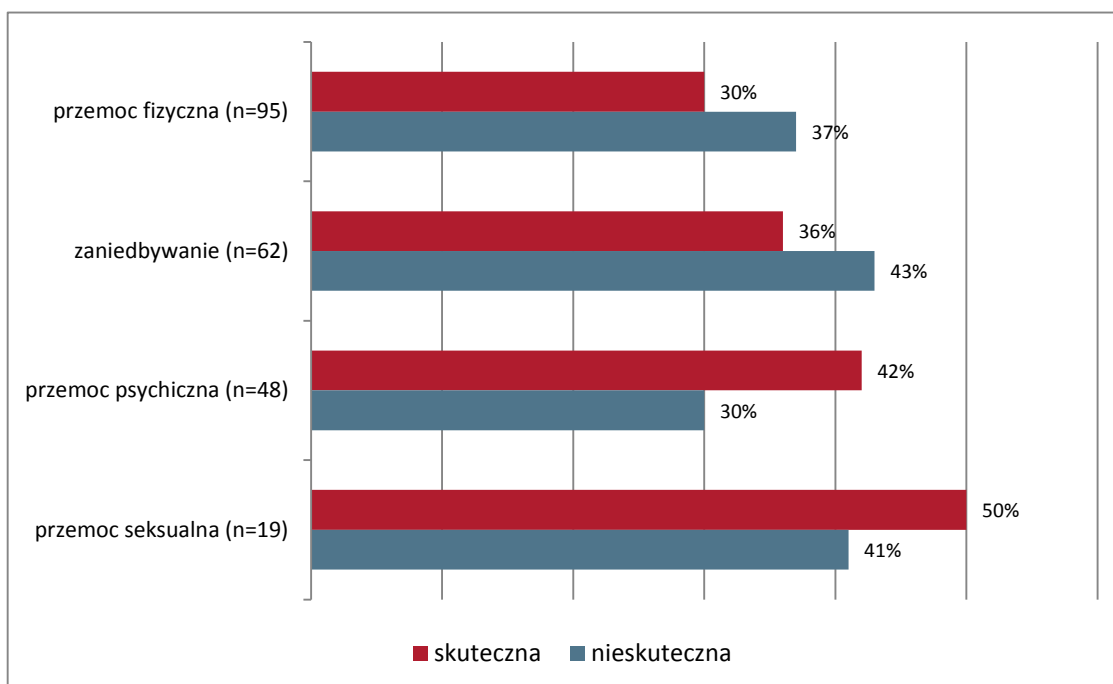

W przypadku dzieci i młodzieży, które od 2 do 3 razy w miesiącu lub częściej doświadczają przejawów przemocy zauważono istotne różnice w zakresie typów przemocy. W przypadku zaniedbania i przemocy psychicznej odsetek uczniów jest istotnie statystycznie wyższy (odpowiednio: 87% i 86%) niż odsetek dzieci i młodzieży doświadczającej przemocy fizycznej (48%) i przemocy seksualnej (45%).

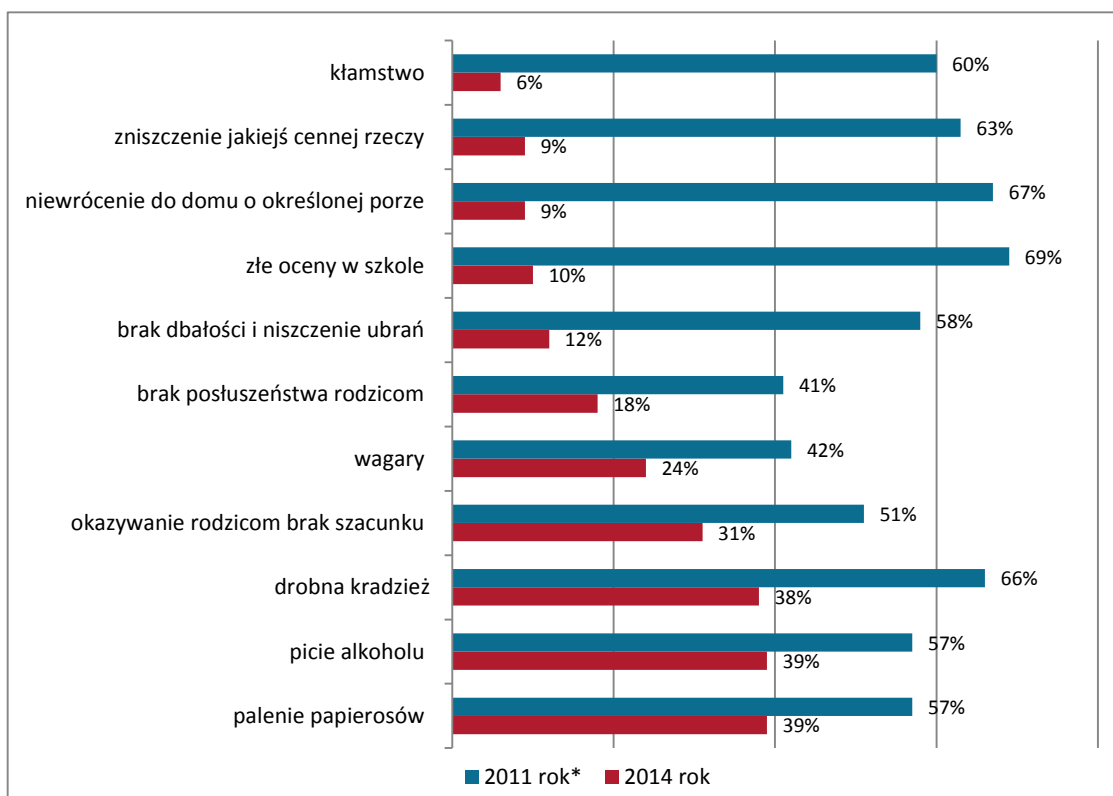
Dzieci i młodzież, które doświadczyły przemocy w rodzinie wskazywały, że pomocy szukały u: nauczycieli, wychowawców, pedagogów/psychologów szkolnych, lekarzy/pielęgniarek oraz u przyjaciół, rodziny i bliskich osób.

Ze względu na niskie liczebności dzieci i młodzieży korzystających z pomocy w związku z doświadczeniem przemocy w rodzinie nie ustalono czy zachodzą istotne statystycznie różnice w ocenie skuteczności tej pomocy.

Wykres 12. Ocena skuteczności pomocy w związku z doświadczeniem przemocy w rodzinie

Wykres 13. Stopień akceptacji dla karania „laniem”

*Por.: Grabowiec A. (2011). Samoocena dzieci krzywdzonych w rodzinie. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej.

Stopień akceptacji „lania” jako kary za określone zachowania, istotnie zmalał w przypadku wszystkich badanych zachowań. W 2014 roku istotnie mniej dzieci i młodzieży akceptowało karę „lania” niż dzieci i młodzież badane w 2011 roku.

Najważniejsze wyniki i wnioski z badań wynikające z raportu nr 3

Ocena efektywności systemu przeciwdziałania przemocy przez profesjonalistów

Badanie zrealizowane zostało na przełomie sierpnia i września 2014 roku, na próbie losowej liczącej **2711 osób z całej Polski**. W badaniu udział wzięły osoby, które wchodziły w skład grup roboczych (lub -tam, gdzie nie ma grup - w skład zespołów interdyscyplinarnych) oraz osoby, które miały kontakt z przypadkami przemocy w związku z wykonywaniem pracy zawodowej, w tym z przypadkami przemocy w rodzinie. Dodatkowe kryterium stanowił staż pracy w poszczególnych instytucjach/podmiotach - nie krótszy niż 1 rok. Uczestnikami badania byli więc profesjonalści zajmujący się problematyką przemocy w rodzinie, w tym:

- pracownicy socjalni,
- policjanci,
- kuratorzy sądowi (społeczni i zawodowi),
- członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- przedstawiciele oświaty (pedagodzy lub psychologowie),
- przedstawiciele ochrony zdrowia (lekarze pierwszego kontaktu lub pielęgniarki).

Głównym celem badania była ocena efektywności systemu przeciwdziałania przemocy przez profesjonalistów: pracowników socjalnych, policjantów, kuratorów, członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli oświaty oraz przedstawicieli ochrony zdrowia. Dodatkowym celem badania było rozpoznanie przekonań na temat przemocy w rodzinie oraz opinii na temat ofiar i sprawców, a także zebranie doświadczeń badanej grupy w obszarze szkoleniowym dotyczącym problematyki przemocy w rodzinie.

Częstotliwości stykania się z przypadkami przemocy

- Blisko 90% respondentów wskazało na to, że w miesiącu poprzedzającym badanie zetknęło się w przypadkami przemocy w rodzinie.
- Częstotliwość kontaktów z osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie jest niewielka lub umiarkowana - 61% profesjonalistów spotkało się z takimi przypadkami nie częściej niż 3 razy w miesiącu. Nieco ponad 10% profesjonalistów z przypadkami przemocy w rodzinie styka się często (więcej niż 10 razy) lub bardzo często (powyżej 20 razy). Prawidłowość ta dotyczy zarówno przypadków przemocy w rodzinie w stosunku do osób dorosłych, jak i w stosunku osób niepełnosprawnych, starszych i dzieci.
- Liczba kontaktów z osobami niepełnosprawnymi, starszymi lub dziećmi, będącymi ofiarami przemocy w rodzinie nie musi odpowiadać faktycznej skali tego zjawiska⁴. Zarówno dzieci, jak i osoby starsze lub niepełnosprawne, zwykle same się nie zgłaszają do profesjonalistów w poszukiwaniu pomocy. Ich opiekunowie nie zawsze dokonują takich zgłoszeń, tym bardziej, że często jednocześnie są sprawcami przemocy⁵. Zatem, informacja o częstotliwości kontaktów profesjonalistów z dziećmi oraz osobami starszymi i niepełnosprawnymi, dotkniętymi przemocą stanowi wyłącznie informację o średniomiesięcznej liczbie zgłoszeń tego typu przypadków.
- Intensywność kontaktów z osobami doświadczającymi przemocy zależy od typu instytucji. Najczęściej takie kontakty mieli przedstawiciele policji (94%), gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych (94%) oraz kuratorzy sądowi (94%), a następnie pracownicy pomocy społecznej (90%) i organizacji pozarządowych (89%). Istotnie mniej kontaktów z osobami

⁴ Por.: *Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych. CZĘŚĆ II - Raport z badania profesjonalistów*. Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej / Instytut Psychologii Polskiej Akademii Nauk. 2009

⁵ Por.: Sajkowska, M. (2001). Zjawisko krzywdzenia dzieci w świetle badań empirycznych. [w:] Bińczycka, J. (red.). Warszawa: Wydawnictwo Akademickie "Żak"; Badanie dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci. Opinie ofiar, sprawców i świadków o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie wobec dzieci. Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej / TNS OBOP. Lipiec 2008; Kmiecik-Baran, K. (1998). *Przemoc wobec dzieci – diagnoza i interwencja*. [w:] Papież, J., Płukis, A. (red.) *Przemoc dzieci i młodzieży perspektywie polskiej transformacji ustrojowej*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

doświadczającymi przemocą w rodzinie mieli pracownicy oświaty (68%) i ochrony zdrowia (64%). Najbardziej intensywne kontakty z osobami doświadczającymi przemocą (więcej niż kilkanaście w miesiącu) mieli przedstawiciele organizacji pozarządowych.

- Rozkład częstotliwości zgłaszanych u profesjonalistów przypadków przemocą w rodzinie nie ma związku z wielkością gminy. Niezależnie od wielkości gminy, specjaliści najczęściej spotykali się z przypadkami przemocą w rodzinie do 3 razy w miesiącu (od 48% do 68%).
- Przyglądając się intensywności kontaktów z ofiarami przemocą w rodzinie, to widzimy, że wzrasta ona wraz ze wzrostem wielkości gminy. Najczęściej dużo (kilkanaście w miesiącu) lub bardzo dużo (powyżej 20 w miesiącu) przypadków przemocą w rodzinie w trakcie miesiąca odnotowano w gminach miejskich powyżej 50 tys. mieszkańców (odpowiednio: 11% i 13%), podczas gdy w mniejszych gminach wartości te są znacznie niższe (wartości te wahają się od 2% do 8%).

Działania podejmowane zazwyczaj w sytuacji ujawnienia przemocą w rodzinie

- W przypadku ujawnienia przemocą w rodzinie (niezależnie od tego, wobec kogo była skierowana) przedstawiciele każdej instytucji podejmowali działania, które uznali za adekwatne do sytuacji. W pierwszej kolejności podejmowane były działania takie jak: diagnoza sytuacji i potrzeb osoby, co do której zachodzi podejrzenie, że jest dotknięta przemocą; udzielenie informacji o możliwościach uzyskania pomocy i możliwościach podjęcia działań mających na celu poprawę sytuacji osoby dotkniętej przemocą w rodzinie; przeprowadzenie rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocą w rodzinie; poinformowanie o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie czy wszczęcie procedury „Niebieskie Karty”. Zdecydowanie rzadziej stosowane są działania bardziej radykalne, takie jak: zawiadomienie policji / prokuratury o możliwości popełnienia przestępstwa; zawiadomienie sądu rodzinnego; umieszczenie dziecka w placówce; wszczęcie procedury karnej z art. 207 KK itp. (nie więcej niż 10% respondentów zadeklarowało podjęcie takich działań).
- Działania podejmowane w przypadku ujawnienia przemocą w rodzinie w dużej mierze zależą od wielkości miejscowości, w której działa dana instytucja. Instytucje ulokowane w gminach wiejskich zdecydowanie rzadziej od tych ulokowanych w gminach miejskich kierowały dziecko dotknięte przemocą w rodzinie do świetlicy socjoterapeutycznej, świetlicy opiekuńczo-wychowawczej czy też kierowały rodziców/opiekunów prawnych dziecka dotkniętego przemocą w rodzinie do uczestnictwa w warsztatach umiejętności wychowawczych (od 39% do 77%). W gminach wiejskich również zdecydowanie rzadziej, w porównaniu do gmin miejskich, zawiadamiano prokuraturę o możliwości popełnienia przestępstwa.

Oceny jakości współpracy pomiędzy instytucjami wchodzącymi w skład lokalnego systemu przeciwdziałania przemocą

- Ze względu na jakość współpracy najlepiej ocenione zostały ośrodki pomocy społecznej. Uzyskały one 89% pozytywnych ocen. Drugie miejsce pod względem jakości współpracy zajęła policja, uzyskując 81% dobrych lub bardzo dobrych ocen. Na trzecim miejscu znaleźli się kuratorzy sądowi uzyskując 65% pozytywnych ocen.
- Najmniej niekorzystnych ocen przyznano pomocy społecznej (od 2% do 4%), a najwięcej służbie zdrowia (od 22% do 44%)⁶.
- Specjaliści najchętniej w ocenie jakości współpracy odnosili się do tych instytucji, z którymi najczęściej współpracują (np. policja - pomoc społeczna, policja - kuratorzy sądowi). Oceny te były

⁶ Por.: *Przeciwdziałanie przemocą w rodzinie przez administrację publiczną. Informacja o wynikach kontroli (2013)*. Warszawa: Najwyższa Izba Kontroli.

też silnie spolaryzowane od skrajnie wysokich do skrajnie niskich, przy czym przeważały jednak pozytywne oceny instytucji partnerskich.

Ocena skuteczności działań podejmowanych przez instytucje powołane do interwencji w przypadku przemocy w rodzinie

- Niezależnie od typu instytucji oraz wielkości miejscowości, dobrze lub bardzo dobrze oceniana była skuteczność działania policji, pomocy społecznej oraz kuratorów sądowych, które uzyskały odpowiednio: 68%, 79% i 54% pozytywnych ocen. Źle lub bardzo źle oceniano gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, oświatę, służbę zdrowia i organizacje pozarządowe (odpowiednio: 22%, 29%, 45% i 36% negatywnych ocen).
- Najwyżej oceniono skuteczność pomocy społecznej (79% pozytywnych ocen), a najgorzej ochronę zdrowia (43% negatywnych ocen).
- Wszyscy respondenci bardzo źle ocenili ochronę zdrowia (od 16% do 59% negatywnych ocen)⁷.
- Respondenci oceniając skuteczność, oceniali również skuteczność instytucji, które sami reprezentowali. W odniesieniu do każdej z instytucji, samooceny te były bardzo pozytywne (od średnio 59% w ochronie zdrowia do średnio 86% w policji), podczas gdy oceny krytyczne były mniej zdecydowane (od 1% negatywnych samoocen w przypadku pomocy społecznej i policji do 16% w służbie zdrowia). Najbardziej samokrytyczna okazała się ochrona zdrowia

Ocena poszczególnych form pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie dostępnych w lokalnym systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

- Pracownicy instytucji przeciwdziałania przemocy w rodzinie najlepiej ocenili dostępność pomocy socjalnej, która została dobrze lub bardzo dobrze oceniona przez 76% ankietowanych. Na drugim miejscu znalazła się pomoc psychologiczna dla osób doświadczających przemocy (61% dobrych i bardzo dobrych ocen). Nieco gorzej oceniana była dostępność pomocy oferowanej przez Punkty Informacyjno-Konsultacyjne (48% pozytywnych ocen).
- Jako najmniej dostępne wskazano oddziaływania korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc oraz pomoc psychologiczną dla dzieci doświadczających przemocy w rodzinie (odpowiednio: 34% i 24% negatywnych ocen). Respondenci negatywnie ocenili również dostępność pomocy prawnej dla osób dorosłych, pomocy dla osób starszych i pomocy dla osób niepełnosprawnych (odpowiednio: 21%, 18% i 20% odpowiedzi).

Identyfikacja czynników zarówno zewnętrznych i osobistych utrudniających pracę w obszarze przeciwdziałania przemocy

- Wśród czynników utrudniających skuteczne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wskazano zarówno na czynniki leżące po stronie samych ofiar (brak motywacji osób doświadczających przemocy do podejmowania działań - 81%), jak i czynniki instytucjonalne: rozbudowana biurokracja (74%), nadmierna liczba zadań (69%) oraz brak zaangażowania lub nierówne zaangażowanie przedstawicieli służb w działania (65%). Rzadziej wskazywano na niejasne procedury prawne (51%), niewystarczającą wiedzę i kompetencje przedstawicieli poszczególnych służb (44%), za duże obciążenie emocjonalne/psychiczne (42%), wypalenie zawodowe (36%) oraz niedostateczną liczbę szkoleń (32%).

Ocena rozwoju zawodowego badanych

- Zdecydowana większość badanych profesjonalistów (46%) dobrze lub bardzo dobrze oceniła dostępność szkoleń dotyczących problematyki związanej z przeciwdziałaniem przemocy

⁷ Por.: *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie przez administrację publiczną. Informacja o wynikach kontroli (2013)*. Warszawa: Najwyższa Izba Kontroli.

w rodzinie. 16% ankietowanych dostępność szkoleń oceniło źle lub bardzo źle, a 8% badanych wskazało, że w ogóle są niedostępne.

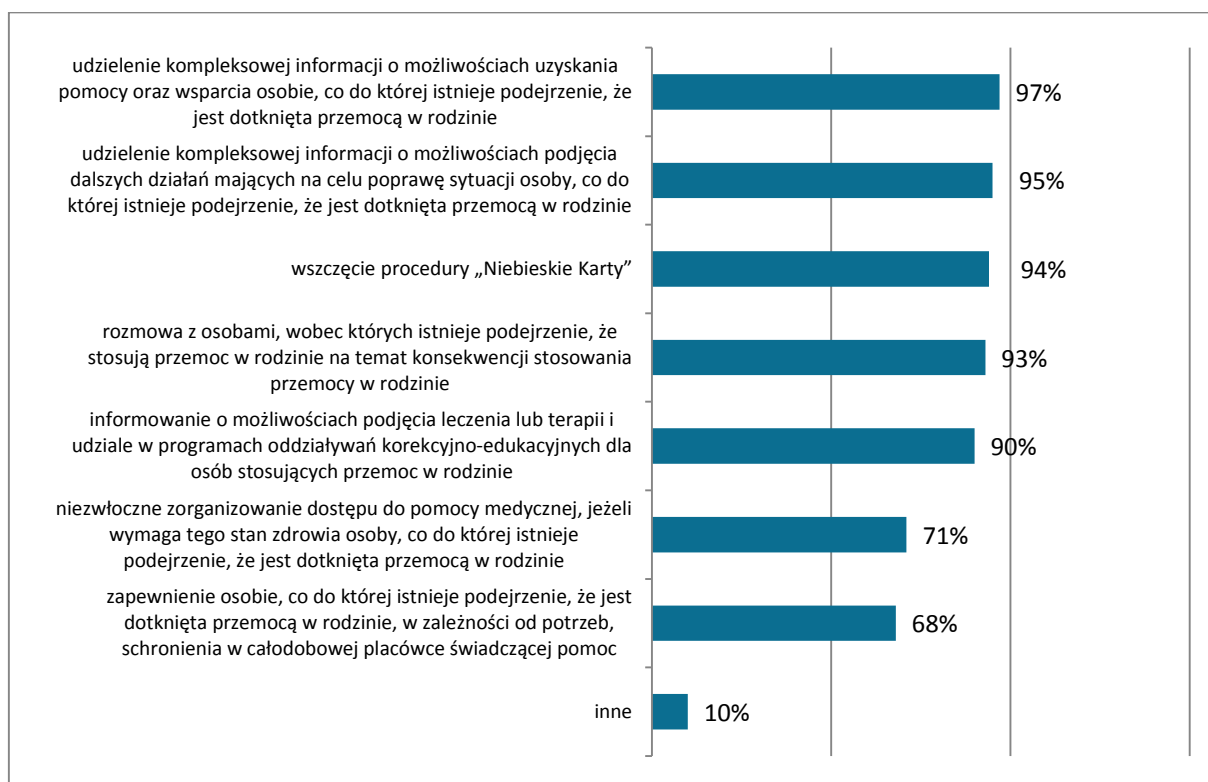
- Dostępność do szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie najwyżej ocenili członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych i ochrony zdrowia (po 53%) oraz pracownicy pomocy społecznej i oświaty (po 53%). Mniej niż połowa badanych policjantów i kuratorów sądowych (odpowiednio: 48% i 44%) wskazała na dostępność do takich szkoleń. Najgorzej dostępność do szkoleń ocenili przedstawiciele organizacji pozarządowych (26%).
- 44% badanych dobrze lub bardzo oceniło jakość merytoryczną szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w których uczestniczyli; 26% oceniło ją jako przeciętną, a 14% jako złą lub bardzo złą.
- Tematyka szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w których brali udział ankietowani dotyczyła najczęściej: zjawiska przemocy w rodzinie (95%) oraz realizacji procedury „Niebieskie Karty” (91%). Rzadziej ankietowani wskazywali, że brali udział w szkoleniach dotyczących prawnych aspektów przeciwdziałania przemocy w rodzinie (77%); współpracy w zespołach interdyscyplinarnych/grupach roboczych (68%); kontaktu z ofiarami przemocy w rodzinie (66%); osobistych postaw wobec przemocy w rodzinie – stereotypów, uprzedzeń, przekonań (63%) oraz problemów związanych z uzależnieniem od alkoholu (62%). Rzadziej badani wskazywali na udział w szkoleniach dotyczących sytuacji psychologicznej ofiar przemocy w rodzinie oraz mechanizmów zatrzymujących ofiarę w związku (57%); kontaktów ze sprawcami przemocy w rodzinie (56%) oraz sytuacji psychologicznej dziecka krzywdzonego w rodzinie (50%). Najrzadziej badani wskazywali na udział w szkoleniach dotyczących problemów związanych z uzależnieniem od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych (42%); radzenia sobie z wypaleniem zawodowym (38%); radzenia sobie z emocjami i stresem (36%); komunikacji i rozwiązywania konfliktów grupowych (24%) oraz przemocy wobec osób starszych (23%).
- Prawie wszyscy profesjonaliści potwierdzili gotowość do udziału w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (93% wskazało na duże lub bardzo duże zainteresowanie)⁸. Jedynie 3% respondentów stwierdziło, że nie zamierza brać udziału w szkoleniach specjalistycznych. Jako powód braku zainteresowania udziałem w szkoleniach wskazywano najczęściej na nadmiar pracy (34%), niską jakość szkoleń (20%) oraz brak w ofercie szkoleń specjalistycznych (20%).

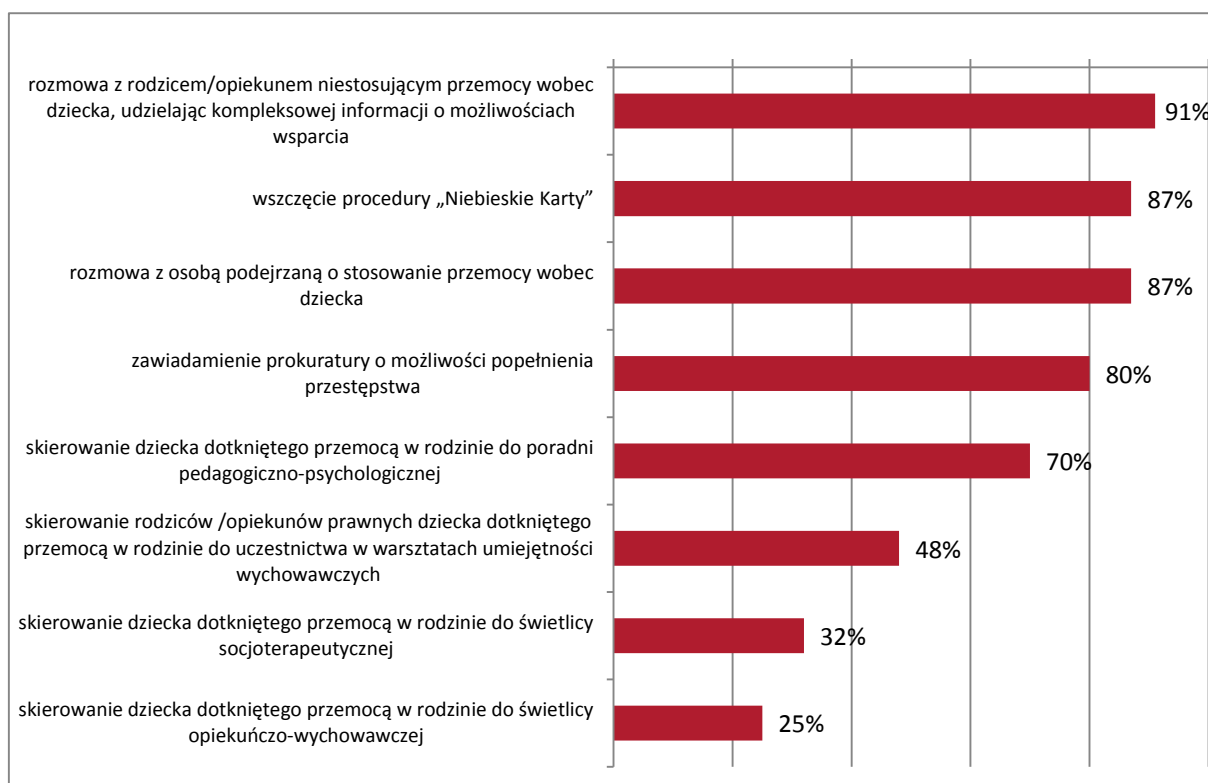
⁸ Por.: *Potrzeby szkoleniowe grup zawodowych "pierwszego kontaktu" z przypadkami przemocy w rodzinie. Wyniki badań.* Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej / TNS OBOP. Październik 2007.

Wybrane dane statystyczne porównawcze – wykresy

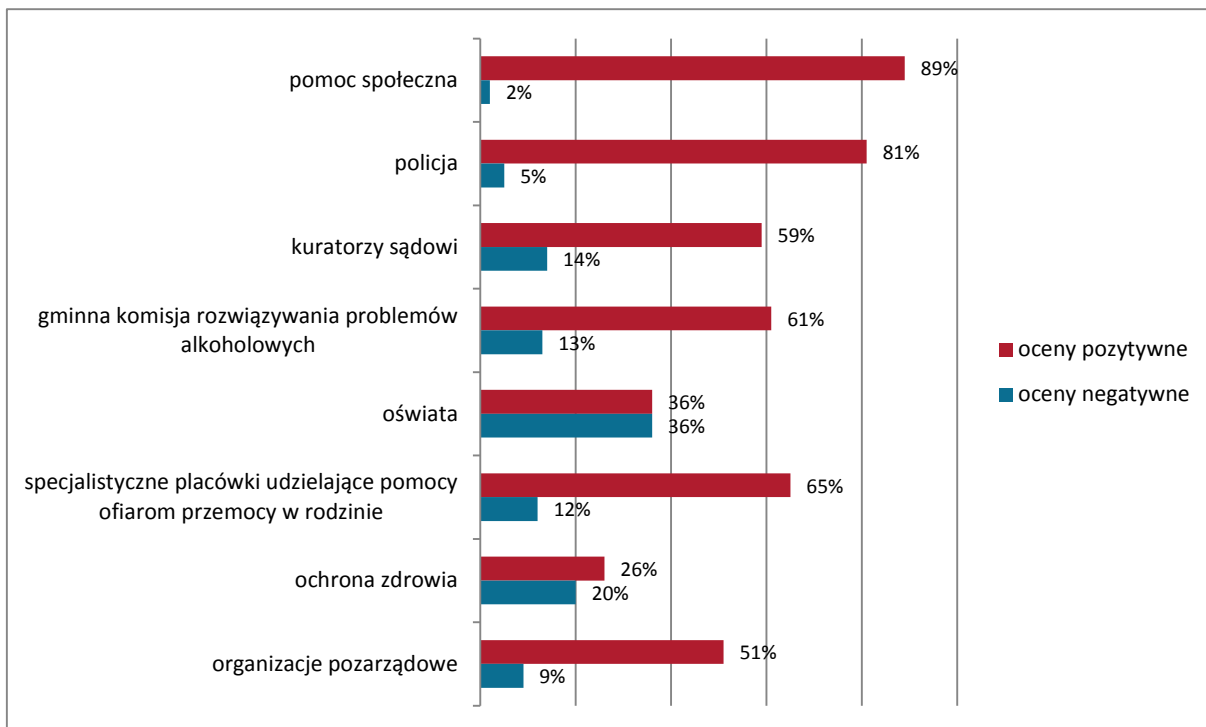
Wykres 14. Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie wobec osób dorosłych

Wykres 15. Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie wobec dzieci

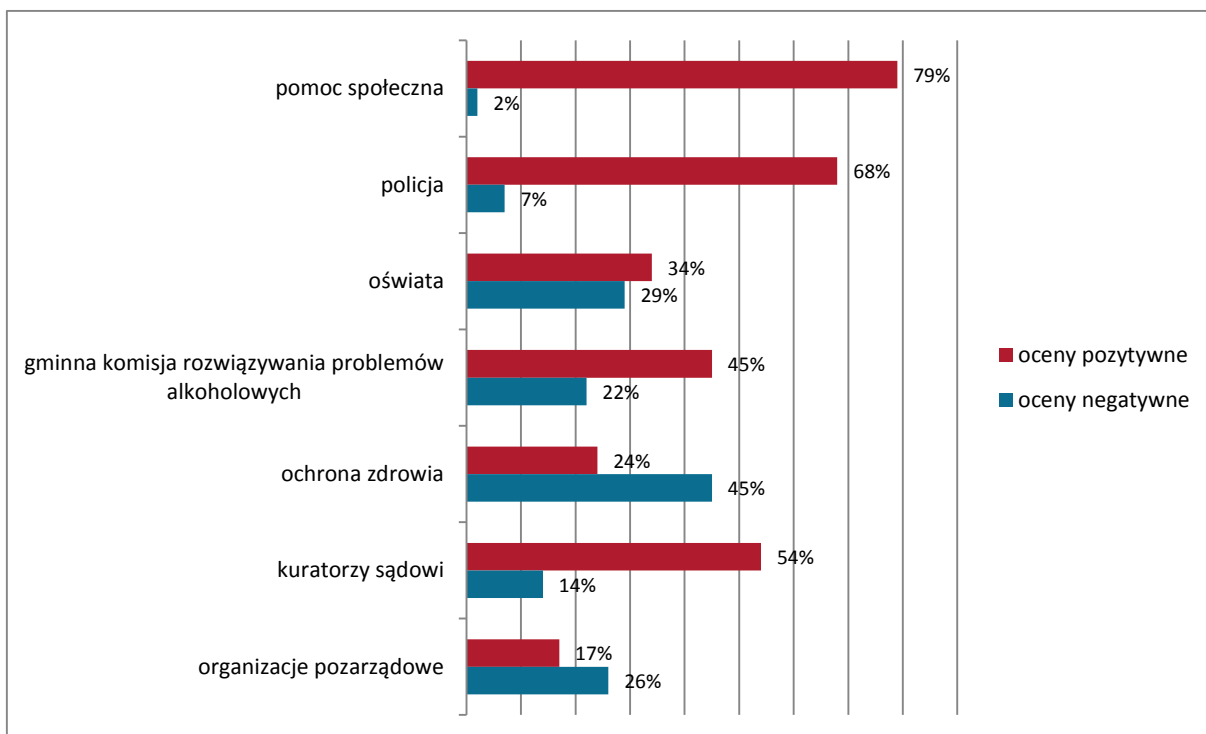

Wykres 16. Ocena jakości współpracy pomiędzy instytucjami wchodzącymi w skład lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy

Najlepiej ocenianą instytucją ze względu na jakość współpracy były ośrodki pomocy społecznej. Najniżej oceniono placówki ochrony zdrowia. Rozkład ocen pozytywnych i negatywnych był podobny we wszystkich typach gmin, ale intensywność oceny zależała od wielkości miejscowości. Im większa gmina, tym więcej negatywnych ocen.

Wykres 17. Ocena skuteczności działań podejmowanych przez instytucje powołane do interwencji w przypadku przemocy w rodzinie

Niezależnie od typu instytucji oraz wielkości miejscowości, bardzo dobrze oceniana była skuteczność działania policji, pomocy społecznej oraz kuratorów sądowych, podczas gdy źle oceniano GKRPA, oświatę i organizacje pozarządowe. Wszyscy respondenci bardzo źle ocenili służbę zdrowia. Najmniej pozytywnych ocen przyznano ochronie zdrowia i organizacjom pozarządowym. Im większa miejscowość, tym więcej negatywnych ocen skuteczności działania.

1.1.2. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze gminy, powiatu i województwa, w tym w odniesieniu do gmin, ustalenie odsetka populacji rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny, powiatowy, wojewódzki.

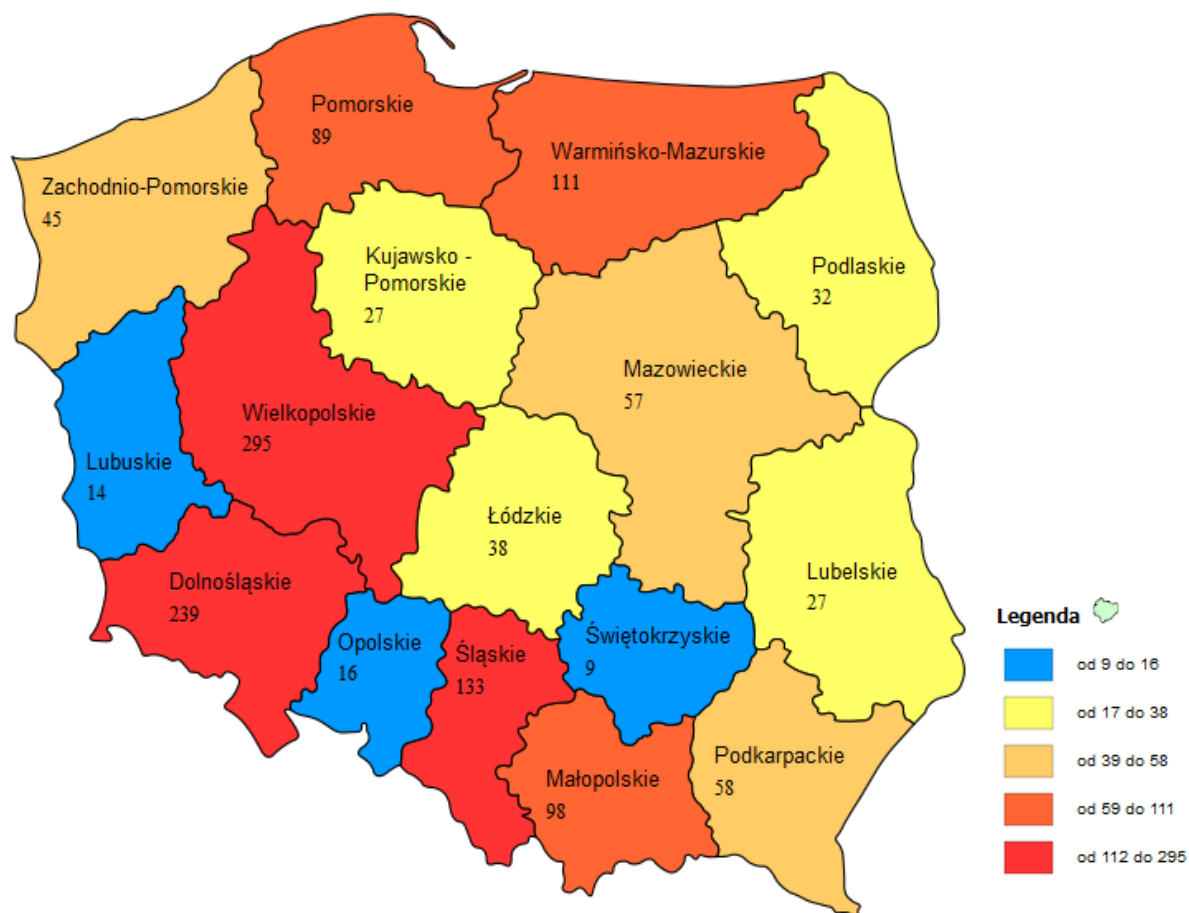
Wskaźniki:

– liczba opracowanych diagnoz.

Termin realizacji: 2014-2020.

Z danych statystycznych z realizacji Programu za rok 2014 r. wynika, że w Polsce opracowano łącznie **1 288 lokalnych diagnoz**, w tym 1 194 gminnych diagnoz zjawiska przemocy w rodzinie. Natomiast powiaty zadanie to zrealizowały opracowując 94 diagnozy. W 2014 r. opracowano również 8 diagnoz w samorządach województw.

Mapa 1. Liczba opracowanych diagnoz

1.1.3. Monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze województwa
art. 7 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Realizatorzy zadania: wojewodowie za pośrednictwem Wojewódzkich Koordynatorów Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Wskaźniki:

- corocznie opracowany raport dotyczący monitorowania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa.

Termin realizacji: 2014-2020.

Z danych statystycznych z realizacji Programu za rok 2014 r wynika, że w 9 województwach Wojewoda za pośrednictwem Wojewódzkich Koordynatorów oraz inspektorów Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich opracował coroczny raport dotyczący monitorowania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa.

Kierunki działań:

- 1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie; zmiana postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy w rodzinie** (art. 8 pkt 2 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Rodzaje działań:

1.2.1. Prowadzenie ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych, które:

- obalają mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie, usprawiedliwiające jej stosowanie,
- opisują mechanizmy przemocy w rodzinie oraz jednoznacznie wskazują na ich społeczną szkodliwość i społeczno-kulturowe uwarunkowania,
- promują metody wychowawcze bez użycia przemocy (art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie) i informują o zakazie stosowania kar cielesnych wobec dzieci przez osoby wykonujące władzę rodzicielską oraz sprawujące opiekę lub pieczę,
- promują działania służące przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w tym ochronę i pomoc dla osób doznających przemocy oraz interwencję wobec osób stosujących przemoc.

Realizatorzy zadania:

- a) ministrowie właściwi do spraw: zabezpieczenia społecznego, zagranicznych, a także, Minister Sprawiedliwości, Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania, w tym w ramach zlecenia zadania wskazanemu podmiotowi, we współpracy z mediami, a także organizacjami pozarządowymi, oraz przy współpracy ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, a także Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji,
- b) jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny, powiatowy, wojewódzki, we współpracy z mediami oraz organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba ogólnokrajowych i lokalnych kampanii społecznych.

Termin realizacji: 2014-2020.

Na zlecenie **Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej** w 2014 r. Fundacja Instytut Łukasiewicza z Krakowa realizowała ogólnopolską kampanię społeczną pn. „**Reaguj na przemoc**”.

Celem kampanii było między innymi:

- zwiększenie wiedzy na temat dostępnych sposobów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym m.in. procedury „Niebieskie Karty” i działalności zespołów interdyscyplinarnych;
- wskazywanie na prawa i możliwości ubiegania się o pomoc przez osoby doznające przemocy w rodzinie;
- uwrażliwienie społeczeństwa na zjawisko przemocy w rodzinie, w tym przemocy, której świadkami są dzieci i młodzież;
- uświadamianie społeczeństwu, że symptomy przemocy w rodzinie mogą być obecne nie tylko na ciele, lecz również w psychice osoby doznającej krzywdy ze strony najbliższych;
- przełamanie stereotypów związanych z przeświadczeniem, że problem przemocy w rodzinie jest prywatną sprawą i powinien zostać zachowany w tajemnicy;
- informowanie o dostępnych formach pomocy dla ofiar i świadków przemocy w rodzinie, np. telefonach zaufania.

Materiały edukacyjne zostały przekazane do Urzędów Marszałkowskich celem dalszej bezpłatnej dystrybucji do samorządów gminnych i powiatowych realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Całościowy koszt realizacji kampanii społecznej **wyniósł: 54 735 zł.**

Ministerstwo Sprawiedliwości realizowało szereg inicjatyw ogólnopolskich mających na celu promowanie działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym ochronę i pomoc dla osób doznających przemocy oraz interwencję wobec osób stosujących przemoc.

Działania te zostały szczegółowo opisane w obszarze II Programu, kierunek działania 2.2., rodzaj działania 2.2.1.

Do najważniejszych należy zaliczyć:

- Informator dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- Karta Praw Osoby Dotkniętej Przemocą w Rodzinie
- Tydzień Pomocy Ofiarom Przestępstw

W grudniu 2013 w **Biurow Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania** rozpoczęto realizację projektu „Prawa dla ofiar przemocy seksualnej: nowe podejście systemowe. Wszechstronne usługi informacyjne, szkolenia i działania”. Projekt, współfinansowany przez Komisję Europejską w ramach Programu Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i solidarności społecznej PROGRESS (2007-2013), realizowany jest w partnerstwie z Prokuraturą Generalną i Ministerstwem Spraw Wewnętrznych. Nadrzędnym celem projektu jest poprawa obecnego systemu dostarczania informacji i obsługi ofiar przestępstw seksualnych przez policję, sąd i prokuraturę. W 2014 r. działania w ramach projektu skupiły się na opracowaniu merytorycznym i graficznym zestawu materiałów informacyjnych, składającego się z: ulotki dla osób, które doznały przemocy seksualnej (wydrukowano 500 tys. egzemplarzy), ulotki dla bliskich osób, które doznały przemocy seksualnej (wydrukowano 500 tys. egzemplarzy) oraz broszury dla rodziców i opiekunów prawnych małoletnich, którzy doznali przemocy seksualnej (wydrukowano 500 tys. egzemplarzy).

W 2014 r. Pełnomocnik brał aktywnie udział w „16 Dniach Przeciwko Przemocy wobec Kobiet” - Międzynarodowej Kampanii na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec kobiet trwającej od 25 listopada do 10 grudnia. 25 listopada jest Międzynarodowym Dniem Walki z Przemocą Wobec Kobiet. Międzynarodowa kampania organizowana jest od 1991 roku z inicjatywy Centrum na rzecz Globalnego Przywództwa Kobiet. Ma ona zwrócić uwagę na to, że przemoc wobec kobiet jest łamaniem podstawowych praw człowieka. Co roku w przedsięwzięciu uczestniczą miliony ludzi, tysiące organizacji pozarządowych i przedstawiciele rządów blisko 160 krajów. W dniu zamykającym

kampanię, 10 grudnia, w rocznicę podpisania Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (1948 rok), obchodzony jest corocznie Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka. Ustanowiony został rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ w 1950 roku.

„16 dni” rozpoczęło się od konferencji prasowej Pełnomocnika, Ministrów: Zdrowia, Ministra Sprawiedliwości, Ministra Pracy i Polityki Społecznej przedstawiciele 2 organizacji mężczyzn przeciw przemocy wobec kobiet. Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania objęła swoim patronatem i wzięła udział w szeregu działań prowadzonych w ramach Akcji „16 dni”:

- W dniach 25 – 26 listopada 2014 r. w Sejmie RP odbyła się konferencja naukowa „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie - Współpraca skoncentrowana na rozwiązaniach” organizowana przez Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Niebieska Linia.
- W dniu 26 listopada 2014 r. Pełnomocniczka wzięła również udział w organizowanej przez Fundację Feminoteka Akademii Feministycznej.
- W dniu 2 grudnia 2014 r. w Biurze Pełnomocnika zorganizowane zostało kolejne posiedzenie Zespołu opiniodawczo-doradczego Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania „Kobiety w Służbach Mundurowych”, które poświęcone było problematyce przemocy wobec kobiet w służbach mundurowych.
- W dniu 3 grudnia 2014 r. Pełnomocniczka uczestniczyła w XI Trybunale do spraw Przemocy wobec Kobiet organizowanym przez Centrum Praw Kobiet w Sądzie Najwyższym.
- W dniach 4 – 5 grudnia 2014 r., Pełnomocniczka wzięła udział w organizowanej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego konferencji naukowej „Uczelnia przeciw dyskryminacji”.

Z uwagi na fakt, że akcja „16 dni Przeciwno Przemocy wobec Kobiet” w szczególny sposób zachęca do skupienia się na tych problemach z zakresu przemocy ze względu na płeć, które są najbardziej istotne w kontekście lokalnym, Pełnomocniczka wystosowała list do wszystkich posłanek i posłów, w którym poinformowała ich o Akcji „16 dni” oraz zachęciła do wspierania i zaangażowania się w działania prowadzone w ramach Akcji w ich regionach.

Na prośbę Pełnomocniczki w Akcję „16 dni” zaangażowała się również Krajowa Rada Komornicza, która w dniu 4 grudnia 2014 r. zorganizowała dzień bezpłatnych porad prawnych udzielanych przez przedstawicieli samorządu komorniczego. Osoby doznające przemocy, w szczególności przemocy ekonomicznej, miały w tym czasie możliwość zadania pytań dotyczących skutecznego wyegzekwowania należnych alimentów, odzyskania części majątku lub otrzymania zabezpieczenia na zaspokojenie potrzeb rodziny. Wszystkie te czynności wymagają udziału komornika. Wiedza na temat tego, w jaki sposób komornik działa, czego można od niego oczekiwać, w jaki sposób zwrócić się o pomoc, jakie należy mieć dokumenty, czy i jakie koszty należy ponieść i co zrobić, aby egzekucja była skuteczna, jest niezbędna dla osób doznających przemocy. Komornicy odgrywają również kluczową rolę w usuwaniu sprawców przemocy z miejsca zamieszkania. Dla osób doznających przemocy bardzo istotna jest wiedza dotycząca możliwości usuwania z mieszkania członka rodziny stosującego przemoc. Ponadto, z inicjatywy Pełnomocniczki Rzecznik Praw Obywatelskich zorganizował otwarte dni dla ofiar przemocy w swoich biurach.

Doceniając szczególną rolę mediów, w tym telewizji, w kreowaniu postaw i pozytywnych przykładów, co daje olbrzymie możliwości w podjęciu zintensyfikowanej walki z przemocą wobec kobiet Pełnomocniczka wystąpiła do wszystkich stacji telewizyjnych z propozycją wsparcia i popularyzowania idei przyświecających Akcji „16 dni” i Kampanii Białej Wstążki poprzez umieszczenie w dniu 10 grudnia 2014 r. w logotypach kanałów poszczególnych telewizji białej wstążki - będącej symbolem sprzeciwu mężczyźn wobec przemocy stosowanej w stosunku do kobiet. Pełnomocniczka podjęła również współpracę w tym zakresie z Krajową Radą Radiofonii i Telewizji.

Dodatkowe informacje na temat zakresu występowania przemocy ekonomicznej zostały również przedstawione w trakcie konferencji Instytutu Spraw Publicznych zorganizowanej podczas akcji „16 Dni”, w której udział wzięła również Pełnomocniczka.

Ministerstwo Edukacji Narodowej wraz z Fundacją „Dzieci Niczyje” realizowało wiele inicjatyw ogólnopolskich w ramach Rządowego programu na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”:

– szczegółowe informacje w tym zakresie można znaleźć w obszarze II, kierunek działania 1.4., rodzaj działania 1.4.1.

Działania w zakresie prowadzenia ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych prowadziły również samorządy województwa, powiaty i gminy. **Łącznie przeprowadzono 849 kampanii społecznych w tym 9 samorządowych, 114 powiatowych i 726 gminnych.**

Przykłady „Dobrych praktyk” w zakresie realizacji działania 1.2.1. prowadzonych w samorządach lokalnych.

Województwo Dolnośląskie

Projekt „**Międzynarodowa współpraca przeciwko przemocy**” (Transnational Cooperation Against Violence) realizowany przez Fundację „Merkury” z Wałbrzycha jako lidera projektu oraz partnerów - Stowarzyszenie „Desincoop” z Portugalii oraz Stowarzyszenie „Agora Concertium” z Włoch. Projekt został sfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Daphne III. Celem projektu było:

- zwiększenie wiedzy i umiejętności 15 pracowników socjalnych z Polski, Portugalii i Włoch w zakresie wykorzystywania innowacyjnych metod pracy z rodzinami cierpiącymi z powodu przemocy w rodzinie,
- zwiększenie wiedzy i umiejętności 15 przedstawicieli organizacji pozarządowych i władz lokalnych z Polski, Portugalii i Włoch w zakresie tworzenia wspólnych lokalnych inicjatyw zapobiegania przemocy wobec młodzieży, rówieśników, dzieci i kobiet w oparciu o międzynarodowe doświadczenia,
- zwiększenie wiedzy i umiejętności 15 specjalistów pracujących w obszarze problemu przemocy w zakresie pracy i pomocy ofiarom przemocy w oparciu o międzynarodowe doświadczenia,
- wymiana doświadczenia i wiedzy dotyczącej zapobiegania przemocy wobec kobiet, dzieci i młodzieży między trzema grupami docelowymi: pracownikami socjalnymi, przedstawicielami organizacji pozarządowych i władz lokalnych, specjalistami od przemocy,
- podniesienie świadomości społeczności lokalnych na problemy przemocy - kampania podnosząca świadomość społeczną.

W ramach projektu zorganizowano trzy warsztaty międzynarodowe: w Polsce dla przedstawicieli organizacji pozarządowych i władz lokalnych, w Portugalii dla specjalistów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, we Włoszech dla pracowników socjalnych. W ramach kampanii podnoszącej świadomość na temat negatywnych aspektów jakichkolwiek form przemocy przeprowadzono następujące działania:

- zamieszczono 15 artykułów na temat idei i rezultatów projektu w lokalnej prasie każdego z państw - uczestników projektu,
- przygotowano i udostępniono stronę internetową na temat projektu (wersja po angielsku) zawierającą teksty, publikacje i notatki z wydarzeń oraz dobre praktyki,
- wydrukowano ulotki na temat przemocy w poszczególnych krajach w ilości 15 tysięcy,
- przygotowano materiały promocyjne dla uczestników warsztatów i Forum.

Podsumowaniem projektu było trzydniowe forum wymiany doświadczeń, które umożliwiło wszystkim uczestnikom i animatorom pracującymi podczas całego projektu, wymianę pomysłów wiedzy i najlepszych praktyk dotyczących problemu przeciwdziałania przemocy wobec dzieci, kobiet, członków

rodzin oraz młodzieży i rówieśników. Po 10 miesięcznym okresie pracy, poszerzenia wiedzy w zakresie rozwiązań przyjętych w każdym z uczestniczących w projekcie państw, przeprowadzania badań, zbierania najlepszych praktyk, wszyscy uczestnicy spotkali się ponownie, aby podzielić się swoimi doświadczeniami. Wszystkie rezultaty, pomysły i najlepsze praktyki zastały zaprezentowane podczas ostatniego dnia konferencji z udziałem specjalnie zaproszonych gości – przedstawicieli regionalnych i lokalnych władz, reprezentantami krajowych organów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy, przedstawicielami sądownictwa i prokuratury, młodzieżą i rodzicami.

Województwo Kujawsko – Pomorskie

Pracownicy socjalni Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w okresie od lutego do kwietnia 2015 roku uczestniczyli w zebraniach wiejskich w sołectwach gminy **Żnin**, podczas których prowadzili działania informacyjno-edukacyjne dotyczące zjawiska przemocy. Przewodnicząca Zespołu Interdyscyplinarnego oraz jego członkowie prowadzili działania edukacyjno - informacyjne skierowane do mieszkańców gminy podczas lokalnych kampanii i festynów w 2014 roku. Informacje o dostępnej ofercie pomocowej dla osób doznających i stosujących przemoc w rodzinie przekazywane są również przez lokalne radio oraz na stronie internetowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. W strukturach organizacyjnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żninie w ramach realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień działa:

- punkt Interwencji Kryzysowej w ramach, którego wsparcia osobom w kryzysie udzielają: terapeuta ds. przemocy, prawnik, psycholog,
- funkcjonuje mieszkanie chronione w miejscowości Paryż, w którym interwencyjnie zapewnione jest schronienie dla osób doznających przemocy w rodzinie w sytuacjach gdy zachodzi konieczność odizolowania ich od osoby stosującej zachowania przemocowe.

W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciel Fundacji „Dar Serca” w Żninie. Podczas cotygodniowych dyżurów w Fundacji udziela informacji dotyczącej instytucji pomocowych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W MOPS-ie oprócz psychologa przyjmującego w Punkcie Interwencji Kryzysowej zatrudnionych jest jeszcze 2 psychologów na 1/ 2 etatu, którzy udzielają wsparcia nie tylko w siedzibie Ośrodka, ale również gdy zachodzi taka potrzeba w miejscu zamieszkania osoby/rodziny wymagającej wsparcia. Ponadto dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych prowadzone są zajęcia warsztatowe i pogadanki dotyczące zjawiska przemocy przez pracowników Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej w Żninie

Województwo Lubelskie

Ważnym elementem w realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie była realizacja przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie projektu nt. „Więcej pomocy mniej przemocy” w ramach programu osłonowego „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. Dofinansowanie ww. projektu umożliwiło realizację działań, które pozytywnie wpłynęły na funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego i Ośrodka Pomocy Społecznej, a także przyczyniły się do wzrostu świadomości społecznej na temat przemocy w rodzinie. Dzięki realizacji działań projektowych osiągnięto następujące rezultaty:

- nastąpił wzrost wiedzy na temat możliwości uzyskania profesjonalnej pomocy,
- zapewniono dostęp do bezpłatnego poradnictwa prawnego i psychologicznego,
- osoby pracujące z osobami doznającymi i stosującymi przemoc poszerzyły swoją wiedzę i umiejętności,
- kobiety doznające przemocy w rodzinie nabyły wiedzę i umiejętności niezbędne do obrony swoich praw, nabyły umiejętności zachowań asertywnych, uwierzyły w swoje możliwości,
- usprawniono system reagowania na przemoc,
- nastąpił wzrost świadomości i dostępu do instytucji udzielających pomocy,

- uczestnicy projektu nabyli umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach,
- zwiększono ofertę pomocową ops w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W ramach projektu zrealizowano następujące działania:

1. Zaprojektowano plakaty, które tematycznie dotyczyły realizowanego Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego, realizowanego projektu „Więcej pomocy mniej przemocy w gminie Gościeradów”, infrastruktury placówek udzielających pomocy osobom doznającym i stosującym przemoc. Plakaty umieszczono w instytucjach na terenie gminy Gościeradów oraz na tablicach ogłoszeń. Ulotki rozpowszechniono wśród mieszkańców gminy poprzez umieszczenie ich w gazecie lokalnej i w miejscach ogólnodostępnych. Są one wykorzystywane w codziennej pracy pracowników socjalnych.
2. Zakupiono poradniki dla osób doznających i stosujących przemoc oraz dla osób pracujących z tymi osobami. Część poradników przekazano uczestniczkom Wyjazdowych Warsztatów Rozwoju Osobistego, pozostałe są wykorzystywane w codziennej pracy Zespołu Interdyscyplinarnego i innych zainteresowanych osób.
3. Funkcjonowanie Rodzinnego Punktu Konsultacyjno–Informacyjnego. W ramach działalności Punktu mieszkańcy gminy korzystali z bezpłatnych porad psychologa i prawnika. Na potrzeby funkcjonowania Punktu wyposażono pomieszczenie, które jest wykorzystywane przez Zespół Interdyscyplinarny i grupy robocze.
4. Zorganizowano Wyjazdowe Warsztaty Rozwoju Osobistego, w ramach których 12 kobiet doznających przemocy w rodzinie korzystało z warsztatów z psychologiem.

Województwo Lubuskie

Gmina Trzebiel w powiecie żarskim liczy sobie ok. 6 tys. mieszkańców w 34 miejscowościach, administracyjnie podzielonych na 27 sołectw. Przemoc w rodzinie jest tu zjawiskiem zauważalnym i zdiagnozowanym. Tylko w 2014 r. 33 osoby dotknięte przemocą domową (20 kobiet, 1 mężczyzna i 12 dzieci) zostały objęte wsparciem grup roboczych działających przy Zespole Interdyscyplinarnym. Osoby doświadczające przemocy – mieszkanki kilku sołectw zawnioskowały o zorganizowanie dla nich zajęć grupy wsparcia z psychologiem. Takie zajęcia rozpoczęły się od października 2014 r. i były realizowane dwa razy w miesiącu w świetlicy wiejskiej, w pobliżu ich miejsc zamieszkania. Udział w spotkaniach grup wsparcia pozwolił kobietom odmienić swoje życie. Część z nich dojrzała do decyzji o ujawnieniu przemocy, uzyskaniu wsparcia, aktywnego szukania rozwiązań swoich trudnych sytuacji życiowych. Po zakończeniu cyklu spotkań ponad połowa z 25 uczestniczek zdecydowała się na podjęcie pracy, w tym 4 po raz pierwszy od wielu lat. Z uwagi na specyfikę małej gminy wiejskiej, przełamanie stereotypów, w myśl których przemoc domowa to sprawa prywatna, o której się nie mówi na zewnątrz, działania te i ich efekty stanowią duże osiągnięcie w krótkim czasie, warte upowszechniania i kontynuacji. Warto też uwzględnić fakt, że podjęte działanie nastąpiło na skutek inicjatywy oddolnej – było odpowiedzią na potrzeby określonej grupy mieszkanki gminy.

Województwo Łódzkie

W 2013 r. i 2014 r. MGOPS realizował projekt socjalny pt. „*Można inaczej*” w dziedzinie zintensyfikowania pomocy dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą w rodzinie, a w 2015 r. rozpoczął realizację projektu pt. „*Nie czekaj... przyjdź...*”. Kluczowymi działaniami projektów są programy profilaktyczne i warsztaty psychoedukacyjne, np. „Komunikat JA” czy „Jestem asertywny...”, a w rezultacie działań projektu młodzi uczestnicy nabywają umiejętności radzenia sobie z sytuacją kryzysową, uczą się w jaki sposób reagować na konflikt, stres i agresję, jak nie prowokować, a łagodzić sytuacje konfliktowe, jak być asertywnym, jak zapanować nad własnymi emocjami, gniewem i złością. Programy były także prowadzone w trakcie wakacyjnego turnusu profilaktyczno - socjoterapeutycznego nad morzem. Cykliczne warsztaty dla rodziców w celu

rozładownia napięcia i wyciszenia tzw. „konfliktu pokoleń” i wzmocnienia prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo wychowawczych, w tym także zajęcia wspólne z dziećmi, szczególnie uczestnikami świetlicy środowiskowej „Iskierka” i grupy socjoterapeutycznej. Systematyczne wyjazdy autokarowe na basen i zajęcia z jazdy konnej, nie tylko w celu organizacji czasu wolnego, ale przede wszystkim rozładowania i wyciszenia napięć emocjonalnych, buntu, złości i agresji. Regularne zajęcia taneczne jako antidotum na przemoc i agresję, w tym również rówieśniczą, skutkiem czego powstała grupa tańca nowoczesnego „Reaktiv”, która zdobywa już laury w konkursach ponadlokalnych. Integracyjne, programowe zajęcia teatralne (z przedstawieniami dla społeczności lokalnej) i z zakresu terapii zajęciowej oraz zajęcia sportowe na boisku „Orlik”. Poradnictwo specjalistyczne, mediacje rodzinne, samopomocowe grupy wsparcia w atmosferze bezpieczeństwa, wsparcia, dyskrecji i zaufania.

Województwo Małopolskie

Dzięki pozyskanym środkom w ramach projektu systemowego POKL „Wykorzystaj swoją szansę” od czerwca do września 2014 r. zrealizowano szereg działań adresowanych do osób z rodzin, w których zdiagnozowano problem przemocy domowej. Głównym celem założonym w tej części projektu była zmiana postawy życiowej osób doznających przemocy w rodzinie. Spoiwo dla różnorodnych aktywności, skierowanych do biorących udział w projekcie stanowiła grupa wsparcia dla kobiet. Przeprowadzono m.in. **dwudniowe warsztaty Wendo** tj. asertywność i samoobrona dla kobiet. Ich zadaniem było rozwinięcie i rozbudzenie instynktu samoobrony w wymiarze zarówno fizycznym jak i psychicznym. Zajęcia, z uwagi na uczestniczki, prowadzone były przez certyfikowanego trenera Wendo - psychoterapeutę posiadającego doświadczenie w pracy z osobami doznającymi przemocy. W ramach grupy wsparcia zrealizowano również *zajęcia relaksacyjne, psychoedukacyjne* jak i terapeutyczne. Celem organizatora było zredukowanie napięcia powstającego w wyniku doświadczania przemocy przy równoczesnym dostarczeniu alternatywnych sposobów konstruktywnego radzenia sobie z nim na poszczególnych etapach wychodzenia z „błędnego koła”. Uczestnictwo w grupie wsparcia dało tym osobom poczucie wzmocnienia, oraz umiejętność tworzenia zdrowych relacji z innymi osobami z otoczenia. Ponadto osoby doznające przemocy wraz z dziećmi uczestniczyły w wyjeździe szkoleniowo – edukacyjnym, na którym odbyły się **treningi kompetencji rodzicielskich oraz życiowych i społecznych**. Celem tego wyjazdu było dostarczenie wiedzy w zakresie komunikacji interpersonalnej, asertywności, powstawania konfliktów, radzenia sobie z trudnymi sytuacjami życiowymi oraz zwiększenie świadomości rodzicielskiej. W tym czasie korzystały również z porad specjalistów m.in. indywidualne wsparcie psychologiczne, spotkania z prawnikiem. Sukcesem jest to, że grupa wsparcia została przedłużona poza okres działania projektu systemowego, przyjęła formę grupy otwartej a spotkania odbywają się w trzeci wtorek miesiąca i prowadzone są przez psychologa bądź pedagoga. Część uczestniczek podjęła indywidualną pracę terapeutyczną.

Województwo Mazowieckie

W Radomiu działa **Ośrodek Interwencji Kryzysowej** (umowa zwrata z Towarzystwem Przyjaciół Dzieci). Głównym zadaniem Ośrodka jest pomaganie ofiarom przemocy w rodzinie. Tylko w 2014 r. w Radomiu zostało założonych 430 Niebieskich Kart. Ośrodek prowadził działalność hostelową z 20 miejscami noclegowymi i ambulatoryjną przeznaczoną dla kobiet i dzieci dotkniętych przemocą jak również osób, które nie mogą same bez pomocy zewnętrznej rozwiązać swoich życiowych problemów. Specjaliści pracujący w Ośrodku udzielili 2638 porad, w tym 912 spraw dotyczyło działalności interwencyjnej.

W mieście działa również **Dzienny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy Domowej** (umowa z Caritas Diecezji Radomskiej). Głównym celem działalności Ośrodka jest *doprowadzenie osób skrzywdzonych na skutek przemocy do stanu dobrego i zdrowego funkcjonowania osobistego oraz społecznego*. Cel ten został osiągnięty poprzez prowadzone poradnictwo i konsultacje oraz rozmowy wstępne i wspierające o charakterze psychologicznym i prawnym oraz prowadzoną długoterminową pomoc w postaci terapii wsparcia i psychoterapii. Z pomocy Ośrodka w 2014 r. skorzystało łącznie **268 osób**. Odbyło się łącznie 1225 spotkań w tym 987 spotkań służących wychodzeniu z kryzysu osób

poszkodowanych na skutek przemocy w rodzinie oraz 238 spotkań ułatwiających zrozumienie aspektów formalno–prawnych własnej sytuacji kryzysowej.

Ważnym elementem było prowadzenie Specjalistycznych Poradni Rodzinnych dla osób pokrzywdzonych na skutek przemocy w rodzinie. Poradnie prowadzone głównie przez parafie katolickie udzielały pomocy w formie indywidualnych rozmów i konsultacji psychologicznych, pedagogicznych, terapii grupowej oraz pomocy duszpasterskiej i prawnej.

Ważnym elementem systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie było prowadzenie **Punktu Informacyjno - Konsultacyjnego dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**. Punkt był prowadzony przez Fundację „Chcę i Mogę”. Udzielano w nim informacji na temat problemów dotyczących stosowania przemocy. Porad udzielał prawnik, psycholog, pedagog, socjoterapeuta. Udzielono łącznie 168 porad.

Prowadzenie programu edukacyjno-korekcyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie realizowane było przez: Mazowieckie Stowarzyszenie Terapii i Readaptacji Społecznej „MASTERS” w Radomiu oraz Parafię Rzymskokatolicką p.w. Chrystusa Dobrego Pasterza w Radomiu. Głównym celem programu było oddziaływanie edukacyjne wobec sprawców przemocy w rodzinie. Program miał na celu uświadomienie sprawcom czym jest przemoc, uzyskanie świadomości własnych zachowań wobec bliskich, rozpoznanie przez sprawcę sygnałów ostrzegawczych zapowiadających zachowania przemocowe, opracowanie „planu bezpieczeństwa” zapobiegającego użyciu siły i przemocy, nabycie umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów i sporów bez użycia agresji.

Województwo Opolskie

Gmina Nysa w 2014 r. prowadziła szereg różnych działań, tj.:

Projekt pn.: „ Czas na zmiany – metamorfoza” realizowany był w Klubie Integracji Społecznej w Nysie i skierowany do 10 rodzin - kobiet z gminy Nysa doświadczających przemocy i zagrożonych przemocą w rodzinie. Celem głównym projektu OPS w Nysie było przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu kobiet doświadczających przemocy i zagrożonych przemocą w rodzinie. Cel był realizowany poprzez pracę grupową z psychologiem, doradcą zawodowym, trenerem prowadzącym szkolenie z samoobrony jak również trenerką sportową. Ponadto, Panie mogły skorzystać z indywidualnych konsultacji z psychologiem jak również z radcą prawnym. Działania były szczególnie ukierunkowane na wzmocnienie poczucia własnej wartości, zwiększenie kompetencji z zakresu zachowań asertywnych, radzenia sobie ze stresem jak również zwiększenia szansy na podjęcie aktywności zawodowej oraz wypracowania technik skutecznej ochrony przed przemocą w rodzinie. Metamorfoza w tytule projektu oznaczała zmiany zarówno te wewnętrzne jak i zewnętrzne. Aby uwiecznić zmiany, Panie miały sesję zdjęciową na początku i na końcu projektu. Mogły również skorzystać z usługi fryzjerskiej i kosmetycznej - chodziło tu o zmianę dotychczasowych przyzwyczajeń lub ich braku, dbania o swój wizerunek i wygląd.

Przeprowadzone zostały zajęcia sportowe (fitness, siłownia, zajęcia relaksacyjne), które miały formę ćwiczeń rekreacyjnych promujących zdrowy styl życia, dbanie o siebie i własne zdrowie zarówno fizyczne jak i psychiczne. Do projektu włączone były zajęcia szkoleniowe z samoobrony. Zajęcia grupowe z trenerem uczyły jak w sytuacji w miejscu publicznym, na ulicy, w pracy, domu przestać czuć się bezradną, a także jak reagować na przemoc, jak kontrolować lęk przed atakiem napastnika i wyrabiać w sobie odruchy obronne. Zajęcia w Klubie Integracji Społecznej stanowiły jednocześnie grupę wsparcia. Podobne przeżycia oraz świadomość, że nie jest się pozostawioną samemu, pomoże w przyszłości radzić sobie w sytuacji, która wydawałaby się bez wyjścia. Ponadto, stanowi niezwykle istotny element w wychodzeniu z mechanizmu przemocy. Projekt pokazał, że zmieniając swoje zachowanie, nawyki, przyzwyczajenia można zobaczyć inne alternatywy co stanowi ważną rolę we wprowadzeniu istotnych zmian życiowych.

Województwo Podkarpackie

Podstawowym działaniem, które swoim zasięgiem objęło szeroki wachlarz odbiorców była w Stalowej Woli realizacja projektu: „Więź w działaniu między pokoleniami” w ramach programu osłonowego

„Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. Realizowany projekt miał na celu podjęcie takich działań, które mogłyby wpłynąć na poprawę sytuacji rodzin i osób zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie oraz jej doświadczających. Tematem przewodnim, który łączył większość poszczególnych działań było tworzenie, pielęgnowanie i pokazywanie pozytywnych więzi rodzinnych. Temat więzi stanowił kontynuację działań podjętych w poprzednim roku. Natomiast nowym elementem wprowadzonym do projektu w tej edycji było zaproszenie seniorów do udziału w niektórych działaniach. Kreowanie i pokazywanie ogromnej wagi pozytywnych więzi w rodzinie, zarówno między dziećmi i rodzicami, jak i dziadkami stanowi największą szansę i alternatywę dla przemocy w rodzinie. W oparciu o własne obserwacje i rozmowy z uczestnikami można stwierdzić, że zaplanowane cele i działania zostały zrealizowane.

Projekt realizowany był przez Gminę Stalowa Wola (Wydział Edukacji i Zdrowia Urzędu Miasta) przy współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej i Stalowowskim Ośrodkiem Wsparcia i Interwencji Kryzysowej i obejmował następujące działania:

- przeprowadzenie zajęć warsztatowych dla osób uzależnionych i współuzależnionych będących w trakcie realizacji programu terapeutycznego w Poradni Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu – zajęcia poświęcone były tematyce konstruktywnego radzenia sobie ze złością, funkcjonowania członków rodziny dotkniętej przemocą oraz ochrony przed zachowaniami przemocowymi;
- przeprowadzenie warsztatów dla rodziców pn. „Szkoła dla rodziców” – edycja przeznaczona dla rodziców zainteresowanych wychowywaniem bez klapsa;
- przeprowadzenie warsztatów psychoedukacyjnych dla rodziców samotnie lub z daleka wychowujących dzieci;
- przeprowadzenie zajęć terapeutycznych dla dzieci wychowujących się w rodzinach wieloprotblemowych realizowanych metodą psychodramy;
- udzielanie porad i prowadzenie konsultacji dla dzieci i młodzieży przebywających w Placówce Interwencyjnej dla Dzieci i Młodzieży oraz ich opiekunów lub rodziców;
- pełnienie dyżurów prawnych i udzielanie porad oraz pomoc w sporządzaniu pism sądowych – porady te z uwagi na nieodpłatny charakter cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem, dotyczyły przede wszystkim prawa rodzinnego i prawa ofiar przemocy.

Województwo Podlaskie

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przerośli w odpowiedzi na problemy, jakie dotyczą dzieci i młodzież pochodzące z rodzin dysfunkcyjnych, często patologicznych, niepełnych, dotkniętych alkoholizmem, przemocą, bezrobociem, rozpoczął działania mające na celu wsparcie dzieci i młodzieży znajdującej się w trudnej sytuacji. Wychodząc naprzeciw ich problemom i oczekiwaniom zorganizowano na przełomie lipca i sierpnia 2014 roku oraz w marcu 2015 roku spotkania z młodzieżą w szkołach, w punktach konsultacyjnych, w Domu Dziecka w Pawłówce, klubach sportowych. Każde działanie prowadzone przez Ośrodek Pomocy Społecznej było zgodne z oczekiwaniami społeczeństwa gminy. Wspólne debaty oraz spotkania przedstawicieli na posiedzeniach ZI określiły kierunki działań Gminy Przerośl wobec przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przerośli współpracuje z organizacjami pozarządowymi min. Stowarzyszeniem Przyjaciół Domu Dziecka w Pawłówce, Organizacją Strzelec oraz wolontariuszami i harcerzami. Gmina organizuje 3 dniowe obozy edukacyjno-wychowawcze zawierające programy socjoterapeutyczne oraz profilaktyczne. Realizując program osłonowy gmina postawiła na rozwój nowych form i metod wsparcia środowiskowego dla dzieci i młodzieży. W ramach projektu zorganizowano **I Gminny Splyw Kajakowy**. Założenia wyjazdu oscylowały wokół dwóch dużych tematów: asertywność oraz syndrom wyuczonej bezradności. Jako główne cele można wymienić: zwiększenie zaradności dzieci i młodzieży oraz rozwinięcie umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych. Miał on także na celu przeciwdziałanie bierności i bezradności, zmniejszenie dostępności alkoholu dla dzieci i młodzieży, a także przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz środowisku rówieśniczym. Dzieci i młodzież obok

kultywowania sprawności fizycznej oraz poznawania walorów turystycznych powiatu suwalskiego, wzięły udział w dwóch blokach tematycznych zorganizowanych przez doświadczonych pedagogów odnośnie problematyki uzależnień:

Gmina Przerośl od 2014 roku uczestniczy w kampanii REAGUJ NA PRZEMOC, która skierowana jest do najmłodszych świadków przemocy. Opracowano ulotki i plakaty z zestawieniem informacji dla osób doznających przemocy, świadków a także sprawców. W materiałach zawarte są informacje o skutkach przemocy, procedurze Niebieskie Karty oraz o możliwości uzyskania pomocy w ramach telefonu Niebieska Linia, a także informacja o działalność gminnego zespołu interdyscyplinarnego. Ulotki i plakaty zostały rozprowadzone na terenie całej gminy Przerośl (szkoły, gminne biblioteki, Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Turystyki w Przerośli, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przerośli). Upowszechniane są również informacje na temat zajęć korekcyjno- edukacyjnych dla osób stosujących przemoc (podczas spotkań grup roboczych i zespołów interdyscyplinarnych oraz podczas interwencji).

Województwo Pomorskie

Gdynia od 2010 roku realizowała swój pierwszy „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2010-2013”, który poddała rzetelnej ewaluacji. Program okazał się sukcesem. Udało się zbudować system współpracy wielu, różnych instytucji i służb świadczących konkretną pomoc. Współpraca partnerów jest sformalizowana i oparta o długofalowe planowanie. Zbudowano utożsamiający się z problemem i zadaniami zespół specjalistów, utworzono platformę współpracy, której członkowie pomagają sobie nie tylko w godzinach pracy. Wypracowano udzielanie kompleksowego wsparcia dla klientów (pracownicy socjalni, asystenci rodziny, służby) zapewniającego różne rozwiązania i możliwości wsparcia. Od września 2009 r. w MOPS Gdynia został utworzony etat dla pracownika zajmującego się animowaniem działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w mieście Gdyni, a od września 2011 r. w MOPS utworzono 4 dodatkowe etaty dla pracowników socjalnych, którzy w pełnym wymiarze swojej pracy zajmować się mieli wyłącznie koordynowaniem procedury „Niebieskie Karty” i pracą socjalną z rodzinami uwikłanymi w przemoc, a także pół etatu dla psychologa (od 2012 r. jest to cały etat) i pół etatu administracyjnego. Od września 2013 r. w strukturach MOPS został wydzielony Zespół ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, który składa się z 7 pracowników socjalnych koordynujących procedury Niebieskie Karty, pracownika ds. administracyjnych, kierownika, którzy mają przydzielonych do współpracy 2 psychologów, radcę prawnego, konsultanta prawnego. Taka organizacja pracy polegająca na specjalizacji pracowników zajmujących się wyłącznie pracą z rodzinami uwikłanymi w przemoc, pozwala na efektywne i profesjonalne prowadzenie procedur Niebieskie Karty związane m.in. z prowadzeniem właściwej dokumentacji, dokonywaniem właściwej diagnozy czy w rodzinie jest problem przemocy, logistyką związaną z organizowaniem spotkań grup roboczych, koordynowaniem działań poszczególnych członków grup roboczych podejmowanych na rzecz całego systemu rodzinnego, monitoringiem w środowiskach, pracą socjalną z osobami doznającymi przemocy jak i stosującymi przemoc, a także z jej pełnoletnimi świadkami, składaniem zeznań, składaniem zawiadomień o przestępstwie do prokuratury, wspieraniem osób doznających przemocy podczas trwania postępowania karnego. Poza tym, stały skład osobowy pracowników zajmujących się procedurą Niebieskie Karty pozwala na wypracowanie sobie, opartej na wzajemnym szacunku i zaufaniu, współpracy z przedstawicielami instytucji biorących udział w pracach grup roboczych, a także bardzo dobrym rozeznaniu w zasobach instytucjonalnych miasta. W ramach takich wspólnych działań, a także wymiany doświadczeń między pracującymi wspólnie koalicjantami realizowano **wspólne interwencje funkcjonariuszy policji i psychologów z MOPS tzw. „Niebieskie Patrole**. Celem, dla którego powstał „Niebieski Patrol”, była potrzeba objęcia szerszą i bardziej specjalistyczną pomocą (przez psychologa-interwenta) osób doświadczających przemocy oraz reszty rodziny, nie tylko w trakcie interwencji, ale także nakreślenie wstępnego planu pomocy na następne dni, jak również rzetelne wypełnienie informacją „Niebieskiej Karty”. Podczas swoich dyżurów, patrol był wzywany do interwencji domowych (po interwencji patrolu prewencyjnego) związanych z przemocą w rodzinie. „Niebieski Patrol” dyżurował z soboty na niedzielę, z niedzieli na poniedziałek i w święta, w godzinach od 18 do 2 nad ranem.

Utworzono „pokój dla sprawców przemocy domowej” – jako działanie związane ze zwiększaniem poziomu bezpieczeństwa osób doznających przemocy w sytuacji zagrożenia rodziny przemocą lub uwikłania rodziny w przemoc, poprzez izolowanie osoby stosującej przemoc od osób krzywdzonych – wykorzystanie przez prokuraturę lub sąd możliwości nakazu umieszczenia takiej osoby w pokoju dla sprawców przemocy w rodzinie, a nie jak dotychczas – zabezpieczając osobę doznającą przemocy poprzez umieszczenie poza domem rodzinnym (np. w hostelu)

25 listopada, po raz szósty w Gdyni, wystartuje kampania „Biała Wstążka”. To największa na świecie akcja, będąca symbolem sprzeciwu dotyczącego przemocy stosowanej przez mężczyzn wobec kobiet. Kampania potrwa do 10 grudnia.

W tegoroczną kampanię, której organizatorami są Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni, szeroko włączyli się również m.in.: samorządowcy, gdyńskie szkoły, instytucje pomocowe, Portal www.MlodaGdynia.pl, Pomorski Park Naukowo-Technologiczny, Fundacja ADAPA, Fundacja Adaptacja, IX Liceum Ogólnokształcące im. Józefa Piłsudskiego, Samorząd Uczniowski IX LO, I Akademickie Liceum Ogólnokształcące, VI Liceum Ogólnokształcące im. Wacława Sierpińskiego, SeaHawks Gdynia, Teatr Czwarte Miasto, członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego, Biuro Porad Obywatelskich, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Zespół Placówek Specjalistycznych, firmy i centra handlowe (CH Batory, CH Riviera), organizacje pozarządowe. Kampania odbywa się pod patronatem Prezydenta Miasta Gdyni.

Między 25 listopada i 10 grudnia studenci i podchorążowie Akademii Marynarki Wojennej, nauczyciele i uczniowie z IX LO, wolontariusze z fundacji ADAPA, gdyńscy Seniorzy z Centrum Aktywności Seniora oraz klubów Seniora oraz zawodnicy Seahawks Gdynia będą m.in. na ulicach Śródmieścia, centrach handlowych, w Urzędzie Miasta, w MOPS, szkołach, Komendzie Miejskiej Policji, komisariatach policji, Miejskiej Stacji Pogotowia Ratunkowego, rozdawali ulotki, plakaty i przypinali mężczyznom białe wstążeczki – symbol kampanii. Oficjalna inauguracja kampanii odbędzie się 25 listopada, o godz. 11, w sali audytornej C w Pomorskim Parku Naukowo-Technologicznym.

W ramach kampanii odbędą się m.in. dwa spektakle teatralne w wykonaniu Teatru Czwarte Miasto, Konkurs wiedzy o „przeciwdziałaniu przemocy muzycznych oraz II Gdyńska Giełda Wolontariatu.

Województwo Śląskie

Zespół Interdyscyplinarny w Dąbrowie Górniczej prowadzi portal internetowy www.pomocrodzinnie.idabrowa.pl, na którym upowszechnia informacje na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz możliwościach uzyskania wsparcia i pomocy ze strony instytucji działających na terenie miasta. Dbą o aktualizację ww. informacji oraz udostępnianie ich na stronach internetowych dąbrowskich instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w Mieście. Zespół Interdyscyplinarny we współpracy z lokalną telewizją kablową **przygotował materiał filmowy** na temat przemocy domowej i pomocy zarówno osobom doznającym jak i stosującym przemoc w rodzinie, **zorganizował obchody Międzynarodowego Dnia Bez Przemocy** - przygotowano plakaty i materiały informacyjne, które zostały rozpowszechnione w miejscach widocznych we wszystkich instytucjach działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ich stronach internetowych. Ponadto Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej **rozpowszechnia broszury i ulotki informacyjno - edukacyjne wśród mieszkańców** Miasta i instytucji oraz dba o ich aktualizacją na swojej stronie internetowej. Na terenie wszystkich placówek oświatowych upowszechnia się materiały informacyjno - edukacyjne zarówno dla uczniów jak i rodziców, a Komenda Miejska Policji na bieżąco prowadzi działania profilaktyczno-edukacyjne poprzez zamieszczanie w miejscach widocznych dla interesantów oraz stronie internetowej materiałów informacyjnych, organizuje i prowadzi prelekcje i spotkania z młodzieżą i ich rodzicami oraz kadrą pedagogiczną dąbrowskich szkół.

W zdecydowanej większości placówek oświatowych na terenie Miasta **realizowane są programy profilaktyczne i edukacyjne dla dzieci i młodzieży** oraz działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą. Ośrodek Interwencji Kryzysowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej udziela

specjalistycznego poradnictwa socjalnego, psychologicznego i prawnego oraz schronienia, jak również **realizuje autorskie programy edukacyjne** takie jak: „Jestem dobrą mamą – trening umiejętności żywieniowych, higienicznych i budżetowych”, „Radzenie sobie ze stresem – korzyści i koszty, kształtowanie umiejętności wyrażania emocji”. W Ośrodku prowadzona jest również grupa wsparcia dla osób doznających przemocy domowej. Ponadto na terenie Miasta **działa Miejski Telefon Zaufania**, przy którym w sposób stały dyżurują specjaliści różnych dziedzin. Dzięki prowadzonym akcjom uświadamiającym i promującym telefon zaufania, ta forma wsparcia „wrosła” już na stałe w świadomość mieszkańców i często jest przez nich wykorzystywana w sytuacjach kryzysowych, jak również w celu anonimowego informowania o występującej przemocy. Osobom poszkodowanym w związku z zaistnieniem przemocy domowej zapewnia się uzyskanie pomocy medycznej, diagnostycznej, w zakresie udokumentowania faktu stosowania przemocy – **procedura zgłaszania takich przypadków obowiązuje we wszystkich oddziałach Szpitala Specjalistycznego w Dąbrowie Górniczej**. Ponadto Fundacja „Godne Życie” w ramach projektu „Świadomi swych praw. Dąbrowska Poradnia Prawna - Paragraf” w dzielnicach Centrum i Ząbkowice prowadzi Punkty Konsultacji Prawnych i Obywatelskich gdzie bezpłatnie osoby poszkodowane mogą uzyskać poradę prawną.

Na terenie Miasta oprócz działań podejmowanych wobec osób doświadczających przemocy, jak i jej świadków, podejmowane są działania wobec osób stosujących przemoc domową. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje corocznie program oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych dla sprawców przemocy domowej.

Zdecydowana większość instytucji działających w obszarze pomocy rodzinom z problemem przemocy domowej na terenie Miasta, podejmuje działania zmierzające do podniesienia kompetencji swoich pracowników poprzez kierowanie ich na szkolenia, warsztaty, konferencje lub organizowanie takich form doskonalenia zawodowego na terenie własnej instytucji.

Na szczególną uwagę zasługuje **realizowany w roku 2014** przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej program „Szansa na przyszłość. Stop przemocy wobec dzieci”. Program adresowany był do dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą w rodzinie, a jego celem było podniesienie poziomu ich świadomości, wiedzy i bezpieczeństwa oraz zdobycie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych. Program realizowany był przez okres sześciu miesięcy we współpracy z wolontariuszami oraz partnerami zewnętrznymi: Parafią Rzymskokatolicką pw. Nawrócenia Św. Pawła Apostoła, Młodzieżowym Ośrodkiem Pracy Twórczej (MOPT) i Poradnią Psychologiczno - Pedagogiczną przy wsparciu finansowym udzielonym przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w ramach Programu Ochronowego „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. Uzyskane dofinansowanie pozwoliło na uzupełnienie konwencjonalnej oferty kierowanej do beneficjentów MOPS. Możliwość skorzystania z dotacji umożliwiła zaproszenie do współpracy Fundacji „Znaczenie” ze **spektaklem teatralnym** „Dzieci Kowalskich” tematycznie związanym ze zjawiskiem przemocy domowej oraz dziedziczenia problemów i wzorów zachowań. Spektakl uzmysłowił odbiorcom w jaki sposób negatywne zachowania rodziców wpływają na losy ich dzieci i fakt, iż bez odpowiedniej pomocy i wsparcia może nie udać im się przerwać rodzinnej destrukcji. W efekcie ww. działań kilkoro rodziców zdecydowało się na podjęcie terapii leczenia uzależnień.

W roku bieżącym Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej realizuje projekt „Przemocy domowej NIE”. Grupę docelową projektu, w pierwszej połowie roku jego realizacji, stanowią pracownicy socjalni w Ośrodku, prowadzący działania w ramach procedury „Niebieskie Karty”. Prowadzona jest dla nich aktualnie superwizja grupowa, która ma na celu udzielenie im wsparcia w podejmowanych działaniach na rzecz rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą domową.

Województwo Świętokrzyskie

Miasto i Gmina Jędrzejów - od 2011 roku fakultatywnie realizuje program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie, współpracując w tym zakresie z powiatem jędrzejowskim. Miasto i Gmina Jędrzejów angażuje środki w szkolenie kadry bezpośredniego kontaktu – co roku

pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej, członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego uczestniczą w specjalistycznych wyjazdowych szkoleniach, prowadzonych przez odpowiednio wykwalifikowanych specjalistów (w tym Ogólnopolskie Pogotowie Pomocy Osobom Dotkniętym Przemocą „Niebieska Linia”). Ponad połowa członków funkcjonującego od 2006 roku zespołu interdyscyplinarnego ukończyła Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Instytucie Psychologii Zdrowia PTP. W 2014 roku Miasto i Gmina Jędrzejów zapewniła specjalistyczne szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla 130 osób – przedstawiceli OPS, Zespołów Interdyscyplinarnych oraz służb i podmiotów realizujących w Gminie zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie (oświata, policja, przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych etc.). Gmina aktywnie angażuje się w różnego rodzaju projekty i kampanie, m. in. program "Razem bezpieczniej", Kampanię „Białej Wstążki”.

Województwo Warmińsko – Mazurskie

Gmina Olsztynek jest jedną z gmin Województwa Warmińsko-Mazurskiego pozytywnie wyróżniającą się działaniami na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. gminie, w 2014 r. realizowano szereg przedsięwzięć mających na celu poprawę jakości działań służących ograniczeniu zjawisku przemocy w rodzinie. Przykładem dobrych praktyk w tym zakresie jest szeroka współpraca instytucji gminnych i ponadgminnych ze Stowarzyszeniem Wspierania Działań na Rzecz Osób Potrzebujących Pomocy DROGA w Olsztynku.

W ramach współpracy ww. organizacji pozarządowej, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Samorządu Województwa Warmińsko – Mazurskiego w pomieszczeniach Galerii Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku zorganizowano **IV Wojewódzką Konferencja obchodów dni walki z przemocą wobec kobiet w ramach kampanii „Biała Wstążka” 2014 r.** pod hasłem „Rola mężczyzn w przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet”. W roku 2014 uhonorowano pięciu panów wyróżnieniem „Warmińsko-Mazurski Kawaler Białej Wstążki 2014” w tym: Artura Wrochnę – Burmistrza Olsztynka i Krzysztofa Wilczka - Wiceprezesa Stowarzyszenia Wspierania Działań na rzecz Osób Potrzebujących Pomocy DROGA w Olsztynku. W konferencji uczestniczyło około 100 osób, m.in.: gminni pełnomocnicy ds. GKRPA, przedstawiciele instytucji samorządowych, psychoterapeuci, psychologowie, pedagodzy, profilaktycy, funkcjonariusze policji, pracownicy socjalni i inne osoby zainteresowane przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Ponadto ww. stowarzyszenie ze środków Gminnego **Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2014 r. zorganizowało szkolenia:**

- „Zasady pierwszego kontaktu z osobą stosującą przemoc w rodzinie”,
- „Wykorzystanie metod animacji kultury w działaniach profilaktycznych”,
- szkolenie warsztatowe dla osób prowadzących świetlice wiejskie na terenie gminy Olsztynek, którego celem było poszerzenie wiedzy, kompetencji i umiejętności wśród pracowników świetlic środowiskowych z zakresu reakcji na problemy społeczne.

W ramach zacieśnienia współpracy i wypracowania jej zasad w pomieszczeniach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olsztynku odbywają się spotkania temu poświęcone. Uczestniczą w nich m.in. pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olsztynku, pedagodzy szkolni, Policjanci i członkowie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Gmina Olsztynek nawiązała również współpracę z instytucjami działającymi w innych Państwach. 2 lipca 2014 r. w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Olsztynku odbyła się wizyta studyjna Delegacji z Departamentu Côtes d’Armor z Francji, której celem była wymiana doświadczeń związana z dobrymi praktykami na temat różnorodnych działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i innych działań społecznych, mogących posłużyć jako przykład i przyczynić się do rozwoju podobnych usług w analogicznych placówkach we Francji. W zakresie przeciwdziałania przemocy

w rodzinie Gmina Olsztynek od lat współpracuje również z podmiotami państwowymi takimi jak: Instytut Prewencji Przemocy w Warszawie, czy Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii.

W ramach wzmocnienia działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w ww. gminie uruchomiono punkt konsultacyjno-terapeutyczny dla osób dotkniętych przemocą domową. Ponadto w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Człowieka w dniu 29.11.2014 r. w godzinach od 9:00 do 11:00 w ramach kampanii „Biała Wstążka” i inicjatywy „Otwarte Drzwi” w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Olsztyнку przyjmowali specjaliści zajmujący się rozwiązywaniem problemów w zakresie przemocy w rodzinie.

Mając na uwadze odpowiedni poziom usług i wsparcia świadczonego przez specjalistów na rzecz mieszkańców dotkniętych problemem przemocy w rodzinie, w gminie Olsztynek dużą uwagę przykładła się do doskonalenia kadry i podnoszenia jej kompetencji zawodowych. **W 2014 r. 3 osoby pracujące z rodzinami doświadczającymi przemocy, w tym Przewodnicząca Zespołu Interdyscyplinarnego – Ewa Szerszeniewska** uczestniczyły w Studium Pomocy Ofiarom Przemocy w Rodzinie – edycja 2014 r. i otrzymały certyfikat specjalisty w zakresie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie nadany przez Instytut Psychologii Zdrowia oraz Pogotowie „Niebieska Linia” w Warszawie.

W gminie Olsztynek prowadzi się także kompleksowe działania wobec sprawców przemocy, m.in. w pomieszczeniach Klubu Integracji Społecznej, mieszczącego się w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Olsztyнку, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Olsztynie realizuje program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

W ramach prowadzenia działań profilaktycznych w 2014 r. w gminie Olsztynek realizowanych było ok. 60 programów profilaktycznych, w tym m.in.: program profilaktyczny „Szkoła dla rodziców i wychowawców” skierowany do rodziców i wychowawców z gminy Olsztynek. Program realizowany był w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Celem programu było wspieranie rodziców i wychowawców w radzeniu sobie w codziennych kontaktach z dziećmi. Ponadto instytucje gminne włączają się w ogólnopolskie kampanie poświęcone tematyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie m.in. udostępniają materiały informacyjne kampanii takich jak: „Reaguj na przemoc”, „Lekarzu reaguj na przemoc”, „Kocham reaguję” itp. Podsumowując, działania realizowane w gminie Olsztynek z całą pewnością mogą być przykładem dobrych praktyk dla innych gmin.

Województwo Wielkopolskie

W 2014 roku Miasto i Gmina Buk podejmowało szereg działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na terenie Miasta i Gminy Buk na lata 2014-2016 podejmowano następujące działania:

Przeprowadzono na terenie Gminy ogólnopolskie kampanie „Postaw na rodzinę” oraz „Reaguj na przemoc”. W ramach kampanii zakupiono materiały edukacyjne, które wykorzystywano podczas zajęć z uczniami oraz spotkań z mieszkańcami. Udział gminy w ogólnopolskich kampaniach jest przykładem „dobrych praktyk” gdyż pozwala na poszerzenie świadomości społeczeństwa w zakresie przemocy w rodzinie i reagowania w takich sytuacjach.

Z inicjatywy członków Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie zostało założone Stowarzyszenie na rzecz pomocy rodzinom i osobom dotkniętym przemocą „Alae”. Działalność rozpoczęło od 1 stycznia 2014 roku. Celem statutowym Stowarzyszenia są działania z zakresu pomocy społecznej w tym pomocy osobom i rodzinom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans, ochronę i promocja zdrowia, promocję zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy. Działania wspomagające rozwój wspólnot lokalnych, porządek publiczny i bezpieczeństwo oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym itp. Jest to przykład „dobrych praktyk” partnerstwa i współpracy z instytucjami realizujących zadania na rzecz mieszkańców Gminy.

W ramach współpracy ze Stowarzyszeniem „Alae” dofinansowano trzydniowe warsztaty dla kobiet dotkniętych przemocą domową oraz ich dzieci w Sierakowie. Podczas wyjazdu prowadzono zajęcia

psychologiczne i edukacyjne dla kobiet, a także zajęcia socjoterapeutyczne dla ich dzieci. Prowadzono zarówno rozmowy indywidualne oraz grupowe. Zadaniem może być przykładem „dobrych praktyk” gdyż celem warsztatów było kształtowanie postawy świadomości swoich praw, odpowiedzialności za swoje decyzje i zachowania. Efektem wyjazdu są comiesięczne grupy wsparcia dla ofiar przemocy domowej prowadzone w Stowarzyszeniu „Alae”.

Dnia 19 listopada Stowarzyszenie „Alae” wraz z Zespołem Interdyscyplinarnym w Buku z okazji Międzynarodowego Dnia Zapobiegania Przemocy wobec Dzieci zorganizowało happening pn. „Razem Przeciwko Przemocy”. Działania zostały przeprowadzone pod patronatem Burmistrza Miasta i Gminy Buk oraz Komendanta Miejskiego Policji w Poznaniu. Szkoła Podstawowa w Buku włączyła się w działania na rzecz walki z przemocą wobec dzieci. Wszystkie klasy tj. 500 dzieci razem z zaproszonymi gośćmi przeszły ulicami miasta Buk wykrzykując hasła przeciwko przejawom przemocy. Manifestacja dzieci została podkreślona poprzez przygotowane transparenty oraz balony koloru niebieskiego. Prowadzimy działania interdyscyplinarne, dlatego przedsięwzięcie zostało zrealizowane przy współpracy ze Szkołą Podstawową w Buku, Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Miejsko - Gminnym Ośrodkiem Kultury w Buku, Biblioteką i Kinem Miasta i Gminy Buk, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Buku, a także strażakami i policjantami z Komisariatu Policji w Buku. Współpraca wszystkich podmiotów opiera się na działaniach interdyscyplinarnych w celu poprawy bezpieczeństwa mieszkańców miasta i gminy Buk. Na zakończenie dzieci biorące udział w akcji otrzymały słodkie upominki zakupione przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Działanie to jest przykładem „dobrych praktyk”. Dzięki happeningowi dzieci miały możliwość zwrócenia uwagi mieszkańcom gminy na problem przemocy, w szczególności wobec najmłodszych.

We współpracy Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Stowarzyszenia „Alae” zorganizowano na terenie gminy dwa spotkania informacyjno - edukacyjne „Bezpieczny dom i ulica”. Celem działań było zwiększenie świadomości mieszkańców na temat zjawisk przestępczych oraz patologicznych oraz przeciwdziałanie dyskryminacji. Rozpowszechniano informacje o instytucjach pomocowych na terenie Miasta i Gminy Buk i Powiatu Poznańskiego.

Przy współpracy członków Zespołu Interdyscyplinarnego ze Stowarzyszeniem „Alae”, Komendą Miejską Policji w Poznaniu podjęto przedsięwzięcia profilaktyczne uwzględniające potrzebę angażowania młodzieży w działania obejmujące problematykę uzależnień i przemocy. Ogłoszono konkurs fotograficzny pt. „Skrzydła życia”. Honorowy Patronat objęli Burmistrz Miasta i Gminy Buk oraz Starosta Powiatu Poznańskiego. Działaniami objęte zostały trzy gminy powiatu poznańskiego.

Województwo Zachodniopomorskie

Miasto Stargard Szczeciński od 2003 r. realizuje Program „Szkoła, Rodzina, Środowisko”, który odgrywa ważną rolę w zakresie realizacji polityki społecznej miasta, wsparcia rodzin oraz w zapewnieniu dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania czasu wolnego i odpowiednich warunków do życia i rozwoju, co w rezultacie ma doprowadzić do zmniejszenia skali zjawiska przemocy, agresji, przestępczości wśród dzieci i młodzieży. Program ma znaczenie przy realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla Miasta Stargard Szczeciński na lata 2014 – 2020, mając na uwadze budowę zintegrowanego, zapobiegającego kryzysom systemu wsparcia rodzin ze szczególnym uwzględnieniem pozycji dziecka.

Sukcesem Programu jest efektywne wykorzystanie istniejących zasobów oraz szeroka współpraca instytucji, których połączone kompetencje mogą przyczynić się do szybszej i systemowej pomocy rodzinom. Wyrównując szanse edukacyjne dzieci i młodzieży położono nacisk na objęcie pomocą nie tylko dziecka, ale całej rodziny, której funkcjonowanie ma wpływ na rozwój dziecka. Ponadto przy realizacji Programu wykorzystano jako bazę stargardzkie szkoły, które dysponują salami, w których odbywają się zajęcia. Realizatorami zajęć są nauczyciele, którzy znają rodziny. Miasto w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi i mając na celu aktywizację osób bezrobotnych zleca Caritas przygotowywanie i dostarczanie bułek do szkół.

Program „Szkoła, Rodzina, Środowisko” wprowadzony w stargardzkich szkołach podstawowych i gimnazjach w 2003 r., jest priorytetowym działaniem podejmowanym w ramach Miejskiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Od 2008 roku funkcjonuje jako program budowania lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną.

Działania podejmowane w ramach Programu obejmują trzy obszary:

- **Szkołę** – która pełni nie tylko funkcję dydaktyczną, ale także wychowawczą, przekazuje normy i wartości społeczne, uczy komunikacji interpersonalnej i wrażliwości na drugiego człowieka oraz zachowań w formalnej grupie, grupie rówieśniczej i grupach nieformalnych.
- **Rodzinę** – w której wychowuje się dziecko i która jest dla niego podstawą do kreowania własnej tożsamości i osobowości. Wartości i styl życia rodziny są dla dziecka punktem odniesienia i normami, które wynosi na zewnątrz.
- **Środowisko** – tj. wszystkie instytucje i organizacje zajmujące się rozwiązywaniem problemów m.in. uzależnień, problemu przemocy w rodzinie oraz mające wpływ na środowisko, w którym dzieci i młodzież spędzają czas poza domem i szkołą.

Wszystkie działania podejmowane w ramach niniejszego Programu mają na celu wsparcie dziecka i jego rodziny, zmniejszenie skali zjawiska aspołecznych zachowań, w tym przemocy. Proponowane zajęcia pozalekcyjne mają stanowić alternatywę spędzania czasu wolnego w atrakcyjny, społecznie akceptowalny sposób. Jednocześnie podczas udziału w ww. zajęciach dziecko ma możliwość skorzystania z dożywiania w postaci bułki. Podczas gdy dzieci uczestniczą w różnych kołach zainteresowań prowadzona jest praca z rodzicami poprzez realizację „Szkoły dla Rodziców” bądź działania Zespołu psychologów i psychoterapeutów. W przypadku wieloprotblemowych rodzin w ramach współpracy instytucjonalnej z pomocą przychodzą również Szkolne Grupy Konsultacyjne złożone z przedstawicieli różnych instytucji i organizacji działających na rzecz dziecka i rodziny oraz Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Szczegółowe informacje dostępne są na stronie internetowej www.stargard.pl – zakładka sprawy społeczne i zdrowie – uzależnienia i przemoc w rodzinie – Program „Szkoła, Rodzina, Środowisko”.

1.2.2. Współpraca pomiędzy organami samorządu terytorialnego a kościołami lub związkami wyznaniowymi na danym terenie, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmażeńskich (art. 9 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy i gminny we współpracy z kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba podjętych inicjatyw,
- liczba osób, którym udzielono informacji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

W ramach współpracy pomiędzy organami samorządu terytorialnego, a kościołami lub związkami wyznaniowymi na danym terenie, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmażeńskich podjęto ogółem w Polsce 1 062 inicjatywy, w tym

1 012 w gminach i 50 w powiatach. Łącznie udzielono informacji 17 116 osobom, w tym w gminach 6 174 osobom oraz w powiatach 10 942 osobom.

Kierunki działań:

1.3. Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie w mediach

Rodzaje działań:

1.3.1. Promowanie w środkach masowego przekazu programów skierowanych do dzieci i młodzieży pozbawionych treści przemocowych

Realizatorzy zadania: Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

Wskaźniki:

- liczba programów dla dzieci i młodzieży, w których nie występuje przemoc,
- liczba programów w środkach masowego przekazu promujących pozbawione treści przemocowych programy kierowane do dzieci i młodzieży.

Termin realizacji: 2014-2020.

W ramach sprawozdawczości Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji nie wskazano liczb programów dla dzieci i młodzieży pozbawionych treści przemocowych. Jednakże w 2014 roku wykonywanych było **647** koncesji na nadawanie programów radiowych i telewizyjnych drogą naziemną, satelitarną lub kablową, z czego **10 programów** charakteryzowało się specjalizacją dziecięcą lub młodzieżową. Były to następujące programy:

- 2 telewizyjne programy naziemne: TVP ABC i TV 6;
- 4 telewizyjne programy satelitarne: Mini Mini+, teleTOON+, Nickelodeon Polska oraz Next Young 3 D;
- 4 radiowe programy naziemne: Radio Bajka Warszawa, Radio Bajka Kraków, Radio Jard II (Białystok) oraz Bayer Fm (Ełk i Suwałki).

Poza ww. dziesięć programami wyspecjalizowanymi, dedykowanymi dzieciom lub młodzieży, wśród realizowanych w 2014 r. 647 koncesji radiowych i telewizyjnych było **206 programów** o różnorodnym charakterze, których nadawcy we wnioskach koncesyjnych zadeklarowali określony udział audycji dla dzieci lub młodzieży. Programy te można podzielić na:

- 30 telewizyjnych programów nadawanych w sposób naziemny lub satelitarny z deklarowanym udziałem audycji dla dzieci i młodzieży w wymiarze kilku procent w tygodniowym czasie nadawania, poza Telewizją Puls, gdzie deklaracje takie sięgały 25%;
- 8 telewizyjnych programów nadawanych w sieciach kablowych z deklarowanym udziałem audycji skierowanych do dzieci w wymiarze 1,1 – 5% czasu nadawania;
- 168 radiowych programów nadawanych w sposób naziemny lub satelitarny z deklarowanym udziałem audycji dla dzieci i młodzieży w wymiarze 0,25-11% w tygodniowym czasie nadawania.

Ponadto, w 2014 roku na terytorium Polski dostępnych było **14** polskojęzycznych **programów** satelitarnych nadawanych z zagranicy o specjalizacji dziecięcej lub młodzieżowej. Programy te są koncesjonowane w innych krajach, natomiast w Polsce podlegają wpisowi do rejestru prowadzonego przez Przewodniczącego KRRiT.

Wśród wszystkich ww. programów promujących w audycjach dla dzieci i młodzieży treści pozbawione przemocy, tj. takich, w których co do zasady nie może występować przemoc, należą również misyjne

programy nadawców publicznych. Programy te, zgodnie z ustawą o radiofonii i telewizji, tworzą i rozpowszechniają programy, których zadaniem jest między innymi popieranie działalności oświatowej oraz służenie: umacnianiu rodziny, kształtowaniu postaw prozdrowotnych i zwalczaniu patologii społecznych. Do ww. programów należą:

- 4 programy Telewizji Polskiej: TV 1, TV 2, Telewizja Regionalna i TV Polonia;
- 5 programów Polskiego Radia (Program 1, Program 2, Program 3, Program 4, Polskie Radio dla Zagranicy);
- 17 rozgłośni regionalnych Polskiego Radia.

1.3.2. Ograniczanie zjawiska przemocy w rodzinie w środkach masowego przekazu

Realizatorzy zadania: Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

Wskaźniki:

- liczba wystąpień Przewodniczącego do nadawców wzywające do zaniechania naruszenia prawa,
- liczba wszczętych postępowań na skutek wystąpień i skarg składanych do KRRiT dotyczących emisji w mediach programów zawierających treści przemocowe.

Termin realizacji: 2014-2020.

Z założenia we wszystkich audycjach dla dzieci i młodzieży nadawanych w programach radiowych i telewizyjnych w Polsce nie może występować przemoc. Nadawców tych programów obowiązuje art. 18 ustawy o radiofonii i telewizji (Dz. U. 2011.43.226) stanowiący, że audycje lub inne przekazy nie mogą propagować działań sprzecznych z prawem, postaw i poglądów sprzecznych z moralnością i dobrem społecznym, nie mogą też sprzyjać zachowaniom zagrażającym zdrowiu lub bezpieczeństwu. Ponadto, zabronione jest rozpowszechnianie audycji lub innych przekazów zagrażających fizycznemu, psychicznemu lub moralnemu rozwojowi małoletnich, w szczególności zawierających treści pornograficzne lub w sposób nieuzasadniony eksponujących przemoc, a audycje lub inne przekazy, zawierające sceny lub treści mogące mieć negatywny wpływ na prawidłowy fizyczny, psychiczny lub moralny rozwój małoletnich. Inne niż te wymienione powyżej, mogą być rozpowszechniane wyłącznie w godzinach od 23.00 do 6.00 po opatrzeniu ich odpowiednim symbolem graficznym przez cały czas ich emisji telewizyjnej lub zapowiedzią słowną, informującą o zagrożeniach wynikających z treści emisji radiowej.

KRRiT prowadzi regularny monitoring realizacji przez nadawców ww. obowiązków oraz rozpatruje skierowane do niej skargi, interweniując w uzasadnionych przypadkach poprzez wezwanie nadawców do zaniechania działań sprzecznych z ustawą lub poprzez nałożenie kar finansowych.

W 2014 r. do Krajowej Rady Radiofonii wpłynęło 20 skarg dotyczących obecności przemocy w programach telewizyjnych, z czego wszczętych zostało **16 postępowań** wyjaśniających. Przewodniczący KRRiT wydał 2 decyzje o ukaraniu nadawców karą pieniężną w związku z obecnością w programach scen przemocy oraz skierował **jedno wystąpienie** do nadawcy, w którym zwrócił się o rozważenie zmiany kwalifikacji wiekowej filmu zawierającego sceny przemocy, z kategorii „od lat 16” na kategorię „od lat 18”. Nadawca poinformował o zmianie kwalifikacji wiekowej filmu.

Kierunki działań:

1.4. Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych

Rodzaje działań:

1.4.1. Opracowanie programów osłonowych oraz edukacyjnych i prowadzenie działań, dotyczących zapobiegania przemocy w rodzinie, w szczególności wobec dzieci, kobiet, osób starszych lub z niepełnosprawnościami.

Realizatorzy zadania: ministrowie właściwi do spraw: zabezpieczenia społecznego, oświaty i wychowania.

Wskaźniki:

- liczba programów osłonowych oraz edukacyjnych,
- liczba osób, w stosunku do których prowadzono działania.

Termin realizacji: 2014-2020.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej realizuje Program Osłonowy „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”.

Program ten po raz pierwszy został opracowany w 2011 r. zgodnie z art. 8 pkt 6 i 7 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Przedmiotem jest dofinansowanie samorządów gminnych, powiatowych i województwa w tworzeniu zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Minister Pracy i Polityki Społecznej w 2014 r. określił trzy priorytety, w ramach, których mogły być dofinansowane działania:

Priorytet I. Podejmowanie działań mających na celu poprawę sytuacji rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie;

Priorytet II. Podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;

Priorytet III. Udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą w rodzinie.

Szczegółowe działania wynikające z powyższych priorytetów, na realizację których podmioty uprawnione mogły aplikować o dofinansowanie, zawarte były w Programie Osłonowym „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”.

Na Program w roku 2014 zaplanowano kwotę **3 000 000 zł**, a wydatkowano kwotę **2 948 433 zł**.

Dofinansowanie otrzymały 105 podmioty.

Liczba osób, w stosunku do których prowadzono działania wyniosła 1 500 osób.

Realizacja zadań wynikających z Programu Osłonowego przyczynia się do zbudowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i do realizacji szeroko zakrojonych działań profilaktycznych. Dzięki otrzymanym środkom finansowym pochodzącym z dotacji, a także środkom z wkładu własnego podmiotów realizujących Program istnieje możliwość między innymi rozpowszechniania wiedzy w środowisku lokalnym na temat działań realizowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ze sprawozdawczości wynika, że liczba programów osłonowych oraz edukacyjnych wskazanych przez **Ministerstwo Edukacji Narodowej** w 2014 r. wyniosła 841, które skierowane były do 121 665 osób.

Ministerstwo Edukacji Narodowej realizuje działania w ramach Rządowego programu na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła” poprzez:

1. Prowadzenie przez specjalistów ogólnopolskiej infolinii interwencyjno-informacyjnej dla uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ich rodziców, nauczycieli oraz innych podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży: 1;
2. Bezpieczna i przyjazna szkoła – ocena szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę ochrony dzieci przed agresją i przemocą: 1;
3. Działania zrealizowane na poziomie wojewódzkim: 212 (dotyczy projektów, które uzyskały dofinansowanie);
4. Działanie zrealizowane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji: „Szkoła dla rodziców i wychowawców”: 1.

Łączna liczba działań wyniosła 215.

Liczba osób, w stosunku do których prowadzono działania wyniosła:

1. Ogólnopolska infolinia interwencyjno-informacyjna: 16 266 osób;
2. Bezpieczna i przyjazna szkoła – ocena szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę ochrony dzieci przed agresją i przemocą: 5 726 osób;
3. W ramach działań wojewódzkich:
  - edukacja prawna: 7 198 osób;
  - szkolenia z zakresu przeciwdziałania agresji i przemocy rówieśniczej, w tym cyberprzemocy, rozwiązywania konfliktów, podejmowania interwencji profilaktycznych, reagowania w sytuacjach kryzysowych: 3 690 osób;
  - zajęcia z zakresu edukacji prawnej dla grup wychowawczych: 518 osób;
  - szkolenia z zakresu pracy z uczniami i wychowankami z utrwalonymi zachowaniami agresywnymi: 80 osób;
4. Działania w programie „Szkoła dla rodziców i wychowawców”: 5 455 osób.

Łącznie działania skierowane były w stosunku do 38 933 osób.

Działania zrealizowane w ramach Rządowego programu na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”:

1. ***Prowadzenie przez specjalistów ogólnopolskiej infolinii interwencyjno-informacyjnej dla uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ich rodziców, nauczycieli oraz innych podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży***

Rządowy program „Bezpieczna i przyjazna szkoła” (jego druga edycja obejmuje lata 2014 – 2016) służy wzmocnieniu realizowanych przez szkoły działań wychowawczych i profilaktycznych.

W ramach tego programu Ministerstwo Edukacji Narodowej ogłosiło konkurs, na usługę prowadzenia przez specjalistów ogólnopolskiej infolinii interwencyjno-informacyjnej z zakresu bezpieczeństwa uczniów, której odbiorcami są uczniowie, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ich rodzice, nauczyciele oraz przedstawiciele innych podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.

W 2014 r. wyłoniona w konkursie Fundacja Dzieci Niczyje zapewniła obsługę bezpłatnej ogólnopolskiej infolinii obejmującej Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116111, wraz ze świadczoną pomocą online oraz Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci, wraz ze świadczoną pomocą online.

W ramach zadania przygotowano serwis internetowy www.800100100.pl dla rodziców, nauczycieli i przedstawicieli podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży oraz prowadzono serwis internetowy www.116111.pl dla dzieci i młodzieży. Opracowano ulotki edukacyjne adresowane

do dzieci i młodzieży oraz ulotki adresowane do rodziców, nauczycieli i przedstawicieli podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Przeprowadzono działania medialne i przygotowano informację prasową, a także zapewniono stałą dostępność dla mediów w celu udzielania odpowiedzi na pytania.

Konsultanci Telefonu Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111 odebrali 15 389 połączeń oraz odpowiedzieli na 877 wiadomości online. Interwencje edukacyjne, lokalne i kryzysowe prowadzono w łącznie 3 761 sytuacjach:

- 19% kontaktów telefonicznych i online stanowiły konsultacje,
- 17% stanowiły interwencje edukacyjne,
- 3% osób skorzystało ze wsparcia psychologicznego w rozwiązywaniu problemu.

Osoby kontaktujące się telefonicznie zgłaszały problemy:

- w funkcjonowaniu w relacjach rówieśniczych (15%),
- z doświadczaniem przemocy ze strony rówieśników i dorosłych (12%),
- seksualności i dojrzwania (12%),
- zdrowia psychicznego (10%), blisko co 10 kontakt dotyczył myśli i prób samobójczych, zaburzeń odżywiania, samookaleczenia, stresu, niskiej samooceny itp.

Serwis merytoryczny www.116111.pl miał ponad 37 800 odsłon. Przygotowano pod względem technicznym i merytorycznym serwis www.800100100.pl. Prowadzono działania medialne, przygotowano i rozdystrybuowano informację prasową, którą wysłano do 800 dziennikarzy. W mediach pojawiło się ponad 60 publikacji dotyczących działania linii 116111 i 800 100 100 oraz współpracy Fundacji z Ministerstwem Edukacji Narodowej.

Dzięki tym działaniom dzieci i młodzież korzystające z bezpłatnego Telefonu 116111 otrzymały wsparcie psychologiczne i profesjonalną pomoc w rozwiązywaniu problemów. Bezpłatną pomoc konsultantów otrzymywali również rodzice i nauczyciele w trudnych sytuacjach dotyczących dzieci.

2. Bezpieczna i przyjazna szkoła – ocena szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę ochrony dzieci przed agresją i przemocą

Drugi konkurs, realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w 2014 r. w ramach Rządowego programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła” dotyczył programu oceny szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę ochrony dzieci przed agresją i przemocą według standardów tej ochrony. Celem tego zadania było zwiększenie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa dzieci i tworzenia przyjaznego środowiska dzieci w szkołach i placówkach oświatowych w szczególności przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci ze strony personelu szkół i placówek oraz rówieśników, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Również i to zadanie było realizowane przez Fundację Dzieci Niczyje.

W 2014 r. Fundacja we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej przeprowadziła badanie sondażowe *Polityka ochrony dzieci przed krzywdzeniem oraz istniejących potrzeb w tym zakresie w szkołach i placówkach systemu oświaty*.

Badanie ankietowe przeprowadzono łącznie na grupie: 1077 dyrektorów przedszkoli, 526 pracowników przedszkoli, 2237 dyrektorów szkół, 1886 pracowników szkół. Ankieta dostępna była na stronie www.fdn.pl. Dostęp do ankiety uzyskali: kuratorzy oświaty, organy prowadzące szkoły i placówki oświatowe, wybrane szkoły, placówki doskonalenia nauczycieli. Ankieta została także zamieszczona na 10 portalach poświęconych edukacji. Ankieta objęto 5726 osób. Wyniki badania sondażowego zostały udostępnione na stronie Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Fundacja przygotowała portal Chronimy Dzieci, który służy szkołom i placówkom w realizacji projektu. Zostały wykonane prace programistyczne i graficzne. Portal pomaga przedstawicielom szkół i placówek w przejściu procedury certyfikacji. Na portalu tym będą mogły się rejestrować szkoły i placówki oraz

sprawdzać, na ile są spełnione standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem oraz co jeszcze można w szkole lub placówce zrobić, aby wszystkie standardy zostały spełnione. Zaprojektowany został wzór certyfikatu, który został zaakceptowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

W ramach przygotowania narzędzi merytorycznych do szkoleń i prowadzenia zajęć z dziećmi i młodzieżą powstało 9 scenariuszy zajęć:

- 1) 3 scenariusze zajęć dla dzieci w zakresie profilaktyki agresji i przemocy, w tym wykorzystywania, adresowane do dzieci w wieku przedszkolnym, uczniów klas I-III oraz klas IV-VI. Celem zajęć opisanych w scenariuszach jest przekazanie dzieciom wiedzy na temat zagrożeń oraz rozwijanie ich umiejętności ochrony w sytuacjach wystąpienia zagrożenia przemocą. Scenariusze zajęć można bezpłatnie pobrać pod adresem: www.edukacja.fdn.pl;
- 2) 9 scenariuszy szkoleń przygotowujących nauczycieli do prowadzenia zajęć profilaktycznych:
  - a) dla przedszkoli i szkół podstawowych,
  - b) dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych,
  - c) metascenariusz dotyczący bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w Internecie;
- 3) scenariusze pozostałych szkoleń dotyczących: standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem oraz tworzenia polityki ochrony dzieci, identyfikacji symptomów krzywdzenia dzieci, podejmowania interwencji w przypadku krzywdzenia dzieci, prawnych aspektów ochrony dzieci przed krzywdzeniem, problematyki bezpieczeństwa i zagrożeń w Internecie oraz przemocy rówieśniczej.

Przygotowane scenariusze zajęć dla dzieci zostały sprawdzone podczas zajęć pilotażowych przeprowadzonych w przedszkolu i w szkole podstawowej.

Działania podejmowane przez **Ministerstwo Spraw Wewnętrznych** na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie mają charakter wieloaspektowy i są realizowane w sposób ciągły od wielu lat. W tym zakresie należy przede wszystkim wskazać na **Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”**.

Minister Spraw Wewnętrznych jest głównym koordynatorem działań realizowanych w ramach programu „Razem bezpieczniej”. Łączy on działania Policji, administracji rządowej i samorządowej oraz partnerów społecznych, zainteresowanych poprawą bezpieczeństwa i porządku publicznego. W budżecie państwa na rok 2014 w ramach rezerwy celowej na realizację programu zabezpieczona była kwota 3 mln złotych.

Z obszaru „przemoc w rodzinie” w ramach programu „Razem bezpieczniej” w 2014 r. dofinansowanie uzyskało 14 projektów **na kwotę 942 762 zł**. Dla porównania w 2013 r. dofinansowanie w tym obszarze uzyskało 10 projektów na łączną kwotę 802 662 zł.

3. Działania zrealizowane na poziomie wojewódzkim

Na poziomie wojewódzkim zadania wynikające z Rządowego programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła” były dofinansowane w ramach udzielanych dotacji i realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, a także przez organizacje pozarządowe.

W ramach obszaru Profilaktyka agresji i przemocy działania w województwach skupiały się na edukacji prawnej uczniów – przeszkolono w sumie 7 198 osób. Realizowano też projekty skierowane do nauczycieli i wychowawców. W szkoleniach z zakresu przeciwdziałania agresji i przemocy rówieśniczej, w tym cyberprzemocy, rozwiązywania konfliktów, podejmowania interwencji profilaktycznych, reagowania w sytuacjach kryzysowych uczestniczyło w sumie w 15 województwach 3 690 osób. W 44 szkołach i placówkach, w tym także w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych (MOW) i Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii (MOS), realizowano programy z poziomu profilaktyki wskazującej, adresowane do uczniów i wychowanków z utrwalonymi zachowaniami agresywnymi, wymagających interwencji i dalszych działań korekcyjnych, edukacyjno-terapeutycznych.

Przeprowadzono również szkolenia dla 80 nauczycieli i wychowawców MOW i MOS z zakresu pracy z uczniami i wychowankami z utrwalonymi zachowaniami agresywnymi.

4. Działanie zrealizowane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji: „Szkoła dla rodziców i wychowawców”

Ośrodek Rozwoju Edukacji upowszechnił program „Szkoła dla rodziców i wychowawców” zwiększający kompetencje wychowawcze rodziców i nauczycieli. Jest to program wspierania i podnoszenia umiejętności wychowawczych adresowany do rodziców, opiekunów i nauczycieli. Składa się z trzech części po 40 godzin każda:

- część I podstawowa „Szkoła dla rodziców i wychowawców”,
- część II „Rodzeństwo bez Rywalizacji”
- część III pt. „Nastolatek” przeznaczona dla rodziców i wychowawców młodzieży w wieku dojrzewania.

Program przyczynia się do budowania silnej więzi między rodzicami lub wychowawcami a dziećmi – najważniejszego czynnika chroniącego przed zachowaniami problemowymi. Uczy wprowadzania zdrowej dyscypliny, właściwego reagowania na nieprawidłowe zachowania dziecka, eliminowania typowych kar, w tym fizycznych. Każda część programu ma wbudowany moduł pt. „Nagrody i kary”, dotyczący konsekwencji stosowania przemocy wobec dziecka – fizycznej i emocjonalnej.

Program jest upowszechniany kaskadowo na terenie kraju poprzez sieć wojewódzkich koordynatorów/edukatorów oraz ponad 500 certyfikowanych realizatorów.

W ramach programu „Szkoła dla rodziców i wychowawców” w 2014 roku zrealizowano następujące zadania:

- 40-godzinne szkolenia dla grupy rodziców i nauczycieli. Łącznie szkoleniem objęto 3 829 osób, w tym 3 427 rodziców oraz 402 nauczycieli z 1707 placówek;
- 40-godzinne szkolenia dla 71 grup realizatorów programu (psychologów i pedagogów ze szkół i placówek). Łącznie przeszkolono 932 realizatorów, którzy uzyskali uprawnienia do prowadzenia szkoleń warsztatowych dla rodziców i nauczycieli;
- seminarium dla 25 edukatorów-koordynatorów programu;
- odbyła się jedna międzynarodowa konferencja, w której uczestniczyło 200 osób;
- koordynatorzy wojewódzcy przeprowadzili superwizje dla 58 realizatorów oraz grupy wsparcia dla 470 absolwentów szkoleń;
- zorganizowano 8 seminariów, w których udział wzięło 141 osób
- prowadzono 66 grup wsparcia dla 470 rodziców i wychowawców.

Wydział Wychowania i Profilaktyki ORE prowadzi również na stronie internetowej bank certyfikowanych realizatorów programu „Szkoła dla rodziców i wychowawców” zawierający dane teleadresowe osób uprawnionych do prowadzenia szkoleń na terenie kraju.

Odbiorcy szkoleń wyposażeni zostali w materiały metodyczne do prowadzenia zajęć.

Są to *Zeszyty metodyczne* dla uczestników warsztatów:

cz. 1 – „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców. Niezbędnik dla uczestników warsztatów”;

cz. 2 – „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców. Cz. II Rodzeństwo bez rywalizacji. Niezbędnik dla uczestników warsztatów;

cz. 3. – „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców. Cz. III Nastolatek. Niezbędnik dla uczestników warsztatów.

Nauczyciele i rodzice w trakcie szkoleń w programie „Szkola dla rodziców i wychowawców” otrzymali informacje na temat publikacji internetowych, w tym m. in. na temat poradnika pt. „Jak kochać i wymagać”. Publikacja zawiera najważniejsze wskazania, praktyczne podpowiedzi zachowań, ćwiczenia do autorefleksji nt.: określania granic w relacjach z dzieckiem, zachęcania dziecka do współpracy i samodzielności, metod dyscyplinowania, stosowania pochwał i innych pozytywnych wzmocnień. Poradnik udostępniony jest na stronie www.ore.edu.pl.

1.4.2. Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. (art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych programów,
- liczba zrealizowanych programów,
- liczba uczestników programów.

Termin realizacji: 2014-2020.

Tabela 1. Liczba programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie

	2011	2012	2013	2014
Liczba programów	277	252	220	264

W latach 2011-2014 liczba opracowanych programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie waha się pomiędzy 220 a 277. W roku 2014 opracowano 264 programy, z czego zrealizowano 242 programy, a udział w nich wzięło 58 527 osób.

1.4.3. Prowadzenie poradnictwa, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie (art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie) **oraz w stosunku do grup ryzyka, np. małych dzieci w ciąży.**

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny, Ministerstwo Zdrowia.

Wskaźniki:

- liczba placówek prowadzących poradnictwo w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- liczba programów,
- liczba osób, którym udzielono porady,
- liczba wizyt patronażowych prowadzonych przez położne podstawowej opieki zdrowotnej.

Termin realizacji: 2014-2020.

Tabela 2. Liczba placówek prowadzących poradnictwo, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie

Liczba placówek	2011	2012	2013	2014
	1 866	1 836	1 551	967

W latach 2011-2014 liczba placówek prowadzących poradnictwo, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie wynosiła pomiędzy 1 866 a 967. Największy spadek zanotowano w 2014 r. W 967 placówkach zrealizowano 646 programów. Ogółem udzielono porad 49 220 osobom, w tym 36 780 kobietom (w tym 2 106 niepełnosprawnym i 1 900 starszym) oraz 12 440 mężczyznom (w tym 488 niepełnosprawnym i 776 starszym).

Kwestię wizyt patronażowych regulują rozporządzenia Ministra Zdrowia: z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej (Dz. U. poz. 1248 z późn. zm.) oraz z dnia 4 października 2012 r. w sprawie standardów postępowania oraz procedur medycznych przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, położu oraz opieki nad noworodkiem (Dz. U. z 2012 r. poz. 1100).

Pierwsza wizyta położnej powinna odbyć się w ciągu 48 godzin od powrotu matki z dzieckiem ze szpitala do domu. Oprócz obserwacji i oceny rozwoju fizycznego noworodka, w kompetencjach położnej znajduje się również ocena relacji rodzinnych, identyfikacja czynników ryzyka w rodzinie i interwencja w przypadku zaobserwowania przemocy lub innych nieprawidłowości lub zaniedbań w opiece nad dzieckiem.

W 2014 r. według danych z Centrum Systemów Informacyjnych w Ochronie Zdrowia położne przeprowadziły **1 119 942 wizyty patronażowe**. W stosunku do liczby noworodków zadeklarowanych w okresie sprawozdawczym średnio na jednego noworodka przypadły 3 wizyty położnej.

Kierunki działań:

1.5. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Rodzaje działań:

1.5.1. Opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych i realizowanych gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- liczba uchylonych przez wojewodę uchwał w sprawie przyjęcia gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

Tabela 3. Liczba opracowanych i realizowanych gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Liczba gminnych programów	2011	2012	2013	2014
	2 040	2 304	2 399	2 307

Na przełomie lat 2011-2014 liczba opracowanych w gminach gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie kształtuje się w granicach pomiędzy 2 040 (rok 2011) a 2 399 (rok 2013). Na przestrzeni lat zanotowano wzrost realizowanych programów. Spadek w 2014 r. prawdopodobnie wynika z opracowania programów w pewnej perspektywie czasowej i braku podjęcia nowych uchwał w tym zakresie.

Zostały uchylone przez wojewodę 252 uchwały w sprawie przyjęcia gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

1.5.2. Opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych i realizowanych powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- liczba uchylonych przez wojewodę uchwał w sprawie przyjęcia powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

Tabela 4. Liczba opracowanych i realizowanych powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Liczba powiatowych programów	2011	2012	2013	2014
	270	323	344	296

Na przełomie lat 2011-2014 liczba opracowanych powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie kształtuje się następująco rok 2011 – 270 programów rok 2012 – 323 programy, rok 2013- 344 programy, rok 2014 – 296 programów. Powiaty w 2014 opracowały 296 powiatowych programów, w porównaniu z rokiem 2013 nastąpił spadek opracowanych programów o 48 i był on prawdopodobnie spowodowany istnieniem opracowanych programów dla pewnej perspektywy czasowej i braku podjęcia nowych uchwał w tym zakresie.

Zostały uchylone przez wojewodę 23 uchwały w sprawie przyjęcia powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

1.5.3. Opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 6 pkt 1 i 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: samorząd województwa.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych i realizowanych wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz opracowanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- liczba uchylonych przez wojewodę uchwał w sprawie przyjęcia wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

Tabela 5. Liczba opracowanych i realizowanych wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Liczba wojewódzkich programów	2011	2012	2013	2014
	13	14	15	22

Na przełomie lat 2011-2014 liczba opracowanych wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie wzrasta. Samorząd województwa w 2014 r. opracował 22 programy, w porównaniu do roku 2013 liczba opracowanych programów wzrosła o 7 programów.

Obszar:

2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 1 i 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Cel: Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Kierunki działań:

2.1. Rozwój infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz wypracowanie zasad współpracy

Rodzaje działań:

2.1.1. Utworzenie i funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych (art. 6 ust. 2 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny.

Wskaźniki:

- liczba utworzonych zespołów interdyscyplinarnych,
- liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych,
- liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych,
- liczba rodzin objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych,
- liczba utworzonych grup roboczych,
- liczba posiedzeń grup,
- liczba osób objętych pomocą grup roboczych,
- liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych.

Termin realizacji: 2014-2020.

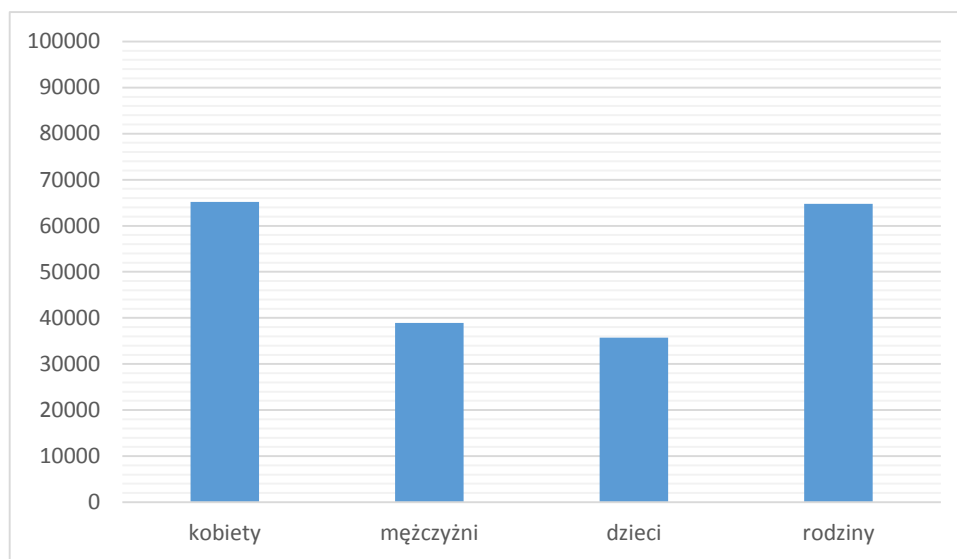
W 2014 r. funkcjonowało w gminach **2 512** zespołów interdyscyplinarnych. Jedynie w mieście Zakopane nie został powołany zespół interdyscyplinarny, nie został także opracowany gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Pomimo działań Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, a także Wojewody Małopolskiego, Rada Miasta nie wyraziła zgody na utworzenie zespołu interdyscyplinarnego oraz nie uchwaliła Programu. Oznacza to, że Zakopane realizuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie niezgodnie z obowiązującym prawem.

Liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych wyniosła **139 852**, w tym 65 186 kobiet (3 661 niepełnosprawnych i 7 243 starszych) oraz 38 920 mężczyzn (2 216 niepełnosprawnych i 3 482 starszych), a także **35 746 dzieci**, w tym 1 138 niepełnosprawnych. Zespoły interdyscyplinarne objęły swoją pomocą 64 752 rodziny. Członkowie Zespołów w całej Polsce odbyli 17 555 posiedzeń.

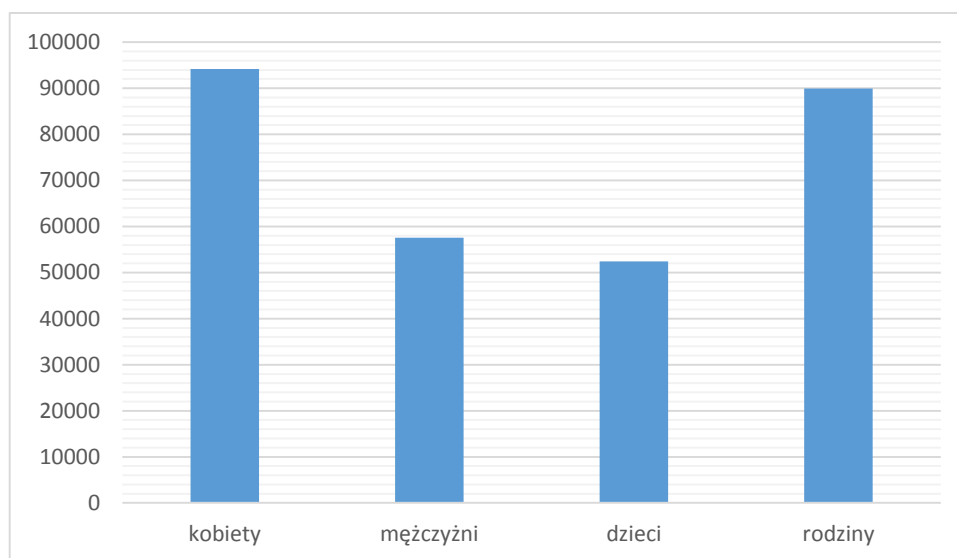
Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zebrało dane tele-adresowe zespołów interdyscyplinarnych. Baza tele-adresowa jest zamieszczona na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej www.mpips.gov.pl w zakładce przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

W roku 2014 na terenie Polski zostało utworzonych 70 356 grup roboczych. Odbyło się 237 690 posiedzeń grup roboczych. Grupy robocze pracowały z 204 155 osobami, w tym z 94 207 kobietami (5 922 niepełnosprawnymi i 10 459 starszymi) oraz 57 548 mężczyznami (3 450 niepełnosprawnymi i 5 078 starszymi), a także z 52 400 dziećmi, w tym z 1 748 niepełnosprawnymi. Grupy robocze objęły pomocą 89 956 rodzin.

Wykres 18. Liczba osób/rodzin objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych w 2014 r.

Wykres 19. Liczba osób/rodzin objętych pomocą grup roboczych w 2014 r.

Program, wśród realizatorów powyższego działania nie wskazuje resortu sprawiedliwości, a jedynie jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny. Tym niemniej należy wskazać na udział kuratorów sądowych, a także służby więziennej w pracach zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych.

Poniżej przedstawione zostały dane zbiorcze, dotyczące licznego udziału kuratorów w zespołach interdyscyplinarnych oraz grupach roboczych, zebrane na podstawie danych dostarczonych z poszczególnych okręgów sądowych⁹.

⁹ Dane pochodzą z MS-S40 Sprawozdanie z działalności kuratorskiej służby sądowej za rok 2014.

Wyszczególnienie		Ogółem (kol. 2+3)	Kuratorzy	
			dla dorostych	rodzinni
Liczba kuratorów sądowych, którzy w okresie statystycznym weszli w skład:	zespołów interdyscyplinarnych	1.731	858	873
	grup roboczych	5.172	1.977	3.195
Liczba kuratorów sądowych, którzy w ostatnim dniu okresu statystycznego wchodzili w skład:	zespołów interdyscyplinarnych	2.981	1.555	1.426
	grup roboczych	4.062	1.511	2.551

Wyszczególnienie			Ogółem
Liczba	posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych z udziałem kuratorów w okresie statystycznym		11.037
	grup roboczych, w skład których, weszli kuratorzy sądowi	w okresie statystycznym	13.818
		stan w ostatnim dniu okresu statystycznego	8.463
	spotkań grup roboczych z udziałem kuratorów w okresie statystycznym		21.789

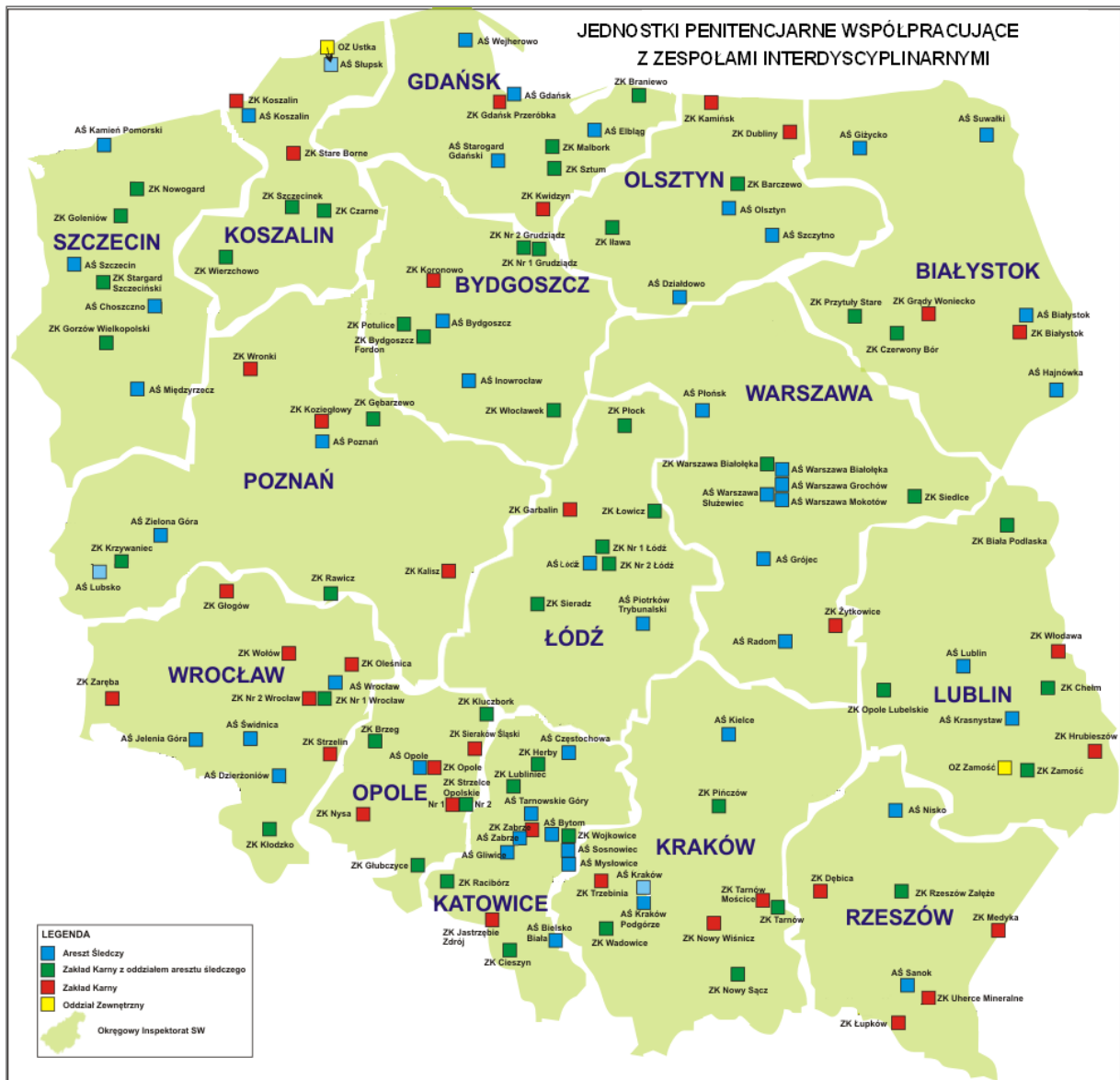
Dodać także trzeba, że w jednostkach penitencjarnych, spośród kadry przeszkolonej w realizacji programów dla sprawców przemocy, zostały wyznaczone osoby, których zadaniem jest współpraca z lokalnymi zespołami interdyscyplinarnymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Do obowiązków takich osób należy udzielanie przedstawicielom zespołów interdyscyplinarnych informacji o sprawcy przemocy, znajdującym się aktualnie w danej jednostce penitencjarnej. W ten sposób interwencje wobec ofiary i sprawcy mogą być prowadzone w oparciu o pełniejsze dane. Poniższy rysunek przedstawia schematycznie jednostki penitencjarne wyznaczone do współpracy z zespołami interdyscyplinarnymi (aktualnie 139 jednostek).

Szczegółowe dane wyznaczonych osób oraz numery kontaktowe do wytypowanych jednostek, znajdują się w ogólnopolskiej bazie danych na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości pn.: **Baza danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie poszczególnych służb na poziomie województwa** (zob. Działanie 4.2.4.)¹⁰.

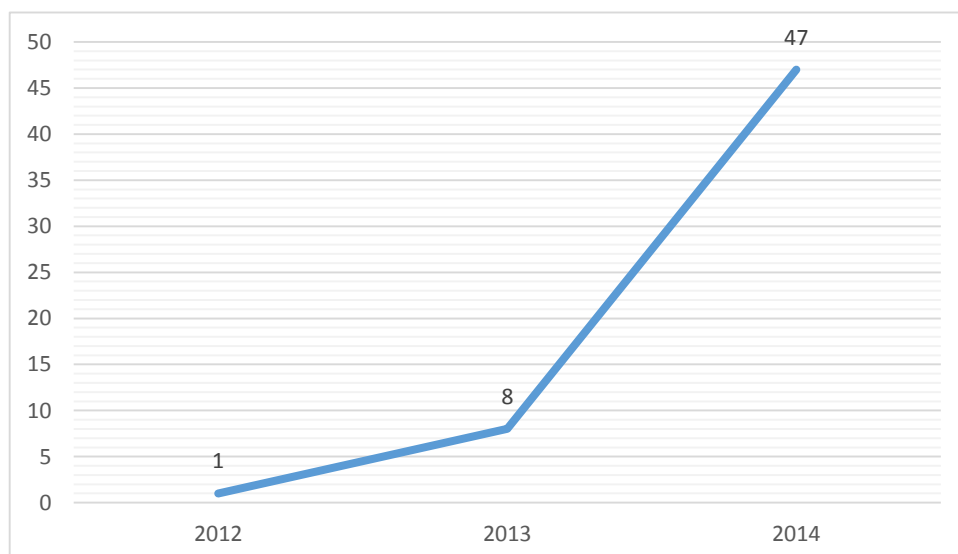
Dzięki temu rozwiązaniu przedstawiciele instytucji państwowych i samorządowych, w tym kuratorów sądowych, zajmujących się zadaniami z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie mają możliwość wymiany informacji i uściślenia współpracy na płaszczyźnie lokalnej.

W 2014 roku opinię taką sporządzono w 47 przypadkach.

¹⁰ <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/sluzby/baza-danych-osob-nadzorujacych-lub-koordynujacych-dzialanie-poszczegolnych-sluzb-na-poziomie-województwa/>.

Wykres 20. Liczba opinii o skazanych z art. 207kk, sporządzonych na wnioski przewodniczących zespołów interdyscyplinarnych w latach 2012-2014

2.1.2. Ewidencjonowanie istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Realizatorzy zadania: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, wojewodowie.

Wskaźniki:

- a) corocznie aktualizowane na stronach internetowych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej bazy teleadresowe podmiotów realizujących zadania zleczone z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- b) corocznie aktualizowane na stronach internetowych wojewodów bazy teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie,
- c) corocznie aktualizowanie rejestru placówek zapewniających miejsca noclegowe oraz rejestru specjalistycznego poradnictwa.

Termin realizacji:

- punkty a) i b) - zewidencjonowanie: 2014-2015,
- punkty a) i b) - aktualizacja: 2014-2020,
- punkt c): 2014-2020.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej rokrocznie dokonuje aktualizacji bazy tele-adresowej specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Baza tele-adresowa jest umieszczona na stronie internetowej www.mpips.gov.pl / przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

We wszystkich województwach są ogłoszone i opublikowane na stronach internetowych rejestry jednostek specjalistycznego poradnictwa i rejestry placówek zapewniających miejsca noclegowe. **W 9 województwach** jedynie zaktualizowano na stronach internetowych bazy danych podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą. **W 10 województwach** zaktualizowano rejestr placówek zapewniających miejsca noclegowe oraz rejestry specjalistycznego poradnictwa.

2.1.3. Przesyłanie zaktualizowanych baz danych z danego województwa, o których mowa w pkt 2.1.2. prezesowi sądu apelacyjnego, prokuratorowi apelacyjnemu, komendantowi wojewódzkiemu Policji, kuratorowi oświaty oraz organom samorządu terytorialnego do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku

Realizatorzy zadania: wojewodowie.

Wskaźniki:

- liczba przekazanych w/w podmiotom aktualnych baz danych w wersji elektronicznej.

Termin realizacji: 2014-2020.

Wojewodowie przestali w wersji elektronicznej 26 baz zaktualizowanych danych dotyczących istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie prezesowi sądu apelacyjnego, prokuratorowi apelacyjnemu, komendantom wojewódzkim Policji, kuratorom oświaty oraz organom samorządu terytorialnego.

2.1.4. Upowszechnienie baz danych, przez podmioty, o których mowa w pkt 2.1.3. w podległych im pionach organizacyjnych

Realizatorzy zadania: prezesi sądów apelacyjnych, prokuratorzy apelacyjni, komendanci wojewódzcy Policji, kuratorzy oświaty.

Wskaźniki:

– liczba przekazanych w/w podmiotom aktualnych baz danych w wersji papierowej i elektronicznej.

Termin realizacji: 2014-2020.

W Krajowym Programie przewidziano mechanizm, dzięki któremu sądy są informowane przez wojewodów o funkcjonującej na ich terenie infrastrukturze instytucji, a także o podmiotach udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Zgodnie z Działaniem 2.1.2. wojewoda ma obowiązek zewidencjonowania, corocznej aktualizacji oraz umieszczenia na stronach internetowych urzędu wojewódzkiego bazy teleadresowej podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie.

Ponadto, zgodnie z Działaniem 2.1.3., do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku, wojewoda ma obowiązek przesyłania w wersji elektronicznej w/w zaktualizowanych baz danych z danego województwa prezesowi sądu apelacyjnego, prokuratorowi apelacyjnemu, komendantowi wojewódzkiemu Policji, kuratorowi oświaty oraz organom samorządu terytorialnego, celem upowszechnienia w podległych im pionach organizacyjnych.

Obowiązkiem prezesa sądu apelacyjnego, zgodnie z omawianym działaniem, jest upowszechnienie w/w bazy danych w podległych sądach okręgowych i rejonowych zarówno w wersji elektronicznej, jak i papierowej. W Krajowym Programie nie wskazano terminu realizacji tego zadania, jednakże wydaje się, że działania takie należy podjąć do dnia 31 sierpnia każdego kolejnego roku.

W praktyce, prezes sądu apelacyjnego powinien przekazać prezesom podległych sądów okręgowych wersje papierowe oraz elektroniczne w/w baz danych, z poleceniem podobnego upowszechnienia w podległych sądach rejonowych.

Dobrą praktyką byłoby umieszczanie na stronach internetowych sądów apelacyjnych, okręgowych oraz rejonowych w/w baz danych z możliwością dostępu do nich z zewnątrz, np. przez osoby pokrzywdzone, odwiedzające stronę sądu.

Przedmiotowe działanie wiąże się ściśle z realizacją Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej *ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady z 2001/220/WSiSW¹¹*, nakładającą na właściwe organy (w tym sądy) obowiązek przedstawienia osobie pokrzywdzonej w zrozumiałym przez nią języku i formie informacji dotyczących dostępnego pokrzywdzonym wsparcia i pomocy (art. 4 ust. 1 pkt a Dyrektywy).

Wskaźnikiem obrazującym realizację przedmiotowego zadania jest liczba przekazanych przez prezesów sądów apelacyjnych aktualnych baz danych do sądów okręgowych i rejonowych w wersji papierowej lub elektronicznej. Liczba ta powinna być zgodna z liczbą wszystkich sądów okręgowych i rejonowych na terenie poszczególnych apelacji.

W 2014 roku liczba przekazanych baz danych wyniosła 158.

---

¹¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 roku *ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady z 2001/220/WSiSW* (Dz.U. UE L 315/57).

Mając na względzie fakt, że nie w każdym województwie przygotowano i przekazano prezesom sądów apelacyjnych w/w bazy danych, wskaźnik ten nie odpowiada liczbie sądów okręgowych i rejonowych w całym kraju.

Liczba przekazanych baz danych do prokuratur okręgowych i rejonowych w wersji papierowej lub elektronicznej w roku 2014 wyniosła 171. Natomiast liczba przekazanych aktualnych baz danych do wszystkich jednostek oświatowych wyniosła 2, a liczba jednostek oświatowych, do których przekazano aktualne bazy danych wyniosła 16.

W 2014 r. Komendy Wojewódzkie/Stołeczna Policji otrzymały z urzędów wojewódzkich łącznie 48 baz danych zawierających ewidencję istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie. Powyższe bazy najczęściej przekazywane były w wersji elektronicznej. Ponadto, w ciągu roku dokonywano ich aktualizacji.

2.1.5. Rozbudowa sieci i poszerzanie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w tym:

- **punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,**
- **ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,**
- **specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,**
- **domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży,**
- **ośrodków interwencji kryzysowej,**
- **innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie**

Realizatorzy zadania: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba utworzonych w danym roku punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, ośrodków interwencji kryzysowej, innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- zakres i rodzaj świadczonych usług przez w/w placówki,
- liczba osób korzystających z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

W ramach poszerzenia oferty placówek udzielających pomocy w 2014 r. powstało 112 punktów konsultacyjnych, 2 ośrodki wsparcia, 16 ośrodków interwencji kryzysowej, 1 dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz 93 innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Szczegółowe informacje dotyczące liczby osób korzystających z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie zostały opisane w rodzaju działań pkt 2.3.2.

Program nie wskazuje Ministerstwa Sprawiedliwości jako realizatora niniejszego działania, tym niemniej należy wskazać na podejmowaną przez resort sprawiedliwości metodyczną rozbudowę

infrastruktury pomocowej dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, w tym także skierowaną dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska¹², powołała do życia z dniem 1 stycznia 2012 roku **Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej**, zwany dalej *Funduszem*, będący państwowym funduszem celowym, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości. Przychodami *Funduszu* są m.in. orzeczone przez sądy nawiązki i świadczenia pieniężne, a środki są przeznaczone na pomoc osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz członkom ich rodzin, zwłaszcza pomoc medyczną, psychologiczną, rehabilitacyjną, prawną oraz materialną.

W tym celu, Ministerstwo Sprawiedliwości w 2014 roku przeprowadziło dwa otwarte konkursy ofert na uzyskanie dotacji z *Funduszu* na pomoc pokrzywdzonym przestępstwem, w tym przemocą w rodzinie, dla jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych i niedziałających w celu osiągnięcia zysku. Jeden z nich dotyczył pomocy w roku 2014, drugi zaś – w roku 2015.

W pierwszym z przeprowadzonych konkursów wybrano 31 ofert (28 podmiotów), a łączna kwota przyznanych im dotacji wyniosła 15.380.596 zł.

W drugim konkursie wybranych zostało 26 podmiotów, a łączna kwota przyznanych im dotacji wyniosła 16.255.958 zł.

Należy wskazać, że **około 70%** (w zależności od konkretnego podmiotu 60-80%) osób pokrzywdzonych, zgłaszających się po pomoc do w/w podmiotów to **osoby dotknięte przemocą w rodzinie**.

2.1.6. Nawiązywanie i wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy, we współpracy z podmiotami lub organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

– liczba zleczanych lub wspólnie realizowanych projektów.

Termin realizacji: 2014-2020.

Nawiązanie i wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie na szczeblu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej odbywa się przede wszystkim poprzez wspólne działania realizowane w oparciu o funkcjonowanie Zespołu Monitorującego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Minister Pracy i Polityki Społecznej dokonał w 2014 r. dokonał wyboru Członków Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie - II kadencja w związku z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz. U. Nr 28, poz. 146), które jest wypełnieniem upoważnienia zawartego w art. 10f ustawy z dnia o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Zgodnie z art. 10b ust. 1 ww. ustawy w skład Zespołu Monitorującego wchodzi:

---

¹² Ustawa z dnia 12 lutego 2010 roku o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 40 Poz. 227 z późn. zm.).

- 1) Krajowy Koordynator Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- 2) siedmiu przedstawicieli organów administracji rządowej i jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych powołanych spośród osób zgłoszonych przez te organy i osób kierujących tymi jednostkami;
- 3) pięciu przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego powołanych spośród osób zgłoszonych przez stronę samorządową w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego;
- 4) dziesięciu przedstawicieli organizacji pozarządowych, związków i porozumień organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych powołanych spośród osób zgłoszonych przez te podmioty.

Prace Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w 2014 r.

W dniu 23 czerwca 2014 r. został powołany przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego Zespół Monitorujący do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – II kadencja.

Podczas pierwszego posiedzenia Zespołu jego Członkowie dokonali wyboru Stałych Ekspertów. Do Zespołu dołączyli przedstawiciele: Prokuratury Generalnej i Centralnego Zarządu Służby Więziennej. W ciągu kilku miesięcy 2014 r. Zespołowi udało się zrealizować następujące działania:

- członkowie Zespołu dokonali oceny merytorycznej 474 projektów w ramach Programu Ośronowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”. Dofinansowanie w ramach konkursu w 2014 r. otrzymało 105 podmiotów realizujących projekty z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- członkowie Zespołu prowadzą prace nad projektem zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- rozpoczęła również pracę Grupa Robocza składająca się z ośmiu Członków Zespołu, do opracowania projektu zmian do ustawy o Policji oraz innych aktów prawnych w zakresie nowych form izolacji osób stosujących przemoc w rodzinie od osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

Ponadto przedstawiciele Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej czynnie uczestniczyli w licznych konferencjach i spotkaniach organizowanych przez Wojewodów, Marszałków Województw, czy też Starostów, na których omawiane były najważniejsze kwestie dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zagadnienia te podnoszone są również na spotkaniach z kadrą pomocy społecznej organizowanych przez Stowarzyszenia pracowników pomocy społecznej: Stowarzyszenie Ośrodków Pomocy Społecznej "FORUM", Ogólnopolskie Stowarzyszenie Powiatowych i Miejskich Ośrodków Pomocy Rodzinie „Centrum”, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Miejskich i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej "RAZEM".

Wojewodowie realizowali zadanie dotyczące współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie realizując wspólnie lub zlecając **23** projekty. Ponadto na szczeblu gminnym zrealizowano **388** projektów, a na szczeblu powiatowym **131** projektów.

Kierunki działań:

- 2.2. Upowszechnianie informacji i edukacja w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)**

Rodzaje działań:

2.2.1. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny, powiatowy i wojewódzki we współpracy z mediami o zasięgu regionalnym oraz organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych i upowszechnianych materiałów informacyjnych,
- liczba lokalnych kampanii społecznych.

Termin realizacji: 2014-2020.

W ramach upowszechniania informacji i edukacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej opracowano i upowszechniono 341 421 materiałów informacyjnych, w tym samorząd gminny 227 498, samorząd powiatowy 107 127, a samorząd województwa 6 796. Przeprowadzono 999 lokalnych kampanii społecznych.

Ministerstwo Sprawiedliwości, choć nie jest wskazane w Krajowym Programie jako realizator niniejszego działania, podejmuje w tym zakresie następujące inicjatywy:

- **Strony internetowe**

W 2014 roku Ministerstwo Sprawiedliwości systematycznie aktualizowało **zakładki na stronie internetowej resortu poświęcone przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹³ i przemocy wobec dzieci¹⁴**. W zakładce dotyczącej przeciwdziałania przemocy w rodzinie wyodrębniono przestrzeń zawierającą informacje skierowane dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie¹⁵. Dotyczą one w szczególności:

- telefonów alarmowych, interwencyjnych oraz informacyjnych;
- telefonicznej linii interwencyjno-informacyjnej „Niebieska Linia”;
- placówek świadczących pomoc na terenie całego kraju;
- materiałów informacyjnych opracowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości;
- pomocy udzielanej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego;
- wzory pism procesowych opracowanych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Nadmienić trzeba, że zakładka dotycząca przeciwdziałania przemocy w rodzinie została w 2014 roku przemodelowana i dostosowana treścią i formą do obszarów opisanych w nowym Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Jest przez to czytelniejsza i zawiera pogrupowane treści osobno dla różnych kręgów użytkowników, tj. materiały ogólne, materiały dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, materiały dla sprawców tego rodzaju przemocy oraz informacje i materiały dla służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

W 2013 roku utworzona została także osobna strona internetowa¹⁶ poświęcona projektowi „Wzmocnienie działań na rzecz ofiar przemocy w rodzinie”, realizowanemu przez Ministerstwo Sprawiedliwości w ramach Programu Operacyjnego „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, współfinansowanemu ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2009-2014. Na stronie tej zawarto informacje poświęcone bezpośrednio projektowi oraz informacje skierowane do pokrzywdzonych dotkniętych przemocą w rodzinie. W 2014 roku strona była zaktualizowana, w szczególności w zakresie informacji dotyczących postępowań przetargowych na działania realizowane w ramach projektu oraz rekrutacji uczestników tych działań.

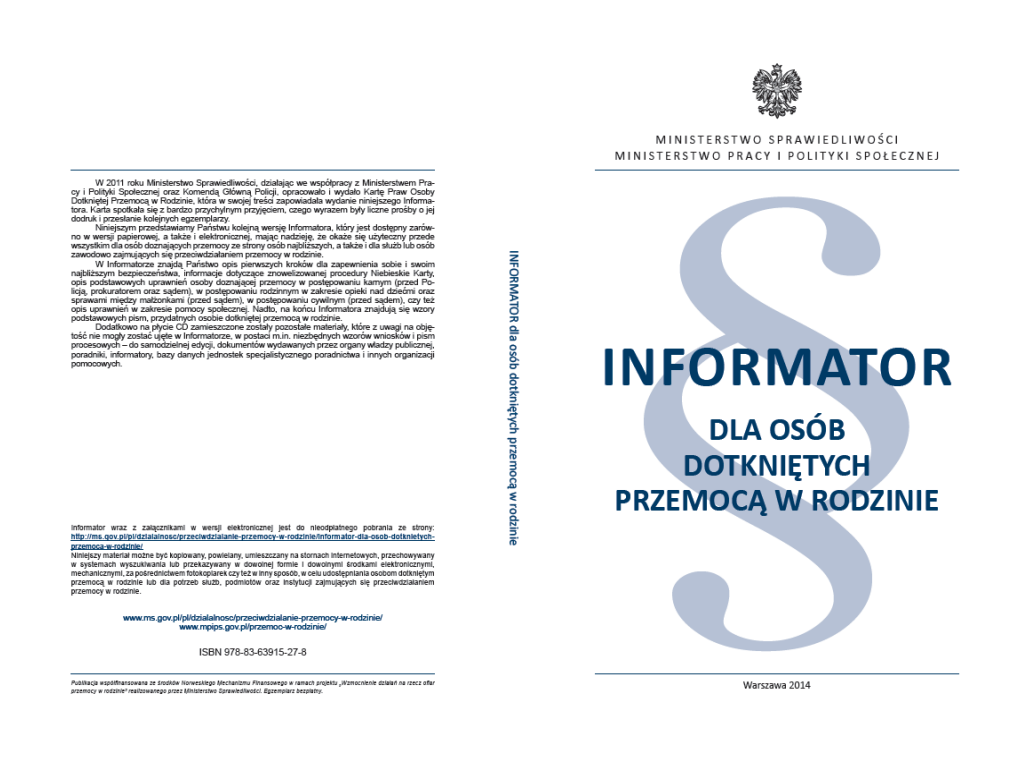
¹³ <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/>.

¹⁴ <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-wobec-dzieci/>.

¹⁵ <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/osoby-dotkniete-przemoca-w-rodzinie/>.

¹⁶ <http://www.pomocofiarom.ms.gov.pl/>.

- Informator dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie

W 2012 roku Ministerstwo Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej przygotowało *Informator dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie*.

W *Informatorze* osoba dotknięta przemocą w rodzinie może znaleźć opis pierwszych kroków dla zapewnienia sobie i swoim najbliższym bezpieczeństwa, informacje dotyczące znowelizowanej procedury „Niebieskie Karty”, opis podstawowych uprawnień przysługujących jej w postępowaniu karnym (przed Policją, prokuratorem oraz sądem), w postępowaniu rodzinnym w zakresie opieki nad dziećmi oraz sprawami między małżonkami, w postępowaniu cywilnym, czy też opis uprawnień w zakresie pomocy społecznej. Na końcu *Informatora* zamieszczone zostały wzory podstawowych pism, przydatnych osobie dotkniętej przemocą w rodzinie.

W 2012 roku *Informator* był wydrukowany w łącznej liczbie **5.000** egzemplarzy, przy czym 4.000 zostało dystrybuowanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej za pośrednictwem Marszałków Województw do placówek realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocą w rodzinie, zaś 1.000 szt. przez Ministerstwo Sprawiedliwości - do sądów.

W latach 2013 i 2014 Ministerstwo Sprawiedliwości opracowało, zaktualizowało i wydrukowało dwa kolejne wydania *Informatora*, w 2013 roku w liczbie **5.500** sztuk, zaś w 2014 roku w liczbie **1.500** szt. Każdego roku *Informator* był przekazywany do sądów z przeznaczeniem dla osób pokrzywdzonych, za pośrednictwem kuratorskiej służby sądowej. Łącznie zatem w latach 2012 - 2014 wydrukowano **12.000** egzemplarzy *Informatora*. Materiał ten w wersji elektronicznej wraz z załącznikami został udostępniony także do bezpłatnego pobrania na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (23.234 pobrania)¹⁷.

¹⁷ <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/osoby-dotkniete-przemoca-w-rodzinie/materialy-informacyjne/informator-dla-osob-dotknietych-przemoca-w-rodzinie/>.

• Karta Praw Osoby Dotkniętej Przemocą w Rodzinie

Ministerstwo Sprawiedliwości działając we współpracy z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej oraz Komendą Główną Policji, opracowało i wydało w 2011 roku *Kartę Praw Osoby Dotkniętej Przemocą w Rodzinie*.

Lista wybranych placówek świadczących pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie:

- ▶ Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (SOW), Biadłogę, ul. Gronowicka 49, tel. (94) 313 32 50;
- ▶ SOW, Chorzów, ul. 3-go Maja 4/1, tel. (32) 345 28 10;
- ▶ SOW, Elbląg, ul. Związku Jaszczurzego 17, tel. (55) 255 00 01, (55) 230 60 00;
- ▶ SOW, Gdynia, ul. Wejherowska 65, tel. (58) 664 33 66, 664 34 50;
- ▶ SOW, Gorzów Wielkopolski, ul. Okrzei 39, tel./fax (95) 483 33 23, 721 41 60;
- ▶ Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia i Rehabilitacji Społecznej, Gorzycze, ul. 11-go Listopada 12, tel. (15) 836 23 70;
- ▶ SOW, Janków, ul. Sportowa 4, tel. (52) 57 89 32;
- ▶ SOW, Kpisek, ul. 1-go Maja 196, tel. (41) 366 18 67, (41) 366 10 52, bezpłatny: 159 53;
- ▶ SOW, Kolno, ul. Wojska Polskiego 66, tel. (86) 278 12 99;
- ▶ SOW, Korywniki 14, tel. (16) 671 85 94;
- ▶ SOW, Lublin, ul. Bazyliánowska 44, tel. (81) 747 37 50;
- ▶ SOW „SOS”, Lesko, ul. Jana Pawła II 188, tel. (13) 492 72 53, 663 327 000;
- ▶ SOW Łódź, ul. Franciszkańska 65, tel. (82) 646 45 91;
- ▶ Zespół Ośrodków Wsparcia, Miława, ul. Słowackiego 18, tel. (23) 654 52 29;
- ▶ SOW, Nowa Sarzyna, ul. Łukasińskiego 3, tel. (17) 241 38 15;
- ▶ SOW, Olecko, ul. Góldapska 23, tel. (87) 520 34 30, 520 34 37;
- ▶ SOW, Ostyń, ul. Bałtycka 37a, tel. (89) 527 57 11;
- ▶ SOW MOPR, Opole, ul. Małopolska 20a, tel. (77) 455 63 90;
- ▶ Zespół Ośrodków Wsparcia, Piatków, ul. Ks. Jerzego Popiełuszki 24, tel. (22) 753 45 56;
- ▶ SOW, Piła, ul. Piłsudskiego 23, tel. (67) 348 09 69, 348 09 70;
- ▶ SOW przy Miejskim Centrum Interwencji Kryzysowej w Poznaniu, ul. Dolna Chyby 10, Przedmierowo, tel. (61) 814 22 71 wew. 2;
- ▶ SOW, Racibórz, ul. Rataja 10, tel. (58) 691 19 36;
- ▶ Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy, Tarnów, ul. Starych Szeregów 3, tel. (14) 655 66 59;
- ▶ SOW, Tychów, ul. Piemysłowa 4, tel. (84) 723 52 57;
- ▶ SOW, Tyszanów, ul. Wielka 101, tel. (48) 665 95 97;
- ▶ SOW przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Suwałki, ul. Świerkowa 60, tel. (87) 565 92 82;
- ▶ SOW, Świętobrowice, ul. Zubrzyckiego 36, tel. (32) 345 21 65, 509 398 668;
- ▶ SOW, Świnoujście, ul. Dąbrowskiego 4, tel. (91) 322 54 81;
- ▶ SOW, Wałbrzych, ul. Ogrodowa 2a, tel. (74) 846 75 58;
- ▶ SOW, Warszawa, prowadzony przez Centrum Praw Kobiet (Bezpłatne schronienie, poradę adwokatowską), tel. 606 256 790;
- ▶ Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Wodzisław Śląski, ul. Wałowa 30, tel. (32) 455 60 32;
- ▶ SOW, Wrocław, ul. Bora-Komorowskiego 31, tel. (71) 352 94 03;
- ▶ SOW, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Zakopane, ul. Krakuskiego 9, tel. (18) 206 44 54;
- ▶ SOW, Żdżmierz, ul. Strzelecka 10, tel. (72) 52 73, 602 384 357;
- ▶ Częstochowski Stowarzyszenie ETOH, Częstochowa, ul. Al. Poljoko 12, tel. kom. 730 876 600;

Lista wybranych placówek świadczących pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie:

- ▶ Elbląskie Centrum Mediacji i Aktywizacji Społecznej, Elbląg, ul. Związku Jaszczurzego 17/01, tel. (55) 642 44 25;
- ▶ Centrum Interwencji Kryzysowej w Gdańsku, Gdańsk, Pl. Ks. Gustawowa 13, tel. 801 011 843, (58) 511 01 21/22;
- ▶ Pomorskie Centrum Terapeutyczno-Prawne z Szerakowic, ul. Śląska 53/509, 21-304 Gdynia, tel. kom. 690-429-646;
- ▶ Centrum Młaj i Ewangelizacji Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP + Diegłowa, ul. Jagiellońska 19, Głiwice, tel. kom. 518-135-318;
- ▶ Caritas Archidiecezji Gnieźnieńskiej, Gniezno, Os. Orła Białego 20, tel. (61) 425 57 82;
- ▶ Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna, ul. Słowacka 69, Gorzów Wlkp., tel./fax (95) 72 01 475;
- ▶ Śląska Fundacja Błędnego Kryz., Jaworzno, ul. Czerwona 138, tel. (33) 498 69 48;
- ▶ Caritas Diecezji Kieleckiej, Kielce, ul. Urzędnicza 78, tel. (41) 366 48 47;
- ▶ Krakowskie Forum Organizacji Społecznych kracos, Kraków, ul. Bora-Komorowskiego 12, tel. (12) 621 32 41, 421 22 88;
- ▶ Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym „AGAPE”, Lublin, ul. Bernardyńska 5, tel. (81) 534 38 87;
- ▶ Stowarzyszenie Bezrobotnych i Osób działających na Rzecz Bezrobotnych „Wszyscy razem – In Corporate”, Łódź, ul. Franciszkańska 15, tel. (42) 639 72 03;
- ▶ Akcja Humanitarna Życie, Piła, ul. Okrzei 4a, tel. kom. 673-498-166;
- ▶ Stowarzyszenie „SOS dla Rodziny” ze Szczecina, Fundacja Dziecko w Centrum, Pomań, ul. Zeylanda 9/3, tel. (61) 66-34-990, tel. kom. 663-600-200;
- ▶ Podkarpacki Ośrodek Rozwoju Społeczności Obywatelskiej, Rzeszów, ul. Fredry 4/58, tel. (17) 86-20-122, tel. kom. 756-600-439;
- ▶ Centrum Aktywności Społecznej „Przymiat”, Suwałki, ul. Noniewicza 91, tel. (87) 565 02 58;
- ▶ Stowarzyszenie „SOS dla Rodziny”, Szczecin, ul. Energetyków 10, tel. (91) 433 03 39;
- ▶ Stowarzyszenie „Azyf” na Rzecz Pomocy Kobietom i Dzieciom Ofiarom Przemocy Rodzin, ul. Brzozowa 8, tel. (56) 627 58 61, 600 201 114;
- ▶ Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, Warszawa, ul. Korotyńskiego 13, tel. (22) 823 96 64, 824 21 01;
- ▶ Fundacja Dzieci Nicijce Centrum Pomocy Dzieciom „Mazowiecka”, Warszawa, ul. Mazowiecka 23 lok. 25, tel./fax (22) 62-68-862;
- ▶ Poradnia Centrum Praw Kobiet (porady prawne, psychologiczne, społeczne), Warszawa, ul. Wilcza 60/19, tel. (22) 622 25 17;
- ▶ Stowarzyszenie Pomocy AKSON, Wrocław, ul. Bora-Komorowskiego 31, tel. (71) 352 94 03;
- ▶ Stowarzyszenie WETA, Wrocław, Pl. Św. Macieja 4/5/6, tel. kom. 667 323 965, 730 304 749;
- ▶ Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet BABA, Zielona Góra, ul. Stary Rynek 17, tel./fax (68) 454 92 32, 457 10 45, 692 064 061;
- ▶ Stowarzyszenie Lubuski Ruch na Rzecz Kobiet i Rodziny „Zar” w Zarach, ul. Wrocławska 3, Zarz, tel. (68) 47 01 444, tel. kom. 699 902 860, 667 351 095.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

KARTA PRAW OSOBY DOTKNIĘTEJ PRZEMOCĄ W RODZINIE

Przemoc w rodzinie – to wszystkie jednorazowe lub powtarzające się działania lub zaniechania jakich dopuszczasz się wobec osoby najbliższej, wspólnie zamieszkującej lub gospodarującej, zmuszające ją do zachowań wbrew jej woli, w szczególności narażające ją na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające Jej godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne.

Przemoc w rodzinie może przybrać różne formy, np.:

- ▶ przemocy fizycznej (np. gdy bijesz, popychasz, szarpiesz, kopiesz, dusisz osobę najbliższą),
- ▶ przemocy psychicznej (np. gdy obrazasz, wyzywasz, ponizasz w obecności innych osób, pozbawiasz kontaktu z bliskimi, kontrolujesz, ciągle krytykujesz),
- ▶ przemocy seksualnej (np. gdy zmuszasz osobę najbliższą do współżycia, do zachowań seksualnych przez nią nie akceptowanych).

Ofiarą przemocy w rodzinie może być np.:

- dziecko, – osoba niepełnosprawna,
- współmałżonek, – osoba starsza,
- partner.

Przy współudziale

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Wykaz placówek świadczących pomoc pokrzywdzonym przemocą w rodzinie wraz z aktualnymi danymi teleadresowymi znajduje się na stronie internetowej www.mpiips.gov.pl oraz www.ms.gov.pl w zakładkach „Przeciwdziałanie Przemocy w Rodzinie”.

www.ms.gov.pl   www.mpiips.gov.pl

Karta zawiera zestaw podstawowych praw przysługujących osobie pokrzywdzonej przemocą w rodzinie oraz wykaz placówek, do których osoby te mogą zwrócić się po pomoc. *Karta* została wydana w formie ulotki, jako „podręczny informator” do kieszeni, czy torebki, z którego w każdej chwili można skorzystać. *Karta* została wydana w kilku wersjach językowych: polskiej, angielskiej, niemieckiej, rosyjskiej oraz francuskiej.

Karta została wydrukowana i przesłana w kolejnych latach, w tym w 2014 roku, w łącznej liczbie niemal **500.000** egzemplarzy do sądów powszechnych, jednostek organizacyjnych prokuratury i Policji. *Karta* w wersji elektronicznej została udostępniona do bezpłatnego pobrania na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (7.482 pobrania)¹⁸.

• Tydzień Pomocy Ofiarom Przestępstw

W dniach 24 lutego-1 marca 2014 roku Ministerstwo Sprawiedliwości było, jak co roku, organizatorem *Tygodnia Pomocy Ofiarom Przestępstw* - akcji informacyjnej dla osób pokrzywdzonych przestępstwem. W organizację obchodów aktywnie włączyły się: Prokuratura Generalna, Rzecznik Prawa Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, Komenda Główna Policji, Krajowa Rada Kuratorów, Naczelna Rada Adwokacka, Krajowa Rada Radców Prawnych, Krajowa Rada Komornicza, Krajowa Rada Notarialna, a także Komenda Główna Straży Granicznej.

Warto podkreślić włączenie się oraz zaangażowanie środowiska notariuszy, jako nowego partnera *Tygodnia*.

¹⁸ <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/osoby-dotkniete-przemoca-w-rodzinie/materialy-informacyjne/karta-praw-osoby-dotknietej-przemoca-w-rodzinie/>.

W ramach *Tygodnia* Ośrodki Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przesłępstwem, filie oraz punkty pomocy odwiedziło **2.143** osób, które skorzystało z informacji prawnych i porad psychologicznych (w 2013 roku- 2.139, 2012 – 2.761, 2011- 1.550).

Kolejne obchody *Tygodnia* były dobrą okazją dla pokrzywdzonych, w tym dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, do uzyskania w krótkim czasie kompleksowej pomocy. Sprawdzonym już po raz kolejny rozwiązaniem okazało się włączenie w obchody przedstawicieli różnych zawodów, z którymi mają bezpośredni kontakt pokrzywdzeni przესłępstwem.

2.2.2. Opracowanie i realizacja zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba zajęć dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- liczba osób uczestniczących w zajęciach.

Termin realizacji: 2014-2020.

Liczba zajęć edukacyjnych realizowanych w 2014 r. dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie wyniosła ogółem 8 893, w tym w gminach prowadzonych było 4 198, a w powiatach 4 695. W zajęciach tych wzięło udział łącznie 26 322 osoby, w tym w gminach 16 312, a w powiatach 10 010 osób.

W sierpniu 2013 roku Ministerstwo Sprawiedliwości podpisało z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej, Porozumienie o realizacji projektu „Wzmocnienie działań na rzecz ofiar przemocy w rodzinie” współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2009-

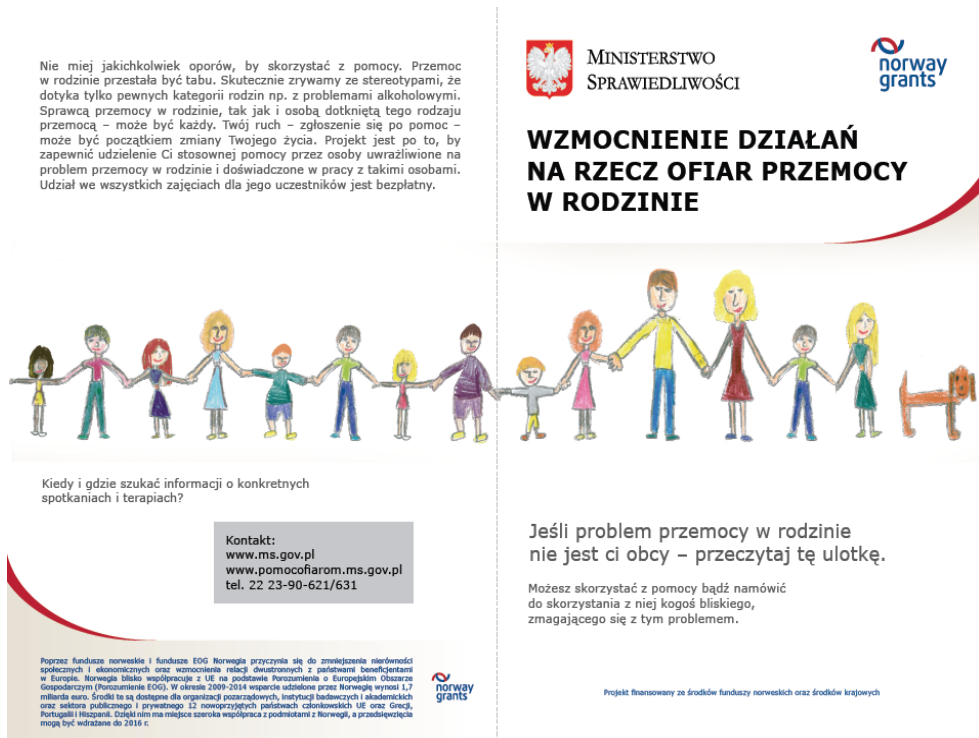
2014. Projekt zakłada przeprowadzenie około **120** działań, na które składać się będą m.in. spotkania edukacyjne dla osób pokrzywdzonych.

Przeprowadzone w 2014 roku postępowanie przetargowe na realizację spotkań edukacyjnych dla osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie doprowadziło do wyboru wykonawcy działania, który jednak nie zrealizował umowy. Tym samym działanie to zostało przesunięte do realizacji na rok 2015.

W ramach projektu, w 2013 roku, uruchomiono stronę internetową www.pomocofiaram.ms.gov.pl, którą w 2014 roku aktualizowano.

Opracowano także i wydrukowano plakaty oraz ulotki informujące o projekcie.

W lutym 2014 roku ruszyła masowa dystrybucja w/w materiałów. W sumie rozpowszechniono ponad **66.000** egzemplarzy ulotek - w sądach – z przeznaczeniem do dalszego rozpowszechnienia przez zespoły kuratorskiej służby sądowej, w Specjalistycznych Ośrodkach Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz w Ośrodkach Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przemocą.

Z uzyskanych z sądów informacji wynika, że ulotki trafiły do kuratorów sądowych z prośbą o wręczenie ich pokrzywdzonym, przy okazji wykonywania czynności w ramach sprawowanych dozorów nad osobami skazanymi za przestępstwo się nad osobami najbliższymi, ewentualnie w ramach nadzoru w rodzinach dotkniętych przemocą.

W roku 2014 zostały wydane kolejne wersje ulotki projektowej zawierające katalog praw przysługujących osobie pokrzywdzonej (**70.000** egzemplarzy), wydano **100** sztuk plakatu oraz **1.500** sztuk wspomnianego uprzednio *Informatora dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie* (wydanie uzupełnione i zaktualizowane). Część ww. materiałów została w 2014 roku rozdyskrebowana do sądów. Materiały są również przesyłane podmiotom świadczącym pomoc osobom pokrzywdzonym przemocą w rodzinie na zgłaszane przez nie (np. mailowo) zapotrzebowanie.

Kierunki działań:

2.3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Rodzaje działań:

2.3.1. Realizowanie przez instytucje publiczne zajmujące się pomocą osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego

Realizatorzy zadania: instytucje państwowe, samorządowe przy współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi.

Realizowanie wskazanych zadań odbywać się będzie przez pracowników socjalnych w razie potrzeby całodobowo.

Wskaźniki:

- liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego w danej instytucji.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 2014 r. objęto pomocą w formie **poradnictwa ogółem 156 082 osoby**, w tym w gminach 113 658 osób, a w powiatach 42 424 osoby.

Z poradnictwa **medycznego** skorzystało **ogółem 6 328 osób**, w tym 4 458 w gminach i 1870 w powiatach.

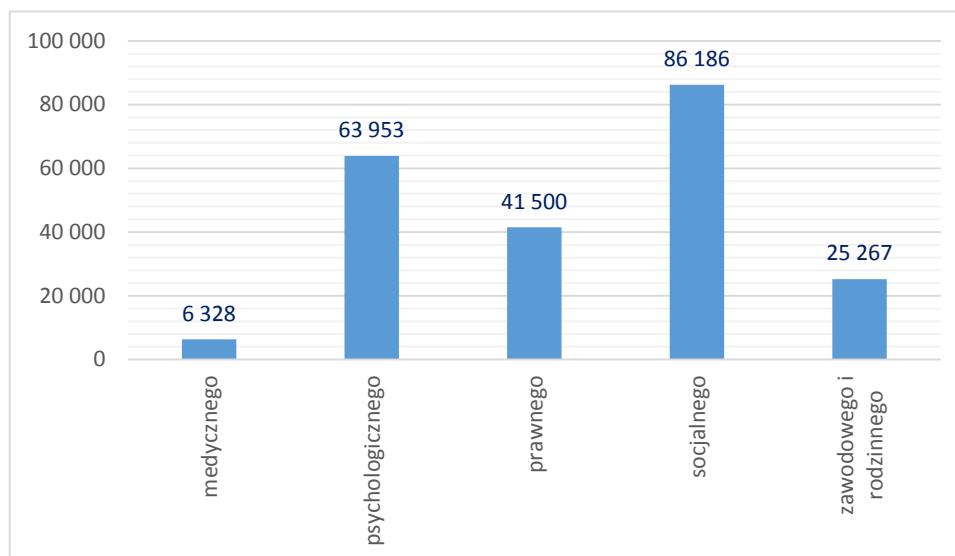
Z poradnictwa **psychologicznego** skorzystało **ogółem 63 953 osoby**, w tym 40 335 w gminach i 23 618 w powiatach.

Z poradnictwa **pawnego** skorzystało ogółem **41 500 osób**, w tym 27 141 w gminach i 14 359 w powiatach.

Z poradnictwa **socjalnego** skorzystało ogółem **86 186 osób**, w tym 73 131 w gminach i 13 055 w powiatach.

Z poradnictwa **zawodowego i rodzinnego** skorzystało **ogółem 25 267 osób**, w tym 18 282 w gminach i 6 985 w powiatach.

Wykres 21. Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa w 2014 r.

Jak już wspomniano powyżej, Ministerstwo Sprawiedliwości realizuje projekt pt. „Wzmocnienie działań na rzecz ofiar przemocy w rodzinie” współfinansowany ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2009-2014.

Jednym z elementów niniejszego projektu jest pomoc psychologiczna osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Pomoc ta będzie realizowana w 2015 roku poprzez spotkania takich osób w ramach spotkań psychoedukacyjnych. Celem takich spotkań jest m.in. wyposażenie około **160** osób dotkniętych przemocą w rodzinie ich w wiedzę o zjawisku przemocy w rodzinie, formach tej przemocy oraz mechanizmach ochrony.

2.3.2. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc całodobowych w ośrodkach wsparcia oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej (art. 6 ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 i 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy.

Wskaźniki

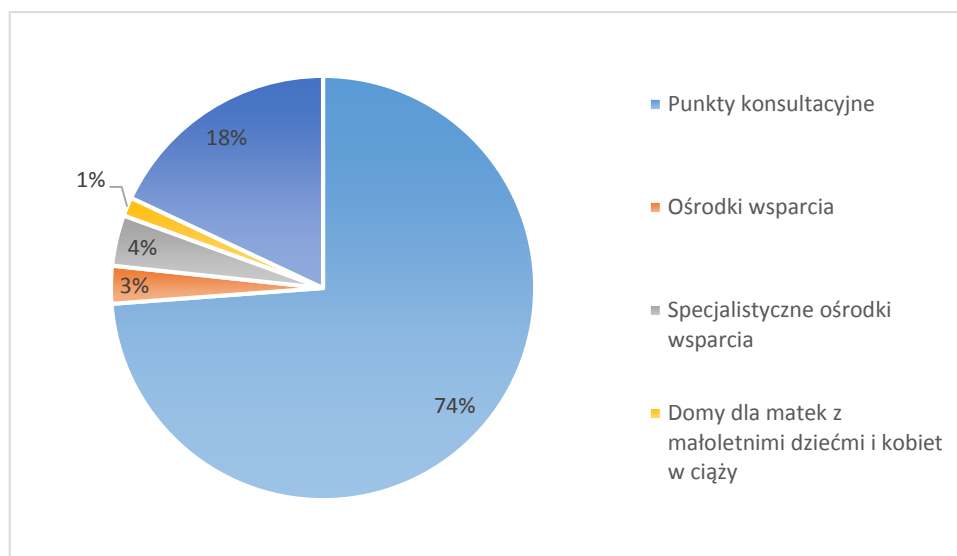
- liczba gminnych ośrodków wsparcia,
- liczba miejsc w gminnych ośrodkach wsparcia,
- liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w gminnych ośrodkach wsparcia,
- liczba powiatowych ośrodków wsparcia,
- liczba miejsc w powiatowych ośrodkach wsparcia,
- liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w powiatowych ośrodkach wsparcia,
- liczba ośrodków interwencji kryzysowej,
- liczba miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej,
- liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Termin realizacji: 2014-2020.

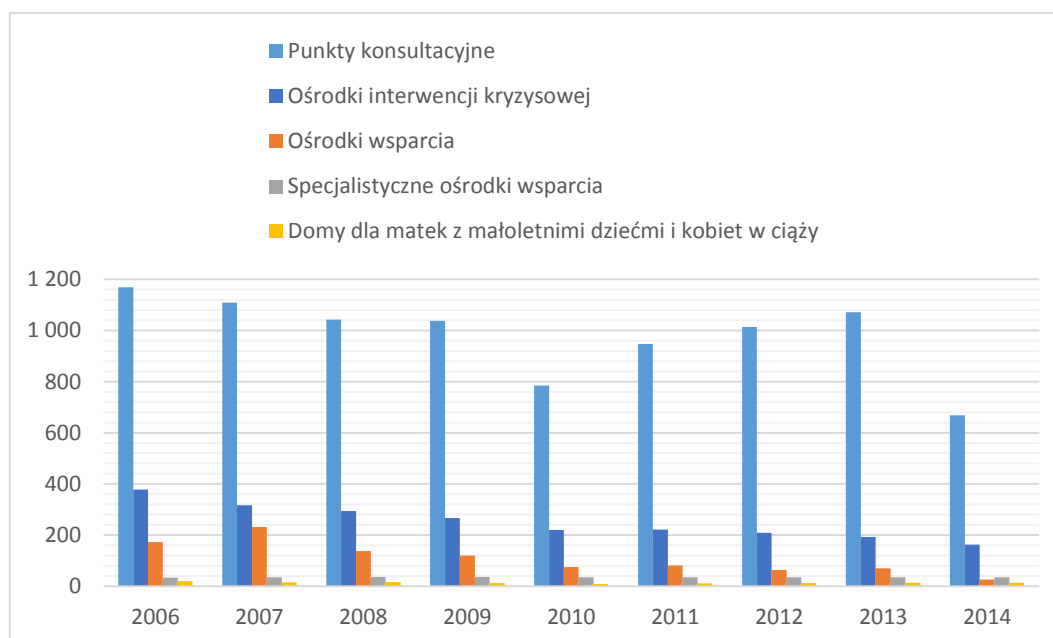
W całej Polsce w ramach instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie funkcjonowało w 2014 r. 905 jednostek, w tym 690 instytucji prowadzonych przez gminy oraz 215 instytucji prowadzonych przez powiaty.

Wykres 22. Struktura instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie w 2014 r.

Wśród instytucji zdecydowaną większość stanowią punkty konsultacyjne 668 (74%), a następnie są ośrodki interwencji kryzysowej 163 (18%), specjalistyczne ośrodki wsparcia 35 (4%) ośrodki wsparcia 26 (3%) oraz domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży 13 (1%).

Wykres 23. Infrastruktura instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie od 2006 r.

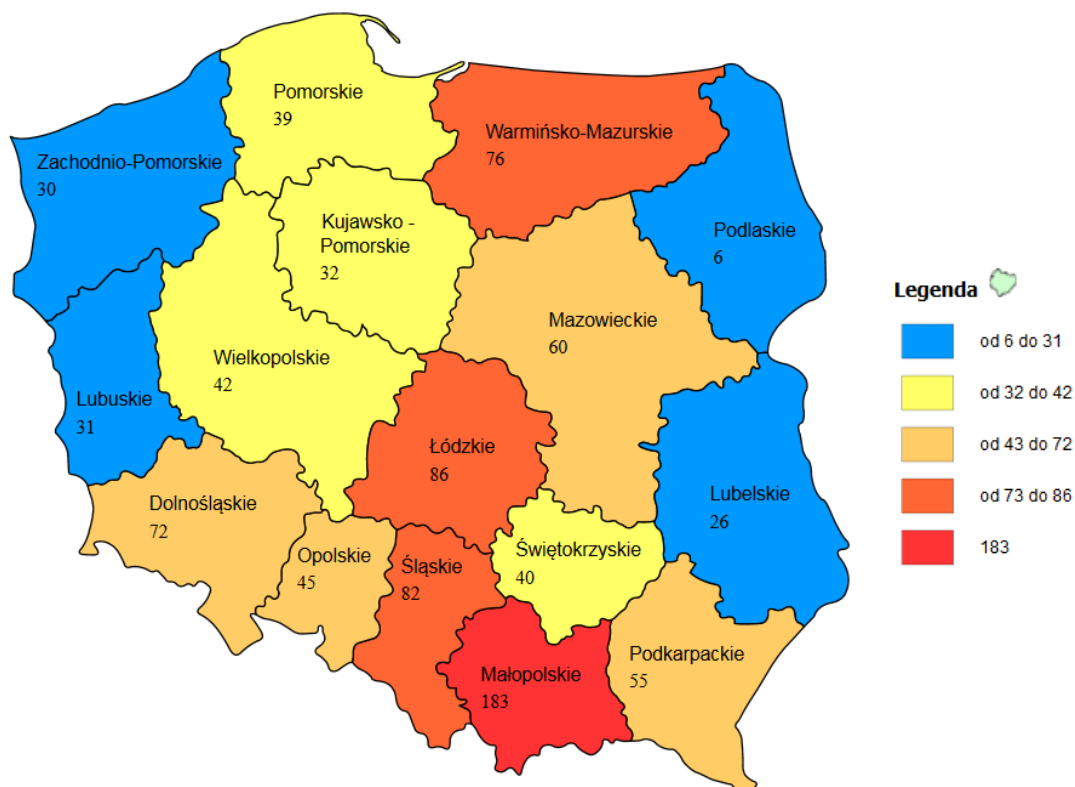

Od 2007 roku odnotowuje się spadek liczby ośrodków wsparcia. W ubiegłym roku w całej Polsce ubyło 477 jednostek, w tym: 403 punkty konsultacyjne, 44 ośrodki wsparcia, 30 ośrodków interwencji kryzysowej. Jednakże należy zauważyć iż w 2014 roku powstały również 93 placówki świadczące specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie innego typu, z których to pomocy

skorzystało ponad 26 tys. osób. Liczba specjalistycznych ośrodków wsparcia i domów dla matek z małoletnimi dziećmi pozostaje od kilku lat taka sama.

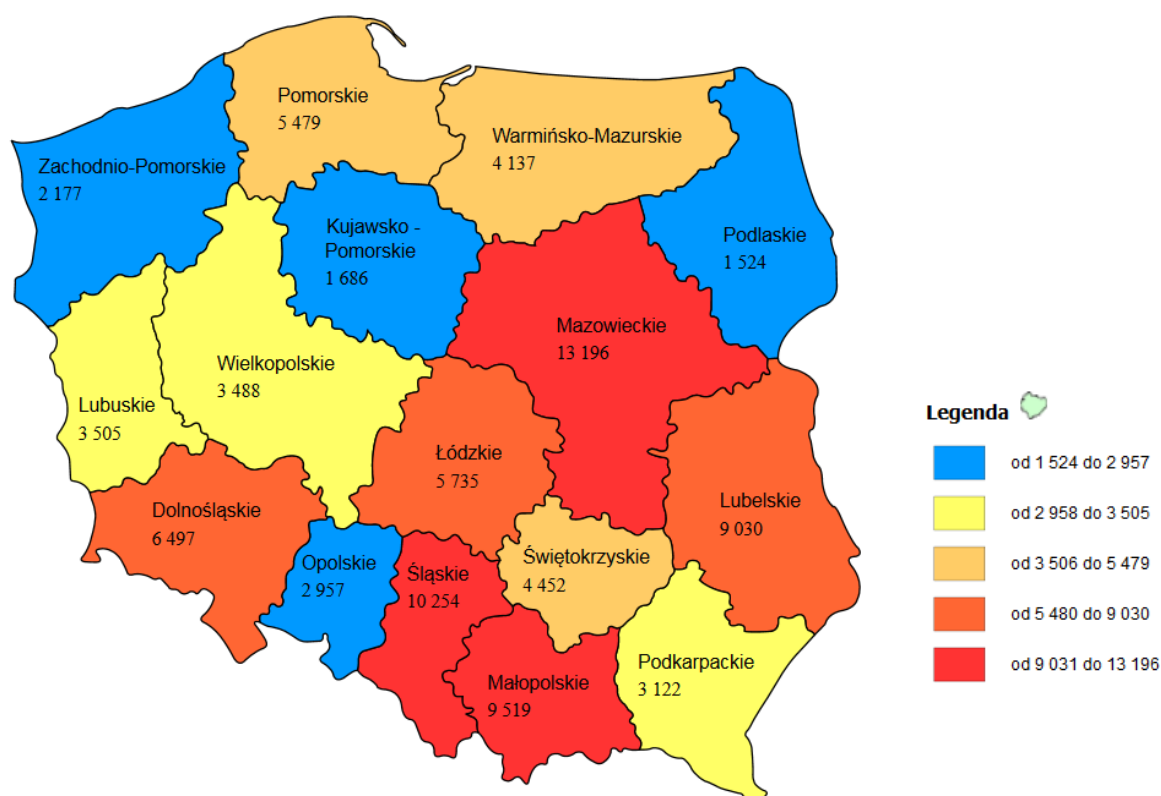
Należy wskazać, że w każdym województwie w Polsce funkcjonują placówki zapewniające pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Najwięcej takich placówek jest w województwie małopolskim, najmniej w województwie podlaskim. Ponieważ prowadzenie takich placówek z wyłączeniem specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie jest zadaniem własnym samorządu gminnego i powiatowego należy położyć nacisk na rozwój tego typu placówek i rozszerzanie oferty pomocy w tym zakresie.

Mapa 2. Liczba instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie w 2014 r.

Liczba osób korzystających z pomocy instytucji udzielających pomocy ofiarom przemocy spadła z poziomu 94 646 osób w 2013 r. do 86 758 osób w 2014 r., co wskazuje na popularyzację działań pomocowych realizowanych w samorządach lokalnych np. w ramach prac zespołów interdyscyplinarnych / grup roboczych.

Mapa 3. Liczba osób korzystających z pomocy instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie w 2014 r.

Punty konsultacyjne

W całej Polsce w 2014 r. odnotowano 668 punktów konsultacyjnych prowadzonych przez gminy. W stosunku do roku ubiegłego ubyło 403 punkty konsultacyjne prowadzone przez gminy. W całej Polsce z punktów konsultacyjnych skorzystało 27 569 osób. Statystycznie z jednego punktu konsultacyjnego skorzystało w 2014 r. w całej Polsce średnio 41 osób. Punkty konsultacyjne aktywnie realizują zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie udzielając różnego rodzaju pomocy i wsparcia doraźnie w formie np. poradnictwa prawnego, rodzinnego, socjalnego, zawodowego.

Ośrodki wsparcia

W całej Polsce działa 26 ośrodków wsparcia z pomocy których skorzystało 1 985 osób. W stosunku do roku poprzedniego zmalała liczba ośrodków o 44 (30 gminnych i 14 powiatowych). Z jednego ośrodka skorzystało średnio 76 osób. Wszystkie ośrodki dysponowały 481 miejscami całodobowymi, z których skorzystało 596 osób.

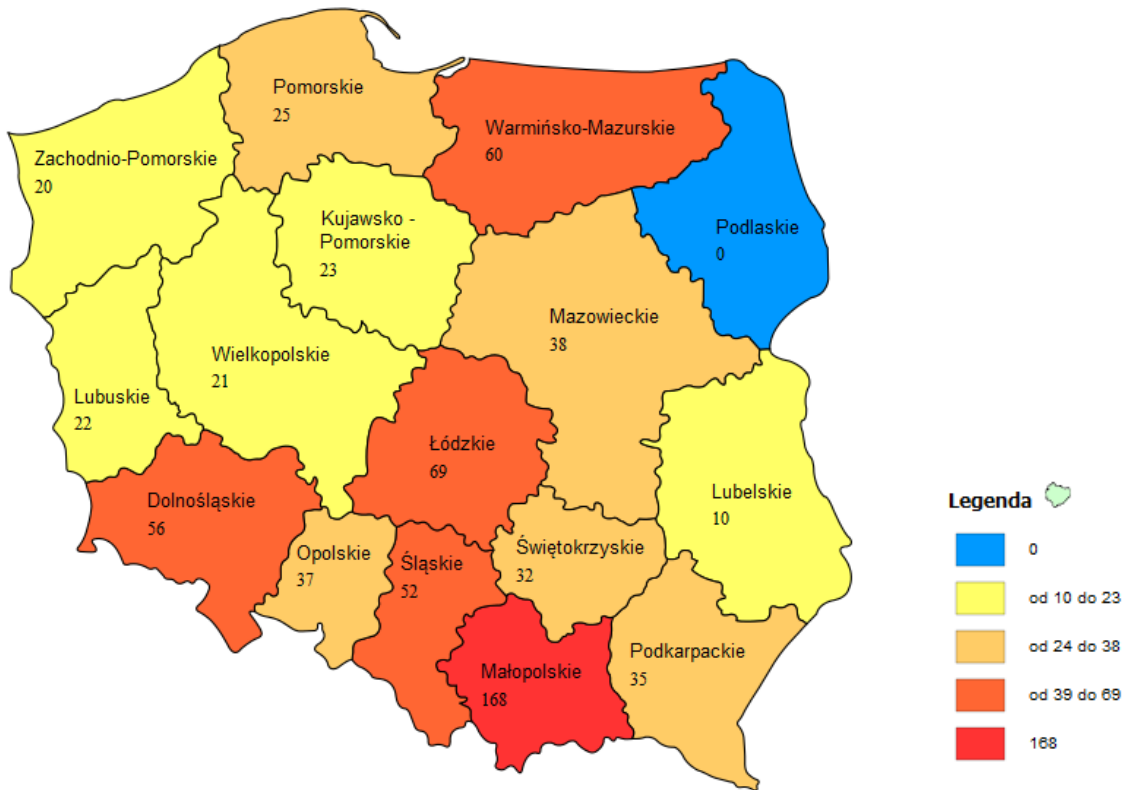
W województwie śląskim funkcjonuje najwięcej ośrodków wsparcia - 8. Natomiast w województwach podlaskim, świętokrzyskim, lubelskim, małopolskim, lubuskim, kujawsko-pomorskim takich placówek nie ma. Ponieważ jest to zadanie samorządu lokalnego należy zwrócić szczególną uwagę na rozwój działalności takich placówek, w szczególności w województwach, które takim placówkami nie dysponują.

Ośrodki interwencji kryzysowej

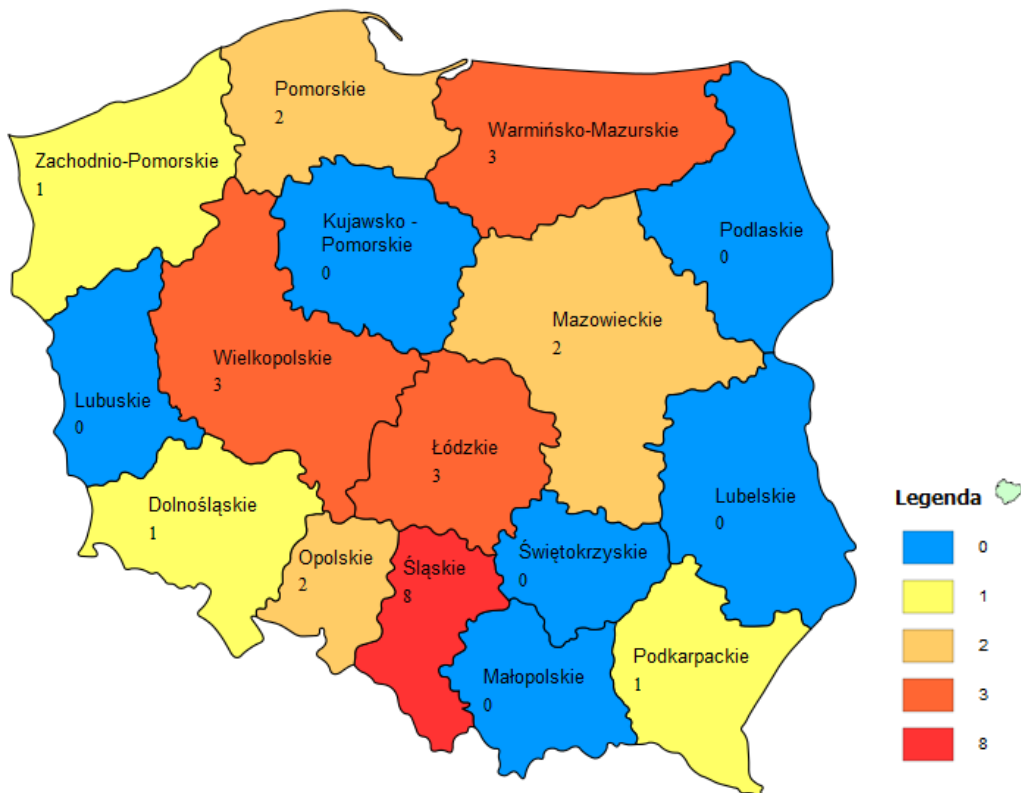
W całej Polsce 22 793 osób skorzystało ze 163 ośrodków interwencji kryzysowej, co daje średnią 140 osób na 1 ośrodek. Wszystkie ośrodki interwencji dysponowały 1312 miejscami całodobowymi, z których skorzystało 2984 osoby. W każdym województwie istnieje rozbudowana sieć ośrodków interwencji kryzysowej.

Mapa 4. Liczba punktów konsultacyjnych w 2014 r.

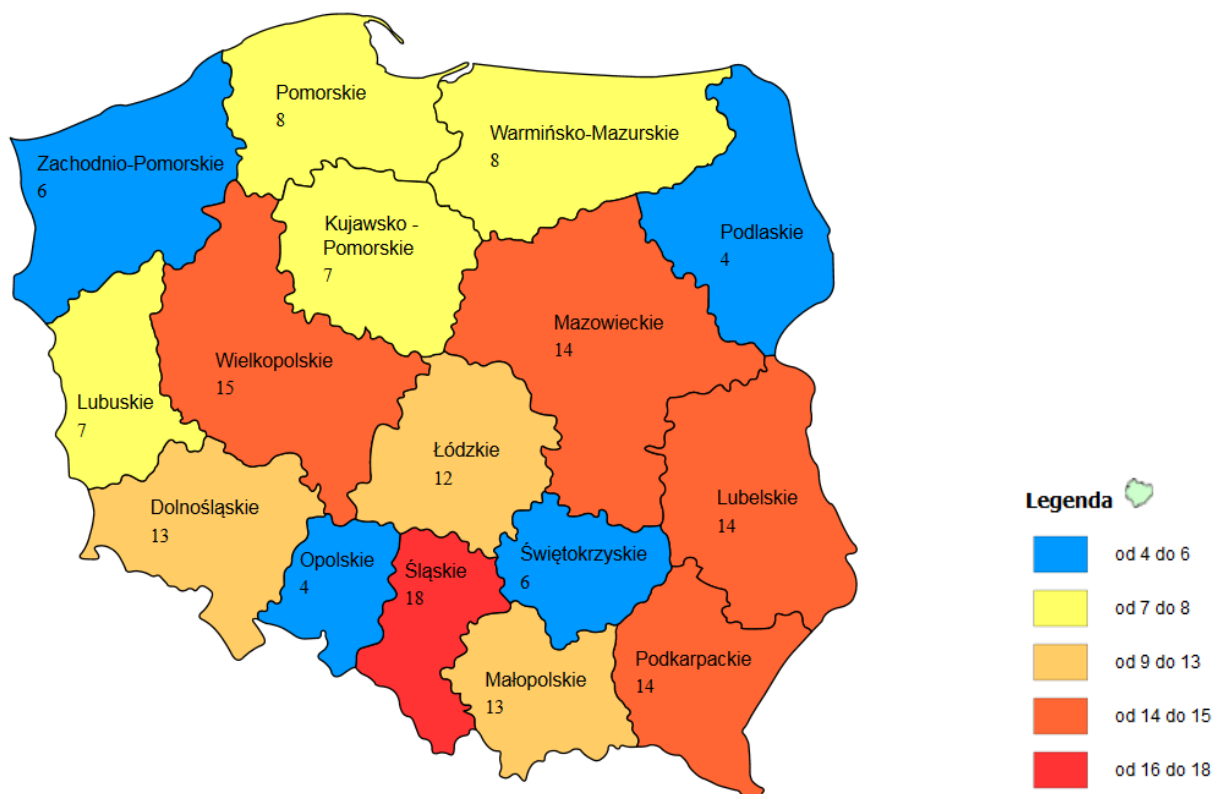

Mapa 5. Liczba ośrodków wsparcia w 2014 r.

Najwięcej ośrodków jest w województwie śląskim (18 OIK), a najmniejszą liczbą dysponują województwa opolskie i podlaskie (4 OIK). Ośrodki interwencji kryzysowej są placówkami, które rozmieszczone są w każdym województwie i które najaktywniej w kontekście udzielania pomocy całodobowej wraz ze specjalistycznymi ośrodkami wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie wpisują się w realizację zadań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Placówki te zabezpieczają głównie sytuację osób doznających przemocy w rodzinie, ale pełnią także inne funkcje dla osób, które doznały innej sytuacji kryzysowej np. straciły dom w pożarze, są ofiarami handlu ludźmi.

Mapa 6. Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2014 r.

Domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

Z 13 domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży prowadzonych przez powiat, które dysponowały 203 miejscami, skorzystało 406 osób co oznacza, że z każdego domu skorzystało średnio 31 osób.

Liczba domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży utrzymuje się od kilku lat na tym samym poziomie. Województwa wyszczególnione na mapie, w których nie ma tego typu placówek powinny mobilizować samorządy powiatowe do otwierania takich domów celem zabezpieczenia sytuacji osób doznających przemocy w rodzinie.

Mapa 7. Liczba domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży w 2014 r.

2.3.3. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie całodobowych miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- liczba miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

Na terenie kraju do końca 2014 r. funkcjonowało **35 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie**. Prowadzenie ww. ośrodków jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym, a środki finansowe na ich utrzymanie zapewnia budżet państwa. Koszt utrzymania specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w 2014 r. wyniósł **12 mln 271 tys. zł**. W specjalistycznych ośrodkach wsparcia, obok zapewnienia podstawowych potrzeb, ofiary przemocy w rodzinie otrzymują profesjonalne wsparcie medyczne, socjalne, psychologiczne oraz prawne. Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w 2014 r. funkcjonowały w oparciu o standardy zawarte w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych

kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259). Priorytetowym zadaniem specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie jest zabezpieczenie ofiary przemocy w rodzinie i udzielenie jej profesjonalnej pomocy i wsparcia.

Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w zakresie **interwencyjnym** zapewniają:

- schronienie ofiarom przemocy w rodzinie, bez skierowania i bez względu na dochód, na okres do trzech miesięcy z możliwością przedłużenia w przypadkach uzasadnionych sytuacją ofiary przemocy w rodzinie,
- ochronę ofiar przemocy w rodzinie przed osobą stosującą przemoc w rodzinie, udzielanie natychmiastowej pomocy psychologicznej, medycznej i wsparcia,
- rozpoznanie sytuacji ofiary przemocy w rodzinie i opracowanie planu pomocy.

Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w zakresie **terapeutyczno – wspomagającym** zapewniają:

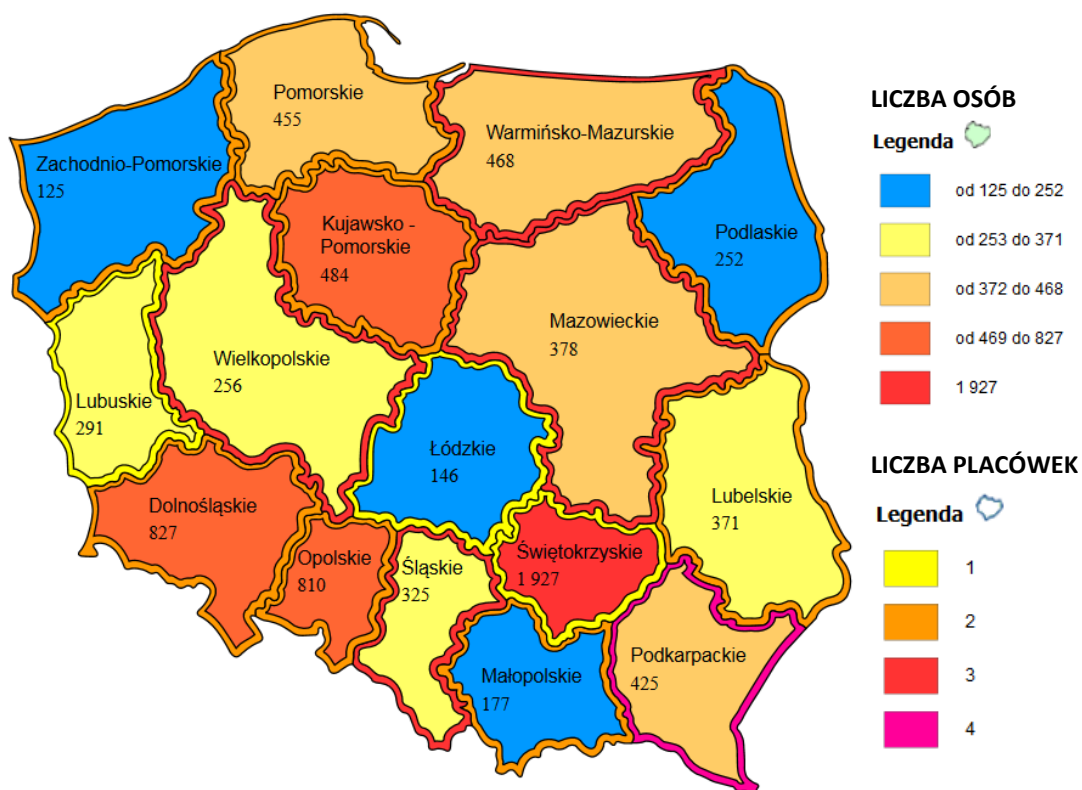
- a) opracowanie indywidualnego planu pomocy ofierze przemocy w rodzinie uwzględniającego: potrzeby, cele, metody i czas pomocy,
- b) udzielanie poradnictwa:
  - medycznego,
  - psychologicznego,
  - prawnego,
  - socjalnego,
- c) prowadzenie terapii indywidualnej ukierunkowanej na wsparcie ofiary przemocy w rodzinie oraz nabycie umiejętności ochrony przed osobą stosującą przemoc w rodzinie
  - prowadzenie grup wsparcia i grup terapeutycznych dla ofiar przemocy w rodzinie,
- d) prowadzenie terapii indywidualnej ukierunkowanej na wsparcie ofiary przemocy w rodzinie oraz nabycie umiejętności ochrony przed osobą stosującą przemoc w rodzinie,
- e) zapewnienie dostępu do pomocy medycznej,
- f) ocenę sytuacji dzieci na podstawie przeprowadzonego w tej rodzinie rodzinnego wywiadu środowiskowego,
- g) udzielanie konsultacji wychowawczych.

W zakresie **potrzeb bytowych** zapewniają:

- całodobowy okresowy pobyt dla nie więcej niż trzydziestu osób; jednak liczba ta może ulec zwiększeniu, zależnie od możliwości specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- pomieszczenia do spania przeznaczone maksymalnie dla pięciu osób, z uwzględnieniem sytuacji rodzinnej ofiary przemocy w rodzinie,
- wspólne pomieszczenia do pobytu dziennego, z miejscem zabaw dla dzieci i miejscem do nauki,
- ogólnodostępne łazienki, wyposażone w sposób umożliwiający korzystanie zarówno przez osoby dorosłe, jak i dzieci, odpowiednio jedna łazienka na pięć osób,
- ogólnodostępne kuchnie,
- miejsce do prania i suszenia,
- żywienia, odzież i obuwie,
- środki higieny osobistej i środki czystości.

W całej Polsce w 2014 roku działało 35 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie prowadzonych przez powiaty, z których skorzystało **7 717** osób, co daje średnią 221 osób na 1 ośrodek. W 35 specjalistycznych ośrodkach wsparcia było 591 miejsc, w tym 449 miejsc całodobowych, z których w 2014r. skorzystało 2313 osób.

Mapa 8. Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w 2014 r. w porównaniu do liczby specjalistycznych ośrodków wsparcia.

W specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w 2014 r. udzielono różnorodnych form pomocy 7 717 ofiarom przemocy w rodzinie w tym: 5 344 kobietom, 1 112 mężczyznom oraz 1 261 dzieciom. Ponadto, udzielono pomocy 375 osobom starszym – ofiarom przemocy w rodzinie, w tym: 301 kobietom i 74 mężczyznom, a także 406 osobom niepełnosprawnym – ofiarom przemocy w rodzinie, w tym: 296 kobietom, 54 mężczyznom oraz 56 dzieciom. Z pomocy całodobowej skorzystało 2313 osób, w tym: 1194 kobiety (w tym 109 niepełnosprawnych i 92 starsze) 66 mężczyzn (w tym 7 niepełnosprawnych i 14 starszych) oraz 1053 dzieci.

Należy wskazać, że zgodnie z harmonogramem Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 w roku 2018 i 2019 przewiduje się utworzenie dwóch nowych placówek. Środki na ten cel będą pochodziły z budżetu państwa.

Tabela 6. Ogółem liczba osób korzystających z pomocy w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w latach 2006-2014.

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
916*	4 944	7 590	7 554	8 676	8 727	8 302	7 373	7 717

* w 2006 r. specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie powstawały od IV kwartału 2006 r.

W specjalistycznych ośrodkach wsparcia, obok zapewnienia podstawowych potrzeb, ofiary przemocy w rodzinie otrzymują profesjonalne wsparcie medyczne, socjalne, psychologiczne i prawne. W tabeli

poniżej zawarte są informacje o liczbie osób objętych pomocą przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie od 2006 r.

Wszystkie specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie nawiązały współpracę z instytucjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Specjalistyczne ośrodki współpracują głównie z ośrodkami pomocy społecznej, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, Policją, sądami, prokuraturą, strażą miejską, zakładami opieki zdrowotnej, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, szkołami, przedszkolami, kościołem, organizacjami pozarządowymi, gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych, wydziałami do spraw mieszkalnictwa, rodzinnymi ośrodkami diagnostyczno-konsultacyjnymi, powiatowymi urzędami pracy, mediami lokalnymi itp.

W celu dostosowania zakresu pomocy do sytuacji oraz potrzeb ofiar przemocy w rodzinie specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie monitoruje sytuację osób przebywających w ośrodkach przez pół roku po jego opuszczeniu, poprzez utrzymywanie kontaktu telefonicznego, korespondencją lub nawiązanie współpracy z instytucjami zajmującymi się pomocą ofiarom przemocy.

Z przekazanych przez Wydziały Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich raportów wynika, że większość ośrodków spełnia standardy wynikające z ww. rozporządzenia. W niektórych ośrodkach w wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono następujące uchybienia i nieprawidłowości.

W zakresie standardu podstawowych usług w zakresie interwencyjnym Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie we Wrocławiu odmawiał przyjęcia osób m.in. z powodu podejrzenia problemu alkoholowego. Brak było gotowości zgłoszenia organom ścigania przemocy w rodzinie czy konieczności długoterminowego wsparcia. Zdarzały się sytuacje, że osoba przyjęta do SOW-u pierwszy kontakt z psychologiem miała dwa lub trzy miesiące od dnia przyjęcia. Standard w zakresie w zakresie terapeutyczno-wspomagającym również nie był należycie prawidłowo realizowany. W wyniku kontroli stwierdzono brak całościowej diagnozy (elementy diagnozy posiadał każdy ze specjalistów).

Stwierdzono brak rozpoznania potrzeb mieszkanek, zbyt późne sporządzanie planów indywidualnych, brak grup wsparcia oraz grup terapeutycznych, brak poradnictwa medycznego oraz brak pomocy socjoterapeutycznej i terapeutycznej dla dzieci. Dodatkowo w zakresie potrzeb bytowych stwierdzono niewystarczającą liczbę łazienek.

W Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia w Tyszowcach jak wynika z analizy przedłożonej dokumentacji miały miejsce przypadki, w których pomoc świadczona klientom przez specjalistów (prawnik, psycholog) nie była udzielona w trybie natychmiastowym (w 5 przypadkach na 20 rodzin korzystających z SOW). Ponadto, jednostka nie zapewniała całodobowego dostępu do pomocy specjalistycznej z uwagi na brak dyżurów specjalistów w porze nocnej. Ustalenia kontroli wykazały także, że w 1 przypadku w 2014 r. klientowi nie udzielono pomocy prawnej i psychologicznej. Kontrolę rozpoczęto w 2014 r. Procedura jest kontynuowana w 2015 r.

W dniach 15 grudnia 2014 r. i 15 stycznia 2015 r. zrealizowano w SOW w Gorzowie Wielkopolskim kontrolę sprawdzającą w zakresie realizacji zaleceń pokontrolnych. Kontrola wykazała, że zostały zrealizowane zalecenia pokontrolne. Jedno dotyczyło planowania i kierowania oferty pomocy ofierze przemocy w rodzinie, w tym dzieciom przebywającym w placówce oraz udzielania im pomocy terapeutycznej i socjoterapeutycznej. Drugie dotyczyło zabezpieczenia kadrowego specjalistów do realizacji wymaganych przepisami prawa zadań związanych z udzielaniem specjalistycznej pomocy socjoterapeutycznej i terapeutycznej dzieciom przebywającym w placówce w roku 2014. Jednocześnie stwierdzono, że forma zatrudnienia pracowników w roku 2014 (czas określony) nie dawała gwarancji zapewnienia zabezpieczenia kadrowego pracowników realizujących zadania bezpośrednio na rzecz klientów Ośrodka w dalszej perspektywie. Stąd jednostce zostało wydane zalecenie pokontrolne dotyczące podjęcia skutecznych działań w kierunku zabezpieczenia kadrowego pracowników realizujących usługi na rzecz klientów. Dodatkowo w toku kontroli zbadano o dostępność klientów (w tym dla dzieci) do świadczonych usług psychologicznych i prawnych oraz sposobu ich realizacji; nie stwierdzono uchybień w tym obszarze.

Ponadto przeprowadzone kontrole wskazały na następujące uchybienia:

- w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w Tarnowie i Wodzisławiu Śląskim odstępstwem od standardu jest brak grup terapeutycznych - powyższe wynika z braku zainteresowania klientów tą formą pomocy;
- w Tarnowie, Pruszkowie i Warszawie powodu warunków lokalowych stwierdzono zbyt małą ilość łazienek;
- w Opolu w trakcie kontroli stwierdzono nieprawidłowości w punkcie "d" odnoszącym się do standardów w zakresie potrzeb bytowych. Stwierdzono, że Ośrodek nie zabezpiecza w stopniu wystarczającym potrzeb bytowych swoich mieszkańców, dotyczących zapewnienia dostępu do łazienek, wyposażonych w sposób umożliwiający korzystanie zarówno przez osoby dorosłe jak i dzieci. Jedna z łazienek, w której znajduje się wanna dla dzieci, służy jednocześnie jako miejsce do prania i suszenia. W związku z brakiem toalety w ośrodku OIK (przyległym do SOW) klienci z zewnątrz pod nadzorem pracownika korzystają z toalety w SOW. W związku z zaleceniami pokontrolnymi wykonano przebudowę pomieszczenia biurowego na toaletę dla klientów z zewnątrz, która znajduje się na terenie OIK. Ponadto wykonano modernizację części łazienkowej SOW, oddzielono część przeznaczoną do prania i suszenia od części, w której znajduje się wanna dla dzieci- zamontowano kotarę, która zapewnia intymność podczas wykonywania czynności higienicznych.

Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia spełniają bardzo ważną funkcję w udzielaniu kompleksowej pomocy. Są to placówki, w których zatrudniona jest wyspecjalizowana kadra pracownicza mająca duże doświadczenie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wdrażania nowatorskich rozwiązań w zakresie pracy z ofiarami przemocy, ale również z osobami będącymi sprawcami. Działalność ośrodków jest wielowymiarowa i nastawiona na udzielanie profesjonalnej pomocy.

2.3.4. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do ogólnopolskich całodobowych telefonów zaufania, interwencyjnych (dotyczących zgłoszeń alarmowych o wystąpieniu lub podejrzeniu wystąpienia nagłego zagrożenia dla życia, zdrowia, środowiska, mienia oraz zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, przekazana na numery alarmowe obsługiwane w centrum powiadamiania ratunkowego, z zewnętrznych systemów monitoringu albo przy wykorzystaniu innych środków komunikacji, które umożliwiają niezwłoczne przekazanie tej informacji do centrum powiadamiania ratunkowego) **lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz utworzenie całodobowej bezpłatnej ogólnopolskiej linii telefonicznej dla ofiar przemocy w rodzinie i ze względu na płeć.**

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zdrowia przy wsparciu Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, minister właściwy do spraw wewnętrznych, minister właściwy do spraw administracji publicznej, organizacje pozarządowe.

Wskaźniki:

- liczba ogólnopolskich telefonów zaufania,
- czas dostępności telefonu,
- liczba rozmów i interwencji.

Termin realizacji: 2014-2020.

Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wskazała, że na terenie Polski w 2014 r. funkcjonowały **3 ogólnopolskie telefony zaufania. Liczba przeprowadzonych rozmów wyniosła 13 302, a liczba podjętych interwencji 437.**

Kontynuowało pracę Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia". W Pogotowiu "Niebieska Linia" działa telefon dla ofiar przemocy w rodzinie (801-12-00-02), który funkcjonował:

- od poniedziałku do soboty w godz. 8.00-22.00,
- w niedziele i święta w godz. 8.00-16.00,
- w poniedziałki i wtorki w godz. 17.00-21.00 (pod numerem telefonu 22/6662850),
- w środy w godz. 18.00-22.00 pod numerem (0801-12-00-02) działała telefoniczna poradnia prawna,
- w środy w godz. 10.00-13.00 (pod numerem telefonu 22/2506312) prowadzone były telefoniczne konsultacje dla przedstawicieli służb, które w środowiskach lokalnych napotykały trudności związane z ochroną rodzin przed przemocą.

W Pogotowiu „Niebieska Linia” funkcjonowała także poradnia e-mailowa (niebieskalinia@niebieskalinia.info), strona internetowa (www.niebieskalinia.info) oraz baza danych placówek udzielających pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. W omawianym okresie w Telefonie „Niebieska Linia” odebrano 12.281 rozmów, które dotyczyły problemów rodzinnych, głównie związanych z przemocą domową, a także nadużywaniem alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz uzależnienia. Udzielono także 858 telefonicznych porad i konsultacji prawnych oraz 163 telefoniczne porady dla służb.

Przypomnieć tylko należy, że kontynuację tę zapewniło podpisanie w dniu 8 listopada 2012 roku aneksu do porozumienia dotyczącego wyżej wymienionego telefonu, który wydłuż okres obowiązywania tego porozumienia i tym samym dalszego działania telefonu, do końca 2017 roku.

**ZMIENŃ SWOJE ŻYCIE
POMOŻEMY CI W TYM**

WSPARCIE JEST BLIŻEJ NIŻ MYŚLISZ
dzięki nowym zasadom współpracy z Policją i kuratorami sądowymi

**JEŚLI JESTEŚ
OFIARĄ PRZEMOCY DOMOWEJ
LUB JEJ ŚWIADKIEM
ZADZWOŃ**

801 12 00 02

OGÓLNOPOLSKIE POGOTOWIE
DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
„NIEBIESKA LINIA”

niebieskalinia@niebieskalinia.info www.niebieskalinia.info

Efektywna działalność telefonu jest możliwa dzięki podpisanym przez Ministra Sprawiedliwości, Komendanta Głównego Policji oraz przedstawicieli Krajowej Rady Kuratorów w dniu 29 listopada 2010 roku *Procedurom współpracy służby kuratorskiej oraz funkcjonariuszy Policji w stosunku do osób, wobec których wykonywane jest orzeczenie sądu w związku z popełnieniem czynów karalnych*

*polegających na stosowaniu przemocy lub groźby bezprawnej*¹⁹. Procedury te są realizowane i nie uległy zmianie.

Podkreślić natomiast należy, że większość obowiązków kuratorów sądowych określonych wyżej wymienionym *Porozumieniem* zostało objętych rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych i wykonawczych²⁰, tym samym od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, znalazły umocowanie w przepisach prawa powszechnego.

Z zestawienia interwencji prowadzonych w 2014 roku na zlecenie Ministerstwa Sprawiedliwości (tj. w ramach porozumienia o telefonie interwencyjno-informacyjnym) wynika, że w 2014 roku liczba zakończonych interwencji wyniosła **12**. Na koniec 2014 roku odnotowano **11** rozpoczętych i niezakończonych do tego czasu interwencji.

Podobnie jak w roku 2013, zgłoszenia dotyczyły najczęściej przemocy psychicznej, a w dalszej kolejności – fizycznej, osobami pokrzywdzonymi w przeważającej mierze były zaś kobiety.

Celem interwencji było najczęściej mobilizowanie służb do działania, w dalszej kolejności powiadomienie służb oraz zawiadomienie o przestępstwie.

Rezultatem zakończonych w omawianym czasie interwencji było m.in. złożenie przez kuratorów w **6** przypadkach wniosków o zarządzenie warunkowo zawieszonyj wobec sprawcy kary pozbawienia wolności, w **4** przypadkach podjęcie przez sąd działań z urzędu. Sąd zarządził wykonanie warunkowo zawieszonyj kary pozbawienia wolności, w **5** przypadkach.

Podkreślenia również wymaga, że wszystkie objęte interwencją przypadki dotyczyły **wyłącznie** czynów przemocowych, których sprawca **uprzednio skazany** prawomocnym wyrokiem w chwili czynu przebywał na warunkowym zwolnieniu lub przebywał na wolności w związku z orzeczeniem wobec niego kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem, stąd stosunkowo niewielka liczba zgłoszeń.

Nie oznacza to jednak pozostawienia bez pomocy osób pokrzywdzonych przez sprawców, którzy uprzednio nie byli skazani. Zaznaczenia wymaga, że Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” przyjmuje zgłoszenia we wszystkich przypadkach i w razie potrzeby inicjuje odpowiednie działania.

W 2014 roku ogólna **liczba zgłoszeń telefonicznych pod numer Niebieskiej Linii wyniosła 13.139** (2013 - 14.373, 2012 - 13.767, 2011 - 13.695).

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w 2014 roku po raz kolejny dofinansowało realizację zadania publicznego pod nazwą „Prowadzenie telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży”, na które przeznaczono kwotę 150 000 zł. Zadanie to realizowane było przez Fundację Dzieci Niczyje. Zadanie dotyczyło:

- prowadzenia ogólnopolskiego telefonu zaufania dla dzieci (**116 111**),
- prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych skierowanych do społeczeństwa dotyczących funkcjonowania telefonu zaufania dla dzieci.

Projekt miał na celu wsparcie dzieci i młodzieży, a tym samym wzmocnienie ich poczucia bezpieczeństwa poprzez umożliwienie im korzystania z telefonu zaufania oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Realizacja zadania miała przede wszystkim przyczynić się do zmniejszenia liczby niepożądanych zachowań dzieci i młodzieży oraz członków ich rodzin, a także poszerzenia wiedzy osób korzystających z telefonu na temat bezpieczeństwa.

---

¹⁹ Tekst *Procedur* dostępny jest na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości pod linkiem:

<http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/osoby-dotkniete-przemoca-w-rodzinie/telefoniczna-linia-interwencyjno-informacyjna/>

²⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 roku w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych i wykonawczych (Dz.U. z 2013 roku, nr 335).

Telefon 116 111 działał przez 7 dni w tygodniu w godzinach 12.00 – 20.00, dyżuruowało przy nim jednocześnie 5/6 konsultantów. Osoby zainteresowane kontaktem miały także możliwość zadania anonimowego pytania poprzez stronę internetową www.116111.pl. Fundacja Dzieci Niczyje zapewniła informację na temat dostępności telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży w czasie jego niedostępności. Konsultanci telefonu 116111 to osoby posiadające wykształcenie psychologiczne lub pedagogiczne oraz wolontariusze, którzy rekrutowani byli spośród studentów ostatnich lat psychologii i pedagogiki.

W okresie obowiązywania umowy o realizację zadania publicznego, tj. 30.01.2014 r. - 31.12.2014 r. odebrano 116 247 połączeń od dzieci i młodzieży i odpowiedziano na 5605 zapytań drogą internetową. W okresie tym, rozmowy telefoniczne były rejestrowane w specjalnie do tego przygotowanej bazie danych, co z kolei umożliwiło dokonanie szczegółowych statystyk funkcjonowania telefonu 116111. W okresie obowiązywania umowy odnotowano 58 interwencji Policji, podjętych w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia zdrowia lub życia dzieci.

Telefon 116 111, już od 2008 roku, służy dzieciom i młodzieży, które z różnych powodów nie otrzymują pomocy i wsparcia rodziców, opiekunów lub rówieśników, mogą w trudnych dla siebie sytuacjach taką pomoc znaleźć u konsultantów telefonu 116 111 poprzez anonimowy kontakt.

Fundacja Dzieci Niczyje 3 listopada 2008 roku zawarła porozumienie z Komendantem Głównym Policji w sprawie współpracy na rzecz sprawnej obsługi telefonu zaufania 116 111. Na mocy tego porozumienia strony m.in. zobowiązały się do współpracy w sytuacjach bezpośrednio zagrażających życiu lub zdrowiu dziecka wymagających natychmiastowej interwencji.

W Wydziale Prewencji Biura Prewencji i Ruchu Drogowego KGP obsługiwany jest Policyjny Telefon Zaufania **800 120 226** wymieniony jako jeden z dwóch numerów telefonów w formularzu „Niebieska Karta-B”. Jest to telefon bezpłatny, obsługiwany przez oficerów Policji pełniących służbę w KGP. Z możliwości zadzwonienia na powyższy numer telefonu korzysta bardzo wiele osób, tym bardziej, że rozmowy są całkowicie bezpłatne. Jednakże w 2014 r. tylko 31 rozmów dotyczyło przemocy w rodzinie. Stąd warto zastanowić się nad sensem i ekonomią funkcjonowania powyższego telefonu w strukturach Komendy Głównej Policji.

Ponadto warto nadmienić, że w związku z Uchwałą Nr 76 Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, który został opublikowany w Monitorze Polskim Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 9 czerwca 2014 r. zgodnie z harmonogramem Programu od 2017 r. zostaną przekazane dodatkowe środki finansowe Ministrowi Zdrowia w wys. 340 tys. rocznie na utworzenie całodobowej bezpłatnej ogólnopolskiej linii telefonicznej dla ofiar przemocy w rodzinie i ze względu na płeć działającej 7 dni w tygodniu.

2.3.5. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny, powiatowy i wojewódzki; organizacje pozarządowe.

Wskaźniki:

- liczba lokalnych telefonów zaufania,
- czas dostępności telefonu,
- liczba rozmów i interwencji.

Termin realizacji: 2014-2020.

W całym kraju liczba lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych wyniosła 467, z czego aż 116 było całodobowych, a 351 były dostępne w określonych godzinach funkcjonowania. Przeprowadzono 48 976 rozmów, a liczba podjętych interwencji na szczeblu lokalnym w ciągu roku

wyniosła 15 878. Baza telefonów dla osób doznających przemocy w rodzinie funkcjonujących na terenie kraju została zamieszczona między innymi na stronie internetowej www.mpips.gov.pl w zakładce przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

2.3.6. Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego poprzez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań oraz tworzenie odpowiednich warunków do przesłuchiwania dorosłych osób dotkniętych przemocą w rodzinie

Realizatorzy zadania: Minister Sprawiedliwości, minister właściwy do spraw wewnętrznych, sądy powszechne, Komenda Główna Policji, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba przyjaznych pokoi przesłuchań,
- liczba dzieci przesłuchanych w przyjaznych pokojach przesłuchań.

Termin realizacji: 2014-2020.

Zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania karnego²¹, przesłuchania małoletnich pokrzywdzonych lub małoletnich świadków przestępstw w określonych rodzajach spraw odbywają się w specjalnym trybie określonym przepisami art. 185a kpk (pokrzywdzony) i 185b kpk (świadek). Przesłuchania w toku postępowania przygotowawczego dokonuje sędzia z udziałem psychologa w przyjaznych warunkach, umożliwiających małoletniemu komfort rozmowy. Generalnie, takie przesłuchanie powinno mieć miejsce tylko raz, choć ustawa dopuszcza w tym zakresie nieliczne wyjątki. Do 27 stycznia 2015 roku, jeżeli względy techniczne nie stały temu na przeszkodzie, przesłuchanie w tym trybie utrwalano się za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk. W chwili obecnej, o czym niżej, istnieje obowiązek utrwalania przesłuchania w tym trybie.

W 2014 roku na terenie całego kraju istniało ponad **400** miejsc przyjaznych przesłuchiwaniu dziecku. Znajdują się one w komisariatach Policji, sądach, prokuraturach, rodzinnych ośrodkach diagnostyczno-konsultacyjnych (ROD-K) oraz w innych instytucjach²². Wyposażenie i organizacja tych miejsc pozostaje zróżnicowana. Część tych placówek wyposażona jest we właściwie dobrane meble oraz profesjonalny sprzęt audio-video umożliwiający porozumiewanie się osób uczestniczących w przesłuchaniu, znajdujących się w dwóch różnych pomieszczeniach, często przedzielonych lustrem weneckim, i rejestrację czynności przesłuchania, spełniając wszelkie wymogi do prowadzenia czynności procesowych przez sądy z udziałem małoletnich.

Do dnia 31 grudnia 2014 roku **86** z nich otrzymało certyfikaty przyjaznych pokoi przesłuchań.

Certyfikaty otrzymać mogą podmioty spełniające standardy rekomendowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości i Fundację Dzieci Niczyje współpracujące w ramach Koalicji na Rzecz Przyjaznego Przesłuchiwania Dzieci²³.

W związku z nowelizacją Kodeksu postępowania karnego²⁴ i wydanym na jej podstawie rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego²⁵, od dnia

²¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku *Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.), zwana dalej „kpk”.

²² Dane gromadzone przez Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka MS, dane częściowe pochodzą od prezesów sądów okręgowych, Komendy Głównej Policji oraz z Departament Sądów, Organizacji i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości MS.

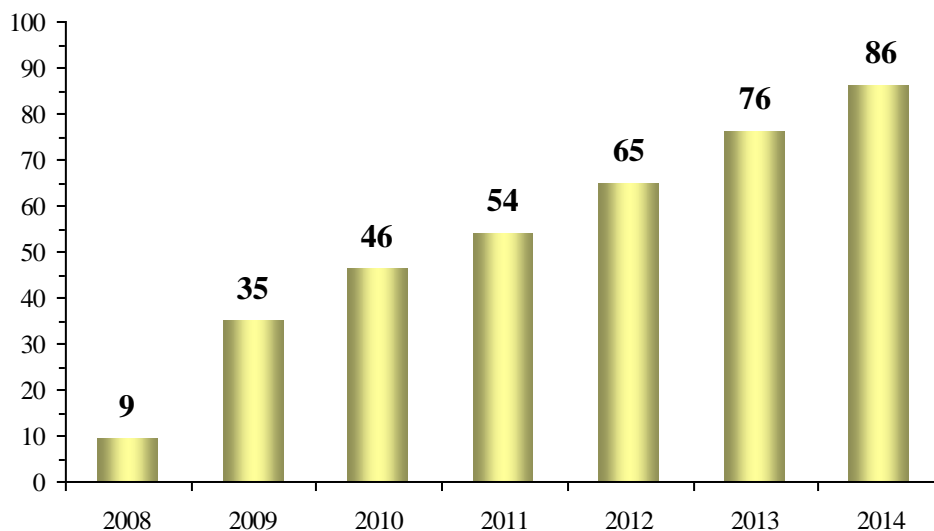
²³ <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-wobec-dzieci/przyjazne-przesluchanie-dziecka/>

²⁴ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 roku *o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego* (Dz.U. poz. 849).

²⁵ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 roku, *w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego* (Dz.U. poz.1642).

27 stycznia 2014 roku jednorazowym przesłuchaniem w przyjaznych pokojach chronione są nie tylko dzieci do 15 roku życia, ale także małoletni pokrzywdzeni do 18 roku życia, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wywrzeć negatywny wpływ na ich stan psychiczny.

Wykres 24. Liczba przyznanych certyfikatów przyjaznych pokoi przesłuchań w latach 2008-2014

W sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXIII (przestępstwa przeciwko wolności), XXV (przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności) i XXVI (przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece) Kodeksu karnego²⁶ małoletniego świadka, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, przesłuchuje się w trybie określonym w art. 177 § 1a kpk (w trybie wideokonferencji), gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania świadka lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

Jednorazowym przesłuchaniem dokonywanym przez sąd chronione są również ofiary przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (art. 197-199 Kodeksu karnego) w każdym wieku.

Powyższe przepisy wskazują, że małoletni, którzy są ofiarami lub świadkami przestępstw, powinni być podczas postępowania karnego traktowani delikatnie z uwzględnieniem wieku, płci i stopnia ich dojrzałości. Wszystkie czynności z udziałem dzieci powinny być przeprowadzane przez przeszkolonych specjalistów w stosownym otoczeniu, odpowiadającym szczególnym potrzebom dziecka. Przesłuchania małoletnich świadków powinny być dokonywane w pomieszczeniach odpowiednich dla zabezpieczenia interesów przesłuchiwanego dziecka jak i wymiaru sprawiedliwości. Należy w związku z tym zapewnić dziecku komfort wypowiedzi w przyjaznych dla niego warunkach oraz dążyć do ograniczenia do minimum czynności z udziałem dziecka, w tym w szczególności do jednorazowego jego przesłuchania. W celu uniknięcia konieczności ponownego przesłuchania dziecka winno być ono przeprowadzone w przyjaznym pokoju przesłuchań wyposażonym w sprzęt umożliwiający rejestrację przesłuchania prowadzonego przez przeszkolonego sędziego z udziałem psychologa.

Wspomniane rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określa sposób przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a–185c kpk oraz warunki, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania przesłuchania.

Przepisy Kodeksu postępowania karnego i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości są wypełnieniem wspomnianej już uprzednio Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej

²⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku *Kodeks karny* (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.), zwana dalej „kk”.

ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady z 2001/220/WSiSW, a w szczególności przepisów art. 23 (prawo do ochrony ofiar o szczególnych potrzebach w zakresie ochrony podczas postępowania karnego) i 24 (prawo do ochrony dzieci będących ofiarami podczas postępowania karnego).

Mapa 9. Aktualna lokalizacja certyfikowanych przyjaznych pokoi przestuchania na terenie kraju

W 2014 roku liczba wniosków prokuratora o przesłuchanie dziecka przez sąd w trybie 185a i 185b kpk znacząco wzrosła i wyniosła **9.082** (2013 - 7.314), w tym:

- w sądach rejonowych – **8.884** (2013 - 7.203),
- w sądach okręgowych – **198** (2013 - 111)²⁷.

Liczba wniosków może jednak dotyczyć jednej lub kilku osób, w związku z czym poniżej przedstawiono liczbę rzeczywiście przesłuchanych dzieci w 2014 roku.

Dane te gromadzone są przez Ministerstwo Sprawiedliwości od 2011 roku w nowym ujęciu, umożliwiającym badanie rzeczywistej liczby przesłuchanych dzieci, zarówno w charakterze pokrzywdzonych (art. 185a kpk), jak i w charakterze świadka (art. 185b kpk).

Poniższa tabela przedstawia liczbę przesłuchanych **dzieci w charakterze pokrzywdzonego**, na przestrzeni kilku ostatnich lat.

²⁷ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S5 sprawozdanie w sprawach karnych i wykroczeniowych za rok 2014 oraz z MS Sądy Okręgowe - Polska MS-S5 sprawozdanie w sprawach karnych i wykroczeniowych za 2014 rok.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185a kpk											
	w sądach rejonowych				w sądach okręgowych				razem			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
jeden raz	4.953	5.270	5.514	7.132	46	68	64	151	4.999	5.338	5.578	7.283
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	47	58	113	170	7	2	5	4	54	60	118	174
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	11	27	48	72	1	1	3	6	12	28	51	78
RAZEM	5.011	5.355	5.675	7.374	54	71	72	161	5.065	5.426	5.747	7.535

Powyższe dane wskazują na znaczący wzrost liczby przesłuchiwanym dzieci w charakterze pokrzywdzonych od zeszłego roku, aż o 23%. W 98 % przypadków dzieci słuchane były tylko jeden raz, zaś jedynie sporadycznie więcej razy (2%).

Poniższa zaś tabela przedstawia liczbę przesłuchanych **dzieci w charakterze świadków**, także na przestrzeni podobnego okresu.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185b kpk											
	w sądach rejonowych				w sądach okręgowych				razem			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
jeden raz	898	1.096	1.169	1.682	25	54	24	34	923	1.150	1.193	1.716
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	8	7	22	93	0	0	1	0	8	7	23	93
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	5	5	14	29	0	0	0	2	5	5	14	31
RAZEM	911	1.108	1.205	1.804	25	54	25	36	936	1.162	1.230	1.840

Podobnie jak w przypadku poprzedniej tabeli, w przypadku dzieci słuchanych w charakterze świadków zauważalny jest wzrost liczby przesłuchań o ponad 30%. Tu także dzieci słuchane są tylko raz w ponad 93% przypadków. Odsetek około 7%, to przypadki, gdy dzieci słuchane są po raz kolejny.

Podsumowując powyższe dane, należy stwierdzić, że w 2014 roku przesłuchano w obu trybach aż 9.375 dzieci (2013 - 6.977, 2012 - 6.588, 2011 - 6.001), co stanowi znaczący wzrost w porównaniu do zeszłego roku aż o 25%. Ogółem, dzieci słuchane są tylko jeden raz (96% przypadków), zaś sporadycznie więcej razy (4%).

Od 2014 roku Ministerstwo Sprawiedliwości gromadzi także dane dotyczące przesłuchania w w/w trybie, w rozbiu na płeć dzieci. Tabela poniżej zawiera liczbę dzieci przesłuchanych w charakterze osób pokrzywdzonych.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185a kpk								
	w sądach rejonowych			w sądach okręgowych			razem		
	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy
jeden raz	7.132	4.410	2.722	151	109	42	7.283	4516	2.764
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	170	119	51	4	4	0	174	123	51
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	72	49	23	6	5	1	78	51	24
RAZEM	7.374	4.578	2.796	161	118	43	7.535	4.696	2.839

Łącznie zatem w sądach powszechnych, w charakterze pokrzywdzonych, przesłuchano 7.535 dzieci, w tym 4.696 dziewczynek (62,3%) i 2.839 chłopców (37,7%).

Tabela poniżej zawiera natomiast dane dotyczące liczby przesłuchanych dzieci w rozbiu na płeć, w charakterze świadków.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185b kpk								
	w sądach rejonowych			w sądach okręgowych			razem		
	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy
jeden raz	1.682	901	781	34	16	18	1716	917	799
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	93	46	47	0	0	0	93	46	47
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	29	13	16	2	2	0	31	15	16
RAZEM	1.804	960	844	36	18	18	1.840	978	862

Z w/w danych wynika, że w sądach powszechnych, w charakterze świadków, przesłuchano 1.840 dzieci, w tym 978 dziewczynek (53,1%) i 862 chłopców (46,9%).

Podsumowując łącznie w/w dane dotyczące płci dzieci przesłuchiwanym w sądach w charakterze pokrzywdzonych i świadków należy wskazać, że na **9.375** dzieci, **5.674** stanowiły dziewczynki (60%), zaś **3.701** - chłopcy (40%).

Poniżej zamieszczono także informacje dotyczące liczby przesłuchanych dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań²⁸ mieszczących się w sądzie, jak i poza jego siedzibą.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185a kpk			w trybie art. 185b kpk		
	w sądach rejonowych	w sądach okręgowych	razem	w sądach rejonowych	w sądach okręgowych	razem
w przyjaznym pokoju przesłuchań w sądzie	3.776	95	3871	819	19	838
poza sądem	1.668	62	1730	540	14	554
RAZEM	5.444	157	5.601	1.359	33	1392

Podsumowując powyższe dane należy wnioskować, że z **9.375** dzieci, przesłuchanych w 2014 roku w obu trybach (w charakterze świadków oraz pokrzywdzonych), **4.709** zostało przesłuchanych w przyjaznych pokojach przesłuchań w sądach (50%), zaś **2.382** dzieci zostało przesłuchanych w sądach w innych miejscach aniżeli przyjazny pokój przesłuchań (25%). Poza sądem zostało przesłuchanych **2.284** dzieci (25%).

Zgodnie z art. 185d Kodeksu postępowania karnego przesłuchania w trybie określonym w art. 185a-185c kpk przeprowadza się w odpowiednio przygotowanych pomieszczeniach **w siedzibie sądu lub poza jego siedzibą**.

Dodać trzeba, że w 2014 roku **w sądach powszechnych wzrosła liczba utworzonych przyjaznych pokoi przesłuchań**, których było **192** (2013 - 170), w tym 179 pokoi w sądach rejonowych i 13 w sądach okręgowych.

Z przyjaznych pokoi przesłuchań umieszczonych w sądach korzystają także coraz częściej sędziowie rodzinni, wykonując czynności z udziałem małoletnich świadków lub pokrzywdzonych.

Wskazać także trzeba, że w ramach funkcjonowania rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych zostały utworzone przyjazne pokoje przesłuchań. Pokoi takich spełniających standardy wspomnianego już rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzonego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego było w 2014 roku **11**, zaś pokoi, które jeszcze takich standardów nie spełniają - **aż 51**.

W jednostkach organizacyjnych Policji znajduje się **779** przyjaznych pokoi przesłuchań. Należy jednak zaznaczyć, że prawie żaden z pokoi nie spełnia wymagań umożliwiających wykonanie czynności przesłuchania w sposób wskazany w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzonego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego (Dz. U. poz. 1642). Przepisy art. 185a § 2, 185b § 1 oraz 185c § 2 kpk wskazują, że przesłuchania pokrzywdzonych lub świadków, w tym trybie, przeprowadza sąd na posiedzeniu, a nie Policja, stąd to przede wszystkim sądom powinno zależeć na dostępie do przyjaznych pokoi przesłuchań. Zgodnie z art. 185d kpk pokoje takie powinny znajdować się w siedzibie sądu lub poza jego siedzibą. Na podstawie upoważnienia ustawowego wynikającego z art. 185d § 2 Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie

²⁸ W formularzach wskazano, że przyjazny pokój przesłuchań to wyodrębnione pomieszczenie lub pomieszczenia, przeznaczone do przesłuchiwanie dzieci lub innych wrażliwych grup pokrzywdzonych w warunkach niwelujących stres, wyposażone w urządzenie rejestrujące obraz i dźwięk, w myśl art. 147 § 2 pkt 2 kpk.

sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzonego w trybie określonym w art. 185a – 185c Kodeksu postępowania karnego, z którego wynika, że pokój przesłuchań może znajdować się w siedzibie sądu, prokuratury, Policji, instytucji państwowej lub samorządowej albo podmiotu, do którego zadań należy pomoc małoletnim lub ofiarom przestępstwa zgrowałenia (§ 6 ust. 1).

Ponadto, należy wskazać, że w obecnym stanie prawnym żaden przepis nie obliguje Policji do tworzenia przyjaznych pokoi przesłuchań. Funkcjonujące dotychczas w strukturach Policji pomieszczenia mają zróżnicowany standard. Jednocześnie pokreślenia wymaga, że tworzenie przyjaznych pokoi przesłuchań jak również wykonywanie czynności procesowych z ich wykorzystaniem nie należy do ustawowych zadań Policji.

W wytycznych nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 lipca 2013 r. w sprawie standardów technicznych, funkcjonalnych i użytkowych obowiązujących w obiektach służbowych (niepublikowane) wskazane są standardy jakim powinien odpowiadać pokój przesłuchań małoletnich ofiar i świadków przestępstw – tzw. „Przyjazny Pokój Przesłuchań Dzieci” (pkt 4.2.3.) oraz pokój przesłuchań ofiar i świadków przestępstw (pkt 4.2.2.). Standardy zawarte w wytycznych należy stosować przy projektowaniu i realizacji zamierzeń związanych z poprawą i dostosowywaniem do potrzeb bazy lokalowej jednostek Policji zarówno w nowo wznoszonych, jak i przebudowywanych oraz remontowanych budynkach już istniejących.

Wobec powyższego, brak jest mechanizmów prawnych oraz środków finansowych, które pozwalałyby Biuru Prewencji i Ruchu Drogowego KGP obligować jednostki organizacyjne Policji, w budynkach których znajdują się pomieszczenia pełniące funkcję przyjaznych pokoi przesłuchań, do dostosowywania ich do wymogów wynikających z Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzonego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego.

W roku 2014 w samorządach gminnych i powiatowych funkcjonowało 215 przyjaznych pokoi przesłuchań, w tym w gminach było ich 119, a w powiatach 96.

2.3.7. Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

Na podstawie art. 12a. ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w **razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie** pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.), w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Tryb umieszczania dzieci w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej regulują przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887). Decyzję, o której mowa **pracownik socjalny podejmuje wspólnie z funkcjonariuszem Policji, a także z lekarzem, lub ratownikiem medycznym, lub pielęgniarką.**

Pracownik socjalny ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia **sądu opiekuńczego, nie później niż w ciągu 24 godzin**, o odebraniu dziecka z rodziny i umieszczeniu go u niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Jak wynika z zebranych najnowszych danych statystycznych **w 2014 r. na podstawie art. 12a ustawy odebrano 1 359 * dzieci** w tym: 690 chłopców i 669 dziewczynek.

Liczba dzieci umieszczonych u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy - Kodeks karny w 2014 r. **wyniosła: 345.**

Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej wyniosła: **506.**

Liczba dzieci umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej wyniosła: **561.**

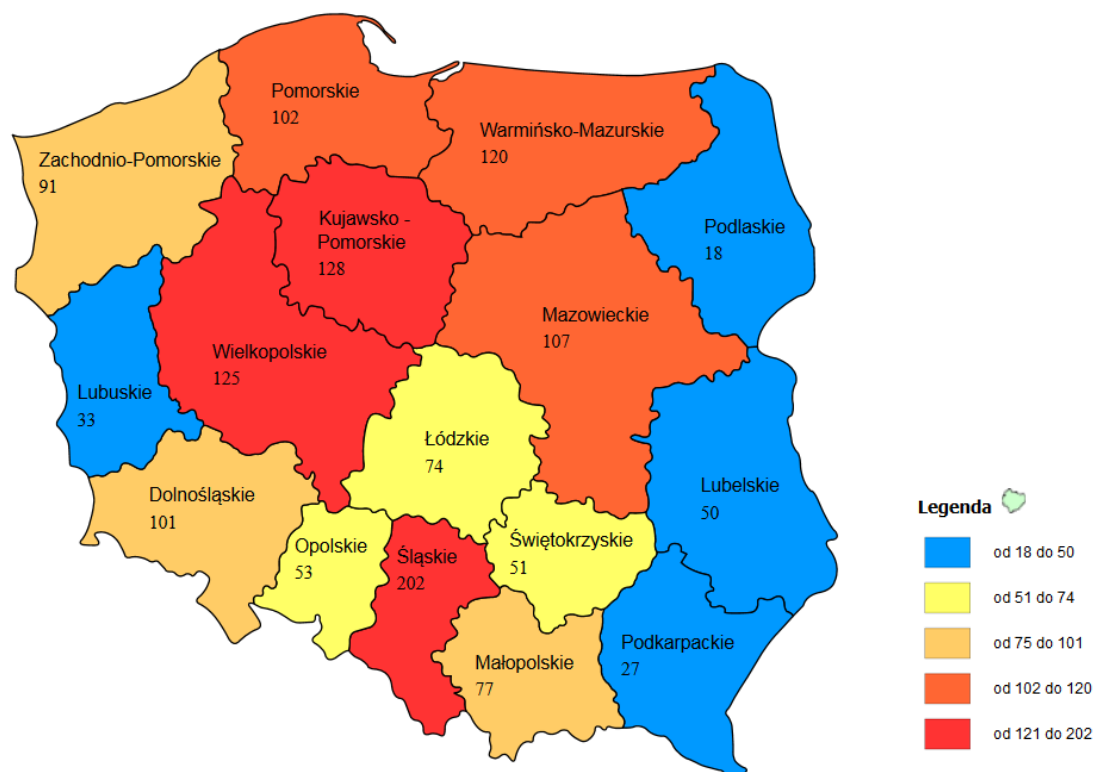
* Dane dotyczące umieszczania dzieci w różnych formach opieki nie sumują się do liczby ogółem odebranych dzieci z rodziny - 1 359, ponieważ w niektórych przypadkach odebrane dzieci były umieszczane w danym roku kalendarzowym w więcej niż jednej formie opieki (np. placówka opiekuńczo-wychowawcza, a następnie rodzina zastępcza).

Tabela 7. Liczba dzieci odebranych na podstawie art.12 a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Liczba dzieci odebranych przez pracownika socjalnego	2011	2012	2013	2014
	474	500	571	1 359

Rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym przysługuje zażalenie do sądu opiekuńczego na odebranie dziecka, o którym mowa w art. 12a. W zażaleniu można domagać się zbadania zasadności i legalności odebrania dziecka oraz prawidłowości jego dokonania. Zażalenie może być wniesione za pośrednictwem pracownika socjalnego lub funkcjonariusza Policji, którzy dokonali odebrania dziecka. W takim przypadku zażalenie podlega niezwłocznemu przekazaniu do sądu opiekuńczego. Sąd rozpatruje zażalenie niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin. W razie uznania bezzasadności lub nielegalności odebrania dziecka sąd zarządza natychmiastowe przekazanie dziecka rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym, od których dziecko zostało odebrane.

Mapa 10. Liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

W przypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości odebrania dziecka sąd zawiadamia o tym przełożonych osób, które dokonały odebrania. O prawie do złożenia zażalenia, wraz ze wskazaniem sądu opiekuńczego właściwego miejscowo do jego rozpatrzenia, pracownik socjalny lub funkcjonariusz Policji poucza rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych dziecka. Pouczenie to należy wręczyć na piśmie. Jak wynika z danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości w 2014 r. na 1 359 odebranych dzieci na podstawie art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do Sądów wpłynęło **ogółem 12 zażaleń, o których mowa powyżej. Sądy rozpatrzyły 12 zażaleń z tego uwzględniono w całości zażalenia w 2-ch sprawach dotyczących 6 dzieci. Oddalono zażalenia w 6 sprawach, w 4 sprawach wskazano inne rozstrzygnięcie, np. przekazanie sprawy do innego sądu.**

2.3.8. Opracowanie i realizacja programów terapeutycznych i pomocy psychologicznej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy przy współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- liczba uczestniczących w programie terapeutycznym osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- liczba osób, które ukończyły programy terapeutyczne,
- liczba grup terapeutycznych,
- liczba grup wsparcia.

Termin realizacji: 2014-2020.

Osoby doświadczające różnych form krzywdzenia zazwyczaj zwracają się o pomoc w stanie ostrego kryzysu, wtedy gdy przemoc zagraża ich zdrowiu i życiu. Osoby, które są krzywdzone, odczuwają silny lek przed sprawcą. Obawiają się, że szukając pomocy, mogą pogorszyć jedynie sytuację, w której się znalazły. Szczególnie ważną rolę w procesie pomocy odgrywa wsparcie, którego osoby doznające przemocy w rodzinie potrzebują, Temu też służą programy terapeutyczne i grupy wsparcia. Nawet niewielka, ale adekwatna pomoc udzielona w odpowiednim momencie może być bardziej pomocna niż wszechstronna pomoc dostarczona w późniejszym czasie. Opracowano i realizowano **340 programów** terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Z tej formy skorzystało **5 402** osób. Zdecydowanie największą grupę stanowiły kobiety 3 523, dzieci uczestniczący w programie terapeutycznym było 1 308, a mężczyzn tylko 571.

3 386 osób ukończyło programy terapeutyczne, w tym 2 132 kobiety, 443 mężczyzn i 811 dzieci.

W całym kraju funkcjonowało **297** grup terapeutycznych i **381** grup wsparcia.

2.3.9. Tworzenie warunków umożliwiających osobom dotkniętym przemocą w rodzinie otrzymanie w pierwszej kolejności mieszkań socjalnych

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych uregulowań prawnych (przepisów prawa miejscowego, regulaminów, etc.) umożliwiających pomoc osobom dotkniętym przemocą w uzyskaniu mieszkania,
- liczba mieszkań socjalnych przyznanych osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w pierwszej kolejności.

Termin realizacji: 2014-2020.

Samorzędy gminne w **108 przypadkach** w 2014 r. przyznały **mieszkania socjalne** osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w pierwszej kolejności.

Ponadto w gminach zostało opracowanych **38 uregulowań** prawnych (przepisów prawa miejscowego, regulaminów, etc.) umożliwiających pomoc osobom dotkniętym przemocą w uzyskaniu mieszkania.

Kierunki działań:

2.4. Monitoring skuteczności działań pomocowych

Rodzaje działań:

2.4.1. Badanie skuteczności pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy.

Wskaźniki:

- liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” z uwagi na ustanie przemocy w rodzinie,
- liczba osób monitorowanych po opuszczeniu specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, u których przemoc w rodzinie ustała,
- liczba corocznych raportów i analiz czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 2014 r. nastąpiło zakończenie procedury „Niebieskie Karty” z powodu ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy w **41 522 przypadkach**.

W 2014 r. w stosunku do **3 560 osób** była monitorowana sytuacja po opuszczeniu specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, u których przemoc w rodzinie ustała.

Opracowano **199 corocznych raportów i analiz** czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w tym 180 w samorządach gminnych, 4 w powiatach i 15 przez wojewodów.

Obszar:

3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie

Cel: Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Kierunki działań:

3.1. Tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi

Rodzaje działań:

3.1.1. Ewidencjonowanie instytucji rządowych i samorządowych, podmiotów oraz organizacji pozarządowych, które realizują oferty dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a w szczególności realizujących programy korekcyjno-edukacyjne

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- a) corocznie aktualizowane na stronach internetowych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej bazy teleadresowe podmiotów realizujących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- b) corocznie aktualizowane na stronach internetowych powiatów bazy teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących oddziaływania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- c) liczba informatorów opracowanych przez jednostki samorządu terytorialnego zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań w szczególności korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Termin realizacji:

- punkty a) i b) - zewidencjonowanie: 2014-2015,
- punkty a) i b) - aktualizacja: 2014-2020,
- punkt c): 2014-2020.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej rokrocznie dokonuje aktualizacji bazy teleadresowej podmiotów realizujących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Baza teleadresowa jest umieszczona na stronie internetowej www.mpips.gov.pl w zakładce przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

W 2014 r. jednostki samorządu terytorialnego we współpracy z organizacjami pozarządowymi zaktualizowały 467 bazy teleadresowe (105 powiatowych i 362 gminnych) podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących oddziaływania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Opracowano 11 073 informatorów (7 380 powiatowych i 3693 gminnych) zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań w szczególności korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

3.1.2. Przesyłanie zaktualizowanych informatorów z danego powiatu, o których mowa w pkt. 3.1.1. właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowych/miejskich Policji oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy.

Wskaźniki:

- przekazanie w/w podmiotom aktualnego informatora w wersji elektronicznej.

Termin realizacji: 2014-2020.

Jedynie 92 samorządy powiatowe w 2014 r. przekazały zaktualizowane informatory właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowych /miejskich Policji oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom do dnia 15 lipca 2014 r.

Istnieje konieczność zintensyfikowania działań w tym zakresie ze względu na dążenie do dobrej współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

3.1.3. Rozpowszechnienie informatorów, przez podmioty o których mowa w pkt 3.1.2. w podległych im pionach organizacyjnych

Realizatorzy zadania: prezesi sądów rejonowych, prokuratorzy rejonowi, komendanci powiatowi/miejscy Policji, organy samorządu terytorialnego - szczebel gminny.

Wskaźniki:

- liczba przekazanych w/w podmiotom aktualnych informatorów w wersji papierowej i elektronicznej,
- umieszczenie informatorów na stronach internetowych w/w podmiotów do dnia 15 sierpnia każdego kolejnego roku.

Termin realizacji: 2014-2020.

W celu uzyskania wiedzy na temat programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, jak i ich realizacji w terenie, nowy Krajowy Program przewiduje mechanizm, za pomocą którego sędziowie uzyskają takie informacje prosto ze źródła.

Zgodnie z działaniem 3.1.1. samorząd powiatowy jest zobowiązany do zewidencjonowania i corocznej aktualizacji na stronach internetowych powiatów bazy teleadresowej podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, w tym programy korekcyjno-edukacyjne. Nadto, powiatowe jednostki samorządu terytorialnego opracowują informatory zawierające dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Informatory te są każdego roku, do dnia 15 lipca, przesyłane przez starostę powiatowego właściwemu prezesowi sądu rejonowego, prokuratorowi rejonowemu oraz komendantowi powiatowemu /miejskiemu Policji.

Prezes sądu rejonowego ma, zgodnie z omawianym działaniem 3.1.3., obowiązek rozpowszechnienia do dnia 15 sierpnia każdego roku w/w informatorów wszystkim sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej w wersji papierowej i elektronicznej - do wiadomości. Dodatkowo, przedmiotowy informator jest umieszczany na stronie internetowej sądu rejonowego.

Wskaźnikami przyjętymi do oceny realizacji tego zadania są: liczba przekazanych sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej aktualnych informatorów w wersji papierowej i elektronicznej oraz umieszczenie informatora na stronach internetowych sądów rejonowych do dnia 15 sierpnia każdego kolejnego roku.

Liczba w pierwszym wskaźniku powinna wskazywać liczbę wszystkich sędziów orzekających w sprawach karnych wraz z liczbą zespołów kuratorskiej służby sądowej w danym sądzie rejonowym. W drugim zaś, liczbę wszystkich sądów rejonowych, jako potwierdzenie umieszczenia informatora na stronach internetowych sądów.

W 2014 roku powyższe informatory przekazano **2.334** sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej, zaś w **93** sądach rejonowych umieszczono je na stronach internetowych w/w sądów.

Ponadto, prokuratorom przekazano 272 aktualnych informatorów.

Powiatowe jednostki samorządu terytorialnego, w 2014 r. przekazały do Komend Powiatowych /Miejskich/Rejonowych Policji **16 739 informatorów** zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych oraz zakres ich oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Z ogólnej liczby przekazanych informatorów do Komend Miejskich Policji zostało przekazanych **2 972 informatory** a do Komend Rejonowych Policji **2 068**. Informatory powyższe były przekazywane zarówno w formie papierowej, jak i elektronicznej.

Do dnia 15 sierpnia 2014 r. na stronach internetowych Komend Powiatowych Policji umieszczono **157** takich informatorów, a na stronach Komend Miejskich Policji - **51**.

Ponadto w **200 gminach** nastąpiło umieszczenie informatorów na stronach internetowych do dnia 15 sierpnia 2014 r.

Kierunki działań:

3.2. Interwениowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie

Rodzaje działań:

3.2.1. Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty

Realizatorzy zadania: przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Policji, ochrony zdrowia, oświaty, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, zespoły interdyscyplinarne/grupy robocze, jednostki organizacyjne Policji, jednostki oświaty podległe Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Wskaźniki:

- liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – A” przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę,
- liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”,
- liczba spraw zakończonych w wyniku ustania przemocy w rodzinie,
- liczba spraw zakończonych w wyniku braku zasadności podejmowanych działań,
- liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”, na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy,
- liczba wszczętych postępowań oraz odmów wszczęcia w sprawach związanych z przemocą w rodzinie,
- liczba zakończonych postępowań w sprawach związanych z przemocą w rodzinie poprzez sporządzenie aktu oskarżenia,

- liczba zakończonych postępowań w sprawach związanych z przemocą w rodzinie poprzez umorzenie postępowania.

Termin realizacji: 2014-2020.

Od 1 sierpnia 2010 r. wprowadzono zmiany do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w zakresie realizacji procedury „Niebieskie Karty”. Wprowadzone zmiany zdefiniowały procedurę „Niebieskie Karty” oraz określiły jej realizatorów, do których należą przedstawiciele:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
- Policji;
- oświaty;
- ochrony zdrowia.

Zgodnie z delegacją ustawową zostało opracowane rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245). Wejście w życie przepisów rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” nałożyło na służby i przedstawiciele zajmujących się zawodowo problematyką przeciwdziałania przemocy w rodzinie obowiązek współpracy oraz wypracowywania konkretnych rozwiązań pomocowych skierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie, jak również w odniesieniu do realizowanych zadań z osobami stosującymi przemoc w rodzinie. Rozporządzenie szczegółowo wyznacza terminy, zadania oraz cele do realizacji. Jego konstrukcja przede wszystkim sformalizowała oraz ujednoliciła standardy pracy osób uprawnionych do wszczęcia procedury, jak również profesjonalistów pracujących bezpośrednio z indywidualnymi przypadkami przemocy w rodzinie.

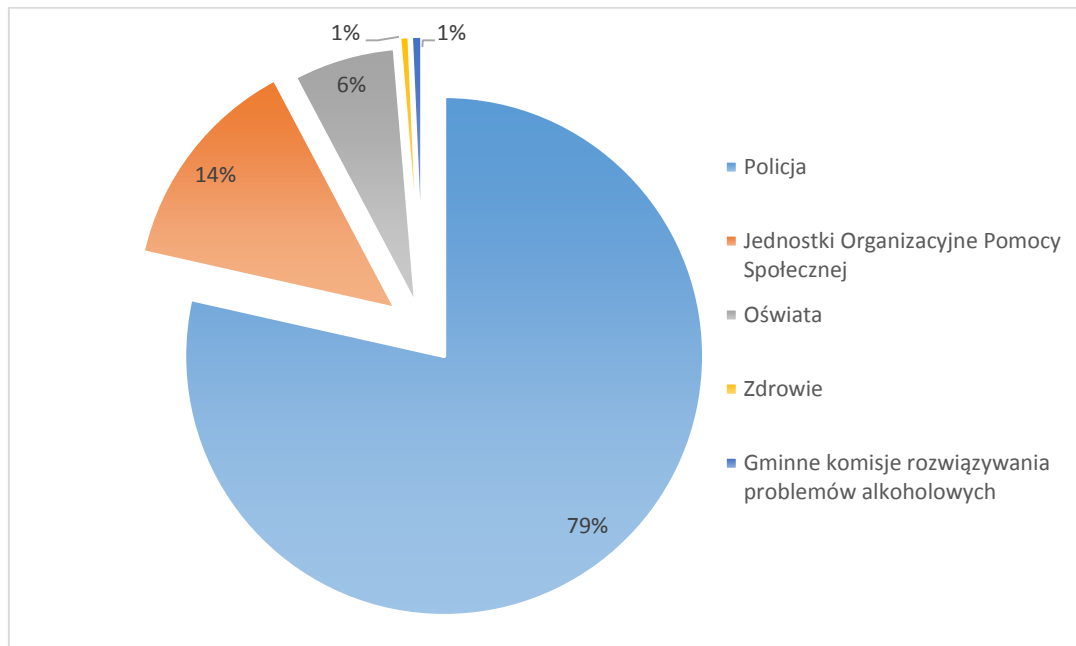
Procedura „Niebieskie Karty” ma charakter zarówno interwencyjny, jak również opierający się na pracy długoterminowej, uwzględniającej konkretne rozwiązania prawne, pomocowe oraz monitorujące, dzięki którym jest szansa na zniwelowanie zjawiska przemocy w rodzinie. Dokumentacja gromadzona w ramach procedury „Niebieskie Karty” niejednokrotnie stanowi dowód w sprawie w sądzie, dlatego też zawarty jest w niej między innymi opis zdarzenia z uwzględnieniem stosowanych form przemocy w rodzinie, czasu trwania takich zachowań, podejmowanych działań w sprawie itd. Procedura „Niebieskie Karty” to także procedura zawierająca konkretny plan pomocy w stosunku do osób doświadczających przemocy w rodzinie, jak również realizowanych oddziaływań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245) sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – A” przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę było 99 093 w tym przez przedstawicieli:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej 13 606;
- Policji 77 808;
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych 694;
- oświaty 6 358;
- ochrony zdrowia 627;
- sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – C” było 61 924;
- sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – D” było 45 878;

- liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”, na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy 41 522.

Wykres 25. Udział przedstawicieli poszczególnych służb w wypełnianiu formularzy „Niebieska Karta-A” w 2014 r.

Instytucją, która najczęściej uruchamiała procedurę „Niebieskie Karty” była Policja (79%), na drugim miejscu procedurę uruchamiali przedstawiciele pomocy społecznej (14%). Do sporadycznych przypadków należało uruchomienie procedury przez gminne komisję rozwiązywania problemów alkoholowych (1%), oraz ochrony zdrowia(1%). Biorąc pod uwagę bardzo niską aktywność gminnych komisji w zakresie uruchamiania procedury „Niebieskie Karty” (820 sporządzonych w 2012 r. i 813 w 2013 r. i 694 w 2014 r.) potwierdzoną analizami statystycznymi, wydaje się iż ważnym obszarem badawczym byłaby diagnoza zasobów i ograniczeń (w tym przekonań, praktyki działania) właśnie tej grupy. Na uwagę zasługuje to, iż wzrasta świadomość pracowników oświaty i ochrony zdrowia. W stosunku do roku poprzedniego pracownicy (1 671 w 2013 r.) oświaty uruchomili procedurę „Niebieskiej Karty” 6 358 (w tym 1 przypadek z placówki oświatowej wykazany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego), a pracownicy ochrony zdrowia 627 (w 2013 r. 619). Wyższa aktywność uruchamiania tej procedury ujawniona w badaniach statystycznych przez przedstawicieli pracowników oświaty i ochrony zdrowia, świadczy, że instytucje te coraz lepiej identyfikują i diagnozują zjawisko przemocy w ramach swoich obowiązków, w związku z czym istnieje możliwość udzielenia właściwej i szybkiej pomocy ofiarom przemocy.

Tabela 8. Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart – A” przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę w latach 2011-2014.

Lata	2011*	2012	2013	2014
Jednostki organizacyjne pomocy społecznej		10 800	12 114	13 606
Policja		50 236	57 902	77 808
Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych		820	813	694
Oświata		1 473	1 671	6 358
Ochrona zdrowia		491	627	627
Razem	18 857	63 820	73 119	99 093

*W roku 2011 dane dotyczące „Niebieskiej Karty A” były wypełnione tylko przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

W 2014 roku policjanci wypełnili **77 808** formularzy „Niebieska Karta –A”, z czego **63 467** były to formularze wszczynające procedurę. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” była o **27,46%** większa w stosunku do wypełnionych formularzy „Niebieska Karta - A” w 2013 roku (61 047). Liczba formularzy „Niebieska Karta - A”, wypełnionych w miastach w 2014 roku wynosiła **45 108** (2013 rok – 34 874, wzrost o 29,35%), natomiast na terenach wiejskich – 32 700 (2013 rok – 26 173, wzrost o 29,94%). Sporządzone formularze „Niebieska Karta – A” **w miastach stanowiły 57,97%**, a **na terenach wiejskich 42,03%** ogólnej liczby sporządzonych formularzy na terenie całego kraju. Oznacza to wzrost udziału procentowego liczby wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” w miastach o 0,84 p. p. oraz spadek na terenach wiejskich o 0,84 p. p., gdyż w 2013 roku proporcje te wynosiły odpowiednio – 57,13% oraz 42,87%.

W ogólnej liczbie wypełnionych formularzy „Niebieska Karta - A” przez policjantów w 2014 roku 81,57% stanowią formularze wszczynające procedurę, a 18,43% formularze, dotyczące kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury. W 2014 roku osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie było ogółem **105 332**, z czego **69,10%** stanowiły kobiety; **19,99%** małoletni i **10,91%** mężczyźni. Zarówno w ogólnej liczbie, jak i we wszystkich kategoriach pokrzywdzonych w porównaniu do 2013 roku odnotowano wzrost wartości liczbowych. Ogólna liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie **wzrosła o 21,35%** (2013 rok – 86 797; 2014 rok – 105 332), w tym kobiet **o 24,83%** (2013 rok – 58 310; 2014 rok – 72 786); mężczyzn **o 24,46%** (2013 rok – 9 233; 2014 rok – 11 491), małoletnich **o 9,35%** (2013 rok – 19 254; 2014 rok – 21 055). Wśród osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie w 2014 roku w wieku do 65 lat było **66 896 kobiet, 9 972 mężczyzn**, natomiast powyżej 66 roku życia kobiet – **5 890**, mężczyzn – **1 519**. Wśród osób małoletnich, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie w 2014 roku było 10 572 dziewczęta oraz 10 483 chłopców.

W 2014 roku najczęściej przemocy wobec osób najbliższych dopuszczali się mężczyźni stanowiąc **92,74%** ogólnej liczby osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, która wynosiła **78 489**. Z kolei liczba kobiet, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie stanowiła łącznie **6,75%** ogólnej liczby osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, a nieletni sprawcy **0,51%**. Porównując odnotowane dane statystyczne do 2013 roku zauważa się tendencję wzrostową w ogólnej liczbie osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie **o 27,73%** (2013 rok – 61 450; 2014 rok – 78 489), **o 19,39%** w liczbie kobiet dopuszczających się przemocy (2013 rok – 4 440; 2014 rok – 5 301), w liczbie mężczyzn będących jej sprawcami **o 28,25 %** (2013 rok – 56 755; 2014 rok – 72 791) oraz w liczbie nieletnich stosujących przemoc wobec osób najbliższych **o 55,69%** (2013 rok – 255; 2014 rok – 397). Wśród osób nieletnich, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie 27,71% stanowiły dziewczęta (110), a 72,29% chłopcy (287).

W 2014 roku liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu wynosiła łącznie 50 073 (co oznacza, że 63,80% osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie znajdowała się pod wpływem alkoholu), co w porównaniu z 2013 rokiem oznacza wzrost o 33,00% (2013 rok – 37 650). W omawianej liczbie 95,97% stanowili mężczyźni (2013 rok – 36 327; 2014 rok – 48 055; wzrost o 32,28%), 3,93% kobiety (2013 rok – 1 289; 2014 rok – 1 969; wzrost o 52,75%), a 0,1% osoby nieletnie (2013 rok - 34; 2014 rok - 49; wzrost o 44,12%). W ogólnej liczbie nieletnich, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu 7 to dziewczęta, a 42 chłopcy.

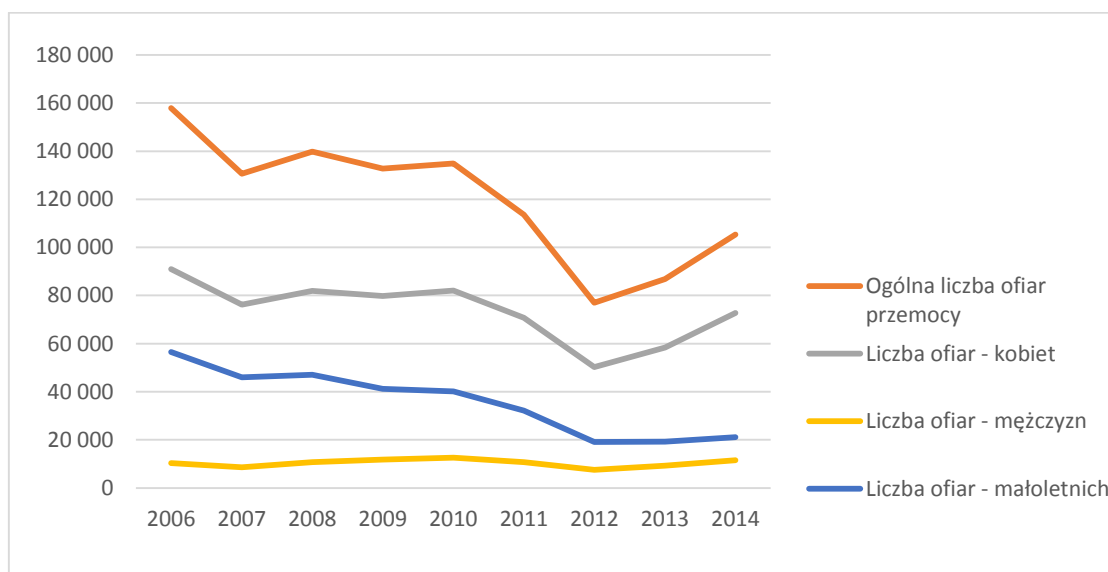
Spośród wszystkich osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu 18,99%, tj. 9 510 zostało doprowadzonych do izb wytrzeźwień lub innych tego typu placówek (w 2013 roku – 16,76%, 6 311), w tym 9 051 mężczyzn (2013 rok – 6 055), 450 kobiet (2013 rok - 251) oraz 9 nieletnich (2013 rok - 5), w tym 1 dziewczyna i 8 chłopców. Do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia zostało doprowadzonych 34,22% osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie

będących pod wpływem alkoholu. Liczba tych osób wzrosła o 13,10% w porównaniu do 2013 roku (2013 rok – 15 149; 2014 rok – 17 134). Spośród sprawców umieszczonych we wspomnianych pomieszczeniach – 16 612 to mężczyźni (2013 rok – 14 737), 508 to kobiety (2013 rok - 403), a 14 nieletni (2013 rok - 9), w tym 1 dziewczyna i 13 chłopców.

W sytuacji gdy przemoc w rodzinie wyczerpuje znamiona przestępstwa z art. 207 kk wszczęte zostaje postępowanie przygotowawcze. Na podstawie danych zgromadzonych w Statystyce Przemoczości według jednostek organizacyjnych Policji generowanej w systemie analitycznym w 2014 roku na terenie całego kraju wszczęto **30 901** takich postępowań, co w porównaniu do 2013 roku (29 881) oznacza wzrost o **3,41%**. Natomiast stwierdzono łącznie **18 072** przestępstwa (2013 rok – 17 519), wzrost o **3,16%** oraz zakończono **32 269** wszczętych postępowań (2013 rok – 31 431), wzrost o **2,67%**. Należy wskazać, że 15 808 postępowań prowadzonych w związku z przemocą w rodzinie zakończyło się sporządzeniem aktu oskarżenia, a 16 699 zakończyło się poprzez umorzenie postępowania. W 17 585 przypadkach zostało wydane postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia w sprawach związanych z przemocą w rodzinie.

Niezwykle ważne są także dane policyjne dotyczące liczby i płci osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie. Pozwala to na zbadanie zarówno liczby, jak i odsetka osób pokrzywdzonych, przez pryzmat płci i wieku. Przedstawione dane pokazują liczby osób pokrzywdzonych w poszczególnych latach, co daje pewien obraz skali przemocy w rodzinie w Polsce. O ile bowiem dane dotyczące interwencji, czy też liczby wypełnionych „Niebieskich Kart” dotyczą całych rodzin, to liczby pokrzywdzonych ukazują osoby rzeczywiście dotknięte tego rodzaju przemocą. Z punktu widzenia badawczego, cenne jest także zwrócenie uwagi na zmieniający się odsetek poszczególnych grup pokrzywdzonych, z punktu widzenia płci i wieku.

Wykres 26. Liczba i płeć osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie

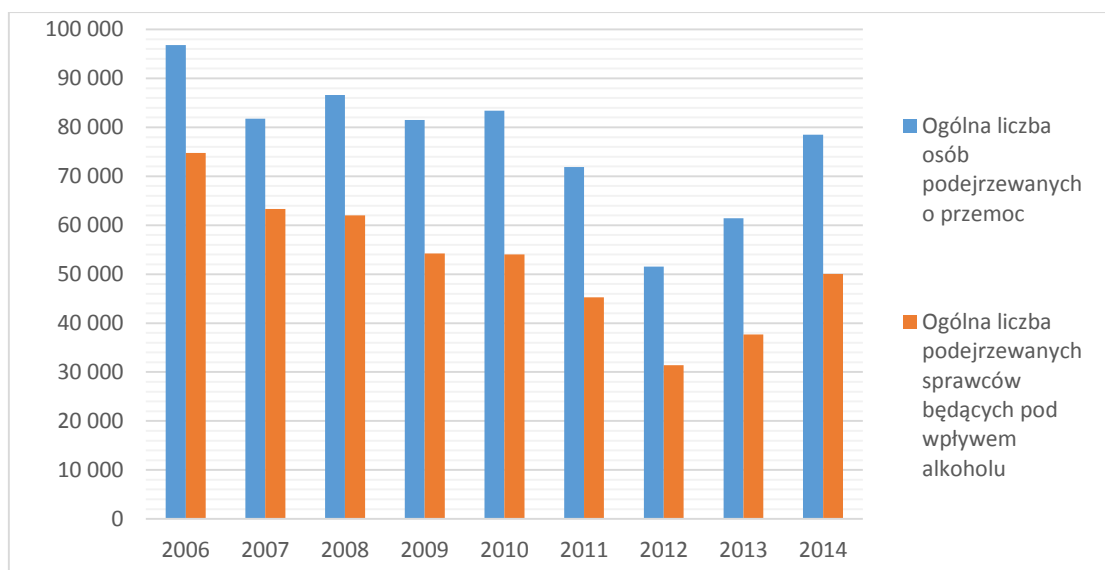

Źródło: Opracowanie na podstawie danych pochodzących ze strony internetowej: www.statystyka.policja.pl.

Obserwując trendy wynikające z powyższego wykresu należy wskazać, że od 2006 roku, tj. od wejścia w życie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, a następnie noweli do tej ustawy z 2010 roku, wprowadzającej w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci, systematycznie spada liczba dzieci, jako osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie, zaś wzrasta odsetek kobiet oraz mężczyzn, jako osób pokrzywdzonych tego rodzaju zjawiskiem. W 2014 roku osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie było ogółem **105 332**, z czego **69,10%** stanowiły kobiety; **19,99%** małoletni i **10,91%** mężczyźni. Zarówno w ogólnej liczbie, jak i we wszystkich kategoriach pokrzywdzonych w porównaniu do 2013 roku odnotowano wzrost wartości liczbowych. Ogólna liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie

wzrosła o **21,35%** (2013 rok – 86 797; 2014 rok – 105 332), w tym kobiet o **24,83%** (2013 rok – 58 310; 2014 rok – 72 786); mężczyzn o **24,46%** (2013 rok – 9 233; 2014 rok – 11 491), małoletnich o **9,35%** (2013 rok – 19 254; 2014 rok – 21 055).

Wykres 27. Liczba sprawców przemocy w rodzinie

Źródło: Opracowanie na podstawie danych pochodzących ze strony internetowej: www.statystyka.policja.pl.

Powyższy wykres ukazuje także znaną prawidłowość współwystępowania problemu alkoholowego z „zachowaniami przemocowymi”. Wyższe, aniżeli w 2013 roku, wskaźniki liczbowe w zakresie wszczynanych procedur „Niebieskie Karty” mogą też mieć związek z ilością spożywanego alkoholu. Dane GUS jednoznacznie wskazują, że rośnie liczba spożycia alkoholu. Na początku lat 90-tych w Polsce spożywano średnio 6 i pół litra czystego alkoholu na głowę. Tymczasem ostatnie dane statystyczne za 2013 r. pokazują już niepokojącą liczbę: dziewięć i pół litra czystego alkoholu na głowę. Z danych Komendy Głównej Policji wynika, że w 2014 roku liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu wynosiła łącznie 50 073 (co oznacza, że **63,8%** osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie znajdowała się pod wpływem alkoholu), co w porównaniu z 2013 rokiem oznacza wzrost o **33%** (2013 rok – 37 650).

3.2.2. Zapobieganie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą poprzez:

- zatrzymywanie osób stosujących przemoc w rodzinie,
- stosowanie przez prokuratora oraz występowanie do sądu o zastosowanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie środków zapobiegawczych, w szczególności w przedmiocie dozoru policji z zakazem kontaktowania z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, a także nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, ewentualnie tymczasowego aresztowania,
- występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków karnych lub probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, zakazie przebywania w określonych miejscach, opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw wewnętrznych, Minister Sprawiedliwości, Prokurator Generalny, jednostki organizacyjne Policji, jednostki prokuratury, zespoły kuratorskiej służby sądowej.

Wskaźniki:

- liczba zatrzymań sprawców przemocy w rodzinie,
- liczba zastosowanych w/w środków zapobiegawczych,
- liczba złożonych wniosków do sądu o zastosowanie w/w środków zapobiegawczych,
- liczba wniosków, w tym z art. 335 § 1 kpk, do sądu w przedmiocie zastosowania w/w środków karnych lub probacyjnych,
- liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd w/w środków probacyjnych na etapie postępowania wykonawczego,
- liczba orzeczeń sądowych uwzględniających w/w wnioski w postępowaniu wykonawczym.

Termin realizacji: 2014-2020.

Izolacja sprawcy przemocy w rodzinie, możliwa jest na wszystkich etapach postępowania, zarówno przygotowawczego, jak i przed sądem. Na etapie postępowania przygotowawczego możliwość taką stwarzają środki zapobiegawcze, których okres zastosowania w niektórych przypadkach, w oparciu o stosowne przepisy, przedłużany jest na kolejne okresy.

W stosunku do sprawców przemocy w rodzinie najistotniejszymi **środkami zapobiegawczymi** są:

- tymczasowe aresztowanie,
- dozór Policji z zakazem kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną (art. 275 § 2 kpk),
- dozór Policji w miejsce niezastosowanego tymczasowego aresztowania, na podstawie art. 275 § 3 kpk,
- nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego (art. 275a kpk).

W tym miejscu dla przypomnienia warto zaznaczyć, że nowelą do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 2010 roku²⁹ dodano do Kodeksu postępowania karnego przepis art. 275a, przewidujący środek zapobiegawczy w postaci nakazania oskarżonemu o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej opuszczenie lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.

Środek ten stosuje się na okres nie dłuższy niż 3 miesiące. Jeżeli nie ustały przesłanki jego stosowania sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy, na wniosek prokuratora, może przedłużyć jego stosowanie na dalsze okresy, nie dłuższe niż 3 miesiące (art. 275a § 4 kpk).

W 2014 roku, wg danych uzyskanych z Prokuratury Generalnej, liczba podejrzanych, wobec których zastosowano w/w środek zapobiegawczy w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275a § 1 kpk), wyniosła **2.341**³⁰.

W porównaniu do lat poprzednich należy **odnotować znaczący przyrost liczbowy**, co oznacza, że **instytucja ta sprawdziła się i jest coraz częściej stosowana przez prokuratorów**.

Prokuratura składała także do sądu wnioski o przedłużenie nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym na dalsze okresy (art. 275a § 1 i 4 kpk). Z danych Prokuratury Generalnej wynika, że w 2014 roku zostało złożonych **64** tego rodzaju wniosków. W całym 2014 roku do sądów wpłynęło **90** (2013 - 107, 2012 - 42)³¹ tego rodzaju wniosków, z czego **84** (2013 - 109, 2012 - 40) zostało rozpoznanych. W sumie sądy w postępowaniu przygotowawczym wydały **76** (2013 - 78, 2012 - 49, 2011 - 34, 2010 - 3) postanowień w przedmiocie przedłużenia nakazu zastosowanego przez

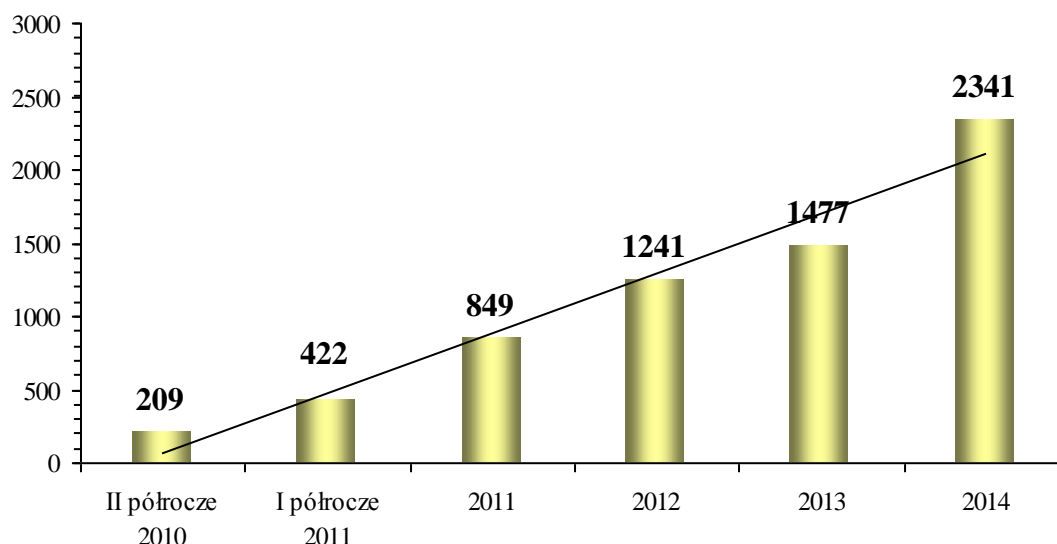
²⁹ Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 8420).

³⁰ Dane uzyskane z Prokuratury Generalnej (z Wydziału Organizacji Pracy Prokuratury, Departamentu Organizacji Pracy, Wizytacji i Systemów Informatycznych Prokuratury).

³¹ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S5 sprawozdanie w sprawach karnych i wykroczeniowych za rok 2014 oraz z MS Sądy Okręgowe - Polska MS-S5 sprawozdanie w sprawach karnych i wykroczeniowych za 2014 rok.

prokuratora lub sąd na dalsze okresy (art. 275a § 1 i 4 kpk). Różnica w liczbie złożonych przez prokuratury wniosków (64), a tych, które wpłynęły do sądu (90) może wynikać stąd, że część wniosków mogło zostać złożonych w grudniu 2013 roku, a być wpisanych do sądowych urzędzeń ewidencyjnych w styczniu 2014 roku.

Wykres 28. Liczba podejrzanych, wobec których zastosowano w/w środek zapobiegawczy w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w latach 2010-2014

Należy także wskazać, że prokuratury, już po złożeniu aktu oskarżenia mogły wnioskować do sądu o zastosowanie tego rodzaju środków zapobiegawczych w czasie trwania postępowania rozpoznawczego. Z danych Prokuratury Generalnej wynika, że w 2014 roku złożono **444** wniosków o zastosowanie nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, zaś ogółem sądy zastosowały aż **948** (2013 - 600) tego typu środków³².

Z danych Prokuratury Generalnej³³ wynika ponadto, że w roku 2014:

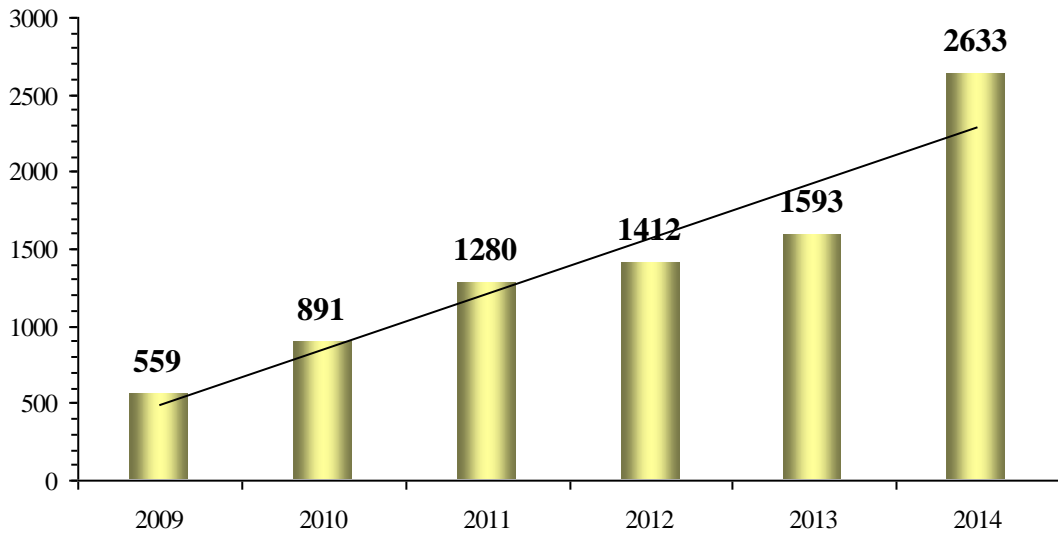
- liczba podejrzanych o przestępstwa z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, wobec których zastosowano dozór Policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275 § 3 kpk) – wyniosła **695** (2013 - 588, 2012 - 627, 2011 - 505, 2010 - 337),
- liczba podejrzanych o wymienione wyżej przestępstwa, wobec których zastosowano dozór Policji z jednoczesnym zobowiązaniem do powstrzymania się od kontaktu z pokrzywdzonym (art. 275 § 2 kpk) - wyniosła **2.633** (2013 - 1.593, 2012 - 1.412, 2011- 1.280, 2010 - 891),
- liczba podejrzanych o wymienione wyżej przestępstwa, wobec których prokurator skierował wniosek do sądu o zastosowanie tymczasowego aresztowania – **2.285** (2013 - 1.753, 2012 - 1.745, 2011 - 2.002, 2010 - 1.800),
- liczba osób tymczasowo aresztowanych w wyniku złożenia w/w wniosków – **2.174** (2013 - 1.635, 2012 - 1.679, 2011 - 1.895, 2010 - 1.699),
- liczba osób tymczasowo aresztowanych wobec których prokurator skierował do sądu wniosek o przedłużenie trwania tymczasowego aresztowania - **459**,

³² Ibidem.

³³ Dane uzyskane z Prokuratury Generalnej (z Wydziału Organizacji Pracy Prokuratury, Departamentu Organizacji Pracy, Wizytacji i Systemów Informatycznych Prokuratury).

- liczba oskarżonych o przestępstwa popełnione wobec członka rodziny z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej – **17.771** (2013 - 15.564, 2012 - 16.246, 2011 - 16.722, 2010 - 16.403).

Wykres 29. Liczba podejrzanych, wobec których zastosowano dozór Policji z jednoczesnym zobowiązaniem do powstrzymania się od kontaktu z pokrzywdzonym w latach 2010-2014

W stosunku do sprawców przestępstw zakwalifikowanych jako przemoc w rodzinie („rodz”) w 2014 r., tymczasowe aresztowanie **przed wydaniem wyroku** zastosowano w **980** przypadkach (łącznie w sądach rejonowych i okręgowych), w tym **705** wobec oskarżonych za przestępstwo znęcania się (art. 207 § 1 kk)³⁴.

Dozór Policji w miejsce niezastosowanego tymczasowego aresztowania (art. 275 § 3 kpk) sądy zastosowały w **233** przypadkach.

Jak już wspomniano uprzednio, nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego, jako środek zapobiegawczy, sąd zastosował ogółem w **872** przypadkach, a nadto **76** postanowień dotyczyło przedłużenia nakazu zastosowanego przez prokuratora lub sąd na dalsze okresy (art. 275a § 4 kpk) - **łącznie sady wydały 948 postanowień w tym zakresie**³⁵.

³⁴ Dane dotyczące dozoru Policji oraz nakazu opuszczenia lokalu jako środka zapobiegawczego pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S5 sprawozdanie w sprawach karnych i wykroczeniowych za rok 2014 oraz z MS Sądy Okręgowe - Polska MS-S5 sprawozdanie w sprawach karnych i wykroczeniowych za 2014 rok.

³⁵ Ibidem.

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
3.2.2 Zapobieganie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą poprzez występowanie do sądu o zastosowanie lub przedłużenie stosowania wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie środków zapobiegawczych w przedmiocie nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, ewentualnie tymczasowego aresztowania	liczba podjętych przez sąd decyzji o uwzględnieniu wniosków prokuratora o:	zastosowanie nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	872
		przedłużenie nakazu opuszczania lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym na dalsze okresy	76
		zastosowanie tymczasowego aresztowania	980

- **występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków karnych lub obowiązków probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, zakazie przebywania w określonych miejscach, opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym**

Krajowy Program, jako wskaźniki w/w zadania, wymienia działania prokuratora w postępowaniu rozpoznawczym (wnioski do sądu w trybie art. 335 § 1 kpk) oraz działania kuratora sądowego w postępowaniu wykonawczym.

Wnioski prokuratora w trybie art. 335 § 1 kpk do sądu mogą dotyczyć m.in. orzeczenia wobec oskarżonych o czyny stanowiące przemoc w rodzinie środków karnych lub obowiązków probacyjnych.

Wnioski prokuratora do sądu w zakresie orzeczenia wobec oskarżonych o czyny stanowiące przemoc w rodzinie **środków karnych**:

- obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 39 pkt 2b kk) – 14,
- zakazu kontaktowania się z określonymi osobami (art. 39 pkt 2b kk) - 69,
- zakazu zbliżania się do określonych osób (art. 39 pkt 2b kk) - 66,
- nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e kk) - 62.

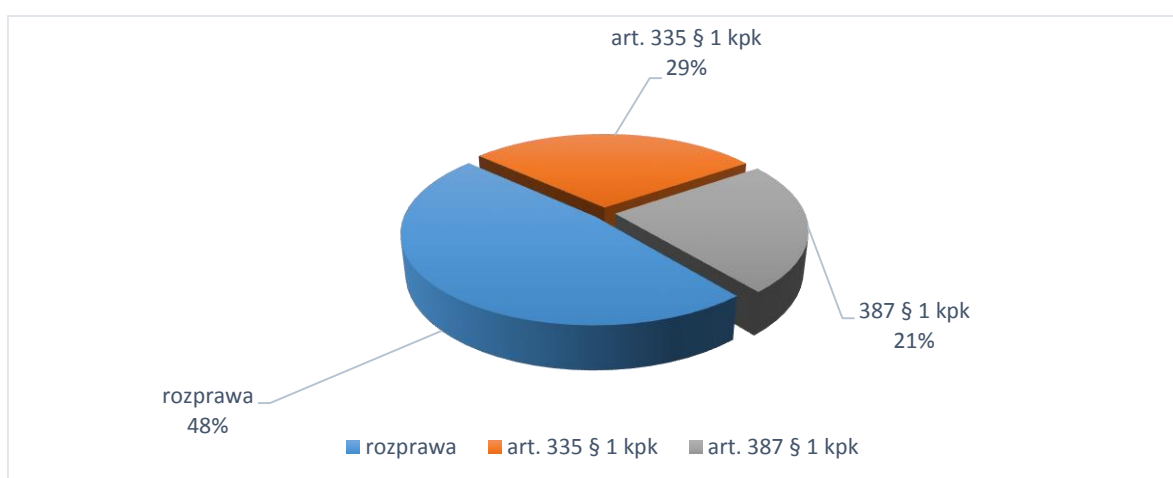
Wnioski prokuratora do sądu w zakresie orzeczenia wobec oskarżonych o czyny stanowiące przemoc w rodzinie **obowiązków probacyjnych**:

- powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 kk) - 14,
- powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) - 98,
- powstrzymania się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) - 39,
- opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b kk) - 91,
- uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych (art. 72 § 1 pkt 6a kk) - 369.

Pozostałe dane statystyczne dotyczące działalności organów prokuratury wskazują na znaczny wpływ oskarżyciela publicznego na ostateczny kształt orzecznictwa, jego struktury, rodzajów kar i ich wymiaru. Coraz bardziej popularny w ostatnich latach **konsensualny sposób kończenia spraw** sądowych, poprzez zastosowanie instytucji wniosku prokuratora o wydanie wobec sprawcy wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionej z oskarżonym kary lub środka karnego (art. 335 § 1 kpk), a także wniosek oskarżonego o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego (art. 387 § 1 kpk) **ma znaczący wpływ na kształt orzecznictwa sądów powszechnych**.

Podkreślić należy, że w 2014 roku sądy, uwzględniając wnioski prokuratora z art. 335 § 1 kpk za przestępstwo znęcania się z art. 207 § 1 kk, skazały **3.672** (2013 - 3.256) osób, a z art. 387 § 1 kpk **2.966** (2013 - 2.585), co łącznie stanowi **6.638 skazań** (2013 - 5.841), tj. **52,27%**³⁶ wszystkich skazań z art. 207 § 1 kk (2013 - 49,1%).

Wykres 30. Orzeczenia sądów rejonowych z art. 207 § 1 kk uwzględniające wnioski prokuratora z art. 335 § 1 kpk oraz wnioski z art. 387 § 1 kpk

Powyższe dane świadczą o zwiększającym się każdego roku odsetku spraw z art. 207 § 1 kk, które kończą się wyrokiem skazującym, zapadłym w wyniku uwzględnienia wniosku w trybie konsensualnym.

Wobec sprawców przemocy w rodzinie, skazanych uprzednio na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem, można w okresie próby stosować (nakładać, modyfikować bądź uchylać) obowiązki probacyjne.

W razie sprawowania dozoru nad sprawcą przemocy w rodzinie, kurator sądowy ma uprawnienie do składania do sądu wniosków w tym przedmiocie w toku postępowania wykonawczego. Sąd może taki wniosek uwzględnić i wydać postanowienie w przedmiocie nałożenia obowiązku bądź też wniosku nie uwzględnić.

W 2014 roku kuratorzy sądowi składali do sądu wnioski w przedmiocie:

- powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 kk) - **62**, z czego sąd rozpoznał 58, zaś uwzględnił **52** wnioski,
- powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) - **30**, z czego sąd rozpoznał 26, a uwzględnił **22**,
- powstrzymania się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) - **35**, z czego sąd rozpoznał 31, zaś uwzględnił **25**,

³⁶ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej (odpowiednio za 2014 rok oraz za rok poprzedni).

- opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b kk) - **70**, z czego sąd rozpoznał 67 i uwzględnił **54**.

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez	
			sądy powszechne	zespoły kuratorskiej służby sądowej
3.2.2. Zapobieganie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą poprzez: występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, zakazie przebywania w określonych miejscach, opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd w postępowaniu wykonawczym środków probacyjnych polegających na:	obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych miejscach		62
		obowiązku powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym		30
		obowiązku powstrzymania się od zbliżania do pokrzywdzonego		35
		obowiązku opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym		70
	liczba orzeczeń sądowych uwzględniających wnioski kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd środków probacyjnych polegających na:	obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych miejscach	52	
		obowiązku powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym	22	
		obowiązku powstrzymania się od zbliżania do pokrzywdzonego	25	
		obowiązku opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	54	

Dane statystyczne z Prokuratury Generalnej

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny	
			Jednostki prokuratury	
3.2.2. Zapobieganie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą poprzez: - występowanie do sądu o zastosowanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie środków zapobiegawczych, w szczególności w przedmiocie dozoru policji z zakazem kontaktowania z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, a także nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, ewentualnie tymczasowego aresztowania, - występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków karnych lub probacyjnych polegających na zakazie kontaktowania się z pokrzywdzonym, zakazie przebywania w określonych miejscach, nakazaniu osobie stosującej przemoc w rodzinie opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą	liczba zastosowanych przez prokuratora środków zapobiegawczych w przedmiocie:	dozoru Policji z zakazem kontaktowania z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie (art. 275 § 2 kpk)	2 633	
		dozoru Policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275 § 3 kpk)	695	
		nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą (art. 275a kpk)	2 341	
	liczba złożonych przez prokuratora wniosków do sądu o zastosowanie lub przedłużenie środków zapobiegawczych w przedmiocie:	zastosowania nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	444	
		przedłużenia nakazu opuszczania lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym na dalsze okresy	64	
		zastosowania tymczasowego aresztowania	2 174	
	liczba wniosków, w tym z art. 335 § 1 kpk, do sądu w przedmiocie zastosowania środków karnych lub probacyjnych w przedmiocie:	obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	środki karne	14
			środki probacyjne	14
		zakazu kontaktowania się z określonymi osobami	środki karne	69
			środki probacyjne	98
		zakazu zbliżania się do określonych osób	środki karne	66
			środki probacyjne	39
		nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	środki karne	62
			środki probacyjne	91
uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych	środki probacyjne	369		

Ogólna liczba zatrzymanych przez Policję osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie wzrosła w 2014 roku o **66,47%**, osiągając wartość **13 922** (2013 rok – 8 363). Wśród wszystkich zatrzymanych sprawców mężczyźni stanowili **96,92%**, kobiety **2,81%** a nieletni **0,27%**. W porównaniu do 2013 roku wzrosła o **96,00%** liczba zatrzymanych kobiet (z 200 osób w 2013 roku do 392 w 2014 roku), o **65,54%** liczba mężczyzn zatrzymanych jako sprawców przemocy (z 8 151 osób

w 2013 roku do 13 493 w 2014 roku) oraz liczba zatrzymanych nieletnich będących sprawcami przemocy w rodzinie o **208,33%** (z 12. osób w 2013 roku do 37. w 2014 roku, z czego 5. to dziewczęta, a 32. chłopcy).

3.2.3. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych, w szczególności:

- **w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,**
- **w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej,**
- **w zakresie prawa cywilnego w przedmiocie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji**

Realizatorzy zadania: Minister Sprawiedliwości, sądy powszechne.

Wskaźniki:

- liczba osób oskarżonych o przestępstwo z użyciem przemocy w rodzinie: osądzonych, skazanych, uniewinnionych, wobec których warunkowo umorzono postępowanie karne oraz wobec których umorzono postępowanie karne,
- liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, wobec których orzeczono kary grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności,
- liczba orzeczonych środków karnych i probacyjnych,
- liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie,
- liczba orzeczeń dotyczących nakazania opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą,
- liczba eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie,
- liczba złożonych do sądu cywilnego wniosków o zobowiązanie wspólnie zamieszkującego mieszkanie członka rodziny do opuszczenia mieszkania i liczba orzeczeń zobowiązujących w/w członka rodziny do opuszczenia mieszkania.

Termin realizacji: 2014-2020

Analizując dane statystyczne dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie, należy mieć świadomość, że przemoc w rodzinie wykracza znacznie swoim zakresem przedmiotowym poza ustawowe znamiona przestępstwa znęcania się nad osobami najbliższymi z art. 207 kk. Przestępstwo znęcania się jest z pewnością najbardziej jaskrawym przykładem przemocy w rodzinie, jednakże nie odzwierciedla całości tego zjawiska, a jedynie jego część.

Należy nadmienić, że Kodeks karny w art. 115 zawiera tzw. słowniczek ustawowy, w którym doprecyzowano niektóre pojęcia użyte w treści aktu prawnego. W słowniczku tym nie znajduje się pojęcie przemocy w rodzinie, ani nawet pojęcie samej przemocy.

Natomiast w ustawie o *przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, w art. 2 pkt 2 zawarta jest tzw. definicja legalna pojęcia „przemocy w rodzinie”, co jest niezwykle pomocne i użyteczne przy ocenie czy dany czyn stypizowany w Kodeksie karnym nosi znamiona tego typu zjawiska.

Przemoc w rodzinie, według w/w przepisu ustawy, to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

W związku z szeroką definicją przemocy w rodzinie, która może wyczerpywać ustawowe znamiona różnych przestępstw, w celu właściwego opisania danych statystycznych obrazujących zakres oddziaływania

organów postępowania przygotowawczego oraz rozpoznawczego na to zjawisko, niezbędne jest zatem doprecyzowanie rodzaju czynów zabronionych, które składają się na przemoc w rodzinie.

W sądowych formularzach statystycznych uwzględniono statystyki przestępstw, które mogą zostać zakwalifikowane jako przemoc w rodzinie, wg art. 2 pkt 2 ustawy o *przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, są to m.in.:

art. 148 § 1 -4 kk	- zabójstwo;
art. 156 § 1 - 3 kk	- spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka;
art. 157 § 1 kk	- spowodowanie średniego i lekkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka;
art. 189 kk	- pozbawienie wolności;
art. 190 kk	- groźba bezprawna;
art. 190a	- uporczywe nękanie (stalking);
art. 191 kk	- przemoc lub groźba bezprawna w celu zmuszenia do określonego zachowania;
art. 191a kk	- utrwalanie i rozpowszechnianie wizerunku nagiej osoby;
art. 197 § 1 - 3 kk	- zgwałcenie;
art. 198 kk	- współżycie płciowe z osobą w stanie ograniczonej poczytalności;
art. 199 kk	- wymuszenie współżycia płciowego na osobie podległej, w krytycznym położeniu;
art. 200 § 1 i 2 kk	- pedofilia - uprawianie, prezentowanie treści;
art. 201 kk	- kazirodztwo;
art. 202 § 1 - 4b kk	- prezentowanie treści pornograficznych;
art. 203 kk	- doprowadzenie przemocą innej osoby do uprawiania prostytucji;
art. 207 kk	- znęcania się nad osobami najbliższymi;
art. 208 kk	- rozpijanie małoletnich.

Z liczby wszystkich osób skazanych za w/w przestępstwa sądowe formularze statystyczne wyodrębniają osoby skazane za czyny stanowiące przemoc w rodzinie.

Dane statystyczne w takim układzie za rok 2014 przedstawiają się następująco³⁷:

---

³⁷ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2014 rok oraz z MS Sądy Okręgowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za rok 2014 bez uwzględnienia danych dotyczących kar dożywotniego pozbawienia wolności, z uwagi na ich śladową ilość.

Rodzaje przestępstw w Kodeksie karnym	Osądzeni ogółem	Skazani ogółem	Pozbawienie wolności		Grzywna samoistna	Ograniczenie wolności	Warunkowo umorzono postępowanie	Umorzono postępow.	Uniewinniono	Tymcz. aresztowa
			ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem						
Ogółem, w tym z art.:	17030	14309	12595	10567	622	1090	1413	850	440	980
148 § 1	63	58	58	1	0	0	0	5	0	59
148 § 2	2	1	1	0	0	0	0	1	0	2
148 § 3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
148 § 4	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1
156	51	42	42	27	0	0	4	5	0	14
156 § 1 i 3	15	15	15	0	0	0	0	0	0	10
157 § 1	336	279	225	198	23	31	43	7	7	3
157 § 2 w zw. z § 4	253	182	84	72	42	56	56	12	3	2
189	7	7	5	3	2	0	0	0	0	0
190	1164	899	507	395	207	185	77	142	44	44
190a § 1	160	127	101	79	14	12	14	15	4	8
190a § 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
190a § 3	3	3	1	1	1	1	0	0	0	0
191	51	42	33	26	4	5	4	2	3	3
191a	5	5	3	3	2	0	0	0	0	0
197 § 1	126	121	121	55	0	0	0	1	4	29
197 § 2	8	7	7	6	0	0	0	1	0	0
197 § 3	23	22	22	3	0	0	0	0	1	17
197 § 4	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1
198	8	6	6	3	0	0	0	0	2	1
199	4	4	4	1	0	0	0	0	0	2
200 § 1	107	92	92	31	0	0	0	1	14	22
200 § 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
201	7	6	6	4	0	0	0	1	0	0
202 § 1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
202 § 2	6	3	3	1	0	0	1	0	2	2
202 § 3	2	2	1	1	1	0	0	0	0	0
202 § 4	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
202 § 4a	2	2	2	2	0	0	0	0	0	0
202 § 4b	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
203	4	4	4	3	0	0	0	0	0	1
207 § 1	12520	10595	10000	8586	120	474	1021	586	315	705
207 § 2	21	20	20	10	0	0	0	1	0	12
207 § 3	32	32	32	21	0	0	0	0	0	7
208	3	3	2	2	0	1	0	0	0	0
inne	2043	1726	1194	1032	206	325	193	70	41	35

Z wyżej przedstawionych danych wynika, że spośród przestępstw kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie **najpowszechniejszym przestępstwem w 2014 roku**, podobnie jak w latach poprzednich, **było przestępstwo znęcania się oraz przestępstwo gróźb karalnych**.

Poniżej przedstawione zaś zostały dane w zakresie liczby i płci osób skazanych oraz osób pokrzywdzonych poszczególnymi rodzajami przestępstw, kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie wg art. 2 pkt 2 ustawy o *przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*³⁸.

³⁸ Ibidem.

Rodzaje przestępstw z Kodeksu karnego	Skazani:		Poszkodowane osoby:				
	kobiety	mężczyźni	małoletni			kobiety	mężczyźni
			razem	dziewczynki	chłopcy		
Ogółem, w tym z art.:	700 (4,9%)	13615 (95,1%)	5112 (20,1%)	2512 (49,1%)	2605 (50,9%)	15630 (64,2%)	3602 (14,8%)
148 § 1	21	44	9	2	7	33	31
148 § 2	1	0	0	0	0	4	0
148 § 3	0	0	0	0	0	0	0
148 § 4	1	0	0	0	0	0	1
156	13	29	4	1	3	18	31
156 § 1 i 3	4	11	0	0	0	10	6
157 § 1	19	260	23	10	13	216	106
157 § 2 w zw. z § 4	12	170	27	11	16	178	51
189	2	5	0	0	0	1	1
190	46	853	84	47	37	944	404
190a § 1	8	119	7	5	2	146	24
190a § 2	0	0	0	0	0	0	0
190a § 3	2	1	0	0	0	2	0
191	1	41	4	2	2	23	16
191a	0	5	0	0	0	10	1
197 § 1	0	121	26	16	10	116	5
197 § 2	0	7	1	1	0	7	0
197 § 3	0	21	14	13	2	10	1
197 § 4	0	1	1	1	0	0	0
198	0	6	3	1	2	10	0
199	0	4	3	3	0	1	0
200 § 1	3	89	140	116	24	9	1
200 § 2	0	0	0	0	0	0	0
201	3	3	0	0	0	1	2
202 § 1	0	1	2	2	0	0	0
202 § 2	0	3	10	1	9	0	0
202 § 3	0	2	0	0	0	0	0
202 § 4	0	1	0	0	0	0	0
202 § 4a	0	2	1	1	0	0	0
202 § 4b	0	0	0	0	0	0	0
203	0	4	0	0	0	2	1
207 § 1	377	10218	3616	1695	1921	13086	2625
207 § 2	2	18	9	5	4	18	4
207 § 3	2	30	12	8	4	39	8
208	0	3	10	2	8	0	0
inne	183	1543	1102	569	541	746	283

Należy wskazać, że zgodnie z wymogami Krajowego Programu, po raz pierwszy w 2014 roku, badano płeć osób skazanych. Ze zgromadzonych danych wynika, że kobiety, jako sprawcy czynów kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie wg art. 2 pkt 2 ustawy *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, stanowią jedynie niewielki odsetek (4,9%). Mężczyźni zaś stanowią aż 95,1 % osób skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie.

W przypadku w/w przestępstw, kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie, pokrzywdzonymi najczęściej były kobiety, a w dalszej kolejności dzieci. Wśród małoletnich pokrzywdzonych liczba dziewczynki i chłopców była niemal taka sama, z niewielką przewagą liczby chłopców.

Mierniki przyjęte w Krajowym Programie, zawiera poniższa tabela zbiorcza

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne	
Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba osób oskarżonych o stosowanie przemocy w rodzinie	osądzeni	ogółem	17 030
			w tym art. 207 kk	12 573
		skazani	ogółem	14 309
			w tym kobiety	700
			w tym mężczyźni	13 615
			w tym art. 207 kk	10 647
			w tym kobiety	381
			w tym mężczyźni	10 266
		uniewinnieni	ogółem	440
			w tym art. 207 kk	315
	warunkowo umorzone postępowanie	ogółem	1 413	
		w tym art. 207 kk	1 021	
	umorzono postępowanie	ogółem	850	
		w tym art. 207 kk	587	
	liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, wobec których orzeczono kary	grzywny	ogółem	622
			w tym art. 207 kk	120
		ograniczenia wolności	ogółem	1 090
			w tym art. 207 kk	474
		pozbawienia wolności	ogółem	12 593
			w tym art. 207 kk	10 052
w tym pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem		ogółem	10 567	
		w tym art. 207 kk	8 617	

Znamiona ustawowe czynu z art. 207 § 1 kk

Przestępstwo znęcania się nad osobami najbliższymi zostało opisane w Kodeksie karnym w art. 207 w trzech jednostkach redakcyjnych, jako jeden typ podstawowy (art. 207 § 1 kk) oraz dwa typy kwalifikowane (art. 207 § 2 i 3 kk). Należy jednak wskazać, że przepis ten może dotyczyć także przestępstw, które nie będą kwalifikowane jako przemoc w rodzinie, z uwagi na fakt, że może obejmować także zachowania polegające na znęcaniu się np. nad osobami obcymi (nie będącymi osobami najbliższymi). Mogą to być także osoby obce, jednakże pozostające w stosunku zależności od sprawcy, bądź też np. osoby nieporadne.

Typ podstawowy przestępstwa znęcania się z art. 207 § 1 kk posiada następujące znamiona ustawowe (przesłanki):

- znęcanie się fizyczne lub psychiczne;
- nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy;

- nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny.

Ustawodawca przewidział za takie zachowanie sankcję w postaci kary pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Kolejnym typem jest przestępstwo kwalifikowane znęcania się z art. 207 § 2 kk, charakteryzujące się dodatkową przesłanką, a mianowicie stosowaniem szczególnego okrucieństwa. Sankcją jest kara pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Ostatnim typem kwalifikowanym z art. 207 § 3 kk jest przestępstwo znęcania się, w wyniku którego doszło do targnięcia się pokrzywdzonego na własne życie. Sankcją jest kara pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Orzecznictwo sądów w zakresie przestępstwa znęcania się z art. 207 kk

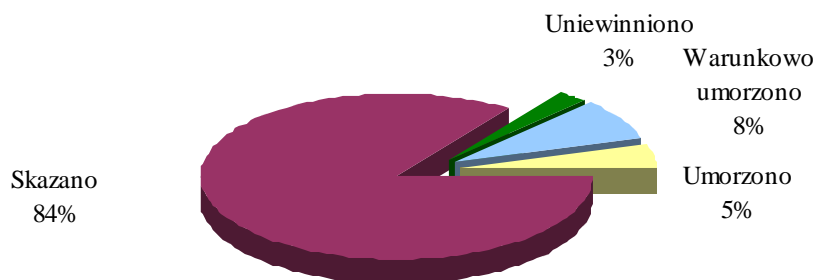
Na wstępie należy uczynić wzmiankę, że przedstawione poniżej dane dotyczą czynu podstawowego z art. 207 § 1 kk. Nie przytaczano obu kwalifikowanych typów tego przestępstwa z art. 207 § 2 i § 3 kk, z uwagi na fakt, że liczba skazań w tym zakresie jest symboliczna (73 skazania łącznie w 2014 roku).

W 2014 roku w sądach rejonowych w Polsce nieprawomocnie osądzono z art. 207 § 1 kk ogółem **15.001** osób³⁹

Z tego:

- **12.699** - skazano;
- **382** - uniewinniono;
- **1.192** - warunkowo umorzono postępowanie;
- **723** - umorzono postępowanie;
- **832** - tymczasowo aresztowano.

Wykres 31. Stosunek procentowy rodzajów orzeczeń sądów rejonowych w Polsce w 2014 roku w zakresie art. 207 § 1 kk

W 2014 roku w sądach rejonowych w Polsce nieprawomocnie skazano z art. 207 § 1 kk ogółem: **12.699** osób⁴⁰.

Z tego wymierzono:

- **152** - kary grzywny (samoistnych);
- **577** - kar ograniczenia wolności;

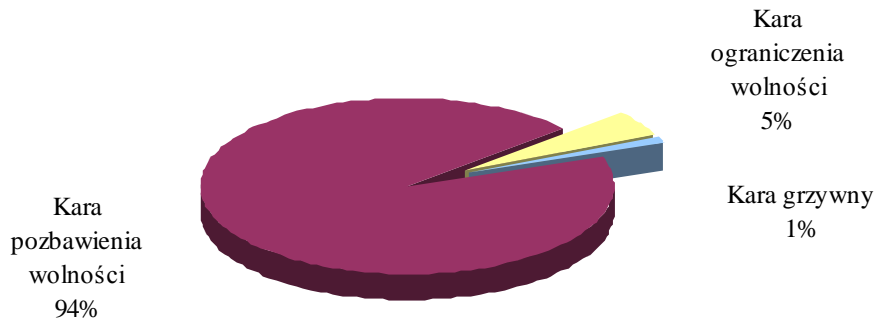
³⁹ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2014 rok.

⁴⁰ Ibidem.

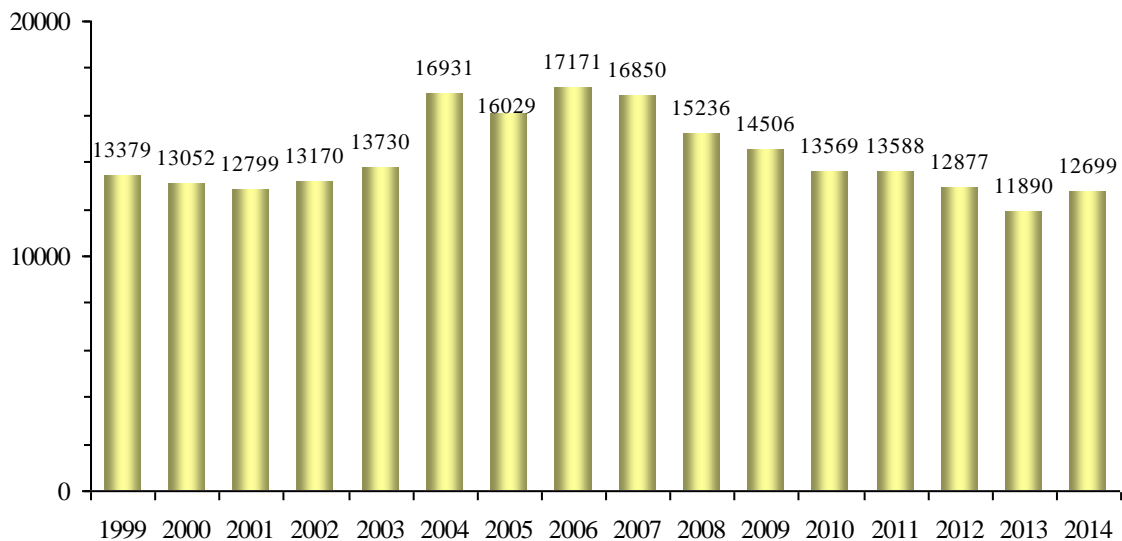
- **11.691** - kar pozbawienia wolności,
- w tym:
- 1.691 - bezwzględnych;
- 10.278 - z warunkowym zawieszeniem wykonania.

Z powyższych danych wynika, że **największy odsetek wszystkich kar** za stosowanie przemocy w rodzinie **stanowi kara pozbawienia wolności z warunkowym jej zawieszeniem** na okres od 2 do 5 lat.

Wykres 32. Stosunek procentowy rodzajów kar orzekanych w sądach rejonowych w Polsce w 2014 roku z art. 207 § 1 kk

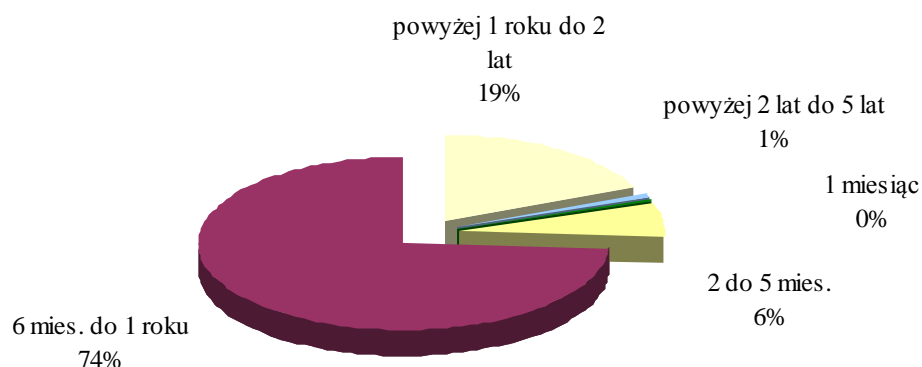

Wykres 33. Skazani w sądach rejonowych za przestępstwo z art. 207 § 1 kk w latach 1999 – 2014

Wymierzając karę pozbawienia wolności za czyn z art. 207 § 1 kk sądy stosowały ją w dolnych granicach ustawowego zagrożenia. Ponad 90% wszystkich kar pozbawienia wolności stanowiły kary od 6 miesięcy do 2 lat pozbawienia wolności.

Wykres 34. Stosunek procentowy wymiaru kary pozbawienia wolności orzekanej w Sądach Rejonowych w Polsce w 2014 roku z art. 207 § 1 kk

Po raz pierwszy w 2014 roku gromadzone były informacje dotyczące płci sprawców przestępstw, w tym z art. 207 § 1 kk. I tak z 12.699 osób skazanych było:

- **459**   **kobiet**
- **12.240**   **mężczyzn**

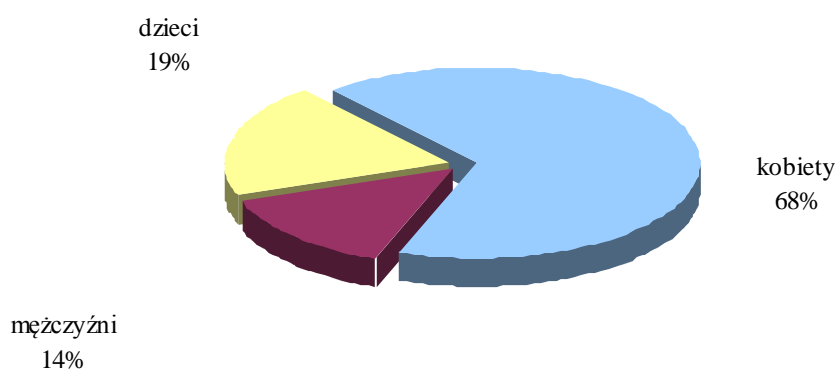
Wśród osób pokrzywdzonych przestępstwem z art. 207 § 1 kk w 2014 roku było:

- **15.119**   **kobiet**
- **3.218**   **mężczyzn**
- **4.133**   **małoletnich**

w tym:

- 1.963   dziewczynek
- 2.170   chłopców

Wykres 35. Osoby pokrzywdzone przestępstwem z art. 207 § 1 kk

Jak już wskazano powyżej, w związku z faktem, że przestępstwo znęcania się może dotyczyć także i czynów wykraczających poza granice przemocy wobec osób najbliższych (np. znęcanie się nad osobami pozostającymi w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, bądź nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny), należy mieć

na uwadze, że część przedstawionych wyżej danych będzie dotyczyła pokrzywdzonych, które nie są osobami najbliższymi bądź wspólnie zamieszkującymi ze sprawcą.

Orzecznictwo sądów w zakresie przestępstwa znęcania się z art. 207 kk - zakwalifikowanego wyłącznie jako przemoc w rodzinie

Dane dotyczące przestępstwa znęcania się z art. 207 § 1 kk, zakwalifikowanego wyłącznie jako przemoc w rodzinie („rodz”), za 2014 rok przedstawiają się następująco⁴¹:

- liczba osób osądzonych: **12.520**,
- liczba osób skazanych: **10.595**,

z tego wymierzono:

- **120** - kary grzywny samoistnych,
- **474** - kar ograniczenia wolności,
- **10.000** - kar pozbawienia wolności

w tym:

- 1.432 - bezwzględnych
- 8.568 - z warunkowym zawieszeniem wykonania

Wśród osób skazanych za przestępstwo z art. 207 § 1 kk zakwalifikowane jako przemoc w rodzinie („rodz”) w 2014 roku było:

- **377** kobiet
- **10.218** mężczyzn

Wśród osób pokrzywdzonych tego rodzaju przestępstwem w 2014 roku było:

- **13.086** kobiet
- **2.625** mężczyzn
- **3.616** małoletnich

w tym:

- 1.695 dziewczynek
- 1.921 chłopców.

Środki karne stosowane przez sądy powszechne

Od dnia 1 sierpnia 2010 roku, tj. od dnia wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustawy obowiązują przepisy wprowadzające nowe lub zmienione **środki karne** mające zastosowanie wobec sprawców w rodzinie tj. nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e kk w zw. z art. 41a kk) oraz zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego (art. 39 pkt 2b kk w zw. z art. 41a kk).

Z danych wynikających ze sprawozdań statystycznych⁴² wynika, że w 2014 roku sądy powszechne orzekły niżej wymienione środki karne, w następującej liczbie przypadków:

- obowiązek powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 39 pkt 2b kk) - **113** (2013 - 64, 2012 - 42, 2011 - 31, 2010 - 16),

⁴¹ Ibidem.

⁴² Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2014 rok oraz z MS Sądy Okręgowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za rok 2014.

- zakaz kontaktowania się z określonymi osobami (art. 39 pkt 2b kk) - **646** (2013 - 573, 2012 - 330, 2011 - 161, 2010 - 81),
- zakaz zbliżania się do określonych osób (art. 39 pkt 2b kk) - **575** (2013 - 311, 2012 - 205, 2011 - 106, 2010 - 26),
- zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu (art. 39 pkt 2b kk) - **18** (2013 - 12, 2012 - 12, 2011 - nie orzekano),
- nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e kk) - w **482** przypadkach (2013 - 288, 2012 - 167, 2011 - 110, 2010 - 20).

Od 1 stycznia 2014 roku rozpoczęto gromadzenie w/w danych w odniesieniu wyłącznie do sprawców przemocy w rodzinie. Biorąc pod uwagę fakt, że są to dane gromadzone po raz pierwszy, należy podchodzić do nich ostrożnie, uznając je raczej za zaniżone, wobec rzeczywistych danych. Nowe dane statystyczne wskazują zatem na zastosowanie następujących środków karnych wyłącznie wobec osób skazanych za czyny zakwalifikowane jako przemoc w rodzinie⁴³:

- pozbawienie praw publicznych (art. 39 pkt 1 kk) - **12** (wobec kobiet - 0, wobec mężczyzn - 12),
- zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej (art. 39 pkt 2 kk) - **7** (wobec kobiet - 0, wobec mężczyzn - 7),
- zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich, lub opieką nad nimi (art. 39 pkt 2a kk) - **2** (wobec kobiet - 0, wobec mężczyzn - 2),
- obowiązek powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 39 pkt 2b kk) - **37** (wobec kobiet - 2, wobec mężczyzn - 35),
- zakaz kontaktowania się z określonymi osobami (art. 39 pkt 2b kk) - **225** (wobec kobiet - 6, wobec mężczyzn - 219),
- zakaz zbliżania się do określonych osób (art. 39 pkt 2b kk) - **277** (wobec kobiet - 10, wobec mężczyzn - 267),
- zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu (art. 39 pkt 2b kk) - **2** (wobec kobiet - 0, wobec mężczyzn - 2),
- nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e kk) - **218** (wobec kobiet - 6, wobec mężczyzn - 212),
- zakaz prowadzenia pojazdów (art. 39 pkt 3 kk) - **1.109** (wobec kobiet - 33, wobec mężczyzn - 1.076),
- przepadek (art. 39 pkt 4 kk) - **525** (wobec kobiet - 31, wobec mężczyzn - 494),
- obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (art. 39 pkt 5 kk) - **878** (wobec kobiet - 43, wobec mężczyzn - 827),
- nawiązka (art. 39 pkt 6 kk) - **253** (wobec kobiet - 14, wobec mężczyzn - 238),
- świadczenie pieniężne (art. 39 pkt 7 kk) - **525** (wobec kobiet - 20, wobec mężczyzn - 495),
- podanie wyroku do publicznej wiadomości (art. 39 pkt 8 kk) - **30** (wobec kobiet - 1, wobec mężczyzn - 29).

Rodzaj działania	Wskaźnik			Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań,	liczby orzeczonych środków karnych	obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	ogółem	37
			w tym wobec kobiet	2
			w tym wobec mężczyzn	35

⁴³ Ibidem.

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	ogółem	225
		w tym wobec kobiet	6
		w tym wobec mężczyzn	219
	zakaz zbliżania się do określonych osób	ogółem	277
		w tym wobec kobiet	10
		w tym wobec mężczyzn	267
	nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	ogółem	218
		w tym wobec kobiet	6
		w tym wobec mężczyzn	212

Obowiązki probacyjne stosowane przez sądy powszechne

Tytułem obowiązków probacyjnych w 2014 roku w sądach powszechnych orzeczono⁴⁴:

- powstrzymanie się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających (art. 72 § 1 pkt 5 kk) - **13.677** (2013 - 14.236, 2012 - 15.203, 2011 - 10.635, 2010 - 9.449),
- poddanie się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu albo oddziaływaniom terapeutycznym (art. 72 § 1 pkt 6 kk) - **2.877** (2013 - 2.642, 2012 - 2.564, 2011 - 2.263, 2010 - 1.914),
- uczestnictwo w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych (art. 72 § 1 pkt 6a kk) - **981** (2013 - 578, 2012 - 346, 2011 - 296, 2010 - 253),
- powstrzymanie się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 kk) - **242** (2013 - 245, 2012 - 316, 2011 - 317, 2010 - 170),
- powstrzymanie się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) - **1.319** (2013 - 1.149, 2012 - 1.040, 2011 - 592, 2010 - 554),
- powstrzymanie się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) - **600** (2013 - 437, 2012 - 387, 2011 - 190, 2010 - 99),
- opuszczenie lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b kk) - **522** (2013 - 445, 2012 - 536, 2011 - 406, 2010 - 279).

Dane te przedstawiają wprawdzie ogólną liczbę orzeczonych w 2014 roku środków, w tym także wobec sprawców przemocy w rodzinie.

Od 1 stycznia 2014 roku rozpoczęto gromadzenie danych odnośnie obowiązków probacyjnych orzekanych wobec osób skazanych prawomocnie za czyny zakwalifikowane jako przemoc w rodzinie. Poniżej przedstawiono zatem po raz pierwszy dane dotyczące wszystkich obowiązków probacyjnych, orzekanych wyłącznie wobec osób skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie.

- informowanie sądu lub kuratora o przebiegu okresu próby (art. 72 § 1 pkt 1 kk) - **293** (wobec kobiet - 10, wobec mężczyzn - 283),
- przeproszenia pokrzywdzonego (art. 72 § 1 pkt 2 kk) - **344** (wobec kobiet - 12, wobec mężczyzn - 332),

⁴⁴ Ibidem.

- wykonywania ciężącego na nim obowiązku łożenia na utrzymanie innej osoby (art. 72 § 1 pkt 3 kk) - **1.481** (wobec kobiet - 50, wobec mężczyzn - 1.431),
- wykonywania pracy zarobkowej, do nauki lub przygotowania się do zawodu (art. 72 § 1 pkt 4 kk) - **227** (wobec kobiet - 5, wobec mężczyzn - 222),
- powstrzymanie się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających (art. 72 § 1 pkt 5 kk) - **6.625** (wobec kobiet - 321, wobec mężczyzn - 6.304),
- poddanie się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu albo oddziaływaniom terapeutycznym (art. 72 § 1 pkt 6 kk) - **1.556** (wobec kobiet - 101, wobec mężczyzn - 1.455),
- uczestnictwo w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych (art. 72 § 1 pkt 6a kk) - **731** (wobec kobiet - 43, wobec mężczyzn - 688),
- powstrzymanie się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 kk) – **66** (wobec kobiet - 6, wobec mężczyzn - 60),
- powstrzymanie się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) - **520** (wobec kobiet - 27, wobec mężczyzn - 493),
- powstrzymanie się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) - **268** (wobec kobiet - 19, wobec mężczyzn - 249),
- opuszczenie lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b kk) - **412** (wobec kobiet - 20, wobec mężczyzn - 392),
- innego stosownego postępowania w okresie próby (art. 72 § 1 pkt 8 kk) - **2.396** (wobec kobiet - 95, wobec mężczyzn - 2.301),
- naprawienia szkody w całości lub w części albo uiszczenia świadczenia (art. 72 § 2 kk) - **411** (wobec kobiet - 30, wobec mężczyzn - 381).

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne	
Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	liczby orzeczonych środków karnych i probacyjnych	obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	ogółem	66
			w tym wobec kobiet	6
			w tym wobec mężczyzn	60
		zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	ogółem	520
			w tym wobec kobiet	27
			w tym wobec mężczyzn	493
		zakaz zbliżania się do określonych osób	ogółem	268
			w tym wobec kobiet	19
			w tym wobec mężczyzn	249
		nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	ogółem	412
			w tym wobec kobiet	20
			w tym wobec mężczyzn	392
		ogółem	731	

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
		uczestnictwo w programach korekcyjno-edukacyjnych	w tym wobec kobiet
		w tym wobec mężczyzn	688

Wykonywanie kary pozbawienia wolności wobec sprawców przemocy w rodzinie w zakładach karnych – dane ogólne o populacji osób pozbawionych wolności z art. 207 kk

Kodeks karny wykonawczy⁴⁵ nie wyróżnia sprawców przemocy w rodzinie jako odrębnej kategorii skazanych, wymagających stosowania określonych środków oddziaływania, poza wymienionymi w art. 67 § 3 kkw. Jednak więziennictwo jako istotny podmiot polityki społecznej państwa wykonuje szereg zadań wynikających z innych ustaw, w tym programów krajowych. Jednym z nich jest Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W celu opisanego obszaru pracy związanej z realizacją w/w regulacji, przedstawione zostaną dane liczbowe obrazujące populację osób skazanych z art. 207 kk.

Według danych z dnia 31 grudnia 2014 roku we wszystkich zakładach karnych i aresztach śledczych przebywało ogółem **7.715**⁴⁶ sprawców przemocy w rodzinie, wobec których wykonywano łącznie **9.276** orzeczeń z art. 207 kk.

Wśród tych 7.715 osób było:

- 6.616 skazanych oraz 1.099 tymczasowo aresztowanych,
- 7.539 mężczyzn oraz 115 kobiet,
- 61 młodocianych (59 mężczyzn i 2 kobiety).

Na przestrzeni zaś całego roku, karę pozbawienia wolności na podstawie art. 207 kk w jednostkach penitencjarnych odbywało **10.715** osób. Średni wymiar kary z art. 207 u skazanych przebywających w 2014 roku w zakładach karnych wyniósł **16,09** miesiąca.

W przypadku skazanych z art. 207 w 2014 roku warunkowego przedterminowego zwolnienia udzielono – **862** osadzonym, w tym 14 kobietom i 848 mężczyznom (2013 - 1.194 26 kobietom i 1.168 mężczyznom; 2012 - 1.328, 23 kobiety i 1.305 mężczyzn).

Dane o aktualnej liczbie wykonywanych orzeczeń z art. 207 kk (na dzień 31.12.2014 roku), w stosunku do ogólnej liczby osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, podległych poszczególnym Okręgowym Inspektoratom Służby Więziennej (OISW) zawiera poniższa tabela.

Okręgowe Inspektoraty Służby Więziennej	Orzeczenia z art. 207 kk: wykonane, wykonywane i wprowadzone do wykonania, w stosunku do liczby osadzonych w jednostkach podległych OISW								
	Osadzeni ogółem			Skazani z art. 207 kk			Odsetek osadzonych z art. 207 kk w stosunku do ogółu osadzonych		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
	Białystok	3887	3582	3479	466	396	351	11,99	11,06
Bydgoszcz	6873	6304	6123	553	496	473	8,05	7,87	7,72
Gdańsk	4847	4403	4246	353	298	252	7,28	6,77	5,93

⁴⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku *Kodeks karny wykonawczy* (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.), zwana dalej „kkw”.

⁴⁶ Dane pochodzą z Centralnego Zarządu Służby Więziennej – liczba osób dotyczy skazanych wyłącznie na podstawie art. 207 kk oraz takich, gdzie przepis art. 207 kk był podstawą skazania wraz z innymi czynami zabronionymi.

Okręgowe Inspektoraty Służby Więziennej	Orzeczenia z art. 207 kk: wykonane, wykonywane i wprowadzone do wykonania, w stosunku do liczby osadzonych w jednostkach podległych OISW								
	Osadzeni ogółem			Skazani z art. 207 kk			Odsetek osadzonych z art. 207 kk w stosunku do ogółu osadzonych		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Katowice	7636	7193	7148	693	664	552	9,08	9,23	7,72
Koszalin	4645	4117	3915	387	335	310	8,33	8,14	7,92
Kraków	5687	5569	5250	696	627	526	12,24	11,26	10,02
Lublin	4569	4397	4336	652	658	608	14,27	14,96	14,02
Łódź	6070	5776	5637	556	568	473	9,16	9,83	8,39
Olsztyn	4656	4516	4387	614	594	568	13,19	13,15	12,95
Opole	4587	4366	4494	453	383	378	9,88	8,77	8,41
Poznań	6894	6426	6350	709	663	591	10,28	10,32	9,31
Rzeszów	3818	3541	3462	583	546	506	15,27	15,42	14,62
Szczecin	4924	4531	4303	435	408	342	8,83	9,00	7,95
Warszawa	7640	7286	7258	570	498	441	7,46	6,84	6,08
Wrocław	7423	6987	6983	633	612	524	8,53	8,76	7,50
RAZEM	84.156	78.994	77.371	8.412	7.746	6.895	Średnia 10,26	Średnia 9,81	Średnia 9,24 %

Liczba osadzonych stanowiąca populację skazanych z art. 207 kk w porównaniu do ubiegłego roku nieznacznie spadła – średnia 9,24%. Wysokie wskaźniki osadzonych za przemoc w rodzinie, w stosunku do ogółu pozbawionych wolności dominują w jednostkach podległych okręgowym inspektoratom Służby Więziennej w Rzeszowie, Lublinie, Olsztynie, (od 12,95% do 14,62%).

Działania edukacyjne wobec sprawców przemocy w rodzinie opuszczających jednostki penitencjarne

Ministerstwo Sprawiedliwości w partnerstwie z Centralnym Zarządem Służby Więziennej opracowało w 2014 roku *Kartę informacyjną dla osoby skazanej za przemoc w rodzinie*.

Wybrane podmioty realizujące programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie:

- ▶ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR), Aleksandrów Kujawski, ul. J. Słowackiego 8, tel. (54) 282 61 54;
- ▶ PCPR, Bełchatów, ul. Czajnicka 66, tel. (44) 733 05 45;
- ▶ PCPR, Bielsko Podlaskie, ul. Brzaska 41, tel. (83) 343 29 82;
- ▶ Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie (MOPR), Białystok, ul. Malmeda 8, tel. (85) 678 31 00;
- ▶ PCPR, Bielsk Podlaski, ul. 3 Maja 17, tel. (85) 833 26 76;
- ▶ PCPR, Bielsko-Biala, ul. Piastowska 40, tel. (35) 813 99 50;
- ▶ PCPR, Białostok-Zdrój, ul. A. Mickiewicza 27, tel. (81) 578 84 58;
- ▶ PCPR, Bydgoszcz, ul. Komarskiego 1-3, tel. (52) 585 54 13;
- ▶ Centrum Interwencji Kryzysowej (CIK), Bytom, ul. Tarnogórska 3, tel. (32) 283 30 39;
- ▶ Ciężkość interwencji kryzysowej (CIK), Częstochowa, ul. Rejtana 78, tel. (34) 332 31 31;
- ▶ MOPR, Dąbrowa Górnicza, ul. Sikorskiego 1, tel. (32) 262 25 28;
- ▶ CIK, Dąbka, ul. Gawrzyłowska 31, tel. (14) 670 33 42;
- ▶ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) Elbląg, ul. Wina 9, tel. (53) 290 60 00;
- ▶ PCPR, Elk, ul. Katarzacka 1, Piłsudskiego 5, tel. (81) 621 13 50;
- ▶ MOPR, Gdynia, ul. Grabowa 2, tel. (58) 782 01 20;
- ▶ OPS-CIK, Gilwice, ul. Świętokrzyska 5, tel. (32) 401 01 85;
- ▶ PCPR, Głogów, ul. Słowackiego 13, tel. (76) 834 10 03;
- ▶ GCPMPS, Gorzów Wlkp., ul. Walczyka 42, tel. (95) 715 13 60;
- ▶ PCPR, Gryfino, ul. Łużycka 91, tel. (91) 404 55 04;
- ▶ PCPR, Jarosław, ul. Jana Pawła II 17, tel. (61) 624 62 85;
- ▶ CIK, Jelenia Góra, ul. Al. Jana Pawła II 7, tel. (75) 643 91 00;
- ▶ PCPR, Kartusy, ul. Miścowa 20, tel. (58) 684 02 19;
- ▶ CIK, Katowice, ul. Mickiewicza 13a, tel. (32) 257 14 82;
- ▶ PCPR, Kędzierzyn-Koźle, ul. Skarbowa 4, tel. (77) 483 33 23;
- ▶ specjalistyczny ośrodek wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (SOWR), Kielce, ul. 1-go Maja 196, tel. (41) 368 18 67;
- ▶ PCPR, Koluszowa, ul. 11-go Listopada 10, tel. (17) 744 57 17;
- ▶ PCPR, Konstantyn Żelazna, ul. W. Gąsiorowskiego 4, tel. (23) 757 68 20;
- ▶ PCPR, Koszalin, ul. Kościelna 13, tel. (94) 342 44 54;
- ▶ PCPR, Kraków, ul. Al. J. Słowackiego 20, tel. (12) 634 42 66 www.564;
- ▶ PCPR, Krotoszyn, ul. Młyńska 2a/1, tel. (62) 722 88 91;
- ▶ PCPR, Kutno, ul. B. Krzywoustego 11, tel. (24) 355 47 50;
- ▶ PCPR, Legionowo, ul. W. Sikorskiego 11, tel. (22) 784 83 33;
- ▶ PCPR, Leszno, ul. Plac T. Kościuszki 48, tel. (65) 529 88 38;
- ▶ PCPR, Lipno, ul. A. Mickiewicza 52, tel. (54) 288 66 42;
- ▶ PCPR, Lublin, ul. Skłodowska 3, tel. (76) 847 96 91;
- ▶ CIK, Lublin, ul. Probotstwo 6A, tel. (81) 466 55 45;
- ▶ PCPR, Łomża, ul. Sosna Zambrowska, tel. (86) 215 69 42;
- ▶ PCPR, Łowicz, ul. Podrzeczna 30, tel. (46) 630 01 77;
- ▶ Miejskie Centrum Szkolnictwa Publicznego, Łódź, Nicolaia 41, tel. (42) 676 18 18;
- ▶ Zespół Ośrodków Wsparcia, Międzybuzie, ul. J. Słowackiego 13, tel. (23) 654 52 29;
- ▶ CIK, Międzybuzie, ul. Kazimierza Wielkiego 5, tel. (12) 271 04 29;
- ▶ PCPR, Nowa Sól, ul. J. Piłsudskiego 65, tel. (68) 457 43 30;

Wybrane podmioty realizujące programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie:

- ▶ PCPS, Nowy Dwór Mazowiecki, ul. I. Paderewskiego 6, tel. (22) 765 94 90;
- ▶ PCPR, Nowy Targ, ul. Szafarska 39, tel. (18) 266 42 07;
- ▶ PCPR, Nysa, ul. Słowackiego 17, tel. (77) 448 26 10;
- ▶ PCPR, Olkusz, ul. Plac Bema 5, tel. (89) 522 28 00;
- ▶ MOPR, Olsztyn, ul. Al. Wojska Polskiego 6, tel. (89) 535 77 78;
- ▶ SOWR, Opole, ul. Malpolska 20A, tel. (77) 455 63 90;
- ▶ PCPR, Piotrków Trybunalski, ul. Aleja 3 Maja, tel. (44) 732 31 64;
- ▶ PCPR, Polczyn Zdrój, ul. Koszalińska 21, tel. (94) 368 48 48;
- ▶ Słowiarzenie P5, Poznań, ul. Bydgoska 6/7, tel. (61) 870 57 70;
- ▶ SOWR, Pila, ul. Piłsudskiego 23, ul. (67) 98 98 99;
- ▶ PCPR, Pruszków, ul. T. Kościuszki 92, tel. (77) 636 91 25;
- ▶ PCPR, Pruszcz Gdański, ul. Wojska Polskiego 6, tel. (58) 773 20 85;
- ▶ Caritas CIK, Rudnik nad Sanem, ul. Rzeszowska 35, tel. (15) 649 21 86;
- ▶ MOPR, Rzeszów, ul. Skubisa 4, tel. (17) 863 53 89;
- ▶ PCPR, Skarżysko-Kamienna, ul. Plac Floriański 1, tel. (41) 255 00 23;
- ▶ MOPR, Suwałki, ul. Sikorskiego 3, tel. (91) 485 76 00;
- ▶ CIK, Sucha Beskidzka, ul. A. Mickiewicza 31, tel. (33) 874 21 01;
- ▶ PCPR, Suwałki, ul. Świerkowa 60, tel. (87) 565 92 81;
- ▶ PCPR, Środa Wlkp., ul. Szkolna 2, tel. (61) 287 06 40;
- ▶ SOWR, Świętokrzycze, ul. Zubrzyckiego 36, tel. (32) 345 21 65;
- ▶ MOPR, Świdwińskie, ul. Dąbrowskiego 4, tel. (91) 322 34 60;
- ▶ CIK, Tarnobrzeg, ul. Światły Stanisława 5, tel. (14) 635 38 36;
- ▶ PCPR, Tczew, ul. Wojska Polskiego 6, tel. (58) 530 44 40;
- ▶ PCPR, Tomaszów Mazowiecki, ul. Św. Antoniego 41, tel. (44) 725 14 60;
- ▶ SOWIR, Wałbrzych, ul. Ogrodowa 2A, tel. (74) 846 75 58;
- ▶ Słowiarzenie „Niebieska Linia”, Warszawa, ul. Żurawia 16/20, tel. (22) 499 37 33;
- ▶ MOPR, Włocławek, ul. Żytna 56, tel. (54) 413 50 96;
- ▶ WICZ SP. z o.o., Wrocław, ul. Wszystkich Świętych 2, tel. (71) 355 29 65;
- ▶ PCPR, Wroclaw, ul. Wojska Polskiego 1, tel. (61) 640 45 50;
- ▶ MOPR, Zabrze, ul. Wyzwolenia 7, tel. (32) 278 56 70;
- ▶ PCPR, Zielona Góra, ul. Podgórska 5, tel. (68) 452 75 90;
- ▶ CIK, Zwierykowie, ul. Partyzanów 36, tel. (84) 687 29 58;
- ▶ PCPR, Żary, ul. Artylerzystów 6, tel. (68) 365 06 80;
- ▶ PCPR, Żnin, ul. Szpitalna 32, tel. (52) 303 01 69.

Pełen wykaz podmiotów realizujących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dostępny jest na stronie internetowej www.ms.gov.pl oraz www.mpips.gov.pl.

**MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
MINISTERSTWO PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ**

* w partnerstwie z Centralnym Zarządem Służby Więziennej

SŁUŻBA WIĘZIENNA

www.ms.gov.pl   www.mpips.gov.pl

www.ms.gov.pl   www.mpips.gov.pl

www.ms.gov.pl   www.mpips.gov.pl

Karta ta, w ilości ok. 10.000 szt. została rozdyskrebowana w jednostkach penitencjarnych na terenie całego kraju. Została ona rozwieszona w poczekalniach dla osób odwiedzających osadzonych, w pawilonach mieszkalnych osadzonych, jak również jest wręczana osobiście każdemu skazanemu z art. 207 kk, który opuszcza jednostkę penitencjarną (na koniec kary, w związku z udzieleniem warunkowego przedterminowego zwolnienia lub przerwy w karze). *Karta* ta zawiera m.in. dane adresowe miejsc, w których sprawca po opuszczeniu więzienia może znaleźć adekwatną dla siebie pomoc oraz uczestniczyć w skierowanych do sprawców programów korekcyjno-edukacyjnych.

Wobec dużego zapotrzebowania zgłaszanego przez jednostki penitencjarne, w 2015 roku planowany jest dodruk w/w materiałów dla osadzonych skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie. *Karta* została umieszczona i jest dostępna w wersji elektronicznej na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości⁴⁷.

a. Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie: prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej

Krajowy Program nakłada obowiązek monitorowania orzecznictwa sądów rodzinnych w zakresie władzy rodzicielskiej.

Zgodnie z art. 109 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego⁴⁸, jeżeli dobro dziecka jest zagrożone, sąd może ograniczyć wykonywanie władzy rodzicielskiej, poprzez wydanie stosownych zarządzeń. Zgodnie zaś z art. 111 kro, sąd opiekuńczy jest władny pozbawić władzy rodzicielskiej, jeżeli władza ta nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody albo jeżeli rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej lub w sposób rażący zaniedbują swe obowiązki względem dziecka.

Przyczyną zarówno ograniczenia, jak i pozbawienia władzy rodzicielskiej może być zatem przemoc w rodzinie stosowana bezpośrednio wobec dziecka, jak i wobec domowników.

Z sądowych danych statystycznych wynika, że w 2014 roku sąd opiekuńczy w przedmiocie:

- ograniczenia władzy rodzicielskiej wydał 14.380 orzeczeń, dotyczących 23.720 dzieci, w tym **ze względu na stosowanie przemocy w rodzinie - 815 orzeczeń, dotyczących 1.431 dzieci.**
- pozbawienia władzy rodzicielskiej wydał 10.236 orzeczeń, dotyczących 13.456 dzieci, w tym **ze względu na stosowanie przemocy w rodzinie - 301 orzeczeń, dotyczących 438 dzieci.**

Dane dotyczące ograniczenia bądź pozbawienia władzy rodzicielskiej z uwagi na przemoc w rodzinie były w 2014 roku gromadzone po raz pierwszy, a zatem należy podchodzić do nich z dużą ostrożnością. Wobec konieczności każdorazowego oznaczania przez sekretariat wydziału rodzinnego w systemie komputerowym przyczyn ograniczenia bądź pozbawienia władzy rodzicielskiej można szacować, że dane te są z pewnością niedowartościowane.

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne	
Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej	liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej	ograniczenie władzy rodzicielskiej (art. 109 § 2 kro)	liczba orzeczeń	
			liczba dzieci	
	z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie	pozbawienie władzy rodzicielskiej (art. 111 kro)	liczba orzeczeń	815
			liczba dzieci	1 431
		liczba orzeczeń	301	
		liczba dzieci	438	

⁴⁷ <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/osoby-stosujace-przemoc-w-rodzinie/materialy-informacyjne/karta-informacyjna-dla-osoby-skazanej-za-przemoc-w-rodzinie/>

⁴⁸ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (tj. Dz.U. 2012, poz. 788 z późn. zm.), zwana dalej „kro”.

Dodać trzeba, że zwykle w orzeczeniu kończącym sprawę brak jest podawanych przyczyn ograniczenia bądź pozbawienia władzy rodzicielskiej, a przy braku uzasadnienia, sekretariat odnotowujący sprawę nie ma wiedzy na ten temat. Należy zatem podjąć kroki organizacyjne zmierzające do pozyskiwania przez sekretariat wiedzy w tym zakresie, w celu wprowadzenia danych do systemu statystycznego.

b. Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie: prawa cywilnego w przedmiocie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji

W Ministerstwie Sprawiedliwości została przeprowadzona analiza spraw o rozwód i separację, w których wydawane były orzeczenia nakazujące eksmisję jednego z małżonków, m.in. ze względu na przemoc w rodzinie.

Z danych statystycznych wynika, że w roku 2014 do sądów okręgowych wpłynęły do załatwienia **2.180**⁴⁹ sprawy o rozwód z zastosowaniem art. 58 § 2 kro, bez zdania pierwszego. W całym 2014 roku załatwiono **2.309** tego typu spraw, przy czym w **1.630** sprawach żądanie uwzględniono w całości lub części.

Oznacza to, że w 2014 roku w **1.630** sprawach orzeczono rozwód wraz z eksmisją byłego małżonka, który swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwił wspólne zamieszkiwanie.

Ponadto do sądów okręgowych w 2014 roku wpłynęło do załatwienia **94**⁵⁰ spraw o separację z zastosowaniem art. 58 § 2 kro bez zdania pierwszego. W 2014 roku załatwiono łącznie **92** tego typu spraw, przy czym w **59** - żądanie uwzględniono w całości lub części.

Oznacza to, że w 2014 roku w **55** sprawach orzeczono separację wraz z eksmisją małżonka, który swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwił wspólne zamieszkiwanie.

W 2014 roku do sądów I instancji – rejonowych i okręgowych wpłynęło łącznie **28.249**⁵¹ wszystkich spraw o opróżnienie lokalu mieszkalnego rozpoznawanych w postępowaniu zwykłym.

W w/w sądach pierwszej instancji załatwiono łącznie **27.937** spraw tego rodzaju. W **11.050** przypadkach orzeczono prawo do lokalu socjalnego, **7.106** orzeczeń zapadło bez przyznania w/w prawa. W **1.180** przypadkach sąd nakazał opróżnienie lokalu mieszkalnego bez orzeczenia o prawie do lokalu socjalnego⁵². Zgodnie z art. 17 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego⁵³, przepisów ustawy dotyczących orzeczenia o uprawnieniu do lokalu socjalnego nie stosuje się w przypadkach, w których powodem wydania wyroku nakazującego opróżnienie lokalu jest m.in. znęcanie się nad rodziną.

Oznacza to, że w **powodem nakazania przez sąd opróżnienia lokalu mieszkalnego w 1.180** przypadkach mogła być przemoc w rodzinie.

Mimo dużej liczby wydanych orzeczeń w sprawach o opróżnienie lokalu mieszkalnego, problemem było skuteczne ich wyegzekwowanie, o czym świadczy różnica pomiędzy liczbą złożonych w tych sprawach wniosków do komorników, a liczbą spraw, w których nastąpiło skuteczne wyegzekwowanie świadczenia.

Analiza danych statystycznych za rok 2014 wskazuje, że ogólna liczba spraw o opróżnienie lokali mieszkalnych jaka wpłynęła do komorników w tym roku w porównaniu z rokiem poprzednim utrzymała się na podobnym poziomie i wyniosła **8.538** (2013 - 8.557)⁵⁴ spraw. Wyegzekwowanie świadczenia w 2014 roku nastąpiło łącznie w **3.422** tego typu sprawach.

⁴⁹ Dane pochodzą z MS Sądy Okręgowe - Polska MS-S1 Sprawozdanie w sprawach cywilnych za rok 2014.

⁵⁰ Jak w 21.

⁵¹ Jak w 21 oraz z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S1 Sprawozdanie w sprawach cywilnych za rok 2014.

⁵² Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S1 Sprawozdanie w sprawach cywilnych za rok 2014.

⁵³ Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (t.j. Dz.U. 2014, poz. 150).

⁵⁴ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-Kom23 Sprawozdanie z czynności komornika za rok 2014.

Odnosząc się do w/w danych jeszcze raz wskazać należy, że **dotyczą one wszystkich spraw o opróżnienie lokali mieszkalnych**, jakie wpłynęły i zostały wyegzekwowane przez komorników w 2014 roku, a **nie tylko spraw, w których przyczyną orzeczenia eksmisji była przemoc w rodzinie**.

W przedstawionych wyżej danych zawarte są również liczby spraw egzekucyjnych o opróżnienie lokalu mieszkalnego na podstawie tytułu wykonawczego, z którego nie wynika prawo dłużnika do lokalu socjalnego lub zamiennego. Tych ostatnich do komorników w 2014 roku wpłynęło więcej aniżeli w poprzednim, bo aż **2.889** (2013 - 2.506), załatwiono łącznie **2.770** spraw tego typu z czego **1.077** (2013 - 976) przez wyegzekwowanie⁵⁵. **Te sprawy, z dużą dozą prawdopodobieństwa, dotyczyły spraw związanych z występowaniem przemocy w rodzinie**.

W tym miejscu warto przypomnieć, że istotne zmiany w zakresie postępowania egzekucyjnego, mające na celu wzmocnienie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie, wniosła ustawa *o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego*⁵⁶, która weszła w życie 16 listopada 2011 roku.

Ustawa ta zmieniła brzmienie przepisu art. 1046 § 4 Kodeksu postępowania cywilnego⁵⁷, zwanego dalej: „kpc”, jak również wprowadziła inne rozwiązania sprzyjające szybszemu odizolowaniu sprawcy przemocy w rodzinie od osoby pokrzywdzonej. Wprowadziła np. do ustawy *o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego* **przepis art. 25d przewidujący, że sprawcy przemocy w rodzinie nie przysługuje pomieszczenie tymczasowe**. Brak tego uprawnienia ma istotne znaczenie przy wykonywaniu eksmisji przez organ egzekucyjny. Zgodnie bowiem z art. 1046 § 5¹ kpc w brzmieniu wprowadzonym w/w ustawą, jeżeli dłużnikowi nie przysługuje prawo do tymczasowego pomieszczenia, **komornik usunie dłużnika do noclegowni, schroniska lub innej placówki zapewniającej miejsca noclegowe**, wskazanej na wniosek komornika przez gminę właściwą ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu.

Celem wzmocnienia ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie, Ustawodawca wprowadził ustawą *o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw* do ustawy *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* regulację przewidzianą w art. 11a.

Przepis art. 11a ust. 1 stanowi, że: „jeżeli członek rodziny wspólnie zajmujący mieszkanie, swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, osoba dotknięta przemocą może żądać, aby sąd zobowiązał go do opuszczenia mieszkania”.

W 2014 roku do sądów rejonowych wpłynęło **1.152** spraw w trybie art. 11a w/w ustawy (2013 - 1.114, 2012 - 730, 2011 - 197, 2010 - 353), z czego załatwionych zostało **1.134** spraw (2013 - 879, 2012 - 620, 2011 - 105), przy czym w **487** (2013 - 387, 2012 - 268, 2011 - 49, 2010 - 138) żądanie uwzględniono, a oddalono w 136 przypadkach (2013 - 118, 2012 - 74, 2011 - 10). Stosunek spraw, w których żądanie uwzględniono do spraw załatwionych w 2013 roku wyniósł **43%**, czyli był zbliżony do roku poprzedniego (2013 - 44%, 2012 - 43,23%, a w 2011 - 46%)⁵⁸.

Podsumowując w/w dane należy wskazać na systematyczny wzrost liczby składanych wniosków z art. 11a ustawy, a w konsekwencji na zwiększającą się liczbę wniosków uwzględnionych przez sądy. Oznacza to, że instytucja ta sprawdza się w praktyce i jest coraz częściej wykorzystywana przez osoby dotknięte przemocą w rodzinie.

W związku z realizacją Krajowego Programu, Ministerstwo Sprawiedliwości przeprowadziło dodatkowo analizę danych dotyczących postępowań cywilnych, w których występuje problem przemocy w rodzinie.

---

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 roku *o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego* (Dz.U. Nr 224, poz. 1342).

⁵⁷ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku *Kodeks postępowania cywilnego* (Dz.U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.), zwana dalej „kpc”.

⁵⁸ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S1 Sprawozdanie w sprawach cywilnych za rok 2014.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa cywilnego w przedmiocie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji	liczba eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie (opróżnienie lokalu mieszkalnego bez prawa do lokalu socjalnego)	1 180
	liczba złożonych do sądu cywilnego wniosków o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny	1 152
	liczba orzeczeń dotyczących zobowiązania osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny	487

W zakresie monitorowania zadań realizowanych przez rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne, zwane dalej „ROD-K”, w ramach wykonywanych diagnoz przeprowadzanych na zlecenie sądu, jak i pozasądowych, zbiorcze dane wskazują, że ROD-K w 2014 roku zdiagnozowały występowanie przemocy fizycznej lub psychicznej w rodzinie w **1.379** sprawach, natomiast w **87** przypadkach wniosowały o podjęcie przez sąd działań mających na celu izolowanie sprawcy przemocy w rodzinie (2013 - 1.718 i 115, 2012 - 2.805 i 162, 2011 - 2.982 i 164)⁵⁹.

W 2013 roku nastąpiła reorganizacja terenowego nadzoru pedagogicznego, a zatem rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne od stycznia 2013 roku nie funkcjonują w ramach okręgów nadzoru pedagogicznego.

Przedmiotowe dane za rok 2014 przedstawia poniższa tabela:

L.p.	Okręg nadzoru pedagogicznego (byłe)	Liczba ROD-K w danym okręgu nadzoru pedagogicznego	Liczba wydanych w 2014 r. opinii, w których zdiagnozowano występowanie przemocy fizycznej lub psychicznej	Liczba diagnoz, w których ROD-K wniosowały o podjęcie przez sąd działań mających na celu izolowanie sprawcy przemocy
1	białostocki	11	140	2
2	bydgoski	8	39	0
3	katowicki	19	777	70
4	poznański	9	54	0
5	warszawski	11	317	0
6	wrocławski	9	52	15
RAZEM		67	1379	87

3.2.4. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie

Realizatorzy zadania: Minister Sprawiedliwości, Prokurator Generalny, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zespoły kuratorskiej służby sądowej, jednostki prokuratury, jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

⁵⁹ Dane pochodzą z informacji gromadzonych przez Departament Sądów, Organizacji i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości MS od prezesów sądów okręgowych.

Wskaźniki:

- liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności albo o odwołanie warunkowego zwolnienia (art. 12d ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie),
- liczba wniosków prokuratora do sądu o zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności albo o odwołanie warunkowego zwolnienia wobec skazanego za tego rodzaju przemoc, naruszającego ponownie porządek prawny w postaci stosowania przemocy w rodzinie,
- liczba przekazanych w/w organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości informacji przez inne służby, w tym zwłaszcza przez pracowników socjalnych o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc,
- liczba przekazanych w/w organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości informacji przez konsultantów telefonu interwencyjno-informacyjnego prowadzonego przez PARPA o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc.

Termin realizacji: 2014-2020.

Należy wskazać, że z **10.278** skazanych w 2014 roku z art. 207 § 1 kk na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, pod **dozór kuratora oddano 7.517** osób, co stanowi aż **73,1%** wszystkich skazanych na tę karę⁶⁰. Od kilku lat widoczny jest **wzrost liczby i odsetka sprawców, których sądy oddają pod dozór kuratora sądowego** (2013 - 72,4%, 2012 - 72,2%, 2011 - 69,7%, 2010 - 67%, 2009 - 62%). Ma to ogromne znaczenie z uwagi na możliwości skutecznego oddziaływania na skazanych w okresie próby, w celu resocjalizacji sprawców, przejawiającej się jako zmiana postaw skazanych i ograniczenie ich powrotności do przestępstwa.

Dodać także trzeba, że skazany pod dozorem kuratora jest w okresie próby stale monitorowany, a ewentualne zmiany zachowania mogą skutkować zaostrzeniem kontroli (nałożeniem nowych, bardziej restrykcyjnych obowiązków probacyjnych), bądź jej złagodzeniem (uchyleniem lub zmianą obowiązków probacyjnych) przez sąd. Kurator sądowy ma bowiem obowiązek odpowiednio reagować i proponować sądowi, poprzez właściwe wnioski, elastyczny sposób oddziaływania na sprawcę przemocy w rodzinie.

W związku z wejściem w życie wspomnianej noweli do ustawy *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* od ponad czterech lat obowiązują następujące instytucje w zakresie postępowania wykonawczego tj.

- obligatoryjne zarządzenie wykonania kary wobec skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą dopuszczającego się ponownych zachowań przemocowych w okresie próby (art. 75 § 1a kk); w 2014 roku liczba postanowień sądu wydanych na podstawie art. 75 § 1a kk (z urzędu bądź na wniosek) wyniosła **1.330**⁶¹, z czego zarządzono wykonanie kary wobec **951** osób;
- obligatoryjne odwołanie warunkowego zwolnienia wobec skazanego, zwolnionego z zakładu karnego, za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą, dopuszczającego się ponownych zachowań przemocowych w okresie próby (art. 160 § 2 kkw); w 2014 roku liczba postanowień sądu penitencjarnego wyniosła **119**⁶², z czego odwołano zwolnienie wobec **97** osób;
- specjalna procedura z udziałem kuratora sądowego, dotycząca wnioskowania do sądu zarządzenie warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności bądź odwołania

⁶⁰ Dane pochodzą z MS Sądów Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej (odpowiednio za 2014 rok oraz za lata wcześniejsze).

⁶¹ Dane pochodzą z MS Sądów Rejonowe - Polska MS-S10 Sprawozdanie z sądowego wykonywania orzeczeń według właściwości rzeczowej za rok 2014 oraz z MS Sądów Okręgowo - Polska MS-S10 Sprawozdanie z sądowego wykonywania orzeczeń według właściwości rzeczowej za rok 2014.

⁶² Jak w 33.

warunkowego przedterminowego zwolnienia z zakładu karnego przewidziana w art. 12d ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Dla oddziaływania na sprawców przemocy w rodzinie istotnym jest uregulowanie przewidziane w w/w art. 12d ustawy. Przepis ten przewiduje obligatoryjne zarządzenie wykonania kary albo odwołanie warunkowego zwolnienia na skutek złożonego przez kuratora wniosku, dotyczącego skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, który w okresie próby rażąco naruszył porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny.

W celu ułatwienia kuratorom sądowym stosowania w/w szybkiej procedury, Ministerstwo Sprawiedliwości w połowie 2011 roku opracowało **wzory wniosków kuratora zawodowego** w tym przedmiocie, które zostały zamieszczone na stronie internetowej MS⁶³, a informacja o konieczności stosowania w/w została przesłana prezesom sądów apelacyjnych. Wnioski te w 2014 roku stosowane były przez kuratorów sądowych w całej Polsce.

Zwiększeniu efektywności i skuteczności składanych przez kuratorów wniosków na podstawie art. 12d służy podpisane w dniu 29 listopada 2010 roku przez Ministra Sprawiedliwości, Komendanta Głównego Policji oraz przedstawicieli Krajowej Rady Kuratorów, a opisane już wyżej, *Procedury współpracy służby kuratorskiej oraz funkcjonariuszy Policji w stosunku do osób, wobec których wykonywane jest orzeczenie sądu w związku z popełnieniem czynów karalnych polegających na stosowaniu przemocy lub groźby bezprawnej*, które określają zasady współpracy obu służb w zakresie szybkiego informowania kuratora sądowego o zaistniałym zdarzeniu i przekazaniu mu dokumentacji niezbędnej do sporządzenia wniosku do sądu. Temu celowi służy także telefon interwencyjno-informacyjny dla pokrzywdzonych „**Niebieska Linia**” - **801-12-00-02**. W omawianym okresie konsultanci Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia" **uruchomili 437 interwencji w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie, polegających na powiadomieniu odpowiednich służb działających w środowiskach lokalnych**. Organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości przekazali **informacje o 16 przypadkach ponownego stosowania przemocy w rodzinie przez osoby już skazane za przemoc w rodzinie**.

W wyniku sygnału płynącego od pokrzywdzonego może zostać wszczęta procedura skutkująca złożeniem przez kuratora wniosku z art. 12d ustawy. Celowi temu mają służyć również wspomniane uprzednio przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości *w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych*.

Z danych statystycznych za rok 2014⁶⁴ wynika, że kuratorzy na podstawie w/w przepisu złożyli:

- **180** (2013 - 329, 2012 - 284) wniosków o odwołanie warunkowego zwolnienia, z czego 295 (2013 - 295, 2012 - 238) zostało rozpatrzonych, w tym **148** (2013 - 241, 2012 - 187) uwzględnionych oraz
- **1.298** (2013 - 1.805, 2012 - 1.859) wniosków o zarządzenie wykonania kary, z czego 1.671 (2013 - 1.671, 2012 - 1.566) zostało rozpatrzonych, w tym **784** (2013 - 1.186, 2012 - 1.168) uwzględnionych.

Tym samym ogólna liczba wniosków złożonych przez kuratorów sądowych w trybie art. 12d w/w ustawy wyniosła **1.478** (2013 - 2.134, 2012 - 2.143, 2011 - 1.315, 2010 - 372 wnioski), z czego **932** (2013 - 1.427, 2012 - 1.355, 2011 - 667, 2010 - 200) zostało uwzględnionych.

Biorąc pod uwagę powyższe dane należy stwierdzić, że stosunek wniosków uwzględnionych, do ogólnej liczby uwzględnionych i nieuwzględnionych, w roku 2014 wyniósł **63%** (2013 - 72,5%, 2012 - 75,11%, 2011 - 68,69%, 2010 - 62,5%).

⁶³ <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/sluzby/informacje-i-wzory-wnioskow-dla-kuratorow-sadowych/>

⁶⁴ Dane pochodzą z MS-S40 Sprawozdanie z działalności kuratorskiej służby sądowej za rok 2014.

Rodzaj działania	Wskaźnik			Zespoły kuratorskiej służby sądowej
3.2.4. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie	liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu o:	zarządzenie wykonania warunkowo zawieszonej kary pozbawienia wolności (art. 12d ustawy)	złożone	1 298
			uwzględnione przez sąd	784
		odwołanie warunkowego zwolnienia (art. 12d ustawy)	złożone	180
			uwzględnione przez sąd	148

Dane statystyczne z Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny
		PARPA
3.2.4. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie	liczba przekazanych w/w organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości informacji przez konsultantów telefonu interwencyjno-informacyjnego prowadzonego przez PARPA o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc.	16

Dane statystyczne z Prokuratury Generalnej

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny
		Jednostki Prokuratury
3.2.4. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie	liczba wniosków prokuratora do sądu w postępowaniu wykonawczym w przedmiocie:	zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności wobec skazanego za tego rodzaju przemoc, naruszającego ponownie porządek prawny w postaci stosowania przemocy w rodzinie
		odwołanie warunkowego zwolnienia wobec skazanego za tego rodzaju przemoc, naruszającego ponownie porządek prawny w postaci stosowania przemocy w rodzinie

Dane statystyczne z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Powiat	Gmina
3.2.4. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie	liczba przekazanych Policji lub kuratorom sądowym informacji przez pracowników socjalnych o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc	349	2 248

Kierunki działań:

3.3. Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Rodzaje działań:

3.3.1. Opracowanie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: samorząd województwa.

Wskaźniki:

- liczba ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2016.

Zgodnie z art. 6 ust. 6 pkt 1 i 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności:

- opracowywanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

W 2014 r. na terenie Polski **12 samorządów województwa** opracowało ramowe programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Ramowe programy powinny stanowić swego rodzaju wytyczne do realizacji programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jako zadanie zlecone powiatowi i wskazane byłoby aby zawierały informacje dotyczące np. liczby programów, ram programowych, ram czasowych, liczebności grupy, form ich prowadzenia, kwalifikacji osób realizujących programy itd. Zadanie to nie zostało jeszcze przez wszystkie samorządy województwa zrealizowane ponieważ dotychczas samorządy opierały się na Wytycznych zawartych w poprzedniej wersji Programu. Obecnie wszystkie samorządy województw muszą dokonać rozeznania potrzeb na własnym terenie celem opracowania ramowych programów.

3.3.2. Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w warunkach wolnościowych i w jednostkach penitencjarnych (art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy oraz Centralny Zarząd Służby Więziennej z możliwością współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba edycji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

Termin realizacji: 2014-2020.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259) celem prowadzonych oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest:

- powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy;
- rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie;
- kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie;
- zdobywanie i poszerzanie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie;
- zdobywanie umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy;
- uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

Realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym. Na terenie Polski **240 podmiotów** realizowało programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie odbyło się **295 edycji** programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych natomiast w jednostkach penitencjarnych **211 edycje w tym 162** przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej.

W 2014 r. na realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie wydatkowano kwotę **ogółem 3.931 tys. zł**

Tabela 9. Liczba osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w latach 2007 - 2014

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
2 922	4 214	4 403	4 791	4 475	4 533	4 618	8 598

* W 2014 r. w statystykach oprócz danych z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej uwzględniono dane również z Ministerstwa Sprawiedliwości przekazane przez Centralny Zarząd Służby Więziennej, dlatego też nastąpił znaczny wzrost osób, które wzięły udział w programach).

W 2014 r. programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie **ukończyło ogółem 6 375** (w tym dane statystyczne z Ministerstwa Sprawiedliwości 4 108 programy realizowane w warunkach zamkniętych, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej programy realizowane w warunkach wolnościowych 2 267 osób). Natomiast faktyczna liczba osób, **które przystąpiły** do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wynosi ogółem **8 598** (MS 4 681, MPIPS 3 917) osób.

Programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie są prowadzone w formie spotkań, sesji, indywidualnych oraz na podstawie pracy w grupach. Prowadzone

zajęcia odbywają się na podstawie realizacji programu „The Duluth Model” lub według modelu „Partner” powstałego na bazie programu „The Duluth Model”. Ponadto realizowane były również programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w ramach programów autorskich.

Programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie były realizowane między innymi poprzez zajęcia warsztatowe, ćwiczenia, wykłady, dyskusje, wizualizację, psychodramę, odgrywanie scenek, treningi asertywności, burze mózgów, zajęcia psychoedukacyjne, projekcje filmów edukacyjnych, spotkania z przedstawicielami prawa, autodiagnozę na bazie psychotestów, analizę indywidualnych przypadków, relaksację, diagnostykę osobowości, porady rodzinno-wychowawcze, elementy psychoterapii indywidualnej, metody aktywizujące.

Czas trwania programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych był zróżnicowany i wynosił od 1 miesiąca do 12 miesięcy. W większości powiaty realizowały programy w okresach trzymiesięcznych, półrocznych lub rocznych. Wskazywane najczęściej efekty prowadzenia programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych ze sprawcami przemocy w rodzinie dotyczyły zmiany postaw i zachowań osób stosujących przemoc w rodzinie.

Monitorowanie efektów programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób, które zakończyły program odbywa się między innymi poprzez: wypełnienie przez sprawcę ankiety ewaluacyjnej oraz osobisty kontakt osób prowadzących program i rejestrację zmian zachodzących w zachowaniu sprawcy. Monitoring prowadzony jest dzięki informacjom uzyskanym w środowisku rodzinnym sprawców, poprzez kontakt z pracownikami instytucji współpracujących ze sprawcą po zakończeniu programu np. kuratorami sądowymi, pracownikami socjalnymi, Policją, pedagogami szkolnymi. Okres monitorowania sprawców po zakończeniu programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest zróżnicowany i wynosi od dwóch miesięcy do trzech lat.

W wielu jednostkach penitencjarnych prowadzi się programy według modelu z „Duluth”. Jest to program dedykowany sprawcom przemocy, składający się z 2 sesji indywidualnych oraz 24 grupowych. Zbliżonym do tych założeń jest także program „PARTNER”, realizowany głównie w okręgu poznańskim.

Ponadto, Służba Więzienna dzięki środkom pozyskanym w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF) zakupiła opracowanie nowej interwencji skierowanej do skazanych sprawców przemocy domowej pn: „STOP PRZEMOCY-DRUGA SZANSA”. Program ten został opracowany przez zespół specjalistów, posiadających wieloletnie doświadczenie pracy ze sprawcami w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Jest to propozycja opierająca się na spotkaniach grupowych przez okres 3 miesięcy, opartych m.in. na założeniach terapii skoncentrowanej na rozwiązywaniu problemów oraz nauce komunikacji bez przemocy (Nonviolent Communication – NVC). Wdrażanie tego programu do praktyki penitencjarnej rozpoczęto w 2014 roku. Poza tymi propozycjami realizowanych jest szereg autorskich programów konstruowanych i prowadzonych przez funkcjonariuszy a także przez podmioty zewnętrzne. Dane szczegółowe dotyczące ilości edycji realizowanych programów zawiera poniższa tabela.

Należy jednak zauważyć, iż populacja skazanych sprawców przemocy w rodzinie jest również łatwo dostępną i tym samym „atrakcyjną” grupą osób, wobec których podmioty pozawięzienne mogą realizować oddziaływania korekcyjno-edukacyjne. Stąd w wielu jednostkach penitencjarnych ofertę programową kadry więziennej, dodatkowo wzbogaca oferta podmiotów pozawięziennych pracujących ze sprawcami przemocy. Dane szczegółowe zawiera poniższa tabela.

Okręgowe Inspektoraty Służby Więziennej	Liczba edycji programów dedykowanych skazanym sprawcom przemocy w rodzinie w 2014 roku realizowanych przez:		
	kadre Służby Więziennej	podmioty pozawięzienne	razem
Białystok	6	9	15
Bydgoszcz	12	1	13
Gdańsk	6	0	6

Okręgowe Inspektoraty Służby Więziennej	Liczba edycji programów dedykowanych skazanym sprawcom przemocy w rodzinie w 2014 roku realizowanych przez:		
	kadre Służby Więziennej	podmioty pozawięzienne	razem
Katowice	15	11	26
Koszalin	13	0	13
Kraków	7	6	13
Lublin	12	4	16
Łódź	14	4	18
Olsztyn	17	2	19
Opole	7	2	9
Poznań	9	1	10
Rzeszów	5	2	7
Szczecin	4	5	9
Warszawa	17	2	19
Wrocław	18	0	18
RAZEM	162	49	211

3.3.3. Zwiększanie udziału osób skazanych przez sąd za przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych poprzez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tym przedmiocie

Realizatorzy zadania: jednostki organizacyjne prokuratury, kuratorska służba sądowa, Centralny Zarząd Służby Więziennej.

Wskaźniki:

- liczba wniosków prokuratora, w tym z art. 335 § 1 kpk o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych,
- liczba wniosków prokuratora o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego,
- liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego,
- liczba wniosków dyrektorów zakładów karych do sądu penitencjarnego o nałożenie obowiązku uczestnictwa skazanego w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych po odbyciu kary, w przypadku udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia, jeżeli skazany nie został objęty takim programem w trakcie pobytu w zakładzie karnym.

Termin realizacji: 2014-2020.

Dane statystyczne z Prokuratury Generalnej

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny
		Jednostki Prokuratury
3.3.3. Zwiększanie udziału osób skazanych przez sąd za przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych poprzez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tym przedmiocie	Liczba wniosków prokuratora z art. 335 paragraf 1 kpk o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	0
	liczba wniosków prokuratora do sądu o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego	93

3.3.4. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń

Realizatorzy zadania: Minister Sprawiedliwości, sądy powszechne, Centralny Zarząd Służby Więziennej.

Wskaźniki:

- liczba orzeczeń nakładających na osoby stosujące przemoc w rodzinie obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,
- liczba skierowań do uczestnictwa w w/w oddziaływaniach dla tych osób,
- liczba osób przystępujących do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,
- liczba osób, które ukończyły oddziaływania korekcyjno-edukacyjne.

Termin realizacji: 2014-2020.

Jak już wspomniano powyżej, wobec sprawców przemocy w rodzinie sąd może orzec obowiązek probacyjny w postaci uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych na podstawie art. 72 § 1 pkt 6a kk zarówno na etapie wyrokowania, jak i w czasie późniejszym, tj. w okresie próby.

Dotychczas gromadzono dane statystyczne dotyczące liczby wszystkich orzeczonych obowiązków korekcyjno-edukacyjnych na etapie wyrokowania, bez dodatkowego wyróżnienia liczby obowiązków orzeczonych wobec sprawców przemocy w rodzinie. Dane te gromadzone są od kilku lat i na ich podstawie można ukazać trend wzrostowy zastosowania w/w środka probacyjnego.

W 2014 roku sądy w wyrokach skazujących bądź warunkowo umarzających postępowanie karne orzekły aż **981** tego rodzaju obowiązków, co jest znaczącym wzrostem od roku poprzedniego (2013 - 578), aż o niemal 70%⁶⁵.

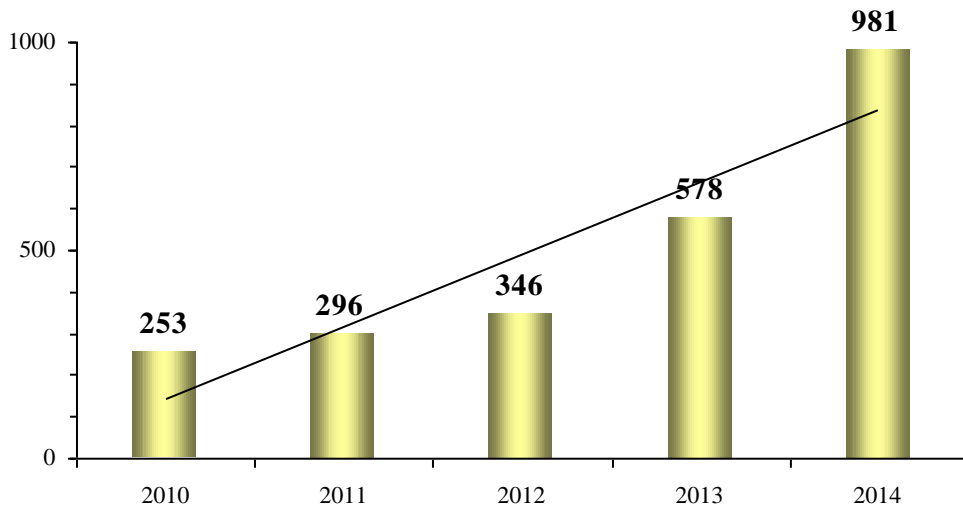
W związku z wejściem w życie Krajowego Programu, w sądowych formularzach statystycznych wyodrębniono wartości dotyczące wyłącznie sprawców przemocy w rodzinie. Z danych statystycznych uzyskanych za 2014 rok wynika, że obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych orzeczono na etapie wyrokowania wobec **731** sprawców, w tym **43** wobec kobiet i **688** wobec mężczyzn⁶⁶.

⁶⁵ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2014 rok oraz z MS Sądy Okręgowe - Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za rok 2014.

⁶⁶ Ibidem.

Wykres 36. Liczba osób, wobec których orzeczono obowiązek probacyjny w postaci uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych w latach 2010-2014

W tym miejscu zaznaczyć trzeba, że obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych został wprowadzony do Kodeksu karnego ustawą *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* i przez to wyraźnie był skierowany do sprawców tego rodzaju przemocy. Wydawałoby się zatem, że 100% tego rodzaju obowiązków powinno być orzekanych wobec sprawców przemocy w rodzinie. Dane statystyczne ukazują jednak, że jedynie 75% osób, wobec których sądy orzekły ten obowiązek to osoby wskazywane przez sądy jako sprawcy przemocy w rodzinie. Być może zatem sądy orzekają ów obowiązek wobec innego rodzaju sprawców, np. którzy zostali skazani za czyn polegający na użyciu przemocy wobec osoby obcej, bądź też sposób gromadzenia danych powinien być ulepszany w przyszłości.

Oprócz możliwości orzekania w/w obowiązku w wyrokach kończących sprawę karną, sąd może zastosować ów obowiązek na etapie postępowania wykonawczego. Najczęściej czyni to na wniosek właściwego podmiotu, w szczególności kuratora sądowego, a sporadycznie i prokuratora.

Z danych statystycznych dotyczących wniosków kuratorów sądowych (dla dorosłych) do sądu w przedmiocie nałożenia na sprawców przemocy w rodzinie obowiązku uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych wynika, że w 2014 roku sądy uwzględniły

- 6 w/w wniosków przy warunkowym umorzeniu postępowania karnego (2013 - 17, 2012 - 1),
- 224 wnioski przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności (2013 - 286, 2012 - 239),
- 23 wnioski przy warunkowym przedterminowym zwolnieniu (2013 - 22, 2012 - 34)⁶⁷.

łącznie w postępowaniu wykonawczym, sądy zastosowały obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych w **253** przypadkach.

Suma wszystkich tego rodzaju obowiązków zastosowanych przez sądy w 2014 roku w postępowaniu rozpoznawczym i wykonawczym wyniosła **984**.

Nadmienić także trzeba, wskazującą już uprzednio liczbę **276** orzeczeń sądu penitencjarnego w przedmiocie uwzględnienia wniosków służby więziennej o nałożenie na skazanych sprawców przemocy w rodzinie obowiązków uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych.

⁶⁷ Dane pochodzą z MS-S40 Sprawozdanie z działalności kuratorskiej służby sądowej za rok 2014.

Przy uwzględnieniu tych danych łączna liczba orzeczonych przez sądy w 2014 roku w/w obowiązków wynosi 1.260.

Wskazana wartość koreluje z liczbą skierowanych w 2014 roku sądowych orzeczeń w tym przedmiocie do wykonania - 1.011. W 2014 roku odnotowano zaś wykonywanie (realizację) 1.741 obowiązków probacyjnych w postaci uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych przez sprawców przemocy w rodzinie.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez sądy powszechne
3.3.4. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń	liczba orzeczeń nakładających na osoby stosujące przemoc w rodzinie obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych	984
	liczba skierowań do uczestnictwa w w/w programach	1 011

W zakresie odbywających karę pozbawienia wolności osadzonych sprawców przemocy w rodzinie należy wskazać wysoką liczbę osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w warunkach izolacyjnych. W 2014 roku aż 4.681 osób przystąpiło do tego rodzaju programów, zaś 4.108 je ukończyło.

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
3.3.4. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń	liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	4 681
		kobiety	308
		mężczyźni	4 373
	liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	4 108
		kobiety	237
		mężczyźni	3 871

Liczba skazanych, uczestniczących w programach dla skazanych sprawców przemocy (patrz: pkt. 3.3.2), realizowanych na terenie poszczególnych jednostek penitencjarnych, przedstawia szczegółowo poniższa tabela.

OISW	Liczba skazanych, uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w jednostkach podległych OISW					
	Liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych			Liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych		
	RAZEM	w tym kobiet	w tym mężczyzn	RAZEM	w tym kobiet	w tym mężczyzn
Białystok	313	0	313	287	0	287
Bydgoszcz	198	10	188	177	9	168
Gdańsk	167	0	167	146	0	146

OISW	Liczba skazanych, uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w jednostkach podległych OISW					
	Liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych			Liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych		
	RAZEM	w tym kobiet	w tym mężczyzn	RAZEM	w tym kobiet	w tym mężczyzn
Katowice	435	81	354	369	59	310
Koszalin	193	0	193	160	0	160
Kraków	274	6	268	245	6	239
Lublin	408	7	401	392	7	385
Łódź	306	43	263	264	43	221
Olsztyn	201	8	193	172	8	164
Opole	318	0	318	272	0	272
Poznań	859	90	769	800	50	750
Rzeszów	123	44	79	115	42	73
Szczecin	284	4	280	252	4	248
Warszawa	312	15	297	281	9	272
Wrocław	290	0	290	176	0	176
RAZEM	4681	308	4373	4108	237	3871

W roku 2014 liczba uczestników biorących udział w oddziaływaniach wobec sprawców przemocy istotnie wzrosła. **Programami objęto o 543 osadzonych więcej niż roku 2013 (4.138)**. Należy nadmienić, iż w tym czasie kontynuowano szkolenie personelu więziennego w zakresie prowadzenia programów wobec sprawców przemocy domowej i prawdopodobnie tym należy tłumaczyć rosnącą liczbę skazanych obejmowanych specjalistycznymi oddziaływaniami. Warto przypomnieć, iż w jednostkach penitencjarnych zasadniczo realizuje się programy edukacyjno-korekcyjne, które mogą trwać od 3 do 6 miesięcy.

Dodać należy, że w roku 2014 objęto pomocą psychologiczną także **93 skazanych, doświadczających przemocy w rodzinie** jeszcze przed osadzeniem ich w zakładach karnych.

Tabela 10. Liczba skazanych, uczestniczących w programach oddziaływań skierowanych do osób doświadczających przemocy domowej, w okresie przed osadzeniem w jednostkach penitencjarnych

Liczba osób, które przystąpiły do programów dla osób doświadczających przemocy domowej			Liczba osób, które ukończyły programy dla osób doświadczających przemocy domowej		
RAZEM	w tym mężczyzn	w tym kobiet	RAZEM	w tym mężczyzn	w tym kobiet
93	25	68	91	25	66

Jak wspomniano wcześniej, zwykle problem przemocy współwystępuje z innymi deficytami, które mają istotny wpływ na generowanie zachowań przestępczych. Elementy oddziaływań programowych na sprawców przestępstw z art. 207 kk zawarte są również w ofercie programowej skierowanej do osób uzależnionych. Dlatego też oddziaływania mające na celu przeciwdziałanie zjawisku przemocy oraz rehabilitację społeczną sprawców zostaną poszerzone o dodatkowe informacje dotyczące oddziaływań terapeutycznych wobec skazanych uzależnionych od alkoholu i przedstawione w dalszej części Sprawozdania.

3.3.5. Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy.

Wskaźniki: coroczne raporty wskazujące:

- liczbę podmiotów realizujących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych,
- liczbę osób przystępujących do uczestnictwa w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych,
- liczbę osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 2014 r. programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie **ukończyło ogółem 6 375** (w tym dane statystyczne z Ministerstwa Sprawiedliwości 4 108 programy realizowane w warunkach zamkniętych, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej programy realizowane w warunkach wolnościowych 2 267 osób). Natomiast faktyczna liczba osób, **które przystąpiły** do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wynosi ogółem **8 598** (MS 4 681, MPIPS 3 917) osób. Na terenie Polski **240 podmiotów** realizowało programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Szczegółowe informacje na temat programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zostały zawarte w rodzaju działań 3.3.2.

3.3.6. Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, Minister Sprawiedliwości, jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy, Centralny Zarząd Służby Więziennej.

Wskaźniki:

- liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie,
- liczba osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone z uwagi na popełnienie czynu podobnego.

Termin realizacji: 2014-2020.

W ramach powyższego zadania, Centralny Zarząd Służby Więziennej dokonuje analizy liczby osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które następnie w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone, z uwagi na popełnienie czynu podobnego. Analiza danych w tym zakresie za 2014r. przedstawia tabela poniżej.

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
3.3.6. Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	liczba osób osadzonych, poddanych	ogółem	17

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego	oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone w 2014 roku z uwagi na popełnienie czynu podobnego	kobiety	0
		mężczyźni	17

Wartym podkreślenia jest także fakt, iż Służba Więzienna nawiązała w 2014 roku współpracę z Instytutem Wymiaru Sprawiedliwości, w celu przeprowadzenia ogólnopolskich badań efektywności programów ukierunkowanych na pracę w obszarze przeciwdziałania przemocy (ART i DULUTH), realizowanych na terenie wybranych jednostek penitencjarnych. W badaniu zostały wyodrębnione grupy badawcze oraz kontrolne skazanych. Procedura badawcza polegała na przeprowadzeniu pomiarów **przed** (grupa badawcza i kontrolna) i **po zakończeniu oddziaływań** (grupa badawcza). Następnie analizie zostaną poddane wskaźniki dotyczące dalszych zachowań (agresywnych i przemocowych) uczestników badań, zarówno w izolacji penitencjarnej jak i po opuszczeniu zakładu karnego. Wstępna analiza tych danych planowana jest na drugą połowę 2015 roku.

Oddziaływania wobec osadzonych skazanych z problemem alkoholowym

Co prawda Krajowy Program nie nakłada na resort sprawiedliwości obowiązku działań dotyczących sprawców przemocy z problemem alkoholowym, tym niemniej tematyka oddziaływań na osadzonych sprawców przemocy z problemem alkoholowym dopełnia całość działań wobec tej grupy osadzonych.

Należy bowiem wskazać, że korelacja problemu przemocy i agresji z uzależnieniami, głównie problemem alkoholowym jest powszechnie znana. Praca ze skazanymi z art. 207 kk, powinna być więc wyraźnie ukierunkowana na rozpoznanie, diagnozę i leczenie problemów związanych z ewentualnym uzależnieniem, a w dalszej kolejności pracą nad korektą zachowań skazanych związanych z przemocą. Zgodnie z § 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne⁶⁸, osobę stosującą przemoc w rodzinie, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia. Dopiero po ukończeniu takiej terapii można rozpocząć oddziaływania korekcyjno-edukacyjne. Stąd, konieczność uzupełnienia problematyki przemocy o kwestie związane z uzależnieniem od alkoholu.

Służba Więzienna wykonuje karę pozbawienia wolności w systemie zwykłym, programowanego oddziaływania oraz w systemie terapeutycznym. W systemie terapeutycznym odbywają karę skazani m.in. uzależnieni od alkoholu albo innych środków odurzających lub psychotropowych. Karę w tym systemie wykonuje się przede wszystkim w oddziale terapeutycznym o określonej specjalizacji. Terapia jest prowadzona w oddziałach dla skazanych uzależnionych od alkoholu, w oparciu o programy zatwierdzone przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Standardowa oferta terapeutyczna dla skazanych uzależnionych od alkoholu to 3-miesięczne, stacjonarne programy terapeutyczne,

⁶⁸ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. 2011, Nr 50, poz. 259).

o poszerzonym spektrum celów, które obejmują często nie tylko psychoterapię uzależnienia, ale również rehabilitację i resocjalizację skazanych uzależnionych.

– **baza terapeutyczna**

W 2014 roku oddziaływania terapeutyczne wobec skazanych uzależnionych od alkoholu były prowadzone w 33 oddziałach terapeutycznych, dysponujących łącznie 1.187 miejscami.

Tabela 11. Położenie, przeznaczenie i pojemność oddziałów terapeutycznych dla skazanych uzależnionych od alkoholu w 2014 roku

L.p.	Umiejscowienie oddziału terapeutycznego	Przeznaczenie	Pojemność oddziału
1.	Potulice ZK ⁶⁹	P ⁷⁰ , M ⁷¹⁻¹ 72, 2 ⁷³	25
2.	Jasło ZK	P, M-2	27
3.	Gębarzewo ZK	P, M-1	22
4.	Suwałki AŚ ⁷⁴	P-2, M-2	49
5.	Uherce ZK	P, M-2	50
6.	Opole Lubelskie ZK	P, M-1, 2	52
7.	Koszalin ZK	P-2	44
8.	Krzywaniec ZK	P-1, 2, 3 M-1, 2, 3 (kobiety)	32
9.	Moszczaniec OZ ⁷⁵	R ⁷⁶ -2	30
10.	Biała Podlaska ZK	R-1, R-2	24
11.	Kraków Podgórze AŚ	P-1, 2 M-1, 2	49
12.	Iława ZK	P, M-1, 2	30
13.	Inowrocław ZK	R-2	31
14.	Barczewo ZK	P, R-1, 2	62
15.	Grudziądz ZK nr 1	P, M, R-2 P, M, R-1 (kobiety)	27
16.	Warszawa-Mokotów AŚ	R-1, R-2	49
17.	Gorzów Wielkopolski ZK	P, M-2	32
18.	Wierzchowo ZK	P, M-1	20
19.	Radom AŚ	P, M-1, 2	43
20.	Zamość ZK Oddział I	P, M-1 P, M-2	27
21.	Garbalin ZK	R-2	45
22.	Gdańsk Przeróbka ZK	P, M-2	49
23.	Jastrzębie Zdrój ZK	R-2	31
24.	Łódź ZK nr 1	R-2	41
25.	Zamość OZ Oddział II	P, M-2	28
26.	Goleniów ZK	R-1, R-2	34
27.	Nowy Wiśnicz ZK	R-1, R-2	34
28.	Grudziądz ZK nr 2	R-1	30

⁶⁹ Skrót „ZK” oznacza zakład karny.

⁷⁰ Skrót „P” oznacza jednostkę penitencjarną dla odbywających karę pozbawienia wolności po raz pierwszy.

⁷¹ Skrót „M” oznacza jednostkę penitencjarną dla młodocianych (do 21 roku życia.).

⁷² Liczba „1” oznacza zakład karny typu zamkniętego.

⁷³ Liczba „2” oznacza zakład karny typu półotwartego.

⁷⁴ Skrót „AŚ” oznacza areszt śledczy.

⁷⁵ Skrót „Oz” oznacza oddział zewnętrzny zakładu karnego

⁷⁶ Skrót „R” oznacza jednostkę penitencjarną dla recydywistów penitencjarnych.

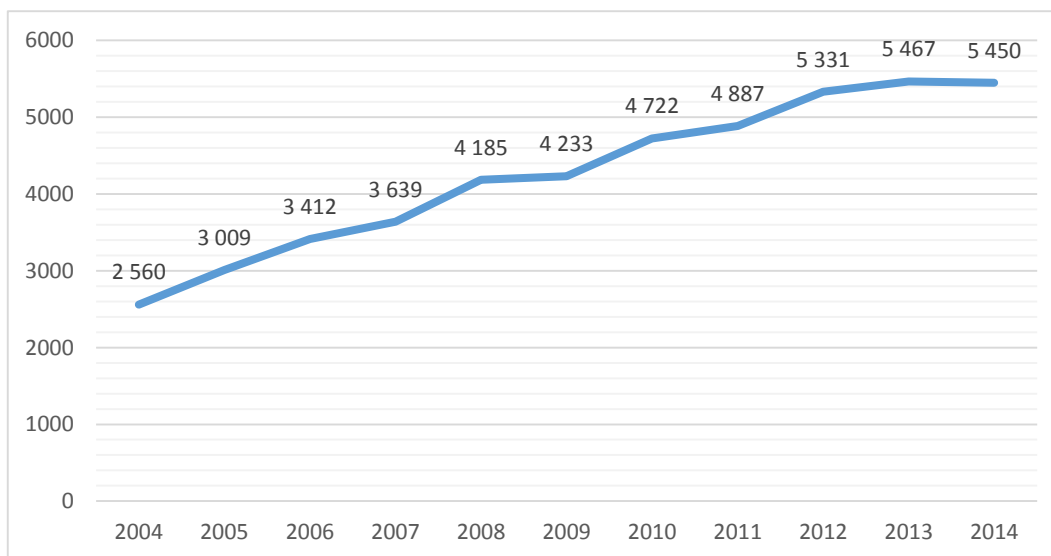
L.p.	Umiejscowienie oddziału terapeutycznego	Przeznaczenie	Pojemność oddziału
29.	Nisko AŚ	P, M-2 (kobiety)	35
30.	Warszawa-Służewiec AŚ	P,M-1 P,M-2	29
31.	Wojkowice ZK	P, M-2	26
32.	Wrocław ZK nr 1	M-1, P-1	28
33.	Wronki ZK	R-1, R-2	52
Razem:			1 187

W stosunku do 2013 roku, liczba oddziałów terapeutycznych przeznaczonych dla skazanych uzależnionych od alkoholu w 2014 roku zwiększyła się o 2 nowe w: ZK Inowrocław oraz w ZK Gębarzewo. Ponadto w obrębie już istniejących, dokonano zmian związanych ze zwiększeniem liczby miejsc. Aktualna liczba miejsc dla osadzonych uzależnionych od alkoholu uległa zwiększeniu i wynosi 1.187 (w 2013 roku było 1.114).

– **statystyki oddziaływań terapeutycznych dla skazanych uzależnionych od alkoholu**

W 2014 roku liczba skazanych przyjętych do oddziałów terapeutycznych, objętych terapią i wypisanych po jej ukończeniu jest porównywalna do roku 2013. Terapią w związku z uzależnieniem od alkoholu objęto 5.450 osadzonych.

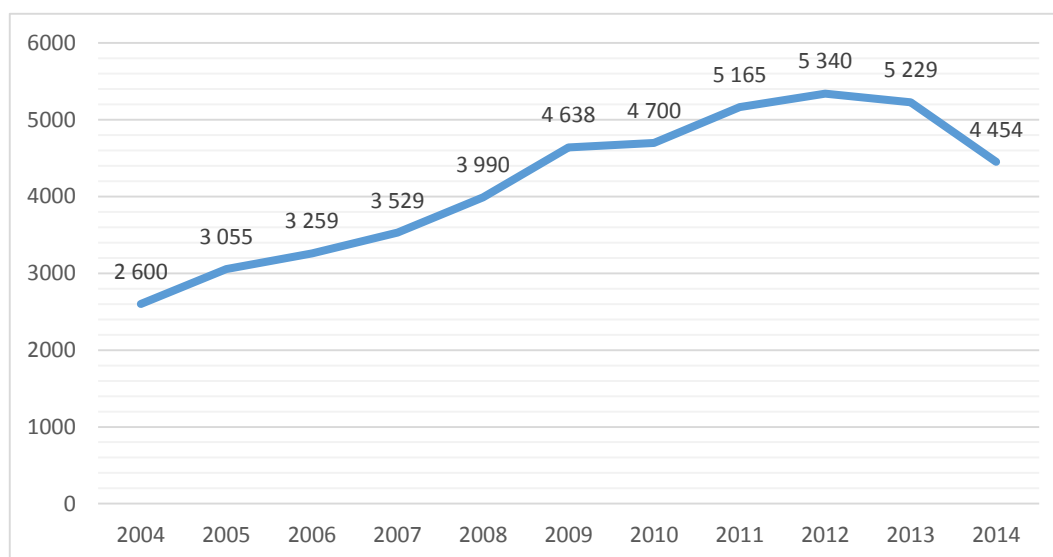
Wykres 37. Liczba skazanych uzależnionych od alkoholu, którzy zostali objęci terapią w jednostkach penitencjarnych w latach 2004-2014

W dalszym ciągu, jedną z charakterystycznych i pozytywnych cech więziennego systemu terapii osób uzależnionych od alkoholu, jest nadal niski odsetek skazanych, którzy nie kończą pełnego cyklu programów terapeutycznych, w stosunku do wszystkich objętych terapią uzależnienia od alkoholu w izolacji penitencjarnej. Ponad 97% skazanych rozpoczynających terapię, kończy odpowiednie programy.

Zapotrzebowanie na terapię uzależnienia od alkoholu w zakładach karnych od wielu lat wzrastało, jednak w 2014 roku liczba ta nieznacznie spadła. W roku 2014 liczba oczekujących na przyjęcie do oddziału terapeutycznego wynosiła 4.454 osadzonych i była o 775 mniejsza niż w roku 2013.

Wykres 38. Liczba zarejestrowanych skazanych, oczekujących na rozpoczęcie terapii, według stanu na dzień 31 grudnia w latach 2004-2014

Okres oczekiwania na terapię jest bardzo mocno zróżnicowany. Najdłużej czekają na terapię skazani zakwalifikowani do oddziałów w ZK Wronki, ZK Biała Podlaska, ZK Goleniów – ok. 22 miesięcy , najkrócej w AŚ Nisko – 3 miesiące.

Średni czas oczekiwania skazanych uzależnionych od alkoholu na rozpoczęcie terapii w roku 2014 wynosił 12,3 miesiąca co obrazuje wyraźnie zmniejszenie tego okresu z 13,4 miesiąca w roku 2013.

Podsumowanie

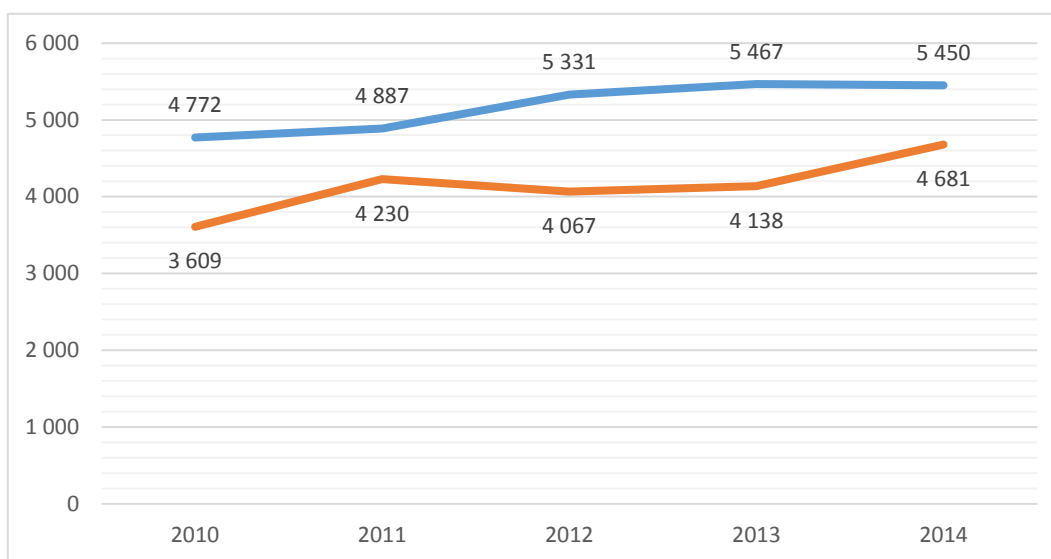
Służba Więzienna realizuje zadania przypisane Ministerstwu Sprawiedliwości w Krajowym Programie poprzez organizację oddziaływań edukacyjno-korekcyjnych, terapeutycznych, psychokorekcyjnych oraz edukacyjno-profilaktycznych.

Powyższe przedsięwzięcia, kierowane wobec skazanych sprawców przemocy w rodzinie, mają na celu zmniejszanie się zachowań związanych ze stosowaniem przemocy. W 2014 roku, we wszystkich 159 zakładach karnych i aresztach śledczych w programach korekcyjnych, uwzględniających zjawisko przemocy, uczestniczyło ogółem **10.131** osadzonych. Dla porównania z rokiem 2013 odnotowano wyraźny wzrost osadzonych objętych takimi oddziaływaniami. Szczegółowe zestawienie zawiera rysunek i tabela poniżej.

Wartym podkreślenia jest fakt, iż oferta programowa Służby Więziennej skierowana do osadzonych obejmuje różnorodne formy oddziaływań krótko i długoterminowych, skoncentrowanych na modyfikacjach zachowań niepożądanych, jak i zmianach w sposobie myślenia. Liczba osadzonych, obejmowanych takimi propozycjami, systematycznie wzrasta (zob. tabelę poniżej). Prawdopodobnie część z tych osób dobrowolnie nie skorzystałaby z takiej samej oferty realizowanej przez specjalistyczne ośrodki działające w środowisku otwartym.

Wykres 39. Liczba uczestników wybranych programów wpisujących się w realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w zakładach karnych i aresztach śledczych w latach 2010 - 2014

Tabela 12. Liczba uczestników wybranych programów wpisujących się w realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w zakładach karnych i aresztach śledczych w latach 2010 - 2014

Rok	Programy edukacyjno-korekcyjne skierowane do skazanych sprawców przemocy	Program Terapeutyczny dla Skazanych Uzależnionych od Alkoholu ^{77*}	Razem
2010	3 609	4 722	8 331
2011	4 230	4 887	9 117
2012	4 067	5 331	9 398
2013	4 138	5 467	9 605
2014	4 681	5 450	10 131

Jak wynika z danych statystycznych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie ogółem wyniosła **290 osób, w tym 19 kobiet i 271 mężczyzn**.

Kierunki działań:

3.4. Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań

Rodzaje działań:

3.4.1. Opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

⁷⁷ W 33 oddziałach o łącznej pojemności 1 187 miejsc, cykl terapeutyczny trwa 3 miesiące. Źródło: na podstawie danych z OISW.

Wskaźniki:

- liczba programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- liczba osób, które przystąpiły do programów psychologiczno-terapeutycznych,
- liczba osób, które ukończyły programy psychologiczno-terapeutyczne.

Termin realizacji: 2014-2020.

Realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie jest nowym zadaniem wynikającym z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020. Od 2017 r. zgodnie z harmonogramem programu będą na to zadanie przeznaczane dodatkowe środki finansowe z budżetu państwa (w wysokości 423 000 zł – 2017 r., 846 000 zł – 2018 r., 1 015 000 zł – 2019 r., 1 269 000 zł – 2020 r.).

Niemniej jednak samorządy gminne i powiatowe już rozpoczęły jego realizację i w 2014 r. takie programy zostały uruchomione w liczbie **164**. Do programów przystąpiło **ogółem 1 610 osób, w tym 376 kobiet i 1 234 mężczyzn**. Natomiast ukończyło je ogółem 999, w tym 225 kobiet i 774 mężczyzn.

3.4.2. Badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny i powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programów psychologiczno-terapeutycznych powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie.

Termin realizacji: 2014-2020.

Z danych statystycznych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wynika, że w 2014 r. osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programów psychologiczno-terapeutycznych powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie było ogółem **51, w tym 2 kobiety i 49 mężczyzn**. Oznacza to także, że po ukończeniu tych programów znaczna większość uczestników, to jest 95%, nie powróciła do starych zachowań: 948 osób, w tym 223 kobiety oraz 725 mężczyzn.

Obszar:

4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Cel: Podniesienie jakości i dostępności świadczonych usług poprzez zwiększenie kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Kierunki działań:

4.1. Wzmacnianie jakości kształcenia zawodowego i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz osób realizujących te zadania

Rodzaje działań:

4.1.1. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego i ich realizacja

Realizatorzy zadania: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, Komenda Główna Policji, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, sądy okręgowe, uczelnie.

Wskaźniki:

- liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia właściwych treści do programów kształcenia zawodowego,
- liczba realizowanych programów,
- liczba osób objętych treściami programowymi.

Termin realizacji: 2014-2020.

Problematyka dotycząca przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałania temu zjawisku jest realizowana od początku działalności dydaktycznej prowadzonej w **kolegiach pracowników służb społecznych**. Kolegia te przygotowują do zawodu pracownika socjalnego w cyklu trzyletnim i na poziomie średnim pomaturalnym. W treści *rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 7 kwietnia 2005 r. w sprawie standardów kształcenia w kolegiach pracowników służb społecznych (Dz. U. Nr 62, poz. 555)* wskazano niżej wymienione przedmioty odwołujące się do przedmiotowych kwestii wraz z konkretną liczbą godzin przeznaczonych na ich realizację.

Są to:

- w grupie przedmiotów kierunkowych - przedmiot *Patologie społeczne* (45 godzin);
- w grupie przedmiotów specjalnościowych - przedmiot *Problemy i kwestie społeczne* (120 godzin), przedmiot *Prawo rodzinne i opiekuńcze* (30 godzin) oraz
- w grupie przedmiotów specjalizacyjnych – przedmiot *Rodzinne poradnictwo socjalne* (45 godzin), przedmiot *Projekt socjalny* (60 godzin), przedmiot *Superwizja pracy socjalnej* (60 godzin).

Szczegółowe programy dydaktyczne zostały opracowane indywidualnie dla każdej jednostki kształcącej, a ich autorami byli nauczyciele z poszczególnych kolegiów. W roku 2014 kształceniem w kolegiach pracowników służb społecznych było objętych **774** słuchaczy.

W 2014 r. w programie szkolenia zawodowego podstawowego dla Policji zwiększono liczbę godzin przeznaczonych na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. W ramach tych godzin dodano treści związane z kwestionariuszami oraz algorytmami służącymi szacowaniu ryzyka zagrożenia życia i zdrowia w związku z przemocą w rodzinie. W Policji na **siedmiu** kursach

specjalistycznych oraz na **dwóch** szkoleniach zawodowych podstawowych realizowane są treści dotyczące zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie. **Łącznie 9 programów szkoleń** zawiera treści dotyczące przemocy w rodzinie. W 2014 r. w szkoleniach tych uczestniczyło 6 021 funkcjonariuszy Policji.

Z informacji przekazanych przez **Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych (CKPPIP)**, które jest odpowiedzialne za kształcenie podyplomowe pielęgniarek i położnych, wynika że zagadnienia tematyczne dotyczące rozpoznawania, zapobiegania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie, jak też pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, zostały włączone do nowo opracowywanych programów:

Szkoleń specjalizacyjnych w dziedzinie:

1. Pielęgniarstwo opieki długoterminowej,
2. Pielęgniarstwo pediatryczne,
3. Pielęgniarstwo psychiatryczne,
4. Pielęgniarstwo ratunkowe,
5. Pielęgniarstwo rodzinne dla pielęgniarek,
6. Pielęgniarstwo rodzinne dla położnych,
7. Pielęgniarstwo ginekologiczno-położnicze,
8. Pielęgniarstwo neonatologiczne,
9. Ochrona zdrowia pracujących.

Kursów kwalifikacyjnych w dziedzinie:

1. Pielęgniarstwo opieki długoterminowej,
2. Pielęgniarstwo pediatryczne,
3. Pielęgniarstwo psychiatryczne,
4. Pielęgniarstwo ratunkowe,
5. Pielęgniarstwo rodzinne dla pielęgniarek,
6. Pielęgniarstwo rodzinne dla położnych,
7. Pielęgniarstwo środowiska nauczania i wychowania.

Również obowiązujące ramowe programy kształcenia podyplomowego zawierają zagadnienia tematyczne dotyczące rozpoznawania i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie oraz zadań i obowiązków pielęgniarek i położnych w związku z rozpoznaniem lub podejrzeniem tejże przemocy i realizowane są w ramach szkoleń specjalizacyjnych, kursów kwalifikacyjnych oraz kursów specjalistycznych tj.:

Szkolenia specjalizacyjne w dziedzinie:

1. Pielęgniarstwo rodzinne dla pielęgniarek,
2. Pielęgniarstwo rodzinne dla położnych,
3. Pielęgniarstwo środowiska nauczania i wychowania,
4. Pielęgniarstwo pediatryczne,
5. Pielęgniarstwo neurologiczne,
6. Pielęgniarstwo opieki długoterminowej,
7. Pielęgniarstwo psychiatryczne,
8. Pielęgniarstwo ginekologiczne,
9. Pielęgniarstwo neonatologiczne,
10. Promocja zdrowia i edukacja zdrowotna dla położnych

Kursy kwalifikacyjne w dziedzinie:

1. Pielęgniarstwo rodzinne dla pielęgniarek,
2. Pielęgniarstwo rodzinne dla położnych,
3. Pielęgniarstwo psychiatryczne,
4. Pielęgniarstwo pediatryczne dla pielęgniarek,

5. Pielęgniarstwo środowiska nauczania i wychowania,
6. Pielęgniarstwo neonatologiczne,
7. Promocja zdrowia i edukacja zdrowotna dla pielęgniarek,
8. Promocja zdrowia i edukacja zdrowotna dla położnych.

Kursy specjalistyczne:

1. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
2. Psychoedukacja osób uzależnionych i ich rodzin,
3. Poradnictwo w zakresie przygotowania rodziny do pełnienia funkcji prokreacyjnej.

Łącznie w 2014 r. tytuł specjalisty uzyskało **3 486 pielęgniarek i położnych**.

W kursach kwalifikacyjnych, których program kształcenia zawierał zagadnienia związane z rozpoznawaniem i pomocą ofiarom przemocy w rodzinie brało udział **754 pielęgniarek i położnych**.

Łączna liczba osób objętych treściami programowymi zgodnie ze wskaźnikiem 4.1.1. wyniosła **9 515 osób** (w tym lekarze, pielęgniarki, położne).

Problemy przeciwdziałania przemocy w rodzinie są również zawarte w programach specjalizacji lekarskich, w szczególności specjalizacji w dziedzinie medycyny rodzinnej, pediatrii, chirurgii ogólnej, neurochirurgii, psychiatrii, psychiatrii dzieci i młodzieży i neurologii dziecięcej. Przepisy ustawy z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o zawodach lekarza, lekarza dentysty (Dz. U. Nr 113, poz. 658) oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 stycznia 2013 r. w sprawie specjalizacji lekarzy i lekarzy dentystów (Dz. U. z 2013 r., poz. 26), wprowadziły nowy, modułowy system specjalizacji lekarskich. W związku z powyższym zespoły ekspertów opracowały nowe programy specjalizacji umożliwiające prowadzenie szkolenia specjalizacyjnego w systemie modułowym. Programy te zostały zredagowane przez Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego oraz przekazane Ministrowi Zdrowia do zatwierdzenia, zgodnie z art. 16f ust. 4 ww. ustawy.

Minister Zdrowia w 2014 r. zatwierdził programy specjalizacji w ww. dziedzinach dla systemu modułowego w następujących terminach:

1. W dziedzinie medycyny rodzinnej, chirurgii ogólnej, neurochirurgii, psychiatrii, psychiatrii dzieci i młodzieży i neurologii dziecięcej:
  - a) w dniu 11.06.2014 r. - programy podstawowe przeznaczone dla lekarzy nieposiadających odpowiedniej specjalizacji I lub II stopnia, lub tytułu specjalisty w odpowiedniej dziedzinie medycyny;
  - b) w dniu 4.09.2014 r. - wersje przeznaczone dla lekarzy posiadających odpowiednią specjalizację I lub II stopnia, lub tytułu specjalisty w odpowiedniej dziedzinie medycyny, albo zrealizowany i zaliczony odpowiedni moduł podstawowy.
2. W dziedzinie pediatrii:
  - a) w dniu 8.09.2014 r. - programy podstawowe przeznaczone dla lekarzy nieposiadających odpowiedniej specjalizacji I lub II stopnia, lub tytułu specjalisty w odpowiedniej dziedzinie medycyny;
  - b) w dniu 8.09.2014 r. - wersje przeznaczone dla lekarzy posiadających odpowiednią specjalizację I lub II stopnia, lub tytułu specjalisty w odpowiedniej dziedzinie medycyny, albo zrealizowany i zaliczony odpowiedni moduł podstawowy.

Szkolenie specjalizacyjne w nowym systemie specjalizacji lekarskich jest prowadzone od listopada 2014 r. Szacunkowa liczba lekarzy, którzy potencjalnie mogli zostać objęci szkoleniami odnoszącymi się do problematyki przemocy w rodzinie wynosi 5 275.

Dane z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Opis
Liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia treści tematycznych do programów kształcenia zawodowego	132	Decyzje o realizacji treści antyprzemocowych w programach wychowawczych i szkolnych programach profilaktyki podejmowali dyrektorzy szkół, rady pedagogiczne oraz rady rodziców w 132 szkołach artystycznych
Liczba zrealizowanych działań antyprzemocowych w ramach szkolnych programów profilaktyki*	186	Działania profilaktyczne dotyczące rozpoznawania i zapobiegania przemocy w rodzinie realizowane były w ramach strategii informacyjnych, edukacyjnych, alternatywnych i interwencyjnych przez psychologów i pedagogów szkolnych
Liczba zrealizowanych działań antyprzemocowych w ramach poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego CEA*	22	Działania dotyczące reagowania na przypadki przemocy w rodzinie i udzielania bezpośredniej pomocy ofiarom w ramach poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego CEA
Liczba osób objętych treściami programowymi	3 884	Uczniowie, nauczyciele, rodzice objęci działaniami profilaktycznymi i poradnianymi

W roku 2014 w szkolnictwie artystycznym wdrożono jedną procedurę „Niebieskiej Karty”, podjęto 132 decyzje o wprowadzeniu treści tematycznych do programów kształcenia oraz przeprowadzono w szkołach i Specjalistyczne Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne CEA 208 działań z zakresu profilaktyki przemocy i udzielania bezpośredniej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, którymi objęto 3884 osób (uczniów, ich rodziców i nauczycieli).

Działania profilaktyczne dotyczące rozpoznawania i zapobiegania przemocy w rodzinie, podejmowane w szkolnictwie artystycznym w roku 2014

STRATEGIA PROFILAKTYCZNA DZIAŁAŃ INFORMACYJNYCH			
Forma zadania	Liczba zadań	Treść	Liczba uczestników
lekcje wychowawcze, prelekcje, pogadanki, dyskusje, filmy, broszury, gazetki tematyczne	58	„Przemoc sekretem rodzinnym”- podnoszenie wiedzy nt. rozpoznawania i reagowania na przemoc; „Zaufanie-czym jest”- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie przeciwdziałanie przemocy seksualnej; Lekcje wychowawcze-umiejętność mówienia NIE, przeciwstawiania się zagrożeniom, unikanie sytuacji sprzyjających powstawaniu agresji i przemocy, kształtowanie relacji międzyludzkich; „Przemoc w szkole i w domu”- zapoznanie z różnymi formami przemocy w środowisku rodzinnym oraz szkolnym, skutkami stosowania przemocy dla ofiary, sprawcy i świadka; Kształtowanie umiejętności właściwego reagowania w sytuacji przemocy, szukania pomocy i wsparcia; „Międzynarodowy dzień bez przemocy”- gazetki tematyczne	1 562
STRATEGIA PROFILAKTYCZNA DZIAŁAŃ EDUKACYJNYCH			
Forma zadania	Liczba zadań	Treść	Liczba uczestników
szkolenia, warsztaty, treningi, rady	52	„Przemoc i agresja w relacjach międzyludzkich”, „Tolerancja”,	1 240

pedagogiczne, ogólnopolskie projekty profilaktyczne		„Co jest miłością-profilaktyka przemocy seksualnej”, „Asertywność”, „Przemoc sekretem rodzinnym”, „Szkoła dla rodziców i wychowawców”, „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”, „Agresja i przemoc wewnątrzrodzinna”, „Jak rozpoznawać przemoc w rodzinie i udzielać pomocy uczniowi”, „Rodzice-sojusznicy czy wrogowie”, „Spójrz inaczej”, „Niebieska Karta”	
STRATEGIA PROFILAKTYCZNA DZIAŁAŃ ALTERNATYWNYCH			
Forma zadania	Liczba zadań	Treść	Liczba uczestników
teatry profilaktyczne, happeningi, ogólnopolskie akcje charytatywne	12	Udział w akcji „Miś” WOŚP; „Nie bij mnie – kochaj mnie”; Spektakl <i>Uzależnieni-Zagrożeni</i> ; Szkolny spektakl teatralny: <i>Sceny z życia rodzinnego</i>	982
STRATEGIA PROFILAKTYCZNA DZIAŁAŃ INTERWENCYJNYCH			
Forma zadania	Liczba zadań	Treść	Liczba uczestników
konsultacje psychologiczne, interwencje kryzysowe, telefon zaufania	64	Konsultacje z psychologami w PPP; współpraca z MOPS i kuratorami sądowymi; interwencje kryzysowe - pomoc wychowankom dotkniętym przemocą domową oraz trudnościami w nauce.	70
Razem	186		3 854

Działania dotyczące reagowania na przypadki przemocy w rodzinie i udzielania bezpośredniej pomocy ofiarom w ramach poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego CEA

SPPP CEA	Liczba konsultacji	Treść	Liczba osób
Zduńska Wola	10	Zaburzenia relacji w rodzinie; Przemoc w rodzinie związana z zaburzonym zachowaniem ojca, wskazówki jak postępować w domu, jak współpracować z MOPS/GOPS w miejscu zamieszkania, jak rozwiązać m.in. sprawy bytowe; Wspieranie matki w obniżaniu intensywności problemów emocjonalnych i psychosomatycznych u dziecka wynikających z trudnych relacji rodzinnych; Podejrzanie przemocy w rodzinie wobec uczennicy; Pomoc w rozwiązywaniu problem dotyczącego konfliktowej sytuacji rodzinnej.	15
Bydgoszcz	6	Analiza sytuacji konfliktowej z rodzicami ucznia o niskim poziomie zdolności muzycznych; wsparcie nauczyciela w zakresie prowadzenia rozmowy z rodzicami; Wskazanie trudności emocjonalnych doświadczanych podczas przygotowań do występów publicznych, uzasadnienie występowania owych trudności problemami rodzinnymi; Rozpoznanie trudności rodzinnych związanych z brakiem stabilizacji i brakiem przewidywalności matki, wzmocnienie wewnętrznego umiejscowienia poczucia kontroli uczennicy w kontekście spraw rodzinnych.	8
Lublin	4	Sytuacja podejrzenia przemocy w rodzinie i zaprzeczania ze strony rodziców;	5

SPPP CEA	Liczba konsultacji	Treść	Liczba osób
		Konsultacje w sprawie przepisów dotyczących Niebieskiej Karty w sytuacji podejrzenia przemocy w domu.	
Warszawa	2	Wsparcie w kryzysowej sytuacji rodzinnej.	2
Razem	22		30

W roku 2014 w czterech Specjalistycznych Poradniach Psychologiczno-Pedagogicznych CEA działających w Bydgoszcz, Lublinie, Zduńskiej Woli i Warszawie udzielono uczniom i rodzicom 472 konsultacji psychologicznych, z czego 22 dotyczyło rozpoznawania i adekwatnego reagowania w sytuacji przemocy domowej. Z konsultacji skorzystało 30 osób.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

- liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia właściwych treści do programów kształcenia zawodowego: **6⁷⁸**;
- liczba realizowanych programów **6⁷⁹** (wskazano liczbę zawodów szkolnych, w których nauka uwzględnia treści kształcenia dotyczące zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie);
- liczba osób objętych treściami programowymi: **26 397**.

Kształcenie zawodowe realizowane jest w oparciu o klasyfikację zawodów szkolnictwa zawodowego oraz wyodrębnione w tych zawodach kwalifikacje. Spośród 201 zawodów ujętych w wymienionym wykazie, nauka sześciu z nich uwzględnia treści kształcenia dotyczące rozpoznawania i przeciwdziałania stosowaniu przemocy w rodzinie, w szczególności w odniesieniu do dzieci, osób starszych i osób niepełnosprawnych. Są to zawody:

1. opiekun medyczny – symbol cyfrowy zawodu 532 102, który po zakończeniu procesu kształcenia w 1-letniej szkole policealnej powinien: rozpoznawać i reagować na zmieniające się problemy osób chorych i niesamodzielnych oraz udzielać im wsparcia w sytuacjach trudnych;
2. opiekunka środowiskowa – symbol cyfrowy zawodu 341 204, która po zakończeniu procesu kształcenia w 1-letniej szkole policealnej powinna: rozpoznawać warunki życia, potrzeby i problemy osoby podopiecznej i pomagać w ich rozwiązywaniu;
3. opiekun w domu pomocy społecznej – symbol cyfrowy zawodu 341 203, który po zakończeniu procesu kształcenia w 2-letniej szkole policealnej powinien: rozpoznawać warunki życia, potrzeby i problemy osoby podopiecznej, przeciwdziałać zagrożeniom zdrowia osoby podopiecznej, udzielać wsparcia w rozwiązywaniu problemów osobistych;
4. opiekun osoby starszej – symbol cyfrowy 341 202, który po zakończeniu procesu kształcenia w 2-letniej szkole policealnej powinien: rozpoznawać potrzeby i problemy osoby starszej, udzielać wsparcia w rozwiązywaniu problemów osobistych, przeciwdziałać zagrożeniom zdrowia i życia osoby starszej;
5. asystent osoby niepełnosprawnej – symbol cyfrowy 341 201, który po zakończeniu procesu kształcenia w 1-letniej szkole policealnej powinien: diagnozować potrzeby i problemy osoby niepełnosprawnej, rozpoznawać stany zagrożenia zdrowia i życia i udzielać pomocy osobie

⁷⁸ Wskazano liczbę zawodów szkolnych, w których nauka uwzględnia treści kształcenia dotyczące zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie. Minister Edukacji Narodowej określa w drodze rozporządzenia podstawy kształcenia w poszczególnych zawodach, ale jest obowiązany do uwzględnienia w całości treści proponowanych przez ministrów właściwych dla poszczególnych zawodów.

⁷⁹ Wskazano liczbę zawodów szkolnych, w których nauka uwzględnia treści kształcenia dotyczące zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie. Każda ze szkół prowadzących kształcenie choćby w jednym zawodzie, jest zobowiązana do opracowania własnego programu nauczania uwzględniającego odpowiednią podstawę programową kształcenia. Szkoły mogą też przyjąć do realizacji przykładowe programy nauczania dla poszczególnych zawodów, opracowane przez instytucje edukacyjne wspierające rozwój szkolnictwa zawodowego lub inne podmioty prawne i fizyczne. Liczba programów nauczania dla danego zawodu, które równocześnie są wykorzystywane w szkołach, nie jest możliwa do ustalenia.

niepełnosprawnej, analizować przyczyny występowania problemów osobistych i społecznych i udzielać osobom niepełnosprawnym wsparcia w ich rozwiązywaniu;

6. opiekunka dziecięca – symbol cyfrowy 325 905, która po zakończeniu procesu kształcenia w 2-letniej szkole policealnej powinna: rozpoznawać symptomy krzywdzenia dziecka oraz przestrzegać procedur postępowania w przypadku ich podejrzenia, zapewniać bezpieczeństwo dziecku choremu i niepełnosprawnemu, reagować na zmiany w wyglądzie i zachowaniu dziecka.

W odniesieniu do zawodów: opiekun medyczny, opiekunka środowiskowa, asystent osoby niepełnosprawnej, a także do 31 sierpnia 2015 r. również w zawodzie opiekunka dziecięca, istnieje możliwość nabycia wiedzy, umiejętności oraz kompetencji personalnych i społecznych, właściwych dla wymienionych zawodów, na kwalifikacyjnych kursach zawodowych, z zastrzeżeniem wymogu posiadania wykształcenia średniego.

W zakresie przygotowania i wprowadzenia treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia aplikantów **aplikacji prokuratorskiej i aplikacji sędziowskiej**, jednostką organizacyjną odpowiedzialną za realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie jest Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o **Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury**⁸⁰ do zadań szkoły należy m.in. prowadzenie aplikacji: ogólnej, sędziowskiej i prokuratorskiej, których celem jest uzyskanie przez aplikantów niezbędnej wiedzy i praktycznego przygotowania do zajmowania stanowiska sędziego, prokuratora, asesora prokuratury, asystenta sędziego, asystenta prokuratora i referendarza sądowego.

W 2014 roku tematyka dotycząca problematyki przyczyn i skutków przemocy w rodzinie była przedmiotem zajęć aplikantów aplikacji prokuratorskiej i aplikacji sędziowskiej, w ramach programów obu tych aplikacji.

Szkolenie **aplikantów aplikacji sędziowskiej** obejmowało:

1. rozwiązywanie kazuśm m.in. z prawa rodzinnego oraz z prawa karnego materialnego dotyczących przestępstw przeciwko rodzinie i opiece,
2. omówienie orzecznictwa Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego dotyczącego prawa rodzinnego, analizę orzeczeń sądów rejonowych i sądów okręgowych obu instancji w sprawach rodzinnych i opiekuńczych,
3. ćwiczenia z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego,
4. wykład z zakresu prawa europejskiego i konwencji międzynarodowych dotyczących praw dziecka,
5. spotkanie z kierownikiem Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, na temat praktycznych aspektów działalności ośrodka oraz z wizytatorem okręgowego zespołu nadzoru pedagogicznego nad zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich, poświęcone praktycznym aspektom działalności zespołu,
6. symulację rozprawy w sprawach rodzinnych,
7. omówienie podstawowych zagadnień dotyczących praw rodzinnego i opiekuńczego.

Szkolenie **aplikantów aplikacji prokuratorskiej** obejmowało natomiast:

1. omówienie orzecznictwa i rozwiązywanie kazuśm z prawa karnego materialnego dotyczących przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu (np. zabójstwo noworodka, wymuszenie aborcji, uszkodzenie ciała dziecka poczętego),

---

⁸⁰ Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 roku o *Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury* (Dz.U. Nr 26, poz. 157 z późn. zm.).

2. omówienie orzecznictwa i rozwiązywanie kasusów z prawa karnego materialnego dotyczących przestępstw przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajowości,
3. omówienie orzecznictwa i rozwiązywanie kasusów dotyczących przestępstw przeciwko rodzinie i opiece oraz dotyczących wybranych zagadnień ustawy o *przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*,
4. omówienie tematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie w ramach zajęć z zakresu psychologicznych aspektów wiarygodności zeznań i wyjaśnień nieletniego, a także w ramach zajęć związanych z psychiatrią sądową, w tym z opiniowaniem sądowo-psychiatrycznym oraz z prezentacją problematyki dotyczącej udziału prokuratora w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy o *ochronie zdrowia psychicznego*,
5. repetytorium dotyczące sporządzania projektów pism procesowych przewidzianych w ramach egzaminu prokuratorskiego, m.in. pozwu lub wniosku w sprawie cywilnej, w tym z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego,
6. omówienie problematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie w kontekście ustawowych funkcji i zadań prokuratora, zakresu obowiązywania ustawy karnej w stosunku do nieletnich, zawiadamiania o przestępstwie oraz przesłuchania świadka nieletniego (szczególne zasady proceduralne i metodyka przesłuchania).

Łącznie przeszkolono **353 aplikantów**.

W związku z prowadzeniem **aplikacji kuratorskiej** w ramach działań sądu okręgowego, realizatorem niniejszego działania są sądy okręgowe. Wskaźnikami działania są w tym przypadku: liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia właściwych treści do programów kształcenia aplikantów kuratorskich, liczba realizowanych programów oraz liczba aplikantów kuratorskich. Zgodnie z art. 75 ustawy o *kuratorach sądowych*⁸¹, kurator okręgowy określa ramowy plan przebiegu aplikacji kuratorskiej, który najczęściej po uzyskaniu potwierdzenia przez dyrektora finansowego o zabezpieczeniu środków finansowych, jest przedkładany prezesowi sądu okręgowego do akceptacji. Zaakceptowanie przez prezesa sądu okręgowego ramowego planu przebiegu aplikacji kuratorskiej, zawierającego treści dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie, będzie decyzją w rozumieniu pierwszego wskaźnika. Liczba takich decyzji w roku stanowi wartość wskaźnika. Wskaźnik określany jako: „liczba realizowanych programów” dotyczy realizacji rocznego planu przebiegu aplikacji. Liczba osób objętych treściami programowymi oznacza liczbę aplikantów kuratorskich w danym roku, poddanych kształceniu zawodowemu.

W 2014 roku liczba podjętych decyzji przez prezesów sądów okręgowych dotyczących wprowadzenia właściwych treści do programów aplikacji kuratorskich wyniosła **32**. Liczba realizowanych programów aplikacji kuratorskich wyniosła w 2014 roku **36**, zaś liczba aplikantów objętych treściami programowymi dotyczącymi zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie wyniosła **180**.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez	
		Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury	sądy okręgowe (w zakresie aplikantów kuratorskich)
4.1.1. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego i ich realizacja	liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia właściwych treści do programów kształcenia zawodowego	0	32
	liczba realizowanych programów	5	36
	liczba osób objętych treściami programowymi	353	180

⁸¹ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 roku o *kuratorach sądowych* (t.j. Dz. U. 2014, poz. 795).

4.1.2. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów doskonalenia zawodowego i ich realizacja

Realizatorzy zadania: Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Wskaźniki:

- liczba przeprowadzonych szkoleń,
- liczba uczestników szkoleń.

Termin realizacji: 2014-2020.

Ministerstwo Edukacji Narodowej realizowało również szkolenia dla nauczycieli, psychologów i pedagogów szkolnych w celu zwiększenia ich kompetencji w obszarze właściwego reagowania w sytuacji powzięcia podejrzenia, że wobec ucznia lub wychowanka stosowana jest przemoc. W 2014 roku przeprowadzono szkolenia dla kolejnych dwóch grup specjalistów szkolnych pt. „Przeciwdziałanie przemocy domowej wobec dziecka oraz wdrożenie procedury „Niebieskie Karty” w oświacie”, w których uczestniczyło 56 osób. Celem szkolenia było poszerzenie wiedzy i umiejętności psychologów i pedagogów szkolnych w zakresie prowadzenia efektywnej interwencji w przypadku podejrzenia przemocy domowej wobec ucznia na terenie szkoły. Uczestnicy szkolenia mogli wzbogacić wiedzę związaną z przemocą w rodzinie oraz nabyć umiejętność uruchamiania procedury „Niebieskie Karty” w oświacie jak również pogłębić umiejętności rozpoznawania sytuacji związanych z przemocą, przeprowadzaniem interwencji i psychologicznej pomocy ofiarom przemocy. Szkolenie prowadzili: prawnik-trener ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz psycholog-terapeuta z doświadczeniem pracy jako psycholog szkolny.

Ponadto od 2013 roku Wydział Wychowania i Profilaktyki ORE prowadzi na stronie internetowej Wydziału podstronę poświęconą porcedurze „Niebieskie Karty” w oświacie, na której znajdują się informacje o kursach doskonalących prowadzonych przez ORE, wykaz najważniejszych aktów prawnych z punktu widzenia problematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przydatne linki oraz materiały do pobrania dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie, w tym poradnik dla pracowników oświaty na temat zjawiska przemocy w rodzinie pt. „Prawne aspekty przemocy w rodzinie”. Opracowanie zawiera opis regulacji prawnych i możliwości interwencji podejmowanych przez szkoły i placówki oświatowe wraz z przykładowo wypełnionymi formularzami *Niebieska Karta A i B* oraz wzory pism procesowych. Materiał udostępniony jest na stronie www.ore.edu.pl

Informacja dodatkowa

Przedstawione powyżej programy, działania i projekty uwzględniają różnorodne aspekty przemocy w rodzinie. Informacja o działaniach Ministerstwa Edukacji Narodowej uwzględnia zagadnienia takie jak: przemoc rówieśnicza, rozwiązywanie konfliktów, reagowanie w sytuacjach kryzysowych, oddziaływania profilaktyczne ukierunkowane na wzmacnianie kompetencji psychicznych i społecznych dzieci i młodzieży. W przeważającej części opisane powyżej działania to zadania wspierające podstawową działalność edukacyjną, opiekuńczą i wychowawczą szkół i placówek systemu oświaty, do której należy m. in realizacja podstawy programowej i zgodnych z nią programów: nauczania, profilaktyki oraz programu wychowawczego szkoły, a także udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom i ich rodzinom.

Realizacja podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego

Zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty*⁸² minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określa w drodze rozporządzenia podstawę programową wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego zawierającą obowiązkowe zestawy celów i treści nauczania, opisane w formie ogólnych i szczegółowych wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności, które

⁸² Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn.zm

powinien posiadać uczeń po zakończeniu danego etapu edukacyjnego, a także zadania wychowawcze szkoły uwzględniane odpowiednio w programach wychowania przedszkolnego i w programach nauczania.⁸³

W podstawie programowej kształcenia ogólnego położony został nacisk na wychowanie uczniów, ukierunkowane na kształtowanie postaw sprzyjających ich rozwojowi indywidualnemu i społecznemu. W preambule rozporządzenia wymienia się wartości takie jak: postawa obywatelska, uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, kultura osobista, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi.

Zagadnienia dotyczące: znaczenia rodziny, wzajemnego szacunku i miłości, życia w zgodzie ze sobą i innymi, prawa do godności, sposobów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, pełnienia określonych ról w społeczeństwie zostały uwzględnione na wszystkich etapach edukacyjnych odpowiednio do wieku, wrażliwości, doświadczeń i możliwości poznawczych uczniów.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

Uczniowie i wychowankowie mają do pomocy psychologiczno-pedagogicznej, której podstawą jest rozpoznanie ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych. Dostrzeżenie zarówno trudności dziecka, jak i jego szczególnych uzdolnień w celu udzielenia odpowiedniego wsparcia należy do podstawowych zadań nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, ale także do innych osób, które na co dzień stykają się z dzieckiem i jego problemami – pomocy nauczyciela, asystenta edukacji romskiej, pielęgniarki, kuratora sądowego czy asystenta rodziny.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole jest udzielana w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz m. in. w formie klas terapeutycznych, zajęć specjalistycznych, warsztatów, porad i konsultacji.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana jest także rodzicom uczniów oraz nauczycielom, w formie porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń. Dyrektor szkoły organizując pomoc psychologiczno-pedagogiczną współpracuje w tym zakresie z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, rodzicami uczniów, placówkami doskonalenia nauczycieli, innymi przedszkolami, szkołami i placówkami, a także organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne zapewniają profesjonalne wsparcie w rozwiązywaniu problemów edukacyjno-wychowawczych poprzez prowadzenie m. in. działań diagnostycznych, terapeutycznych, a także realizację działań profilaktycznych. Odbiorcy usług poradni to dzieci, młodzież, rodzice, jak i nauczyciele. Do zadań poradni należy: diagnozowanie dzieci i młodzieży, udzielanie pomocy bezpośredniej uczniom oraz rodzicom, realizacja zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieraniu nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktyczno-wychowawczych oraz wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek.

W 2014 r., na terenie Polski funkcjonowało 560 publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych i 19 poradni specjalistycznych, a także 235 poradni niepublicznych i 25 specjalistycznych.

Tabela 13. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne wg rodzaju (wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2014 r.)

Nazwa jednostki	Rodzaj jednostki		Razem
	publiczna	niepubliczna	
poradnia psychologiczno-pedagogiczna	560	235	795
poradnia specjalistyczna	19	25	44
razem	579	260	839

⁸³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół - Dz. U., poz. 977

Udzielanie bezpośredniej pomocy dzieciom i młodzieży oraz rodzicom przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, polega w szczególności na prowadzeniu terapii dzieci i młodzieży oraz ich rodzin oraz udzielaniu pomocy rodzicom w rozpoznawaniu potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży oraz w rozwiązywaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych.

Kierunki działań:

4.2. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie

Rodzaje działań:

4.2.1. Opracowanie oraz wydawanie wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (art. 8 pkt 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

Wskaźniki:

- wytyczne do prowadzenia szkoleń.

Termin realizacji: 2015, 2017, 2019.

Zgodnie z art. 8 pkt 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego jest zobowiązany do opracowania oraz wydania co najmniej raz na dwa lata wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wytyczne zostały opracowane przez Zespół Monitorujący do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który został powołany 23 czerwca 2014 r. jako organ opiniotawczo-doradczy Ministra we współpracy z pracownikami Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Treść Wytycznych jest dostępna na stronie internetowej www.mpips.gov.pl w zakładce przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Wytyczne zostały opracowane na lata 2014-2015. Zakres Wytycznych obejmuje następujące obszary:

- Założenia;
- Osoby uczestniczące w szkoleniu;
- Zawartość merytoryczną szkolenia;
- Metody szkolenia;
- Czas trwania szkolenia;
- Zaliczenie szkolenia;
- Kwalifikacje realizatorów szkolenia.

4.2.2. Opracowywanie i wydawanie wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (art. 8a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: Prokuratura Generalna.

Wskaźniki:

- wytyczne dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury.

Termin realizacji: 2015, 2017, 2019.

Stosownie do treści art. 8a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy III. Działania realizowane przez Prokuraturę Generalną w rodzinie w dniu 1 kwietnia 2014 roku Prokurator Generalny sformułował znowelizowane „Wytyczne dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy III. Działania realizowane przez Prokuraturę Generalną w rodzinie”, które uchylili Wytyczne z dnia 18 grudnia 2013 roku.

Treść „Wytycznych (...)” jest dostępna <http://www.pg.gov.pl/wytyczne-prokuratora-generalnego-1449/wytyczne-i-zarzadzenia-2.html>

4.2.3. Opracowanie materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie, dla osób realizujących te zadania (art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.)

Realizatorzy zadania: wojewodowie.

Wskaźniki:

- opracowane materiały instruktażowe, zalecenia i procedury w każdym województwie.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 9 województwach wojewódzcy koordynatorzy opracowali 11 materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie, dla osób realizujących te zadania.

4.2.4. Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w każdym województwie, poprzez:

- utworzenie i aktualizację bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie poszczególnych służb na poziomie województwa oraz umieszczenie jej na stronach internetowych instytucji wojewódzkich i okręgowych,
- nawiązanie współpracy pomiędzy takimi osobami w celu wypracowania wspólnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- przeprowadzanie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb

Realizatorzy zadania: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Sprawiedliwości, Prokuratura Generalna, Komenda Główna Policji, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, wojewodowie, samorząd województwa, komendy wojewódzkie Policji, sądy okręgowe, prokuratury apelacyjne, zakłady karne.

Wskaźniki:

- umieszczenie i coroczna aktualizacja na stronach internetowych właściwych instytucji bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb na terenie województwa,
- liczba interdyscyplinarnych spotkań, konferencji z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb.

Termin realizacji: 2014-2020.

Baza tele-adresowa opracowana przez **Ministerstwo Sprawiedliwości we współpracy między innymi z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej** w zakresie osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb jest umieszczona na stronie internetowej www.ms.gov.pl oraz w zakładce Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Współpraca pomiędzy służbami odbywa się także w ramach Zespołu Monitorującego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (o którym mowa więcej w pkt. 2.1.6) oraz podczas organizowanej corocznie przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej konferencji (o której mowa w pkt. 4.4.1).

Innym z działań tak **Prokuratury Generalnej**, jak również podległych jednostek organizacyjnych prokuratury, mającym na celu realizację Programu, jest utrzymywanie i aktualizowanie na swoich stronach internetowych zakładki poświęconej ofiarom przestępstw, w tym również ofiarom przemocy w rodzinie. Wśród dostępnych tam informacji dostępne są tam między innymi uaktualniane bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących w Prokuraturach Apelacyjnych, Sądach Okręgowych, Urzędach Wojewódzkich oraz Komendach Wojewódzkich Policji pracę podmiotów wykonujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, dostępne dla każdego zainteresowanego.

W 2014 r. każda **Komenda Wojewódzka Policji, Komenda Stołeczna Policji oraz Komenda Główna Policji** na swoich stronach internetowych umieściła bazę danych osób nadzorujących i koordynujących działanie służb na terenie danego województwa.

Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zorganizowała i przeprowadziła cztery interdyscyplinarne spotkania, w których brali udział członkowie powołanej przez Dyrektora PARPA Rady ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Posiedzenia Rady służyły m.in. wypracowaniu optymalnych rozwiązań służących usprawnieniu interdyscyplinarnej pracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, realizacji procedury "Niebieskie Karty" oraz przygotowaniu sesji egzaminacyjnych na specjalistę ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Z danych **Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej** wynika, że liczba przeprowadzonych interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb wyniosła **144**.

Kierunki działań:

4.3. Zwiększanie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rodzaje działań:

4.3.1. Organizowanie szkoleń w oparciu o wytyczne, o których mowa w punkcie 4.2.1. dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w tym przedstawicieli:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- Policji,
- oświaty,
- ochrony zdrowia,
- sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych,
- służby więziennej,
- innych podmiotów mogących być członkami zespołów interdyscyplinarnych/grup roboczych (art. 6 ust. 6 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

Realizatorzy zadania: samorząd województwa.

Wskaźniki:

- liczba szkoleń w każdym województwie,
- liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb lub podmiotów.

Termin realizacji: 2014-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację szkoleń dla pracowników „pierwszego kontaktu” realizują je w oparciu o opracowane wytyczne, o których mowa w punkcie 4.2.1. dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Szkolenia były prowadzone we wszystkich 16 województwach. W 2014 r. odbyło się **114 szkoleń**. Łącznie zostało przeszkolonych **3 093 pracowników pierwszego kontaktu, w tym jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – 1 885, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych – 184, Policji – 345, oświaty – 213, ochrony zdrowia – 178, sędziów – 6, prokuratorów – 8, kuratorów sądowych – 155, służby więziennej – 14, innych podmiotów - 105**. Szkolenia w większości województw dotyczyły głównie budowania lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie w oparciu o współpracę zespołów interdyscyplinarnych, dotyczyły również takich zagadnień jak: realizacji programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, mediacji, pomocy osobom pokrzywdzonym, pracy z rodziną wieloproblemową, pracy z dzieckiem krzywdzonym, pracy z ofiarami przemocy w rodzinie w tym z osobami starszymi i niepełnosprawnymi, diagnozowania przemocy w rodzinie, pogłębiania wiedzy na temat kompetencji służb w ramach procedury „Niebieskie Karty” oraz prowadzenia dokumentacji i ochrony danych osobowych w ramach NK, prawnych aspektów przeciwdziałania przemocy.

Koszt przeprowadzonych szkoleń w 16 województwach wyniósł łącznie **2 153 083 zł**, w tym z budżetu państwa 234 tys. zł. Wszyscy Marszałkowie Województw wywiązali się z obowiązku przeprowadzenia szkoleń dla pracowników pierwszego kontaktu.

Tabela 14. Liczba pracowników „pierwszego kontaktu” uczestniczących w szkoleniach w latach 2007-2014

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
4 543	4 593	1 872	5 519	5 365	5 446	5 685	3 093

Tabela 15. Liczba szkoleń i liczba przeszkolonych w Polsce w 2014 r.

LP.	WOJEWÓDZTWO	Liczba szkoleń	Liczba przeszkolonych
1	dolnośląskie	8	239
2	kujawsko - pomorskie	5	194
3	lubelskie	3	125
4	lubuskie	2	41
5	łódzkie	1	28
6	małopolskie	11	137
7	mazowieckie	15	414
8	opolskie	9	131
9	podkarpackie	2	135
10	podlaskie	12	570
11	pomorskie	2	174
12	śląskie	13	277
13	świętokrzyskie	3	242
14	warmińsko-mazurskie	2	36
15	wielkopolskie	22	237
16	zachodniopomorskie	4	113
ogółem		114	3 093

4.3.2. Opracowywanie i realizacja szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania oraz ich wpływu na kształtowanie postaw osób stosujących przemoc w rodzinie

Realizatorzy zadania: Komenda Główna Policji, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Wskaźniki:

- liczba szkoleń,
- liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb.

Termin realizacji: 2014-2020.

Z inicjatywy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Komendzie Głównej Policji przy współpracy z Fundacją Dzieci Niczyje oraz Ogólnopolskim Pogotowiem dla Ofiar Przemocy w Rodzinie Instytutu Psychologii Zdrowia „Niebieska Linia” w 2013 **opracowano algorytmy i kwestionariusze służące do oceny ryzyka zagrożenia życia i zdrowia w związku z przemocą w rodzinie** wobec osób dorosłych i dzieci, które zostały wdrożone w Policji na terenie kraju od dnia 1 stycznia 2014 r.

Uzasadnienie wprowadzenia na gruncie polskim narzędzi szacowania ryzyka zagrożenia życia i zdrowia w związku z przemocą w rodzinie stanowią również europejskie regulacje zwracające coraz większą uwagę na ten rodzaj środków ochrony, podkreślając jednocześnie konieczność ich konstruowania i wdrażania przez wszystkie kraje Unii Europejskiej. Art. 51 Konwencji Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej dotyczy kwestii oceny, a także zarządzania ryzykiem: *„Strony stosują konieczne środki ustawodawcze lub inne środki, aby zapewnić ocenę ryzyka śmiertelności, powagi sytuacji oraz ryzyka powtarzalności aktów przemocy przeprowadzaną przez wszelkie istotne organy w celu zarządzania ryzykiem oraz, w razie potrzeby, w celu udzielenia skoordynowanego bezpieczeństwa i wsparcia”*.

Celem wdrożenia algorytmów, oprócz zapewnienia skuteczniejszej ochrony osób najłabszych zagrożonych przemocą – dzieci, kobiet, osób starszych, jest przede wszystkim zwiększenie skuteczności i podniesienie kompetencji funkcjonariuszy Policji wykonujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy oraz zapewnienie praktycznego wsparcia dla funkcjonariuszy Policji, którzy w czasie wykonywania obowiązków służbowych mają kontakt z ofiarami przemocy w rodzinie.

Wdrażanie do korzystania z algorytmów i kwestionariuszy poprzedzone zostało programem pilotażowym w województwie lubuskim. Był on realizowany na terenie wszystkich powiatów województwa lubuskiego. W ramach pilotażu **przeszkolono 64 policjantów**, którzy następnie w ramach szkoleń kaskadowych przeszkolili **kolejnych 400 policjantów** podejmujących interwencję w sytuacji przemocy w rodzinie. Pilotaż realizowany był od 1 do 30 września 2013 r.

Od 1 października 2013 r. do 15 grudnia 2013 r. Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” wspólnie z KGP prowadziło analogiczne szkolenia dla policjantów na terenie pozostałych 15 województw Polski w ramach realizacji zadania publicznego pn.: „Podnoszenie skuteczności działań Policji w związku z przemocą w rodzinie” – zadanie zlecone przez MSW, kwota dotacji celowej 99.930 zł. Przeszkolonych zostało ok. 850 policjantów. Przeszkoleni liderzy prowadzili do końca 2013 r. na terenie KPP/KMP/KSP szkolenia (kaskadowe), podczas których przeszkolono **ok. 35 000 policjantów**.

W jednostkach organizacyjnych Policji, w ramach doskonalenia lokalnego odbyło się w 2014 r. **1 830 szkoleń** związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. W szkoleniach tych uczestniczyło **29 448 policjantów**.

Podnosząc swoje kwalifikacje zawodowe prokuratorzy uczestniczyli w szkoleniach, których przedmiotem było prowadzenie postępowań w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie.

Działania realizowane przez Prokuraturę Generalną i ofiary przemocy domowej, postępowania III. Działania realizowane przez Prokuraturę Generalną z dorosłymi pokrzywdzonymi, sytuacji dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie oraz wpływu przemocy na zdrowie psychiczne dzieci, unormowań prawnych służących wzmocnieniu ochrony osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie. Szczególny nacisk położono na wdrożenie w bieżącej pracy prokuratorów opracowanej w roku 2013 w Prokuraturze Generalnej Metodyki prowadzenia postępowań karnych w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie, która została przekazana do wszystkich powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. W trakcie szkoleń omówiono również kwestie pomocy ofiarom przestępstw, współpracy w tym zakresie z organizacjami powołanymi do pomocy pokrzywdzonym, instytucjami pomocowymi, a także zakres informacji przekazywanych pokrzywdzonym przez organy postępowania na temat ich praw i możliwości uzyskania pomocy.

Inną z form działalności prokuratorów w tym zakresie było aktywne uczestnictwo w pracach lokalnych zespołów interdyscyplinarnych, podczas których przedstawiane były uregulowania prawne skierowane na ochronę ofiar przemocy domowej oraz praw pokrzywdzonych przestępstwem w toku postępowania karnego.

Ponadto, Ośrodek Szkolenia Ustawicznego i Współpracy Międzynarodowej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury przeprowadził, w każdym z 11 okręgów apelacyjnych, szkolenia skierowane do zawodowych rodzinnych kuratorów sądowych, nt: „Wybrane zagadnienia z metodyki pracy rodzinnego kuratora sądowego”, które odnosiły się m.in. do problematyki przemocy w rodzinie, w szczególności realizując temat: „Ochrona dziecka przed krzywdzeniem”.

Łącznie zostało przeszkolonych **349 kuratorów sądowych**.

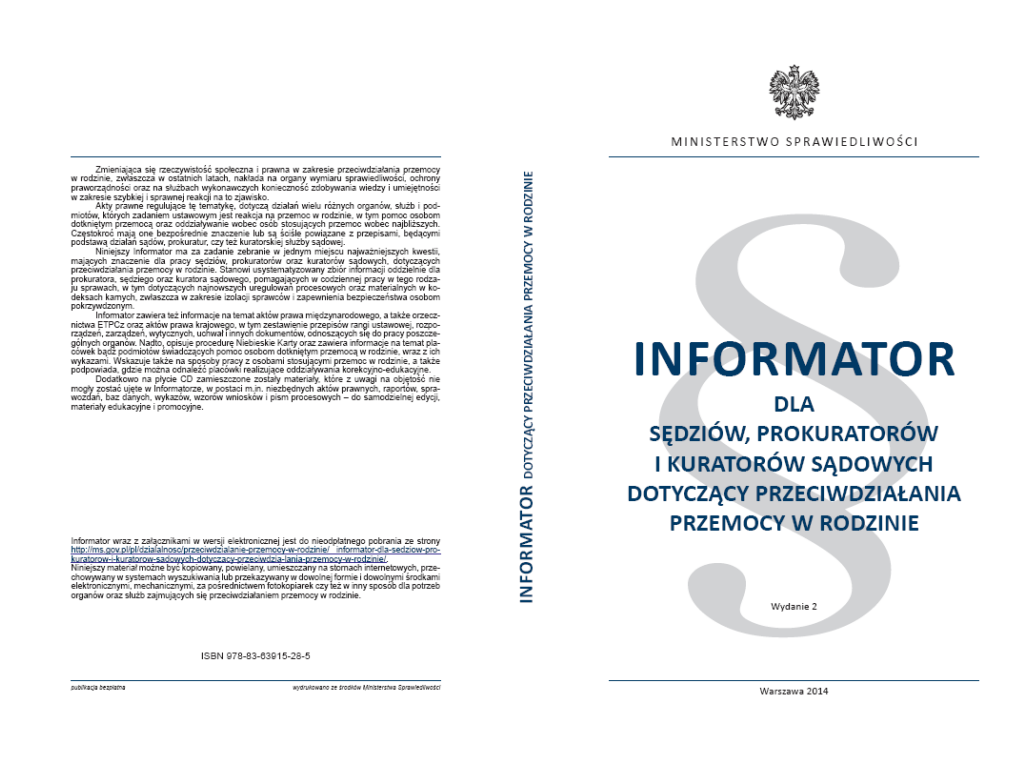
Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury
4.3.2. Opracowywanie i realizacja szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania oraz ich wpływu na kształtowanie postaw osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba szkoleń	11
	liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb	349

W 2013 roku Ministerstwo Sprawiedliwości opracowało i wydało *Informator dla sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych dotyczący przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, przygotowany przez Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka.

Informator jest pierwszym, kompleksowym zestawieniem informacji oddzielnie dla prokuratora, sędziego oraz kuratora sądowego, pomagających w codziennej pracy w tego rodzaju sprawach, w tym dotyczących najnowszych uregulowań procesowych oraz materialnych w kodeksach karnych, zwłaszcza w zakresie izolacji sprawców, właściwego na nich oddziaływania oraz zapewnienia bezpieczeństwa osobom pokrzywdzonym.

Informator zawiera też informacje na temat aktów prawa międzynarodowego, a także orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz aktów prawa krajowego, w tym zestawienie przepisów rangi ustawowej, rozporządzeń, zarządzeń, wytycznych, uchwał i innych dokumentów, odnoszących się do pracy poszczególnych organów. Nadto, opisuje procedurę „Niebieskie Karty” oraz zawiera informacje na temat placówek bądź podmiotów świadczących pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, wraz

z ich wykazami. Wskazuje także na sposoby pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie, a także podpowiada, gdzie można odnaleźć placówki realizujące oddziaływania korekcyjno-edukacyjne.

Dodatkowo na płycie CD zamieszczone zostały materiały, które z uwagi na objętość nie mogły zostać ujęte w *Informatorze*, w postaci m.in. niezbędnych aktów prawnych, raportów, sprawozdań, baz danych, wykazów, wzorów wniosków i pism procesowych – do samodzielnej edycji, materiałów edukacyjnych i promocyjnych.

Niniejsze opracowanie stanowi kontynuację cyklu materiałów informacyjnych, opracowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej oraz Komendą Główną Policji, w postaci *Karty praw osoby dotkniętej przemocą w rodzinie*, *Informatora dla osoby dotkniętej przemocą w rodzinie* oraz *Karty informacyjnej dla osoby stosującej przemoc w rodzinie*, tym razem skierowanych do podmiotów profesjonalnych. Pojawiające się coraz częściej badania naukowe, wyniki sprawozdań, kontroli, a także sygnały płynące ze środowisk prokuratorskich, sędziowskich i kuratorskich wskazywały na zasadność i potrzebę opracowania kompleksowego materiału, do wykorzystania w pracy poszczególnych organów i służb.

Informator w wersji papierowej został rozdyskrebowany za pośrednictwem prezesów sądów apelacyjnych do wszystkich sądów rejonowych, z przeznaczeniem dla sędziów karnistów oraz kuratorów sądowych w liczbie 5.000 egzemplarzy. *Informator* w wersji elektronicznej wraz z załącznikami został również udostępniony do bezpłatnego pobrania na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości⁸⁴, a także włączony do materiałów edukacyjnych Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury i umieszczony do bezpłatnego pobrania na stronie internetowej Krajowej Szkoły⁸⁵.

W 2014 roku miało miejsce drugie wydanie zaktualizowanego Informatora, który został wydrukowany i przesłany w liczbie 5.000 szt. za pośrednictwem prezesów sądów okręgowych do wszystkich sądów rejonowych, z przeznaczeniem dla kuratorów sądowych.

W celu realizacji tego zadania, Służba Więzienna we własnym zakresie i w ramach własnego budżetu

⁸⁴ <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/sluzby/informator-dla-sedziow-prokuratorow-i-kuratorow-sadowych-dotyczacy-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie/>.

⁸⁵ <https://www.kSSIP.gov.pl/dzialalnosc-wydawnicza/inne-publikacje>.

szkoli kadre, więzienną, wypracowuje i wdraża metody oddziaływań na sprawców oraz zabiega o udział w spotkaniach i konferencjach międzyresortowych w celu wymiany doświadczeń. Szczegółowe dane dotyczące przeszkolenia kadry więziennej do pracy ze sprawcami przemocy zawiera poniższa tabela.

OISW	Przygotowanie kadry więziennej do pracy ze sprawcami przemocy wg OISW w sprawozdanym roku kalendarzowym		
	Liczba czynnych funkcjonariuszy / pracowników SW, przeszkolonych w realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy	Liczba funkcjonariuszy/ pracowników SW, przeszkolonych w zakresie pracy z osobą uwikłaną w przemoc	Liczba szkoleń, konferencji, seminariów, szkoleń wewnętrznych dotyczących problemu przemocy, jej przeciwdziałania i/lub pracy z osobami uwikłanymi w przemoc, w których uczestniczyli funkcjonariusze / pracownicy SW
Białystok	23	21	40
Bydgoszcz	33	81	
Gdańsk	13	17	
Katowice	31	53	
Koszalin	16	33	
Kraków	16	61	
Lublin	21	13	
Łódź	21	38	
Olsztyn	30	10	
Opole	19	74	
Poznań	20	303	
Rzeszów	20	19	
Szczecin	21	20	
Warszawa	22	26	
Wrocław	31	42	
RAZEM	337	811	40

Wśród personelu działów penitencjarnych na dzień 31 grudnia 2014 roku, **337** wychowawców i psychologów (czynnych funkcjonariuszy) posiadało szkolenia specjalistyczne i mogą prowadzić programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy. W 2014 roku, w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz pracy z osobą uwikłaną w przemoc uczestniczyło **811** pracowników więziennictwa.

Służba Więzienna dostrzega potrzebę obejmowania odpowiednimi oddziaływaniami populację skazanych osób, uwikłanych w przemoc, jednak możliwości kadrowe oraz finansowe warunkują istotne ograniczenia w tym wymiarze.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
4.3.2. Opracowywanie i realizacja szkoleń kierowanych do służb	liczba szkoleń	40

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wskazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania oraz ich wpływu na kształtowanie postaw osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba przeszkolonych osób	811

W roku 2014, poza szkoleniami z zakresu pracy ze sprawcą przemocy, w ofercie szkoleniowej realizowanej w Służbie Więziennej znalazły się także szkolenia dotyczące prowadzenia rozmów z ofiarami przemocy odwiedzającymi skazanych sprawców, szkolenia dotyczące umiejętności budowania motywacji u sprawców przemocy, by skorzystali oni z oferty programów korekcyjno-edukacyjnych a także szkolenia z zakresu diagnozy potrzeb skazanych, którzy sami doświadczali przemocy przed osadzeniem.

Jak już wspomniano przy omawianiu Działania 3.3.2., Centralny Zarząd Służby Więziennej jest beneficjentem projektu pn: „STOP PRZEMOCY – DRUGA SZANSA, Podniesienie kompetencji kadry penitencjarnej we wzmocnieniu działań edukacyjno-korekcyjnych wobec skazanych sprawców przemocy w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności za znęcanie się nad członkami rodziny” w ramach Programu „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009-2014. Jego celem jest organizacja w minimum 80 jednostkach penitencjarnych, przedsięwzięć podnoszących efektywność oddziaływań penitencjarnych wobec skazanych sprawców przemocy.

W szczególności organizacja ta obejmować będzie następujące działania:

- a) podniesienie stopnia kompetencji zawodowych i zwiększenie liczby wychowawców i psychologów więziennych, którzy zostaną przeszkoleni do prowadzenia oddziaływań edukacyjno-korekcyjnych wobec skazanych sprawców przemocy w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności,
- b) zwiększenie liczby wdrożonych programów edukacyjno-korekcyjnych w zakładach karnych i aresztach śledczych wobec skazanych odbywających kare pozbawienia wolności za stosowanie przemocy w rodzinie,
- c) zwiększenie liczby skazanych sprawców przemocy w rodzinie objętych programami edukacyjno-korekcyjnymi w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności,
- d) podniesienie jakości oddziaływań oraz ich zakresu w dostosowaniu do specyfiki potrzeb edukacyjno-korekcyjnych skazanych sprawców przemocy domowej ze względu na płeć.

Planowana realizacja zadań przewidziana jest na lata 2014-2015.

Jak już wspomniano uprzednio, Ministerstwo Sprawiedliwości realizuje projekt pt. „Wzmocnienie działań na rzecz ofiar przemocy w rodzinie” współfinansowany ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2009-2014.

Projekt zakłada m.in. przeprowadzenie około 120 działań, na które składać się będą m.in. szkolenia dla osób pracujących z pokrzywdzonymi.

W 2014 roku zostało przeprowadzone szkolenie dla osób pracujących z pokrzywdzonymi przemocą w rodzinie obejmujące 102 godziny szkoleniowe zrealizowane zgodnie z tematami wskazanymi w „Wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2014-

2015” opracowanymi na podstawie art. 8a ustawy o *przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, wydanymi przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej. W wyżej wymienionym szkoleniu udział wzięło **46** osób.

W 2015 roku planowane jest przeprowadzenie kolejnego szkolenia dla maksymalnie 48 osób. W tematyce planowanego szkolenia nacisk zostanie położony na mechanizmy działania sprawców oraz formy oddziaływania na sprawców, których poznanie często warunkuje udzielenie właściwej pomocy osobom pokrzywdzonym. Szkolenie adresowane jest zarówno do uczestników pierwszej edycji szkolenia (tj. szkolenia zorganizowanego w 2014 roku), którzy chcieliby poszerzyć wiedzę z tego zakresu, jak i osób nie objętych poprzednią edycją szkolenia. Celem działań jest wyposażenie osób pracujących z pokrzywdzonymi przemocą w rodzinie w wiedzę umożliwiającą jak najbardziej kompleksową pomoc osobom pokrzywdzonym.

Ministerstwo Sprawiedliwości jest jednym z resortów zaangażowanych w realizację zadań wynikających z nowego Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020. Podkreślenia jednak wymaga, że w przeciwieństwie do innych podmiotów, ma ograniczony wpływ na efektywność realizacji zadań przewidzianych w Programie przez podległe mu jednostki. Zadania te bowiem w znacznej mierze dotyczą sfery orzeczniczej, a ta nierozzerwalnie związana jest z zasadą niezawisłości sędziowskiej. Wpływ Ministerstwa Sprawiedliwości na liczbę orzekanych przez sądy wobec sprawców przemocy w rodzinie środków karnych i probacyjnych sprowadza się więc do prowadzenia akcji informacyjno-edukacyjnych oraz szkoleń dla kadry orzeczniczej. Zaznaczenia również wymaga, że od 31 marca 2010 roku, kiedy to nastąpiło rozdzielenie funkcji Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego, Minister Sprawiedliwości nie posiada kompetencji nadzorczych wobec powszechnych jednostek prokuratury, tym samym nie ma wpływu na prowadzone przez prokuratorów lub pod ich nadzorem, postępowania przygotowawcze. Kompetencje nadzorcze w tym zakresie posiada Prokurator Generalny.

Tym niemniej, zaprezentowane w niniejszej informacji dane statystyczne wskazują, że prowadzone działania edukacyjne i informacyjne odnoszą zamierzony skutek, o czym świadczy **metodyczny wzrost liczby stosowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie środków zapobiegawczych, karnych oraz probacyjnych w postępowaniu karnym**.

Należy dodać, że wzrost liczby stosowanych środków izolacji następuje przy jednoczesnym spadku liczby osób skazanych za czyny związane z przemocą w rodzinie, co świadczy **o zwiększaniu się odsetka rzeczywiście izolowanych sprawców przemocy w rodzinie od osób pokrzywdzonych**.

W porównaniu z rokiem 2013 **wzrosła również liczba orzeczonych obowiązków poddania się oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym**. W 2014 roku sądy w wyrokach skazujących bądź warunkowo umarzających postępowanie karne orzekły aż **981** tego rodzaju obowiązków, co jest znaczącym wzrostem w stosunku do roku poprzedniego (2013 - 578), **aż o niemal 70%**.

Biorąc pod uwagę cele tych oddziaływań, a mianowicie fakt, że stanowią one narzędzie ukierunkowane na zmianę postawy i zachowań osoby stosującej przemoc oraz służą zmniejszeniu ryzyka stosowania przemocy w przyszłości, nawet nieznaczny wzrost liczby orzeczonych obowiązków poddania się takim oddziaływaniom należy ocenić pozytywnie. Mimo licznych podjętych już w tym kierunku działań, konieczna jest ich kontynuacja, aby przybliżyć sędziom, a także prokuratorom i kuratorom sądowym **korzyści płynące ze stosowania tego typu obowiązków** wobec sprawców przemocy w rodzinie.

Ministerstwo Sprawiedliwości, a także wszystkie podmioty podlegające resortowi sprawiedliwości zrealizowały bądź realizowały w 2014 roku zadania nałożone na resort nowym Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Z działań Ministerstwa Sprawiedliwości w 2014 roku skierowanych wobec osób pokrzywdzonych oraz służb lub organów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie należy ponownie wymienić:

- świadczenie pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem, w tym przemocą w rodzinie, w ramach funkcjonowania Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej,
- funkcjonowanie telefonu interwencyjno-informacyjnego „Niebieska Linia”,
- aktualizacje stron internetowych oraz zakładki na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości i dostosowanie zakładki dotyczącej przeciwdziałania przemocy w rodzinie, do obszarów opisanych w nowym Krajowym Programie,
- aktualizacja i rozpowszechnienie *Baza danych osób nadzorujących lub koordynujących działania służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa*,
- opracowanie kolejnego wydania i rozpowszechnienie *Informatora dla sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych dotyczącego przeciwdziałania przemocy w rodzinie*,
- dystrybucja kolejnego zaktualizowanego wydania *Informatora dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie*,
- opracowanie i dystrybucja *Karty informacyjnej dla dozorowanego sprawcy przemocy w rodzinie oraz Karty informacyjnej dla osoby skazanej za przemoc w rodzinie*,
- certyfikowanie przyjaznych pokoi przesłuchań,
- szkolenie sędziów, kuratorów sądowych oraz funkcjonariuszy służby więziennej,
- skuteczne oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie osadzonych w placówkach penitencjarnych.

Dzięki przeprowadzonym szkoleniom nastąpił **wzrost świadomości oraz znajomości problematyki przemocy w rodzinie wśród organów ścigania oraz wymiaru sprawiedliwości**. Podkreślić należy coraz częstsze stosowanie oddziaływań wobec sprawców przemocy w rodzinie (izolacyjnych, a także korekcyjno-edukacyjnych), co pozytywnie prognozuje na realizację tych zadań w przyszłości.

W 2014 roku **Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** przeprowadziła 17 szkoleń i konferencji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w których ogółem wzięło udział 920 osób. Przedsięwzięcia były adresowane do osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym m.in. do członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, sędziów wydziałów karnych sądów rejonowych, przedstawicieli ochrony zdrowia, osób pracujących z dziećmi z rodzin z problemem alkoholowym i przemocą, itp. Na zlecenie PARPA przeprowadzono także 130-godzinne szkolenie pod nazwą "Interdyscyplinarne szkolenie dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie".

Dodatkowo należy wskazać, że w Ministerstwie Zdrowia, w dniu 7 kwietnia 2014 r. został wydany komunikat dotyczący przypomnienia o obowiązku zgłaszania przypadków przemocy w rodzinie, a także przepisów nowelizacji Kodeksu Karnego, w którym uchylony został art. 205 przewidujący wnioskowy tryb ścigania przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, wobec czego przemoc seksualna oraz gwałt stały się przestępstwem ściganym z urzędu. Powyższy komunikat został przekazany do Narodowego Funduszu Zdrowia, Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia, Naczelnej Izby Lekarskiej i Naczelnej Izby Pielęgniarskiej i Położnych, a także zamieszczony na stronie internetowej Ministerstwa Zdrowia w celu rozpowszechnienia jego treści w podmiotach leczniczych i właściwych grupach zawodowych.

Ponadto w 2014r. PARPA przeprowadziła II etap kampanii adresowanej do przedstawicieli ochrony zdrowia pod hasłem "Lekarzu, reaguj na przemoc", której celem było m.in. zwiększenie wiedzy w zakresie rozpoznawania przemocy w rodzinie, możliwości reagowania w sytuacji podejrzenia przemocy oraz zwiększenie zaangażowania ochrony zdrowia w realizację procedury NK. Do wszystkich gmin wysłano publikację "Przewodnik dla pracowników ochrony zdrowia" i ulotki promujące stronę

internetową dla lekarzy: ww.lekarzureagujnaprzemoc.pl. Nawiązano współpracę z lokalnymi i regionalnymi mediami oraz portalami medycznymi, które zamieszczały informacje na temat zadań i roli lekarzy w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Na bieżąco prowadzono działania edukacyjno-informacyjne dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie - wysyłano publikacje, broszurki oraz ulotki promujące Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia" - 801-12-00-02.

Kierunki działań:

4.4. Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rodzaje działań:

4.4.1. Organizowanie ogólnopolskiej konferencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Realizatorzy zadania: minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

Wskaźniki:

- liczba zorganizowanych konferencji,
- liczba osób uczestniczących w konferencji.

Termin realizacji: 2014-2020.

W 2014 r. Ministerstwo Pracy i polityki Społecznej zorganizowało ogólnopolską konferencję pn. **„Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 2014-2020 - teraźniejszość i przyszłość”**. W konferencji wzięli udział przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczebla centralnego, regionalnego i lokalnego. Uczestnicy konferencji zapoznali się z wynikami badania przeprowadzonego na zlecenie MPIPS w 2013 r., dotyczącymi *Ewaluacji lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie – doświadczenia dotyczące sposobów pomagania i nasilenia stresu pourazowego (PTSD) z perspektywy osób dotkniętych przemocą w rodzinie*.

Ponadto został zaprezentowany nowy Krajowy Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, w czterech głównych obszarach problemowych: profilaktyki i edukacji społecznej, ochrony i pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, oddziaływania na osoby stosujące przemoc w rodzinie oraz podnoszenia kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Podczas konferencji omówione zostały także projekty nagrodzone w tegorocznej edycji Konkursu w ramach *Programu Ośłonowego „Wsparcie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”*: „Zareaguj – nie rezygnuj – edycja 2014”- realizowanego przez Chrześcijańską Misję Pomocy Ludziom Uzależnionym „Nowa Nadzieja” w Olsztynie „Rodzina Wolna od Przemocy – II edycja” realizowanego przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Głogowie Małopolskim oraz „Pozytywna Rodzina” - realizowany przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gietrzwałdzie. W konferencji **wzięło udział 150 osób**. Koszt zorganizowania konferencji **wyniósł 82 962,40 zł**.

4.4.2. Wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwizji, coachingu, grup wsparcia

Realizatorzy zadania: jednostki samorządu terytorialnego - szczebel gminny, powiatowy i wojewódzki.

Wskaźniki:

- liczba osób poddanych różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego.

Termin realizacji: 2014-2020.

Z danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej za 2014 r. wynika, że ogółem **8 519 osób** zostało poddanych różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego, w tym 793 w samorządach województw, 1 850 w samorządach powiatowych i 5 876 w samorządach gminnych.

II. Finansowanie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 w okresie od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2014 r.

W ustawie budżetowej na rok 2014 na realizację zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zaplanowano ogółem kwotę **16.400.000 zł**, z tego:

w części 85 – Budżety wojewodów – 14.618.000 zł

w części 83 – Rezerwy celowe, w poz. 28 – 1.782.000 zł

Dotacje z rezerwy celowej zostały rozdysponowane w trakcie roku w 100%, tj. zwiększyły budżety wojewodów o 1.542.000 zł na realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie i na utrzymanie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz o 240.000 zł na dofinansowanie organizowania szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Ponadto, niektórzy wojewodowie, w tym Wojewoda: Kujawsko-Pomorski, Podkarpacki i Wielkopolski zwiększyli plan dotacji na realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dokonując w trakcie roku przesunięć dotacji z innych zadań z pomocy społecznej w ramach własnego budżetu. W związku z tym **ostateczny plan po zmianach na 31 grudnia 2014 roku** w części 85 – Budżety wojewodów z przeznaczeniem na realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie **wyniósł 16.669.000 zł** i **został wykonany na poziomie kwoty 16.434.000 zł**, tj. w 98,6%, z tego:

- na utrzymanie 35 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie funkcjonujących na terenie kraju w 2014 roku wydatkowano **ogółem 12.271.000 zł**, co stanowiło 99,6% planu po zmianach (niepełne wykonanie planu wynikało ze zwrotu niewykorzystanych dotacji do budżetu państwa),
- na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie wydatkowano ogółem **3.929.000 zł**, co stanowiło 95,6% planu po zmianach (niepełne wykonanie planu wynikało ze zwrotu niewykorzystanych dotacji do budżetu państwa),
- dofinansowanie organizowania szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie – **234.000 zł**, co stanowiło 97,5% planu po zmianach (każde z województw otrzymało z rezerwy celowej po 15 tys. zł na to zadanie, ale niższe wykonanie planu wykazały województwa: kujawsko-pomorskie, śląskie i świętokrzyskie).

Na program „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” w roku 2014 zaplanowano kwotę **3.000.000 zł**, a wydatkowano kwotę **2.948.433 zł**. Dofinansowanie otrzymało **105 podmiotów**.

Ponadto, w ramach budżetu Ministra Pracy i Polityki Społecznej oraz ze środków Funduszu Współpracy Dwustronnej na poziomie krajowym w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego i EOG 2009-2014 dla Programu Operacyjnego PL14 „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, na realizację działań wydatkowano środki w wysokości **375 087,40 zł** w tym:

- **82.962,40 zł** na zorganizowanie ogólnopolskiej konferencji pn. **„Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 2014-2020 - teraźniejszość i przyszłość”**,
- **237.390 zł** to koszt przeprowadzonego badania naukowego **„Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”** zrealizowanego w ramach Projektu Predefiniowanego pn. **„Rodzina polska wolna od Przemocy”** dla Programu Operacyjnego PL 14 „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu,

– **54.735 zł** to koszt realizacji ogólnopolskiej kampanii społecznej pn. „**Reaguj na przemoc**”.

Marszałkowie Województw w ramach posiadanych środków finansowych przeznaczyci **2.153.083 zł** na zorganizowanie szkoleń dla pracowników „pierwszego kontaktu” (w tym **234.000 zł** pochodziło z budżetu państwa w ramach części 85 - Budżety wojewodów).

Ministerstwo Sprawiedliwości w 2014 roku przeprowadziło dwa otwarte konkursy ofert na uzyskanie dotacji z *Funduszu* na pomoc pokrzywdzonym przestępstwem, w tym przemocą w rodzinie, dla jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych i nie działających w celu osiągnięcia zysku. Jeden z nich dotyczył pomocy w roku 2014, drugi zaś – w roku 2015. W pierwszym z przeprowadzonych konkursów wybrano 31 ofert (28 podmiotów), a łączna kwota przyznanych im dotacji wyniosła 15.380.596 zł. W drugim konkursie wybranych zostało 26 podmiotów, a łączna kwota przyznanych im dotacji wyniosła 16.255.958,20 zł.

Minister Spraw Wewnętrznych jest głównym koordynatorem działań realizowanych w ramach rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”. W ramach programu „Razem bezpieczniej” w 2014 r. dofinansowanie uzyskało 14 projektów na kwotę 942.762 zł. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w 2014 roku po raz kolejny dofinansowało realizację zadania publicznego pod nazwą „**Prowadzenie telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży**”, na które przeznaczono kwotę 150.000 zł. Zadanie to realizowane było przez Fundację Dzieci Niczyje. Pozostałe resorty nie określiły kwot przeznaczonych na realizację.

III. Podsumowanie, wnioski, zalecenia

Poniższe sprawozdanie stanowi podsumowanie działań realizowanych w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2014 r. Działania te realizowane są przez wszystkie szczeble administracji publicznej we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Ponieważ problematyka przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest wielowymiarowa, w ramach Programu realizowane są zadania mające na celu rozwój działań profilaktycznych dla osób i rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie, działania skierowane na ochronę osób doznających przemocy w rodzinie, działania odnoszące się do osób stosujących przemoc w rodzinie, a także działania w zakresie podnoszenia kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Realizowane działania w oparciu o Program mają duże znaczenie przy kreowaniu przyszłych priorytetów w walce ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. Jednym z kluczowych osiągnięć, które dotychczas udało się zrealizować zarówno na szczeblu centralnym jak i samorządowym jest podejmowanie współpracy oraz branie odpowiedzialności za tę problematykę przez różne resorty zaangażowane w realizację Programu, ale również przez przedstawicieli i służby pracujące w środowiskach lokalnych. Wprowadzenie tego typu rozwiązań daje gwarancję skuteczności podejmowanych działań oraz stworzenia optymalnych rozwiązań w zakresie walki ze zjawiskiem przemocy w rodzinie.

Realizowane działania w ramach Programu w sposób znaczący wpłynęły na zmianę świadomości społecznej. Ujawnianie przypadków przemocy w rodzinie świadczy o poszerzeniu wiedzy na temat tego zjawiska i dlatego też analizując statystyki dotyczące zwiększenia w porównaniu z 2013 r. (ponad 70 tys.) liczby wszczętych procedur „**Niebieskie Karty**” (**ponad 99 tys.**) w 2014 r. należy rozpatrywać tę tendencję wzrostową jako działanie braku społecznej akceptacji dla zjawiska przemocy i potwierdzenie, że przemoc w rodzinie jest przestępstwem, które należy piętnować i zdecydowanie reagować. Na zmianę świadomości społecznej wpływają również realizowane z sukcesem **kampanie społeczne**, dzięki którym spada akceptacja do zachowań przemocowych, a także zmienia się perspektywa patrzenia na problem przemocy nie jako na indywidualną sprawę rodziny, a na zjawisko, któremu trzeba przeciwdziałać. Dzięki ogólnopolskim kampaniom społecznym informacja dociera do całego społeczeństwa. Natomiast lokalne kampanie społeczne przyczyniają się przede wszystkim do przekazywania informacji społeczności lokalnej na temat możliwości skorzystania z pomocy w danej gminie, powiecie, województwie. Mnogość działań w tym zakresie została odzwierciedlona w „Dobrych Praktykach” opisywanych przez Wojewodów.

Przy realizacji działań profilaktycznych niebagatelną rolę w ich powodzeniu odgrywają realizowane w samorządach programy **profilaktyczne** skierowane do dzieci i młodzieży, ale również do środowisk zagrożonych przemocą w rodzinie. Dzięki Programom realizowanym przez **Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej** pn. „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” oraz Rządowemu Programowi na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła” realizowanego przez **Ministerstwo Edukacji Narodowej** czy też Rządowemu Programowi ograniczenia przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” realizowanemu przez **Ministerstwo Spraw Wewnętrznych** możliwe jest realizowanie innowacyjnych projektów na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W działania profilaktyczne aktywnie włącza się również **Ministerstwo Sprawiedliwości** wydając informatory, broszury, prowadząc bazę tele - adresową osób koordynujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prowadząc Ośrodki Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przemocy w Rodzinie. Natomiast **Ministerstwo Zdrowia za pośrednictwem Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** w 2014 r. realizowało działania informacyjne, szkolenia dla służb oraz prowadziło ogólnopolską infolinię dla osób

doznających przemocy w rodzinie „Niebieska Linia”. Ponadto duże zaangażowanie na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykazuje również **Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania** poprzez np. realizację projektu „Prawa dla ofiar przemocy seksualnej: nowe podejście systemowe. Wszechstronne usługi informacyjne, szkolenia i działania”.

Niewątpliwym sukcesem w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest podejmowanie działań w ramach zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych, co pozwala na **budowanie systemu, w którym pracownicy wszystkich instytucji oraz organizacji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie włączani są w proces niesienia pomocy rodzinom uwikłanym w przemoc. Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów stało się gwarantem postrzegania przemocy z różnych perspektyw: prawnej, socjalnej, psychologicznej, pedagogicznej, medycznej oraz zapewnienia kompleksowego wsparcia.** W związku z funkcjonowaniem zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych, nawet w najmniejszych gminach w Polsce, zmienia się świadomość społeczna, a tym samym zanikają bariery do informowania służb o przemoc.

Tendencja zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce widoczna jest w badaniach. **Na przestrzeni 7 lat skala zjawiska przemocy spadła o 10%.**

Ponadto, realizacja działań systemowych przyczyniła się również **do spadku korzystania osób doznających przemocy w rodzinie z placówek.** Wpływ na to mają przede wszystkim działania realizowane lokalnie, dzięki którym udzielana jest kompleksowa pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Ponadto duży wpływ na zmniejszenie liczby osób korzystających z placówek miały również zmiany kodeksowe wprowadzone w 2010 r. poprzez zmianę ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, dzięki którym istnieje możliwość wydania nakazu opuszczenia lokalu przez sprawcę przemocy w rodzinie oraz zakazu kontaktowania się z osobą doznającą przemoc.

Pomimo, iż spada liczba osób korzystających z placówek należy uwzględnić fakt, że bardzo ważnym działaniem realizowanym w ramach Programu jest również funkcjonowanie na terenie Polski **35 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie**, które rokrocznie udzielają kompleksowej, bezpłatnej pomocy **ok 8 tys. osób** doznających przemocy w rodzinie. Osoby, które zgłaszają się do tego typu placówek nie ponoszą żadnych opłat związanych z pobytem czy też świadczonymi usługami (psychologicznymi, prawnymi, medycznymi, socjalnymi). Ośrodki te nie podlegają również rejonizacji, dlatego też osoby zamieszkujące np. w Krakowie mogą skorzystać z takiej pomocy, np. w ośrodku we Wrocławiu, co ma niebagatelną wartość, bo umożliwia im wyjście z kryzysu oraz rozpoczęcie życia w nowym miejscu.

Pozytywną zmianę należy również zauważyć uwzględniając pracę na rzecz osób stosujących przemoc w rodzinie. Realizowane na szczeblu samorządu powiatowego **programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie** na przestrzeni lat zwiększyły swój potencjał i dzięki ich realizacji **w roku 2014 zostało poddanych tym oddziaływaniami ponad 8 tys. osób stosujących przemoc w rodzinie, a w 2007 r. liczba ta wynosiła ok. 900 osób.** Wpływ na sukces realizacji tego zadania ma również oprócz samorządów powiatowych zaangażowanie Centralnego Zarządu Służby Więziennej i realizacja tych programów w jednostkach penitencjarnych. Warto wspomnieć, że od 2017 r. z budżetu państwa będą również dofinansowywane dodatkowe oddziaływania skierowane do osób stosujących przemoc w rodzinie w postaci **programów psychologiczno-terapeutycznych.**

Bardzo ważnym działaniem przy wykonywaniu zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie mają również realizowane przez Marszałków Województw **szkolenia dla pracowników „Pierwszego Kontaktów”** tj. dla osób zawodowo zajmujących się tematyką związaną z przeciwdziałaniem przemocą w rodzinie. W roku 2014 zostało przeszkolonych **ponad 3 tys. osób** i zostało przekazanych na ten cel 2 153 083 zł, w tym 234 000 zł z budżetu państwa. Ważne jest, że w przyszłej perspektywie od 2017 r. środki finansowe z budżetu państwa na realizację szkoleń będą ulegały zwiększeniu (2017 r. – 480 000 zł, 2018 r. – 800 000 zł, 2019 r. – 1 600 000 zł, 2020 r. – 1 600 000 zł).

Warto także nadmienić, że w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej został w 2014 r. powołany na II kadencję **Zespół Monitorujący do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie** – organ opiniodawczo-doradczy ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, w skład którego wchodzi przedstawiciele organów centralnych, samorządowych oraz 10 organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zespół jest w trakcie opracowywania zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz aktów wykonawczych mających na celu usprawnienie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz dostosowanie przepisów prawa polskiego do Konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/22WSiSW. Planuje się rozpoczęcie prac legislacyjnych pod koniec 2015 r.

Uwzględniając powyższe oraz podsumowując sprawozdanie za 2014 r. należy wyrazić nadzieję, że Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 przyczyni się w dalszej perspektywie do wyraźnego spadku skali przemocy w rodzinie, a jednocześnie usprawni system pomocy osobom, które zostały dotknięte tym zjawiskiem oraz zwiększy zakres oddziaływań na osoby stosujące przemoc wobec najbliższych. W chwili obecnej należy się skupić na sprawnym funkcjonowaniu systemu, realizacji zadań poszczególnych służb i organów, a także ewentualnym wyeliminowaniu utrudnień organizacyjnych w pracy zespołów interdyscyplinarnych. Kierunek postępowania został wyznaczony i należy pozwolić funkcjonować systemowi przeciwdziałania przemocy w rodzinie, co z pewnością przyczyni się do zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce.

Wnioski dotyczące diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie

Ważnym zadaniem, które spoczywa na administracji rządowej w tym na Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej jest systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce. W ramach tego zadania w 2014 r. zostały przeprowadzone badania naukowe „**Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie**”. Badanie miało charakter porównawczy w stosunku do badań z lat wcześniejszych. W celu zachowania możliwości porównania wyników, kwestionariusz badania został ułożony w oparciu o wcześniej prowadzone przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej badania w latach 2007-2010.

- W oparciu o badania przeprowadzone w 2014 r. należy stwierdzić, że **następuje zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie**. Pierwsze badanie z 2007 r. wskazywało, że 36% Polaków doświadczyło jakiegokolwiek przemocy. Wynik badania z 2010 r. to spadek do 33,8%. Rok 2014 r. wskazuje, że 24,7% respondentów doświadczyło przemocy. To o ponad 10 % mniej niż w 2007 r., co stanowi znaczny odsetek na przestrzeni realizowanych działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Respondenci najczęściej deklarowali doświadczenie **przemocy psychicznej (17,3%)**. Istotnie rzadziej wskazywali na **przemoc fizyczną (15,8%)**. Przemoc seksualna i ekonomiczna pojawiały się sporadycznie (**odpowiednio 1,5%, 4,3%**).
- **W 2014 roku 19,8%** badanych deklarowało, że w dzieciństwie doświadczyło przynajmniej jednej z form przemocy w rodzinie. **Jest to niemal dwukrotnie niższy wynik**, niż uzyskany w czasie badania **w 2008 roku**, gdy do doświadczenia przemocy w dzieciństwie, przyznało się **38,1%** ankietowanych.
- Wśród osób mających dzieci do 18 roku życia, do stosowania przynajmniej jednej z form przemocy wobec dzieci przyznało się **w 2014 roku 6,7%** ankietowanych. Odsetek sprawców był ponad **dwukrotnie niższy** niż ten zaobserwowany w badaniu **z 2008 r.**, gdy do stosowania przemocy wobec dziecka przyznało się **15,5%** i jest to różnica istotna statystycznie.

- O ile 37% uczniów szacuje, że przemoc w rodzinie może doświadczać wielu ich rówieśników, a 32% podaje, że zna co najmniej jednego kolegę/koleżankę, która tej przemocy doświadcza; o tyle **wyniki relacjonowanego badania wskazują, że przemoc w rodzinie rzeczywiście może doświadczać 6% dzieci i młodzieży**. Dokładnie taki sam wynik (tj. 6%) dotyczący rzeczywistej skali przemocy wśród dzieci i młodzieży uzyskano w Ogólnopolskiej diagnozie problemu przemocy wobec dzieci, przeprowadzonej przez Fundację Dzieci Niczyje, a bardzo **zbliżony** (tj. 5%) uzyskano w badaniu TNS OBOP zrealizowanym na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w 2008 roku.
- **W zgodnej relacji zarówno ofiar, sprawców, jak świadków przemoc w rodzinie, osoby niepełnosprawne stanowiły wśród ofiar przemocy jedynie niewielki odsetek – odpowiednio 5,4%, 2,7%, 5,7%.**
- W relacjach ofiar najczęściej przemoc dotykała osoby młode. **Przeważały wskazania dla wieku 18-29 lat (35,4%) i 30-39lat (23,2%). Najrzadziej wskazywano na osoby najstarsze (powyżej 60. roku życia – 5,4%) i najmłodsze (poniżej 18 r. ż. – 7,1%).** Warto zauważyć, że w deklaracjach świadków na grupę najstarszą wskazywano istotnie częściej (15,1%). Można przypuszczać, że wśród najstarszych respondentów dużo niższa była gotowość do przyznawania się do bycia ofiarą przemocy. Badanie potwierdziło również istnienie zależności wskazującej, że wraz ze wzrostem wieku osób doświadczających przemocy, rośnie częstotliwość doświadczania przemocy.
- **W ciągu ostatniego roku od przeprowadzenia badania przemoc doświadczyło 2,5% respondentów.** Wśród ofiar przemocy w 2014 roku najwięcej osób doświadczało przemocy psychicznej (56,3%). Zdecydowanie mniej respondentów zadeklarowało, że doświadczana przez nich przemoc miała charakter agresji fizycznej (24,3%) lub przemoc ekonomicznej (18,3%). Najrzadziej badani przyznawali się do bycia ofiarą przemocy seksualnej (1,1%).
- **Wśród ofiar przeważały osoby pozostające w związku małżeńskim – potwierdzały to zgodnie relacje ofiar, sprawców i świadków zdarzenia przemocy (odpowiednio 52,3%, 64,5%, 66,0%),** niemniej same ofiary istotnie rzadziej niż świadkowie wskazywały na taki stan cywilny. W drugiej kolejności, zarówno ofiary, sprawcy, jak i świadkowie charakteryzowali ofiary jako pannę bądź kawalera (36,1%, 22,7%, 20,3%).
- Spośród wszystkich odpowiedzi ofiar przemocy, **najwięcej (28,8%) wskazywało na występowanie w rodzinie problemu z alkoholem.** Innymi często wskazywanymi problemami (jednak istotnie rzadziej niż alkohol) były brak pieniędzy (7,6%), problemy małżeńskie (7,9%) oraz inne problemy (15,4%). Bardzo często ofiary udzielały także odpowiedzi, że na zachowanie sprawcy nie miało wpływu nic szczególnego (17,3%).
- Wśród odpowiedzi sprawców przemocy, najwięcej (24,1%) wskazywało na brak szczególnych zdarzeń mających wpływ na ich zachowanie. Dość często sprawcy udzielali także odpowiedzi, iż okolicznością wystąpienia przemocy był problem alkoholowy wśród członków rodziny (17,8%). Innymi często wskazywanymi problemami były problemy małżeńskie (7,5%), problemy w pracy (6,3%) oraz inne problemy rodzinne (9,8%).
- **Zgodnie z deklaracjami ofiar, przemoc najczęściej stosowana była wobec kobiet (odpowiednio 67,3% i 59,9%) i jest to wniosek istotny statystycznie.** Zaskakująca jest w tym kontekście odpowiedź sprawców, którzy wskazywali przede wszystkim na mężczyzn jako ofiary przemocy (66,7%). Wyniki wskazują także na istotną statystycznie korelację dodatnią pomiędzy płcią a częstotliwością doświadczania przemocy wśród ofiar – kobiety w większym stopniu narażone były na wielokrotne akty przemocy.

Zalecenia i rekomendacje wynikające z przeprowadzonej analizy sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2014 r.

1. Należy dążyć do opracowania w każdej gminie i powiecie programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
2. Niezbędne jest mobilizowanie samorządów lokalnych do prowadzenia szerokorozumianych działań profilaktycznych dla osób i rodzin zagrożonych przemocą.
3. Należy uaktywniać samorządy lokalne w zakresie prowadzenia działań profilaktycznych skierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży, a także programów podnoszących kompetencje rodzicielskie.
4. W dalszym ciągu należy prowadzić do rozwoju placówek realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie ośrodków wsparcia, domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz ośrodków interwencji kryzysowej.
5. Za konieczne uznaje się powołanie zespołów interdyscyplinarnych w każdej gminie na terenie Polski.
6. Należy zwracać szczególną uwagę na wzmocnienie współpracy pomiędzy przedstawicielami i służbami w samorządach na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
7. Niezbędne jest podjęcie działań na rzecz aktywnej pracy przedstawicieli ochrony zdrowia w ramach zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych.
8. W dalszym ciągu należy prowadzić do rozwoju programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, w szczególności w samorządach powiatowych, w których dotychczas nie były one realizowane.
9. Należy również wzmocnić współpracę pomiędzy sądami, a podmiotami realizującymi programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.
10. Duży nacisk należy położyć na rozwój programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.
11. Niezbędne jest prowadzenie monitoringu działań pomocowych skierowanych do osób doznających przemocy w rodzinie oraz działań skierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie.
12. Należy doprowadzić do opracowania we wszystkich województwach baz tele-adresowych dotyczących ewidencjonowania istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, a także przesyłanie zaktualizowanych baz danych z danego województwa prezesowi sądu apelacyjnego, prokuratorowi apelacyjnemu, komendantowi wojewódzkiemu Policji, kuratorowi oświaty oraz organom samorządu terytorialnego.
13. W celu podnoszenia kompetencji pracowników i służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie za konieczne uznaje się zwiększenie liczby szkoleń.
14. Z uwagi na pracę w wyjątkowo trudnym obszarze niezbędny jest rozwój superwizji, coachingu i grup wsparcia dla osób i służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
15. Należy rozważyć wprowadzenie zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz aktów wykonawczych mających na celu usprawnienie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz dostosowanie przepisów prawa polskiego do Konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/22WSiSW.

**Roczne sprawozdanie statystyczne
z realizacji Krajowego Programu
Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
na lata 2014-2020
za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r.**

WARSZAWA, LIPIEC 2015

Spis treści

1. Profilaktyka i edukacja społeczna.....	3
1.1 Poszerzenie wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie.....	3
1.2 Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej.....	3
1.3. Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie w mediach.....	3
1.4 Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych.....	4
1.5 Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie.....	5
2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.....	5
2.1 Rozwój infrastruktury.....	5
2.2. Upowszechnianie informacji i edukacja w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.....	11
2.3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.....	12
2.4. Monitoring skuteczności działań pomocowych.....	15
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie.....	16
3.1. Tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi.....	16
3.2. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie.....	17
3.3. Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.).....	23
3.4. Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań.....	25
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.....	25
4.1. Wzmacnianie jakości kształcenia zawodowego i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz osób realizujących te zadania.....	25
4.2. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.....	26
4.3. Zwiększanie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.....	27
4.4. Nawiązanie i wzmacnianie współpracy z organizacjami pozarządowymi.....	27

Razem Ministerstwa

1. Profilaktyka i edukacja społeczna

1.1 Poszerzenie wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny/wartość wskaźnika	
		Razem	MPiPS
1.1.1. Prowadzenie badań, ekspertyz oraz analiz dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie	corocznie opracowany raport dotyczący diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie	1	1
1.1.2. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze gminy, powiatu i województwa, w tym w odniesieniu do gmin, ustalenie odsetka populacji rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie	liczba opracowanych diagnoz	1 296	1 296
1.1.3. Monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze województwa	coroczny raport	16	16

1.2 Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny		
		Razem	MPiPS	MEN
1.2.1. Prowadzenie ogólnopolskich kampanii społecznych	liczba kampanii	1	1	
1.2.1. Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych	liczba kampanii	849	849	X
1.2.2. Współpraca pomiędzy organami samorządu terytorialnego a kościołami lub związkami wyznaniowymi na danym terenie, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmałżeńskich	liczba osób, którym udzielono informacji	17 116	17 116	X
	liczba podjętych inicjatyw	1 062	1 062	X

1.3 Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie w mediach

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	KRRiT (MKiDN)
1.3.1. Promowanie w środkach masowego przekazu programów skierowanych do dzieci i młodzieży pozbawionych treści przemocowych	liczba programów dla dzieci i młodzieży w których nie występuje przemoc		
	liczba programów w środkach masowego przekazu promujących pozbawione treści przemocowych programy kierowane do dzieci i młodzieży		

1.4 Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny					
		Razem	MPiPS	MZ	MEN		
1.4.1. Opracowanie programów osłonowych oraz edukacyjnych i prowadzenie działań, dotyczących zapobiegania przemocy w rodzinie, w szczególności wobec dzieci, kobiet, osób starszych lub z niepełnosprawnościami	liczba opracowanych programów osłonowych oraz edukacyjnych	842	1	X	841		
	liczba osób w stosunku do których prowadzono działania	123 165	1 500	X	121 665		
1.4.2 Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie	liczba opracowanych programów	264	264	X	X		
	liczba zrealizowanych programów	242	242	X	X		
	liczba uczestników programów	58 527	58 527	X	X		
1.4.3. Prowadzenie poradnictwa, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie oraz w stosunku do grup ryzyka, np. małoletnich w ciąży.	liczba placówek	967	967	X	X		
	liczba programów	646	646	X	X		
	liczba osób	ogółem	49 220	49 220	X	X	
		w tym kobiety	ogółem	36 780	36 780	X	X
			w tym niepełnosprawne	2 106	2 106	X	X
			w tym starsze	1 900	1 900	X	X
		w tym mężczyźni	ogółem	12 440	12 440	X	X
			w tym niepełnosprawni	488	488	X	X
	w tym starsi		776	776	X	X	
liczba wizyt patronażowych prowadzonych przez położne podstawowej opieki zdrowotnej	1 119 942	X	1 119 942	X			

1.5 Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	MPiPS
1.5.1. Opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	liczba opracowanych programów	2 307	2 307
	liczba uchylonych uchwał	252	252
1.5.2. Opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	liczba opracowanych programów	296	296
	liczba uchylonych uchwał	23	23
1.5.3. Opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie	liczba opracowanych programów	22	22
	liczba uchylonych uchwał	3	3

2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

2.1 Rozwój infrastruktury

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny			
		Razem	MPiPS		
2.1.1. Utworzenie i funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych	liczba utworzonych zespołów interdyscyplinarnych	2 512	2 512		
	liczba posiedzeń zespołów	17 549	17 549		
	liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych	ogółem	139 852	139 852	
		w tym kobiety	ogółem	65 186	65 186
			w tym niepełnosprawne	3 661	3 661
			w tym starsze	7 243	7 243
		w tym mężczyźni	ogółem	38 920	38 920
			w tym niepełnosprawni	2 216	2 216
			w tym starsi	3 482	3 482
	w tym dzieci	ogółem	35 746	35 746	
		w tym niepełnosprawne	1 138	1 138	
	liczba rodzin objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych	64 752	64 752		
	liczba utworzonych grup roboczych	70 356	70 356		
liczba posiedzeń grup	237 690	237 690			

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MPIPS
liczba osób objętych pomocą grup roboczych	ogółem		204 155	204 155
	w tym kobiety	ogółem	94 207	94 207
		w tym niepełnosprawne	5 922	5 922
		w tym starsze	10 456	10 456
	w tym mężczyźni	ogółem	57 548	57 548
		w tym niepełnosprawni	3 450	3 450
		w tym starsi	5 078	5 078
	w tym dzieci	ogółem	52 400	52 400
		w tym niepełnosprawne	1 748	1 748
	liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych			89 956
2.1.2. Ewidencjonowanie istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	a) aktualizacja na stronach internetowych bazy danych podmiotów realizujących zadania zleczone z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie		1	1
	b) aktualizacja na stronach internetowych bazy danych podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie		9	9
	c) aktualizacja rejestru placówek zapewniających miejsca noclegowe oraz rejestru specjalistycznego poradnictwa		10	10
2.1.3 Przesyłanie zaktualizowanych baz danych z danego województwa do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku	liczba przekazanych aktualnych baz danych		26	26

Rodzaj działania	Wskaźnik	Razem	MS	PG	MSW	MEN
2.1.4 Upowszechnienie baz danych uzyskanych od wojewodów, zawierających ewidencję istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w sądach, prokuraturach okręgowych i rejonowych, w komendach powiatowych i miejskich Policji oraz w jednostkach oświatowych	liczba przekazanych aktualnych baz	379	158	171	48	2
	liczba jednostek oświatowych do których przekazano aktualne bazy danych	16	X	X	X	16

Rodzaj działania	Wskaźnik	Nazwa instytucji	Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MPiPS
2.1.5 Rozbudowa sieci i poszerzanie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	liczba utworzonych w danym roku	punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	112	112
		ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	2	2
		specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie		
		domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	1	1
		ośrodków interwencji kryzysowej	16	16
		innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	93	93

Rodzaj działania	Wskaźnik	Nazwa instytucji	osoby dotknięte przemocą w rodzinie korzystające z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie		Podmiot odpowiedzialny			
					Razem	MPiPS		
2.1.5 Rozbudowa sieci i poszerzenie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	liczba osób korzystających z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem		27 569	27 569		
			w tym kobiety	ogółem		19 631	19 631	
				w tym niepełnosprawne		516	516	
				w tym starsze		1 877	1 877	
			w tym mężczyźni	ogółem		5 593	5 593	
				w tym niepełnosprawni		134	134	
				w tym starsi		748	748	
			w tym dzieci	ogółem		2 345	2 345	
				w tym niepełnosprawne		37	37	
			ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem		1 985	1 985	
				w tym kobiety	ogółem		1 355	1 355
					w tym niepełnosprawne		47	47
		w tym starsze			30	30		
		w tym mężczyźni		ogółem		363	363	
				w tym niepełnosprawni		7	7	
				w tym starsi		13	13	
		w tym dzieci		ogółem		267	267	
				w tym niepełnosprawne		6	6	
		specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie		ogółem		7 717	7 717	
				w tym kobiety	ogółem		5 344	5 344
					w tym niepełnosprawne		296	296
			w tym starsze		301	301		
			w tym mężczyźni	ogółem		1 112	1 112	
				w tym niepełnosprawne		54	54	
w tym starsze				74	74			
w tym dzieci	ogółem		1 261	1 261				
	w tym niepełnosprawne		56	56				
domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	ogółem		406	406				
	w tym kobiety		ogółem		200	200		
			w tym niepełnosprawne		14	14		
		w tym starsze		1	1			

Rodzaj działania	Wskaźnik	Nazwa instytucji	osoby dotknięte przemocą w rodzinie korzystające z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie		Podmiot odpowiedzialny		
					Razem	MPiPS	
			w tym mężczyźni	ogółem	3	3	
				w tym niepełnosprawne	1	1	
				w tym starsze			
			w tym dzieci	ogółem	203	203	
				w tym niepełnosprawne	8	8	
			ośrodków interwencji kryzysowej	ogółem	22 793	22 793	
				w tym kobiety	ogółem	16 805	16 805
					w tym niepełnosprawne	705	705
					w tym starsze	995	995
		w tym mężczyźni		ogółem	3 114	3 114	
				w tym niepełnosprawne	138	138	
				w tym starsze	234	234	
		w tym dzieci		ogółem	2 874	2 874	
				w tym niepełnosprawne	84	84	
		innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem	26 288	26 288		
			w tym kobiety	ogółem	18 294	18 294	
				w tym niepełnosprawne	780	780	
				w tym starsze	1 428	1 428	
			w tym mężczyźni	ogółem	4 364	4 364	
				w tym niepełnosprawne	254	254	
				w tym starsze	487	487	
			w tym dzieci	ogółem	3 630	3 630	
				w tym niepełnosprawne	102	102	

Rodzaj działania	Wskaźnik	Nazwa instytucji	osoby dotknięte przemocą w rodzinie korzystające z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie		Podmiot odpowiedzialny			
					Razem	MPiPS		
2.1.5 Rozbudowa sieci i poszerzenie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	w tym liczba osób korzystających z miejsc całodobowych z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem		596	596		
			w tym kobiety	ogółem		309	309	
				w tym niepełnosprawne		14	14	
				w tym starsze		6	6	
			w tym mężczyźni	ogółem		66	66	
				w tym niepełnosprawni		2	2	
				w tym starsi		1	1	
			w tym dzieci	ogółem		221	221	
				w tym niepełnosprawne		5	5	
			specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	ogółem		2 313	2 313	
				w tym kobiety	ogółem		1 194	1 194
					w tym niepełnosprawne		109	109
		w tym starsze			92	92		
		w tym mężczyźni		ogółem		66	66	
				w tym niepełnosprawni		7	7	
				w tym starsi		14	14	
		w tym dzieci		ogółem		1 053	1 053	
				w tym niepełnosprawne		55	55	
		domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży		ogółem		406	406	
				w tym kobiety	ogółem		200	200
					w tym niepełnosprawne		14	14
			w tym starsze		1	1		
			w tym mężczyźni	ogółem		3	3	
				w tym niepełnosprawni		1	1	
				w tym starsi				
			w tym dzieci	ogółem		203	203	
				w tym niepełnosprawne		8	8	
ośrodków interwencji kryzysowej	ogółem		2 984	2 984				
	w tym kobiety		ogółem		1 517	1 517		
			w tym niepełnosprawne		132	132		
		w tym starsze		64	64			

Rodzaj działania	Wskaźnik	Nazwa instytucji	osoby dotknięte przemocą w rodzinie korzystające z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	Podmiot odpowiedzialny			
				Razem	MPiPS		
				ogółem	192	192	
			w tym mężczyźni	w tym niepełnosprawni	18	18	
				w tym starsi	29	29	
			w tym dzieci	ogółem	1 275	1 275	
				w tym niepełnosprawne	35	35	
		innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem		1 221	1 221	
			w tym kobiety	ogółem		784	784
				w tym niepełnosprawne		23	23
				w tym starsze		42	42
			w tym mężczyźni	ogółem		170	170
				w tym niepełnosprawni		7	7
				w tym starsi		12	12
			w tym dzieci	ogółem		267	267
				w tym niepełnosprawne		5	5

2.1.6 Nawiązanie i wzmacnianie współpracy

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	MPiPS
2.1.6. Nawiązywanie i wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	liczba zleczanych i wspólnie realizowanych projektów	647	647

2.2. Upowszechnianie informacji i edukacja w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	MPiPS
2.2.1. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej	liczba opracowanych i upowszechnianych materiałów informacyjnych	341 421	341 421
	liczba lokalnych kampanii społecznych	999	999
2.2.2. Opracowanie i realizacja zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie	liczba zajęć dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	8 893	8 893
	liczba osób uczestniczących w zajęciach	26 322	26 322

2.3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny		
			Razem	MPiPS	
2.3.1. Realizowanie przez instytucje publiczne zajmujące się pomocą osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego	liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie		197 989	197 989	
	Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa	ogółem	156 082	156 082	
		w tym	medycznego	6 328	6 328
			psychologicznego	63 953	63 953
			prawnego	41 500	41 500
			socjalnego	86 186	86 186
zawodowego i rodzinnego	25 267	25 267			
2.3.2. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w ośrodkach wsparcia, w tym całodobowych, oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej	liczba gminnych ośrodków wsparcia		18	18	
	liczba miejsc w gminnych ośrodkach wsparcia		587	587	
	w tym z miejscami całodobowymi		342	342	
	liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w gminnych ośrodkach wsparcia	ogółem	241	241	
		w tym kobiety	ogółem	110	110
			w tym niepełnosprawne	4	4
			w tym starsze	7	7
		w tym mężczyźni	ogółem	8	8
			w tym niepełnosprawni	2	2
			w tym starsi	1	1
		w tym dzieci	ogółem	123	123
	w tym niepełnosprawne		3	3	
	liczba powiatowych ośrodków wsparcia		8	8	
	liczba miejsc w powiatowych ośrodkach wsparcia		488	488	
	w tym z miejscami całodobowymi		113	113	
	liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w powiatowych ośrodkach wsparcia	ogółem	423	423	
		w tym kobiety	ogółem	298	298
			w tym niepełnosprawne	11	11
			w tym starsze	3	3
		w tym mężczyźni	ogółem	47	47
w tym niepełnosprawni					
w tym starsi					
w tym dzieci		ogółem	78	78	
	w tym niepełnosprawne	2	2		
liczba ośrodków interwencji kryzysowej		163	163		
liczba miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej		2 956	2 956		

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny		
			Razem	MPiPS	
	w tym z miejscami całodobowymi		1 205	1 205	
	liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej	ogółem	3 263	3 263	
		w tym kobiety	ogółem	1 606	1 606
			w tym niepełnosprawne	123	123
			w tym starsze	66	66
		w tym mężczyźni	ogółem	342	342
			w tym niepełnosprawni	15	15
			w tym starsi	16	16
		w tym dzieci	ogółem	1 315	1 315
	w tym niepełnosprawne		40	40	
2.3.3. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie całodobowych miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	liczba specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie		35	35	
	liczba miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie		591	591	
	w tym z miejscami całodobowymi		449	449	
	liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	ogółem		1 899	1 899
		w tym kobiety	ogółem	839	839
			w tym niepełnosprawne	97	97
			w tym starsze	33	33
		w tym mężczyźni	ogółem	21	21
			w tym niepełnosprawni	5	5
			w tym starsi	2	2
w tym dzieci		ogółem	1 039	1 039	
	w tym niepełnosprawne	54	54		

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez:		
			Razem	MSW	MZ
2.3.4. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do ogólnopolskich telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz utworzenie całodobowej, bezpłatnej ogólnopolskiej linii telefonicznej dla ofiar przemocy w rodzinie i ze względu na płeć	liczba ogólnopolskich telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych		4	1	3
	czas dostępności telefonu	całodobowy			
		inny	4	1	3
	liczba rozmów		13 333	31	13 302
	liczba interwencji		437	X	437

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MPiPS
2.3.5. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	liczba lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych		467	467
	czas dostępności telefonu	całodobowy	116	116
		inny	351	351
	liczba rozmów		48 976	48 976
liczba interwencji		15 878	15 878	

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny			
			Razem	MPiPS	MS	MSW
2.3.6. Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego poprzez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań oraz tworzenie odpowiednich warunków do przesłuchiwania dorosłych osób dotkniętych przemocą w rodzinie	liczba przyjaznych pokoi przesłuchań w sądach		1 186	215	192	779
	liczba dzieci przesłuchanych w przyjaznych pokojach przesłuchań	ogółem	9 375	X	9 375	X
		chłopcy	3 701	X	3 701	X
		dziewczynki	5 674	X	5 674	X

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MPiPS
2.3.7. Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy	liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie	ogółem	1 359	1 359
		chłopcy	690	690
		dziewczynki	669	669
	liczba dzieci umieszczonych u innej, niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny		345	345
	liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej		506	506
	liczba dzieci umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej		561	561
2.3.8. Opracowanie i realizacja programów terapeutycznych i pomocy psychologicznej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	liczba programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie		340	340
	liczba uczestniczących w programie terapeutycznym osób dotkniętych przemocą w rodzinie	ogółem	5 402	5 402
		kobiety	3 523	3 523
		mężczyźni	571	571
		dzieci	1 308	1 308

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MPiPS
	liczba osób, które ukończyły programy terapeutyczne	ogółem	3 386	3 386
		kobiety	2 132	2 132
		mężczyźni	443	443
		dzieci	811	811
	liczba grup terapeutycznych		297	297
	liczba grup wsparcia		381	381
2.3.9. Tworzenie warunków umożliwiających osobom dotkniętym przemocą w rodzinie otrzymanie w pierwszej kolejności mieszkań socjalnych	liczba opracowanych uregulowań prawnych (przepisów prawa miejscowego, regulaminów, etc.) umożliwiających pomoc osobom dotkniętym przemocą w uzyskaniu mieszkania		38	38
	liczba mieszkań socjalnych przyznanych osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w pierwszej kolejności		108	108

2.4. Monitoring skuteczności działań pomocowych

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny		
			Razem	MPiPS	
2.4.1. Badanie skuteczności pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą	liczba zakończonych procedur "Niebieskie Karty" z uwagi na ustanie przemocy w rodzinie		41 522	41 522	
	liczba osób monitorowanych po opuszczeniu specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, u których przemoc w rodzinie ustała	ogółem		3 560	3 560
		w tym kobiety	ogółem	1 844	1 844
			w tym niepełnosprawne	144	144
	w tym mężczyźni	w tym starsze	107	107	
		ogółem		323	323
		w tym niepełnosprawni	34	34	
	w tym dzieci	w tym starsi	41	41	
		ogółem		1 393	1 393
			w tym niepełnosprawne	81	81
	liczba corocznych raportów i analiz czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie		199	199	

3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie

3.1. Tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	MPiPS
3.1.1. Ewidencjonowanie instytucji rządowych i samorządowych, podmiotów oraz organizacji pozarządowych, które realizują oferty dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a w szczególności realizujących programy korekcyjno-educacyjne	corocznie aktualizowane na stronach internetowych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej bazy teleadresowe podmiotów realizujących programy oddziaływań korekcyjno-educacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	1	1
	corocznie aktualizowane na stronach internetowych powiatów oraz gmin bazy teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	467	467
	liczba informatorów opracowanych przez jednostki samorządu terytorialnego zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	11 073	11 073
3.1.2 Przesyłanie zaktualizowanych informatorów z danego powiatu, o których mowa w pkt. 3.1.1 właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowych/miejskich Policji oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku	przekazanie właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowych/miejskich Policji oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom aktualnego informatora w wersji papierowej lub elektronicznej	92	92

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny				
		Razem	MPiPS	MS	PG	MSW
3.1.3. Rozpowszechnienie baz danych oraz informatorów, przez podmioty o których mowa w pkt. 3.1.2 w podległych im pionach organizacyjnych	liczba przekazanych sędziom, zespołom kuratorskiej służby sądowej, prokuratorom oraz funkcjonariuszom Policji aktualnych informatorów w wersji papierowej lub elektronicznej	19 345	X	2 334	272	16 739
	umieszczenie informatorów na stronach internetowych gmin, sądów i prokuratur rejonowych, komend policji powiatowych i miejskich do dnia 15 sierpnia każdego kolejnego roku	523	200	93	22	208

3.2. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny						
		Razem	MPiPS	MSW	MZ	MEN	MKiDN	
3.2.1. Stosowanie procedury "Niebieskie Karty" przez uprawnione podmioty	liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – A” przez pracowników socjalnych, funkcjonariuszy Policji, przedstawicieli gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz ochrony zdrowia, pracowników i przedstawicieli oświaty wszczynających procedurę	99 093	13 606	77 808	1 321	6 357	1	
	liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – C” przez członków zespołu interdyscyplinarnego / grupy robocze	61 924	61 924	X	X	X	X	
	liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – D” przez członków zespołu interdyscyplinarnego / grupy robocze	45 878	45 878	X	X	X	X	
	liczba rodzin objętych procedurą "Niebieskie Karty"	106 570	106 570	X	X	X	X	
	liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę "Niebieskie Karty" w okresie sprawozdawczym	72 692	72 692	X	X	X	X	
	liczba spraw zakończonych w wyniku:	ustania przemocy w rodzinie	40 364	40 364	X	X	X	X
		brak zasadności podejmowania działań	14 851	14 851	X	X	X	X
	liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”, na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy	41 522	41 522	X	X	X	X	
	liczba wszczętych dochodzeń w sprawach związanych z przemocą w rodzinie przez jednostki Policji	30 901	X	30 901	X	X	X	
	liczba postanowień o odmowie wszczęcia dochodzenia w sprawach związanych z przemocą w rodzinie przez jednostki Policji	17 585	X	17 585	X	X	X	
	liczba zakończonych postępowań w sprawach związanych z przemocą w rodzinie poprzez sporządzenie aktu oskarżenia przez jednostki Policji	15 808	X	15 808	X	X	X	
liczba zakończonych postępowań w sprawach związanych z przemocą w rodzinie poprzez umorzenie postępowania przez jednostki Policji	16 699	X	16 699	X	X	X		

3.2. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny				
			Razem	MS	PG	MSW	
3.2.2 Zapobieganie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą poprzez: - zatrzymywanie osób stosujących przemoc w rodzinie - występowanie do sądu o zastosowanie lub przedłużenie stosowania wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie środków zapobiegawczych w przedmiocie nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, ewentualnie tymczasowego aresztowania - występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, zakazie przebywania w określonych miejscach, opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	liczba zatrzymanych sprawców przemocy w rodzinie przez jednostki policji	Ogółem	13 922	X	X	13 922	
		Kobiety	392	X	X	392	
		mężczyźni	13 493	X	X	13 493	
	liczba zastosowanych przez prokuratora środków zapobiegawczych w przedmiocie:	dozoru Policji z zakazem kontaktowania z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie (art. 275 § 2 kpk)	2 633	X	2 633	X	
		dozoru Policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275 § 3 kpk)	695	X	695	X	
		nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą (art. 275a kpk)	2 341	X	2 341	X	
	liczba złożonych przez prokuratora wniosków do sądu o zastosowanie lub przedłużenie środków zapobiegawczych w przedmiocie:	zastosowania nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	444	X	444	X	
		przedłużenia nakazu opuszczania lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym na dalsze okresy	64	X	64	X	
		zastosowania tymczasowego aresztowania	2 174	X	2 174	X	
	liczba wniosków, w tym z art. 335 § 1 kpk, do sądu w przedmiocie zastosowania środków karnych lub probacyjnych w przedmiocie:	obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	środki karne	14	X	14	X
			środki probacyjne	14	X	14	X
		zakazu kontaktowania się z określonymi osobami	środki karne	69	X	69	X
			środki probacyjne	98	X	98	X
		zakazu zbliżania się do określonych osób	środki karne	66	X	66	X
środki probacyjne			39	X	39	X	
nakazu opuszczenia lokalu		środki karne	62	X	62	X	

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny			
			Razem	MS	PG	MSW
	zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	środki probacyjne	91	X	91	X
	uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych	środki probacyjne	369	X	369	X
liczba podjętych przez sąd decyzji o uwzględnieniu wniosków prokuratora o	zastosowanie nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym		872	872	X	X
	przedłużenie nakazu opuszczania lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym na dalsze okresy		76	76	X	X
	zastosowanie tymczasowego aresztowania		980	980	X	X
liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd w postępowaniu wykonawczym środków probacyjnych polegających na:	obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach		62	62	X	X
	obowiązku powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym		30	30	X	X
	obowiązku powstrzymywania się od zbliżania do pokrzywdzonego		35	35	X	X
	obowiązku opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym		70	70	X	X
liczba orzeczeń sądowych uwzględniających wnioski kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd środków probacyjnych polegających na:	obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach		52	52	X	X
	obowiązku powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym		22	22	X	X
	obowiązku powstrzymywania się od zbliżania do pokrzywdzonego		25	25	X	X
	obowiązku opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym		54	54	X	X

3.2.3. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny			
			Razem	MS		
Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie - prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba osób oskarżonych o stosowanie przemocy w rodzinie	osądzeni	Ogółem	17 030	17 030	
			w tym art. 207 kk	12 573	12 573	
		skazani	ogółem	14 309	14 309	
			w tym kobiety	700	700	
			w tym mężczyźni	13 615	13 615	
			w tym art. 207 kk	10 647	10 647	
			w tym kobiety	381	381	
			w tym mężczyźni	10 266	10 266	
		uniewinnieni	Ogółem	440	440	
			w tym art. 207 kk	315	315	
		warunkowo umorzone postępowanie	Ogółem	1 413	1 413	
			w tym art. 207 kk	1 021	1 021	
		umorzono postępowanie	Ogółem	850	850	
			w tym art. 207 kk	587	587	
	liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, wobec których orzeczono kary	grzywny	Ogółem	622	622	
			w tym art. 207 kk	120	120	
		ograniczenia wolności	Ogółem	1 090	1 090	
			w tym art. 207 kk	474	474	
		pozbawienia wolności	Ogółem	12 593	12 593	
			w tym art. 207 kk	10 052	10 052	
		w tym pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem	Ogółem	10 567	10 567	
			w tym art. 207 kk	8 617	8 617	
		liczby orzeczonych środków karnych i probacyjnych	obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	środki karne	37	37
				w tym wobec kobiet	2	2
	w tym wobec mężczyzn			35	35	
	środki probacyjne			66	66	
	w tym wobec kobiet			6	6	
	w tym wobec mężczyzn			60	60	
zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	środki karne			225	225	
	w tym wobec kobiet			6	6	
	w tym wobec mężczyzn		219	219		
	środki probacyjne		520	520		
	w tym wobec kobiet		27	27		
	w tym wobec		493	493		

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny		
			Razem	MS	
			mężczyzn		
		zakaz zbliżania się do określonych osób	środki karne	277	277
			w tym wobec kobiet	10	10
			w tym wobec mężczyzn	267	267
			środki probacyjne	268	268
			w tym wobec kobiet	19	19
			w tym wobec mężczyzn	249	249
		nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	środki karne	218	218
			w tym wobec kobiet	6	6
			w tym wobec mężczyzn	212	212
			środki probacyjne	412	412
			w tym wobec kobiet	20	20
			w tym wobec mężczyzn	392	392
		uczestnictwo w programach korekcyjno-edukacyjnych	środki probacyjne	731	731
			w tym wobec kobiet	43	43
			w tym wobec mężczyzn	688	688
- prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej	liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej	ograniczenie władzy rodzicielskiej (art. 109 § 2 kro)	liczba orzeczeń	815	815
			liczba dzieci	1 431	1 431
	liczba orzeczeń z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie	pozbawienie władzy rodzicielskiej (art. 111 kro)	liczba orzeczeń	301	301
			liczba dzieci	438	438
- prawa cywilnego w przedmiocie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji	liczba eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie (opróżnienie lokalu mieszkalnego bez prawa do lokalu socjalnego)			1 180	1 180
	liczba złożonych do sądu cywilnego wniosków o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny			1 152	1 152
	liczba orzeczeń dotyczących zobowiązania osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny			487	487

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny					
			Razem	MPiPS	MS	PG	MZ	
3.2.4. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie	liczba przekazanych Policji lub kuratorom sądowym informacji przez pracowników socjalnych o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc		2 597	2 597	X	X	X	
	liczba przekazanych w/w organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości informacji przez konsultantów telefonu interwencyjno-informacyjnego prowadzonego przez PARPA o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc		16	X	X	X	16	
	liczba wniosków prokuratora do sądu w postępowaniu wykonawczym w przedmiocie:	zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności wobec skazanego za tego rodzaju przemoc, naruszającego ponownie porządek prawny w postaci stosowania przemocy w rodzinie	136	X	X	136	X	
		odwołanie warunkowego zwolnienia wobec skazanego za tego rodzaju przemoc, naruszającego ponownie porządek prawny w postaci stosowania przemocy w rodzinie	9	X	X	9	X	
	liczba wniosków w kuratorów w sądowych do sądu o:	zarządzenie wykonania warunkowo zawieszonej kary pozbawienia wolności (art. 12d ustawy)	Złożone	1 298	X	1 298	X	X
			uwzględnione przez sąd	784	X	784	X	X
		odwołanie warunkowego zwolnienia (art. 12d ustawy)	Złożone	180	X	180	X	X
			uwzględnione przez sąd	148	X	148	X	X

3.3. Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.)

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	MPiPS
3.3.1. Opracowanie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	12	12

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny		
		Razem	MPiPS	MS
3.3.2. Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie: - w warunkach wolnościowych - w jednostkach penitencjarnych	liczba edycji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	457	295	162

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny		
		Razem	MS	PG
3.3.3. Zwiększanie udziału osób skazanych przez sąd za przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych poprzez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tym przedmiocie	Liczba wniosków prokuratora z art. 335 paragraf 1 kpk o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych		X	
	liczba wniosków prokuratora do sądu o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego	93	X	93
	liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego	326	326	X
	liczba wniosków dyrektorów zakładów karnych do sądu penitencjarnego o nałożenie obowiązku uczestnictwa skazanego w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych po odbyciu kary, w przypadku udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia, jeżeli skazany nie został objęty takim programem w trakcie pobytu w zakładzie karnym.	1 036	1 036	X

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MS
3.3.4. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń	liczba orzeczeń nakładających na osoby stosujące przemoc w rodzinie obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych		984	984
	liczba skierowań do uczestnictwa w w/w programach		1 011	1 011
	liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	4 681	4 681
		kobiety	308	308
		mężczyźni	4 373	4 373
	liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	4 108	4 108
		kobiety	237	237
mężczyźni		3 871	3 871	

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MPiPS
3.3.5. Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	coroczny raport dotyczący realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych		1	1
	liczba podmiotów realizujących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych		240	240
	liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	3 917	3 917
		kobiety	307	307
		mężczyźni	3 610	3 610
	liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	2 267	2 267
		kobiety	222	222
mężczyźni		2 045	2 045	

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny		
			Razem	MPiPS	MS
3.3.6. Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego	liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie	ogółem	290	290	X
		kobiety	19	19	X
		mężczyźni	271	271	X
	liczba osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone z uwagi na popełnienie czynu podobnego	ogółem	17	X	17
		kobiety		X	
		mężczyźni	17	X	17

3.4. Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny			
		Razem	MPiPS		
3.4.1. Opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	164	164		
	liczba osób, które przystąpiły do programów psychologiczno-terapeutycznych	ogółem	1 610	1 610	
		kobiety	376	376	
		mężczyźni	1 234	1 234	
	liczba osób, które ukończyły programy psychologiczno-terapeutyczne	ogółem	999	999	
		kobiety	225	225	
		mężczyźni	774	774	
	3.4.2. Badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programów psychologiczno-terapeutycznych powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie	ogółem	51	51
			kobiety	2	2
mężczyźni			49	49	

4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

4.1. Wzmacnianie jakości kształcenia zawodowego i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz osób realizujących te zadania

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny						
		Razem	MPiPS	MS	MSW	MZ	MEN	MKiD N
4.1.1. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego i ich realizacja	liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia właściwych treści do programów kształcenia zawodowego	57	1	32	9	14		1
	liczba realizowanych programów	271	1	41	9	28	6	186
	liczba osób objętych treściami programowymi	47 094	774	533	6 021	9 515	26 397	3 854
4.1.2. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów doskonalenia zawodowego i ich realizacja	liczba przeprowadzonych szkoleń	2	X	X	X	X	2	X
	liczba uczestników szkoleń	56	X	X	X	X	56	X

4.2. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny					
		Razem	MPiPS	MS	PG	MSW	MZ
4.2.1. Opracowywanie oraz wydawanie wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (art. 8 pkt 5 ustawy)	wytyczne do prowadzenia szkoleń	1	1	X	X	X	X
4.2.2. Opracowywanie i wydawanie wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	wytyczne dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury		X	X		X	X
4.2.3. Opracowanie materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie, dla osób realizujących te zadania	opracowane materiały instruktażowe, zalecenia i procedury w każdym województwie	11	11	X	X	X	X
4.2.4. Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w każdym województwie, poprzez: - utworzenie i aktualizację bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie poszczególnych służb na poziomie województwa oraz umieszczenie jej na stronach internetowych instytucji wojewódzkich i okręgowych, - nawiązanie współpracy pomiędzy takimi osobami w celu wypracowania wspólnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie - przeprowadzanie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb	umieszczenie i coroczna aktualizacja na stronach internetowych właściwych instytucji bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb	136	19	49	51	17	
	liczba interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb	3 601	144	3 353	104	X	4

4.3. Zwiększanie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik		Podmiot odpowiedzialny	
			Razem	MPiPS
4.3.1. Organizowanie szkoleń w oparciu o wytyczne, o których mowa w punkcie 4.2.1 dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w tym przedstawiciele: - jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, - gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, - Policji, - oświaty, - ochrony zdrowia, - sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych, - służby więziennej - innych podmiotów mogących być członkami zespołów interdyscyplinarnych /grup roboczych	liczba szkoleń w każdym województwie		114	114
	liczba przeszkolonych przedstawicieli	ogółem	3 093	3 093
		jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	1 885	1 885
		gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych	184	184
		Policji	345	345
		oświaty	213	213
		ochrony zdrowia	178	178
		sędziów	6	6
		prokuratorów	8	8
		kuratorów sądowych	155	155
		służby więziennej	14	14
innych podmiotów	105	105		

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny			
		Razem	MS	MSW	MZ
4.3.2. Opracowywanie i realizacja szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania oraz ich wpływu na kształtowanie postaw osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba szkoleń	1 898	51	1 830	17
	liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb	31 528	1 160	29 448	920

4.4. Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Podmiot odpowiedzialny	
		Razem	MPiPS
4.4.1. Organizowanie ogólnopolskiej konferencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	liczba zorganizowanych konferencji	1	1
	liczba osób uczestniczących w konferencji	150	150
4.4.2. Wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwizji, coachingu, grup wsparcia	liczba osób poddanych różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego	8 519	8 519